r menti.faciat no.dictum Bar.in.l.qd cōstitu-
t testa.mili.vbi dixit exempta ecclesia vr̃ exēptus
.c.per exemptionē de ꝑuil.li.vj.Modo in quo-
pitali exempto erat quidaꝫ laicus prior quo casu
t ibi vide per euꝫ:an videat exemptus:vr̃ ꝙ sic:
cus ecclesie:ꝛ cadit in vbis dispōnis.nihilominꝰ
at ɔ̃trium qꝛ intelligit exemptus p̃latus qui ē de
bius ecclesie:ꝛ lꝫ cadat in vbis dispōnis non tñ
nente dispositoris.Et ita refert se in qōne facti
e:ꝛ sic solutum est primū ꝑ.glo.ɔ̃rio ꝑ eadeꝫ est
.Sed pone ꝙ si tpe date litterarum fuit suppressū
dē impetrātis:ꝙ tale bñficiuꝫ nō deberetur expe
um accessissent de ɔ̃stitu.ita per casum est ɔ̃ si tpe
tabat bñficium sed post datā extat debitū.vnde
cit tp̃s date in eius fauorē.ita non dꝫ inspici in
iciū.Rñde ꝙ ɔ̃rio ꝑ est eadē disciplina qñ est ea-
Sed in casu isto nō est eadē ratio ergo nō est ea- 5
.c.veniēs.ꝛ.c.auditis de prescrip.l.fi.ff.de ca
n actū.ff.de neg.ge.Nam dispositio sup eo qd
:sed sup eo qd nō est fieri nō pōt.Et ideo ꝑmo
ppremi.c.ad dissoluēdū de spon.impube.l.nā
itione.§.rumpēdo.ff.de iniusto testō.l.manu-
ff.de insti.ꝛ iure.l.decē.ff.de ver.ob.Secundo
t supprimi:qꝛ non est in rerum nā.ꝛ sic non est
¶ Et ex ista glo.no.ꝙ bñficium existēs tēpore
ꝫ ad bñficium vacatur pōt in p̃iudiciū impetrā
ni:seu per vnionē:seu alio mō quaꝫ glo.repnto
ibi nescio similē:ꝛ est ratio ꝺm doc.ꝙ papa sim-
ibēdo nō tollit ptātē supprimēdi:sicut nō tol
cōferendi:vt est tex.in.c.dilectus el scdo.ꝫ.de p̃

creto … nullus intercessit processus executionis affectiu' pre-
cedat decisio istius glo. allegat dictū. c. dilectus de prebē.
… ait ordinarius supprimeret in fraudē: tunc talis sup
pressio nō teneat in preiudiciū impetrātis: vt voluit ista gl.
… it mandatū fuit cum decreto vel emanauit processus
executoris affectiuus: tūc dicit pōderandū esse formaz de
… q: si concludit ad ligandas manus supprimentis ēt quo
… actū supprimendi, procedat dcm̄ Landi. Nec ob. dicit qō
… uit Archi. & Jo. and. in. d. c. cū de bñficio. q: ibi spāli
… uit inhibita alteratio bñficij & inhibitio pape fuit spe-
… a. vnde anullat fortius q̄ inhibitio executoris. c. i. de
… ces. prebē. li. vj. allegat no. per Jo. an. in. c. constitutus
… ōces. pben. Et hoc dictū sequit̄ hic. d. Anto. & do. m.
… de imo. qui simpliciter recitando vr̄ ita tenere. Et idē
… elle. d. Anto. in. d. c. cum accessissent. vbi tangens istā
… em remittit ad no. hic. ¶ Uos vero ad tantos pr̄es
… ite p̄mo limitādo istā glo. q̄ si impetrans in lr̄is suis
… erei clausulaz de bñficio qō impetrās duxerit acceptā
… q: tūc lz ep̄s supprimat bñficiūz ēt in fraudē expectā
… nihilominus ista suppr̄ssio valet & rz. q̄ tene mēti: q:
… oua limitatio & inaudita: nec tacta per aliquē vsqz ad
… pa: & allego glo. in. c. ij. in v̄bo primo. s̄. de renun. li.
… ne voluit q̄ si aliqs impetrauit bñficiūz cū hac clausu
… dixerit acceptādum & fiat pmutatio in fraudē ipsius
… no. in. d. c. ij. q̄ valida ē talis pmutatio. ita nūc dica
… validā eē suppr̄ssionē: q: poterit postea aliud bñficiū
… are qō est bene no. vide ibi scribētes. Adde etiā q̄
… dubitabili passu ista erit firma & vera conclusio. Qō
… beneficiū extabat tpe date nisi tū adhuc vacabat: & tūc
… ordiarius licite pōt supprimere illud bñficiū: puta

in.l.omnes populi.ff.de iusti.τ iure.τ.d.Pe.de an
in.c.cum aliqbus de rescriptis li.vj.τ.d.Abbas.in
accessissent de consti.τ Bal.in.d.l.oium.τ in.l.ex p
to.C.de rerum permuta.τ in ti.de pace constan.in.i
τ in.l.si vt proponis.la secunda.C.de nup.τ Salyc.
si.C.de iuris.om.iudi.τ in.d.l.si vt ꝓponis.τ in.d.l.
nium.Faciat etiam quod dixit Archid.τ ibi sequit
minicus in.c.cum de bñficio de preben.in.vj.vbi si
54 concessit monacis ꝙ Abbas non possit conferre b
secularibus clericis: τ apposuit clausulã decreti ꝙ li
bas postea conferat illud bñficium clericis secularib
gissimo tempore ꝙ nõ oritur consuetudo per appo
decreti lʒ alias orietur: vt est tex.ibi no.Faciat quo
chre dixit Bald.in.c.i.in ti.qui succe.tene.vbi qu
statutũ anullat actum ipso iure consensus partiuʒ
illum actũ validare.τ pro istis allego casum a nom
ratum.iiij.di.§.hec ẽt si legibus in ver.nisi forte q
cat hec nõ decernẽdo esse statuta.decretũ vero nec
facit τc̃.τ ex istis elicitur conclusio ꝙ qñ in litteris
55 positum decretũ ordinarius nõ põt supprimere b
vacans.Quia cum auctoritas pape non sit ab hom
a deo in.c.nouiter de iudi.ideo contra ius decretu
eius consensu nihil fieri potest ab homine quod si
xi.di.c.consequens.τ.c.nolite.xij.di.c.sit sancta τ
τ ideo pulchre dixit Hosti.in.c.quanto de transla
56 ꝙ deus τ papa faciunt vnum tribunal.Sed vnuʒ
supradictis vʒ.l.i.in prin.ff.de fer.vbi lex appon
tum: τ tamen sententia lata die feriato ꝯtra decre
l.valet τ tenet: si consensus partium interuenerit
papa apponat decretum in litteris nihilominus

ANATOME VEL DESCRIPTIO PARTIVM HVMANI CORPORIS,

vt ea in Acamia IVLIA, quæ est Helmsteti, singulis annis publicè prælegi, ac administrari solet.

Authore

IOHANNE BOKELIO.

HELMSTADII.

Excudebat Iacobus Lucius.

Anno

M. D. LXXXVIII.

papa apponat decretum in

REVERENDISSIMO ET ILLVSTRISS: PRINCIPI AC Domino, Domino HENRICO IVLIO Episcopo Halberstadensi, Administratori Mindensi, Duci Brunsuicensi & Luneburg. &c. Domino suo Clementiss.

REVERENDISS: ET ILlustrissime Princeps &c. Domine Clemẽtiss. Ἄριστον ὑγιαίνειν dixerunt veteres, quia integra corporis valetudine frui homini ad cæterarum in hac mortali vita vsum nihil magis necessarium. Quid principat9, quid honores, diuitiæ, quid deniq; virtus, ac disciplinæ omnes, si hisce fruendi tibi desit facultas? Ob vsum enim quidquid possidemus bonum iudicamus, is si absit etiam maxima nullius pretii sũt; Minima verò bona si tibi commodè iis frui liceat maximi pretii existunt. Quid quæso ægro homini regna, diuitiæ, honores, sapientia aliæq; animi dotes excellentes: Quid mens sana corpori infirmo commodi præstat, nisi quod intellectu calamitatis suæ, in qua versatur & metu mortis magis excrucietur. Quamobrem mul-

tæ causæ sunt, quòd sanitatem omnibus corporis donis præferamus, Ac infelicissimum eum iudicemus, qui ea destituitur: Est enim bona corporis valetudo cæterorum bonorum omnium perfectio, qua sine in vita nullum solidum, aut integrum existit gaudium.

Hinc Ars Medica quæ sanitatem præsentem tuetur, & amissam restituit, apud omnes etiam Barbaros homines omnibus seculis in magna habita fuit pretio: Maximè vero ea Medicinæ pars quæ ἀνατομή dicitur, & partium humani corporis fabricam explicat, quam olim Reges viriq; Principes studiosè coluerunt, quos neq; puduit publicè sectionibus manus adhibere, & frequentius ijs interesse, ac præesse, Vt de Hippocrate legimus qui ab Aesculapio, & Hercule oriundus hanc Artē & per manus familiæ suæ tradidit, vt eam a maioribus suis magna ex part acceperat.

Idem de Arabum regum familijs legimus, qui vastata Græcia, & disciplin ac studio Medico extincto summa dilige tia hanc Artem excolere, & exornare c perunt, quemadmodum ex ipsorum scr

p

ptis, quæ à principibus viris maxima ex parte collecta, & conſcripta ſunt, videre nobis licet.

Etenim quid opus eſt exemplis huius Artis dignitatem, & excellentiam commendare, cum per ſe ſatis digna ſit quæ ametur, & ab omnibus colatur, ſiquidem in contemplatione eius corporis, & obiecti verſatur, quod ad Dei omnipotẽtis imaginem conditum eſt, in quo radij lucent diuinæ ſapientiæ, Deiq́; organum eſt: Diuini igitur corporis ſtructuram inueſtigare, & diſcere diuinum eſt opus:

Et rectè quidem, ac piè etſi Ethnicus fuerit, Galenus vocauit lib. 3. de vſu partium cap. 10. ἱερὸν λόγον, & verum conditoris noſtri Hymnum Anatomen humani corporis, exiſtimatq́; in eo veram eſſe poſitam pietatẽ, vel θεολογίαν: Non taurorum Hecatombas ei plurimas ſacrificare, non caſias, aliaq́; ſexcenta odoramenta, ac vnguenta ſuffumigari, ſed ſi quis hanc Artem primus nouerit, alijſq; expoſuerit, quænam ſit ipſius conditoris in fabrica huius corporis ſapientia, virtus & bonitas: Quod enim culto conueniente omnia exornare, nihilq́; ſuis

beneficiis priuatum esse voluerit id perfectiss. bonitatis specimen esse hoc loco, statuit Galenus. Conuincimur enim ex contemplatione fabricæ huius, partiumq; omnium vsu, diuinum fuisse huius operis Architectum, qui singulari, & sapientia, & arte insigni omnes particulas ita efformauit, & disposuit, vt aptius & præclarius, vsuiq; accommodatius inueniri, & excogitari potuisset nihil.

Si quis est mundi ornatus, & vtilitas, vt profectò est maxima, præstat sane his omnibus humanum corpus, quod propterea μικρόκοσμον, nominarunt veteres sapientes, quod in vnum hominem, totius mundi elegantiam, ornatum ac sapientiam concluserit DEVS optimus maximus.

Quis igitur hoc opus non admiretur? Hominem sanè haud dixeris, qui huius notitia non ducatur, afficiatur aut delectetur.

Etenim aliarum rerum contemplationi operam dare, sui autem ipsius nullam habere noticiam, aut se ipsum ignorare, turpissimum est, vt habet oraculum Delphicū, γνῶθι σεαυτόν: quod non solū

Ethicè

Ethicè, ſed & Phyſicè intelligendum eſſe arbitror. Docet enim nos ipſa corporis ſtructura, de humanæ naturæ fragilitate quàm leui momento homo, animal excellentiſs. in grauiſs. incidat morbos, ſi corporis negligentior fuerit, quos maximos etiam vt ſæpius noticia ſui facilè euitare, ita in eoſdem negligentia ſui incurrere in procliui eſt.

Quare bonas mentes hæc doctrina primo ad DEI creatoris reuerentiam, & veram pietatem, deinde ad vitæ temperantiam, & modeſtiam exuſcitat, commonetq; ne ſacrum illud Dei domicilium improbis, ac turpibus flagitiis polluamus, proſtituamus, aut temerè prophanemus, ſed ſacroſanctum corpus piis vſibus religioſè deſtinare, & conſecrare ſẽper ſtudeamus, ne Spiritum ſuum hoc ſuo domicilio proteruè excutiamus.

Ad ſanitatem quoq; tuendam non mediocriter nos iuuat: Is ſiquidem, cui corporis proprii natura nota & perſpecta eſt (quemadmodum Architecto domus, quam extruxit) Si contingat corp9 vitiari, facilius, ac melius id reparabit, & morbos effugiet quàm alius, cui cor-

poris ratio ignota est: Quia cuiusq; sanitas ex noticia sui vel maximè dependet.

De his plura quidem scriberem, nisi scirem Vest: Cels. hæc omnia probè nosse. Memini enim Vest: Cels. ex me sæpius de interioribus humani corporis partibus curiosè quærere, quod mihi facit spem hunc qualemcunq; laborem, quo paucis vniuersam Anatomen complector, Vest: Cels. vt honestarum artium, ac disciplinarum omnium Mœcenati liberaliss. gratum, & acceptum fore, vtq; sit reuerenter oro,& obtestor. De quo plura dicere nolo, ne assentatiuncula gratiam vestræ Celsitud. aucupari videar.

Huius autem instituti mei hic fuit præcipuus scopus, vt in Vest: Cels. illustri Academia I V L I A, publicis sectionibus, quarum binæ singulis annis vna Maris, Altera fœminæ exercentur, libellus quidã Physiologicus & Anatomicus adiungeretur, ex quo summa huius doctrinæ capita studiosi discere possent.

Et quamuis alij quoq; non mediocriter in hanc partem laborarunt, ex quorum scriptis hæc mea magna ex parte desumpta

umpta ſunt, tamen cùm hic noſter qua-
iſcunq; libellus ordini, ac rationi publi-
carum noſtrarum ſectionum ſit optimè
accommodatus, non dubito diſcentibus
Anatomen, quin plurimum commodi ſit
allaturus, quod vt fiat vnicè exopto.

Poſtremo Deum Opt: Max. Veſt. Celſ.
vt nobis diu incolumen, ac ſaluam con-
ſeruet omnibus bonis animi, & corporis
auctam, ac inſigni laude virtutis, glo-
riaq; florentem tueatur, toto pectore o-
ro, vt Veſt: Celſ. Academiæ capitis ſalu-
te, Academiæ quoq; noſtræ ſalus vigeat
& conſiſtat. Datum Helmſteti, in Aca-
demia I V L I A, die Purificationis Mariæ,
Anno 1585.

Veſt: Celſ.

obſeruantiſ.

Iohannes Bökelius.

LECTORI S.

Esi plures de Anatome par-
tium humani corporis erudi-
tè & accuratè satis scripse-
runt, inter quos vel præ-
puus est, ac elucet præ cæteris labor, stu-
dium, ac industria singularis D. An-
dreæ Vesalij Medici, & Anatomici ex-
cellentiss. cui in secandis corporibus me
plurimum debere fateor, tamen ab insti-
tuto meo, non me alij aut summi viri Au-
toritas deterrere potuit, quod ipsius ma-
gnum opus, & exquisitiss. illa secandi
ars, & industria Anatomicis magis,
quàm ijs qui qualemcunq; partium hu-
mani corporis structuram, ac situm sci-
re desiderant, quibus hoc nostro Anato-
mico libello vel maximè commodare cu-
pimus, inseruiat.

Deinde id maximè studeo, & in
eam curam incumbo, vt certa quadam

ac b

breuiß. Methodo non tam Medicis quàm Philosophis publicè in Academia VLIA Anatome proponeretur, & demonstraretur, cui successu temporis à docentibus, & administrantibus si quid melius adijciatur (quia sufficit mihi principium huius Artis hoc loco ac primum eius fundamentum iecisse: Ἀρχὴ γὰρ ἥμισυ παντός, vt inquit Poëta) aduersum sanè id nobis minimè futurum est: Neque perfectionem aliquam hic mihi arrogare volo, quod institutum meum cum hæc publicè legerem, & explicarem nequaquam fuit, sed vt tantum in noua hac, ad adhuc nascente Schola prima rudimenta huius artis studiosis exponerem, & primas sectiones inchoarem.

Scio equidem me omnibus satisfacere, & placere non posse: Boni tamen viri id quod feci, studiumque meum, qualecunque id sit, probabunt non dubito, &

me

me de bonarum artium disciplinis ben
mereri sedulo operam dare, testabu
tur, omnino mihi persuadeo. Datu
Helmsteti in Academia IVLIA, di
Purificat. Mariæ, Anno 1585.

Iohannes Bö-
kelius.

In Anatomen D. Iohannis Bokelij.

VT sacra fert Moses, Arisq; accendit honores,
Anatomen certa lege tenere iubet.
Ne sacer arte sua deuotis culter in
Erret, & ingrato Numen honore colat. (extis
Nam suus est Aris ritus, lex fixa sacrorum
Ritibus, & certis quæq; notanda modis.
Quos vltra citraq; sacris mos additus Aris
Deficit, & nullo placat honore DEVM.
Hinc & Apostolicæ fidei tuba Paulus, IESVM
Quando docet, rectè verba secare iubet.
Ne vagus in sacris Labyrinthus ad inuia ducat
Sacra, quibus tristi mens tremit hausta metu.
Carceribusq; suis fertur lucem inter & vmbram,
Nec via, nec verbi præuia tæda micat.
Erroris seges ampla nouis pubescit in aruis,
Fluctuat in triuijs Meßis adulta suis.
Iamq; adeò incedit scissa Concordia palla,
Errorum lacero culter in ore rubet.
Qui fibras cordis dum non secat arte probata,
Exilium in toto corpore triste parat.
Non decor in vultu, nec vis manet insita membris,
Optima turbato quæq; tenore iacent:
Hæc metuenda semel verbi cùm à luce recessum
Et Pauli culter fit laniena Dei. (est.

Qua-

Qualia sæpe solent miscere cruenta sacrorum
Vsibus, in Christum qui fera multa moue
Dum culter feritate sua iam degener, Aris
Debita non verbi cum ratione secat.
Et potior Medicis si cura modusq; secandi est,
Hos propius Pauli verba secare monent.
Ne qua vel in nostro pars corpore parua sup
Mens cui possit non sat habere fidem.
Quando suis artus herbis potuq; iuuandi,
Quos, nisi qui nouit, nemo leuare potest
Hanc quia clare tua profers ope celsius artem
BOKELI, & certa lege secare doces.
Exemplo Pauli, sacris qui rebus eandem
Vendicat, in templis, ne sacra turbet Eri
Ergo tuis etiam monitis schola multa gaudet,
Quos probat exemplo Paulus & arte DEI
Nec fera Cyclopum ratio contraria recto
Tanta erit, in verbo quantus & ipse DEI
Non maior doctrina, nec vllis victima sacris
Gratior in veteri fœdere cæsa fuit.
Quàm tu Gnate DEI dum concilijs hostia ad
Atq; reperta nouo fœdere vita fuit.
Iamq; omnis cecidit veterum cultura sacrorum
Sanguine quando Deus iam sacer ipse m
Ergo tuum recta verbum ratione secandum est.
Ne lacera verbi mente, cadauer agat.
Tum potior Medicis est gratia cessa secandi,
Quos pudor est error fallat vt arte sua.
Henricus Bolschen

HYSIOLOGIA ET ANAtome partium humani corporis.
Liber Primus.

CAPVT PRIMVM.

Væcunq; artium disciplinæ Methodo traduntur, felicissimè eædem à quouis addiscuntur. Siquidem Methodus, id est, compendiosa docendi ratio maximè secundum naturam est. Etenim cum corporum nostrorum natura affectibus innumeris obnoxia sit, quibus vitiari, & corrumpi sanitatem sæpè contingit, non id quæritur, an tuenda sanitas & morbi profligandi sint: (id enim omnes homines, qui mente aliqua præditi sunt, facile intelligunt) sed illud, quibus auxilijs sanitatem tueri, ac depellere morbos conueniat. Id autem cum non quibusuis quantumuis ingeniosis sit obuium, impellente necessitate, quæsita et inuenta est à præstantibus viris ars quædam, quæ vtriusq; rei facultatem nobis præstaret: Hanc artem Medici Medicinam, Græci ἰατρικὴν, hoc est, sanitatis effectri-

Methodi laus.

Medicina quomodo inuenta sit.

ἰατρική.

lateris dolorem, tussim, febrem continu

Galeni de locis affectis libri.

Ex hoc genere ducuntur praecepta illa, q
sunt de internarum partium affect
cognoscendis, & illam Medicinae par
constituunt, quae Σημειωτικὴ dicitur, p
citurq; affectuum in proprias causas r
lutione: Huiusmodi sanè praecepta à p

Crebra obseruatio est demonstratio.

bus etiam primum oriuntur, & per
bram obseruationem fiunt vniuersalia
qui infirmare ea volet, sensuum im
conuinci potest.

Euidentia ἐναργῆ.

Euidentia, quae ἐναργῆ dicuntur,
communes notiones, hoc est, proposit
quae absq; sensuum adminiculo, statim
se notae sunt, neq; vlla egent declarat
modò voces, ex quibus constant, in
gantur. Apud Geometras sunt illa:
tum est maius qualibet sua parte. S

κοιναὶ ἔννοιαι.

aequalibus aequalia auferantur, relinqu
tur aequalia. Apud Physicos: natur

Principia Medica.

hil agit frustra. Apud Medicos illa
Quod secundum naturam est, illud se
re oportet, quod praeter naturam, toller
Item similia similibus conseruantur,
traria contrarijs tollantur. Sanum est

pus, quod proprias suas actiones rectè potest obire: ægrum quod eas obire non potest. Morbus non curatur, nisi ea, quæ præsens causa est, tollatur.

Demonstrata ἀποδεδειγμένα sunt Hypotheses, quæ non statim intellectui per se notæ sunt, sed ex aliis notioribus notiores fiunt: cuiusmodi sunt. Quatuor esse mixtorum corporum elementa: nouem esse temperamenta: Morbum esse affectum præter naturam, qui primò & per se actiones lædit: Concoctionem esse eorum, quæ assumpta sunt, elixationem quandam, & liquationem. Hæc enim per se non statim nota sunt, sed partim à Physicis, partim à Medicis demonstrantur, & quæ ex ipsis præcepta sequuntur, non minus vera quàm ipsa iudicantur. *Demonstrata.*

CAPVT II.

De vtilitate Præceptorum.

VEra igitur præcepta sunt, quæ aut cū apparentibus, vel euidentibus con- *Artis finis, Vtile.*

sensum habere demonstrantur. At non ...
est, vana esse, si non quoque utilia sunt ...
hoc est, ad eum finem, qui propositus ...
conducentia, & non Idiotarum com...
nia, sed solorum Artificum propria. ...
re quae de ignotiorum medicamento...
natura, de plantarum historia, de ex...
sima quarundam partium Anatomia ...
riosè nimis traduntur, inutilia cens...
sunt, quia ad finem artis consequen...
nihil conferunt. Praeterea quae publ...
ta sunt, ut ignem esse calidum, aquam ...
gidam, omnino nec praecepta, nec ...
principia dici possunt: Artis enim pr...
nullam constituunt, quanquam prae...
quae artis principia dicuntur, ab qu...
habeant.

Praecepta Utilia.

Praecepta artificum sunt, non Idiotarum.

CAPVT III.

DE CONNEXV SE... consequentia Praeceptorum.

ΑΚόλουθα, ritè inter se connexa & ligata praecepta quoque esse oport...

Artium praecepta sint ἀκόλουθα

[illegible] cum principijs, ex quibus ne-
[illegible] ſuperioribus
[illegible]. In tradendis
[illegible] per hunc ordi-
[illegible] ars præ- *Ars*
[illegible] con- *[illegible].*
[illegible] : ſed benè
digeſta ac ordinata ſeries.

CAPVT IIII.

DE TRIPLICI METHODO.

Diſpensandorum autem præceptorum eſt triplex ratio. Aut enim à fine vel eius cognito intellectóque progreſsi, omnia quæ ad ipſum referuntur colligimus, ordinéque certo collocamus: Aut in eundem ordinem refundimus, contrario ordine, ab eo quod in inventione vltimum erat, ad finem progredimur: Aut propoſitam definitionem in partes diſpeſcimus, eaſque tamdiu diuidimus, dum neceſſaria præcepta omnia comprehenderimus. Huiuſmodi ordinatæ do-

ἀνάλυσις *σύνθεσις* *ὁρισ[illegible]*

ctrinæ methodi vocantur. Illa, quæ fi
in ea resoluit, quæ ad ipsam resoluun
ἀναλυτι-κή. *RESOLVTORIA dicitur, ανα...*
estq; ad inuentionem accommodatiſsim

συνθετικὴ *Altera, in qua ad finem contrari*
dine fit reditus, COMPOSITORIA
pellatur: atq; hac vna, omnes artes,
ſertim quæ effectiuæ dicuntur, hoc est
opus aliquod post actionem relinquun
ius generis est Medicina, non ſolùm q
optimè docentur, ſed etiam exercentur

TERTIA, quæ propoſitæ definiti
differentias ita partitur, vt non ſolùm
neralia, ſed etiam generalibus ſu
Artis capita omnia explicet, DEFI
ὁριςική. *VA vocatur, estq; præ cæteris ad A*
memoria comprehendēdam quam ap
ma. Exemplis hæc fiant illuſtriora.

Ἀναλυτικὴ *ſeu reſolutoria meth*
notione finis ſic conſtituitur. M
propoſitum est corporis ſanitatem
vel morbum propulſare.

C

CAPVT V.

EXTRVCTIO ARTIS Medicæ διὰ τῆς ἀναλυτικῆς μεθόδου.

HIc primum is, qui per ἀνάλυσιν, id est, resolutionem artem constituere parat, quid sanitas, quid morbus sit, inquirendum putat. At cum sanitas corporis ac finiti rationem habeat, eaque simplex multiplici morbo opponatur, prius ad sanitatis quam morbi cognitionem incumbit. Porrò sensu, quantum fieri potest, duce, à posteriore statim sanitatem considerat: posteriora autem, & sensibus notiora, statim occurrunt, salubria corporis symptomata, id est, sanitatis effectus, qui videlicet sanitatem, ceu umbra corpus, sequuntur. Eiusmodi autem sunt integræ atque inculpatæ functiones. Ab his igitur progrediens, constituit, sanitatem nihil aliud esse, quam probatarum actionum causam, seu rectè operandi facultatem: Cum autem homo actionum varietate, ac præstan-

Sanitas simplex, Morbus **multiplex.**

In Resolutione primum.

Sanitas quid.

Homo animal perfectissimum.

Species a-ctionum humana-rum.

Anatome quid?

stantiæ sit animal perfectissimum, &
pus quoq; habeat pro varietate actio
varijs quoq; partibus constitutum, acti
tiones, quales sint, expendit diligen
earumq; differentias notat ac distingu
vt quædam sint ANIMALES, quæ
NATVRALES. Atque Animale
dicuntur quædam sensus, quædam a
voluntarium pertinentes. Ad sensum p
nent, Visus, Auditus, Olfactus, G
Gustus, Tactus, & sic de cæteris: Hinc
progressus, quæ singularum actionum
instrumenta, inquirit. Intelligit
corporis partes non frustrà, sed vt a
organa essent, fabricatas esse: Et cu
ctiones requirerent actiones: organa
actionum organa sint, secundum natu
correlatiuorum, vtrunq; ex altero in
gari debere. Partium autem interio
naturam, non alia via cognoscere p
quàm Architectus domum cognoscit q
ipse non construxit, nimirum ex dissecti
ne. Huiusmodi dissolutio est Ana
quæ cum rectè exercetur, varia & m
plex partium natura sese prodit. At

a

[illegible] membra quædam [illegible] simplicia [illegible] appa-rent. [illegible] cognoscenda. [illegible] simpli-ciores [illegible] confusionem, [illegible] constat, [illegible] partes, [illegible] vel adiacen-tes.

Composita [illegible] cognoscenda.

Per Anatomicam [illegible] partium notitia paratur, à compositis ad simplicia proce-dens, vsq; dum ad simpliciores [illegible] perueniatur, quæ iam [illegible] non possunt, nisi in particulas [illegible] substan-tiæ & rationis. Compositas [illegible] ge-neris sunt, manus, pes, [illegible] dissimilares [illegible] instrumentarias vocant. Simplices qua-[illegible] sunt: os, cartilago, neruus, caro, & si-[illegible] similares nominant. At non satis [illegible] partium [illegible] sciat, quæ [illegible] simplices, quæ-dam compositas: & [illegible]

Partes cō-positæ.

Simplices.

& m[illegible]

& magis compositis actionibus sunt d... nata, magis quoq; compositas esse: sed ... in singulis membris compositis ... ex quibus, & quomodo sint com... Hoc studio prouectus, intelliget ... statim deprehendet, partes quæ con... tionem perficiunt, Primum certo nu... esse, Deinde singulas ipsas tantam m... tudinem, & talem figuram esse adept... hæc, eo loco ita collocatas, & cum ... partibus ita connexas, vt ad perficie... eas, quibus præfectæ sunt actiones, ... accommodatiusq; nihil fingi posit. ... nauerit enim, cruris, manus, ocul... rerumq; membrorum compositorum ... nes ineptas ac inutiles fore, nisi ossa ... sculi, ligamenta, membranæ, cæter... quibus illa constant, tot essent numer... tanta, atq; ita conformata, præterea ... eo loco sita, atq; ita vt sunt, connexa... cum diligenter notauit, inuenit ... positorum membrorum sanitatem ... videlicet ea consistat in his quatuor ... sto partium numero, in iusta cuiusq; ... magnitudine, idonea figura, & ap...

Bona compositio in quatuor consistit.
1. in Numero.
2. Magnitudine.
3. Figura.
4. Situ.

Sanitas in quinque consistit.

ratione, quibus & quintum aliud accedit, vt habeat cum vicinis partibus connexionem & communionem. At vbi rursus animaduertit, ad integram corporis sanitatem, perfectasq; actiones non satis esse, quod membra humani suam structurã, simpliciumq; naturam ex[illegible]at, non aliter quàm ædificiis, cui non solùm conuenientem formam [illegible] damus, sed materiam etiam [illegible] ligna, calcem, ferrum, [illegible]. Simplices itaq; partes, quæ inter se conferuntur: alia ossis, alia cartilaginis, alia carnis natura esse reperitur: Deinde vero per se spectantur, multis alterationibus obnoxiæ, & nisi in calido, frigido, humido ac sicco moderationem habuerint, ægræ, & ad functiones ineptæ deprehenduntur. Quare quantumuis sensui simplicia occurrant: tamen ex pluribus non apparentibus generari & consistere ratio docet, eaq; non alia esse, quàm simplicissima illa corpora, quæ communiter rerum elementa dicuntur, ex quorum varia commistione & temperatura, in prima generatione, simi-

Simpliciũ natura.

Simplicia quantũuis simplicia appareant, simplicia tamen non sunt.

laria

laria naturam suam & substantiam [illegible]
piant: & perfectam sanitatem sustinent [illegible]
prehensa [illegible] per [illegible]
[illegible] sanitatem [illegible]
quæ [illegible] genera [illegible]
sunt: [illegible] generibus [illegible]
[illegible]. Si bona compl[illegible]
est, [illegible] magnitudine, figura [illegible]
tus [illegible]
compositio [illegible]
moderatis, morbus erit [illegible]

Morbus quid ex natura contrariorum.

tiens sanitas, est bona & [illegible]
Itaque [illegible]
[illegible] à natura [illegible]

Morbus Corpus neutrum.

quibus [illegible] actiones [illegible] &
liter lædatur, morbus est. [illegible]
[illegible] sensibiliter læd[illegible]
[illegible] non morbus, sed naturalis [illegible]
[illegible]. Etenim cum bonæ actiones [illegible]
læsæ [illegible], constat sanitatem [illegible]

Sanitatis latitudo magna.

dinem habere, [illegible] esse [illegible]
[illegible] aliis præstantiores. [illegible]
optima est, quæ [illegible] actio[illegible]
quæ [illegible] actiones, sed tamen [illegible]
nitatis limites adhuc consistentes [illegible]

[illegible] ultimo, secundum magis & minus, [illegible] in ipso [illegible], re- [illegible]. Porro [illegible], Medicina [illegible] naturam [illegible] sed quid sit ho- mo, constet ex quatuor [illegible] ele- mentis, [illegible] natura noscenda est, quid [illegible] ex illis ele- mentis [illegible] fub- [illegible] formas, [illegible] [illegible] ad temperamentum [illegible] rele- quis [illegible] qua- litate, reliquis [illegible] domin- bus, ita ut corporum quædam sint tempe- rata, alia [illegible] da, humida, [illegible] vel calida & hu- mida [illegible] temperata, calida & sicca, [illegible] & humida, [illegible] & [illegible]. Cer- ta [illegible] per- petuo [illegible] comprehendi non [illegible]. Hæc cum sint [illegible], [illegible] quæ [illegible] [illegible] ut [illegible] ad [illegible] [illegible]- rat, & ad cognitionem [illegible] na- turæ, per [illegible] propter [illegible]

Naturæ [illegible] tempera- menta.
1. Tempe- rata.
2. Intem- perata.

accedat is, qui in generalibus tempera-
Morbi latitudo. *tis bene est exercitatus. Similiter ...*
morbi suos gradus habent. Cum enim ...
tiale actiones magis minus sic tales ...
necessario morbos, qui proxima sunt ...
sarum actionum causa, magis minus ...
cipiunt, pro vt paruo vel magno in...
lo à sanitate recesserunt: sed morbor...
quanto differentia, non nisi ex san...
differentia nosci ac constitui possun...
verò sanitatis ac morbi differenti...
quali, & quanto, quod fieri potest, ...
ctas habuerit, is posteà in administra...
causarum non facilè aberrauerit: ...
præsenti sanitate tuenda similia ad...
bit, eo modo, quo natura requiri...
præsentibus morbis profligandis, non ...
contraria adhibebit, sed eorum etiam ...
dum statuere sciet, præsertim si med...
lem materiam non ignorauerit, hoc ...
limentorum & medicamentorum fa...
Sex res nõ naturales. *tes exploratas habuerit, quid aer, ci...*
tus, Exercitatio, quies, somnus, vigi...
pletio, inanitio: Animi passiones in ...
ribus efficere queant. Nunc reliqu...

vi...

vt quemadmodum à fine proposito per ἀνάλυσιν sanitatis, & morbi naturam inuestigauimus. Ita contrario ordine, nempè compositorio, singula quæ inuenta sunt, exactius ac diligentius explicemus, ab elementis exorsi, vsq; dum omnes actiones, earumq; causas pertractauerimus. Quod vbi perfecerimus, non solùm maxima & difficillima Medicinæ pars nobis erit absoluta, verùm etiam quanta vis sit compositoriæ methodi facilè apparebit. Definitiuæ exemplum optimum extat, & perfectissimum apud Galen. in libro, cui est titulus, Ars Medicinalis, quem in hac schola bis publicè exposui: Quare non est necesse, vt alijs exemplis commemorandis, institutum nostrum differamus.

Ordo compositorius à simplicib. per ἀνάλυσιν inuentis initium sumit.

CAPVT VI.

DE ELEMENTIS.

IN corporis humani resolutione, sensui vltima ac simplicissima inueniuntur partes similares: at ratio longius progreditur, depre-

Constitutio artis Medicæ per σύνθεσιν.

deprehenditq́; alia elementa simila...
simpliciora: de quibus nunc, cum ...
torum ordinem instituerimus, prim...
bis tractandum est, ac diligenter ...
strandum: quae & quália illa ele...
sint, hoc est, simplicissima corpora, ...
rumq́; partes, ex quibus primis, ...
corpora constant, & generantur, ...
quomodo, cum intereunt, resoluuntur ...
verò inutilis est haec de elementis ...
gris, sed ad cognoscendum similarium ...
rium naturam, earumq́; sanitatem ...
bus, inprimis necessaria.

Vtilitas doctrinae elementorum.

Est autem similarium partium ...
re etiam studiosè cognoscenda, cum ex ...
strumentariae partes componantur ...
corporis moles coagmentata sub...
cuiusq; autem instrumenti composit...
vna semper est pars similaris, a qua ...
milari, primùm ac praecipuè tota act...
cissitur. Reliquae autem partes, ...
ls structura, quae in certo num...
gnitudine, figura, ac situ consi...
runt, hanc vsum tantum praestant, ...
praecipuè partis similaris actionem...

In quolibet instrumēto vna similaris pars, actionis praecipua causa.

nent, ac perficiant. Similaria hæc in corpore reperiuntur, Cutis, Caro, Vena, Arteria, Neruus, Membrana, Tendo, Ligamentum, Os, & præterea alia quædam, quæ tamen partes dici non possunt, vt Humores, Spiritus, Lac, Semen, Medulla, Adeps, Pili, Vngues. Hic igitur non illud quæritur, An quomodo enumerata, ex materia & forma constent: hæc enim prima physica principia cum singula seorsum non subsistant, nec corpora omnino sint, nec corporis elementa dici possunt, sed illud quæritur, An aliqua prima sint & simplicissima corpora, quæ sensum effugiant, ex quibus similarium substantia consistentur, tum vnum ne sit an plura, & si plura: qualia, quot, & quæ sint, & quis sit eorum in compositione vsus? Auicennæ placet vt Medicus Physico credat, & ab eo demonstratum accipiat: Quod quatuor sint inferiorum corporum omnium elementa: IGNIS, AER, AQVA, TERRA. Sed cũ Medicus etiam sit Physicus, & ipse dogmata sua demonstrare cupiat, ignaui certe est, illud velle credere, quod demonstrari facile potest.

Partes similares.

Vbi desinit Physicus, incipit Medicus.

Medicus artifex est consultus.

CAPVT VII.

DEMONSTRATI
non vnum, ſed plura eſſ
Elementa.

*PRimum itaq; non vnum eſſe El...
tum, ex quo hæ multiplices ſimil...
partium formæ exiſtant, certum eſt. ...
enim vnum eſt, idem quoq; immu...
eſt, neq; enim habet à quo, & in qu...
tetur: Quod autem immutabile, ide...
que impatibile, & inalterabile. A...
lares corporis partes mutantur, &...
rantur, dolore enim & morbis affici...
Dolor enim ſenſus eſt rei alienæ, n...
lem ſtatum in eum, qui præter na...
eſt, mutantis: Quare cum mutari c...
ea quæ dolent, certum eſt, ea ex v...
conſtare. Si quis cum Epicuro, An...
ra, & cæteris contendat, Elementum
vnum ſpecie eſſe ſtatuitur, extra g...
tionem quidem impatibile, & immu...
eſſe, In ipſo verò concurſu & concret...
patibile, atq; etiam interdum ſenſi...*

Vnum ἀπαθὲς.

Immutabile eſt impatibile.

Dolor quid?

r.

ri, iste experientia facilè potest confutari, vt Cic. lib. 1. de finibus idem demonstrari facile posse, docet. Si enim vnum aliquod, siue atomus, siue lapis, siue pilus, vel numero etiam plura, per se insensibilia sint, nec sensum habeant, nec si simul colligantur, sensum habere possint, neq; aliud diuersi generis reperiatur in generato quàm prius fuit in elementis. Iam verò vt corpus ex vno constans elemento, dolere & ægrotare fingamus: tamen quemadmodum à simplici sua natura, non nisi vnam haberet doloris & morbi causam, ita non nisi vno remedio iuuaretur, atq; ita Medicina nulla esset ars. At vsus quotidianus ostendit, corpora interdum refrigerata, interdum calefacta, vel in alias temperaturas collapsa, dolere & ægrotare, ijsdémq; alijs atq; alijs remedijs succurri. Quare si & plures morbi, morborumq; remedia existunt, quibus affici similaria contingit, constat ea ex vno simplici elemento non constare: Quando igitur plura elementa esse demonstratum est, qualia ea sint proximum est, vt videamus.

Demonstratio Elemẽta mutari.

Si vna tãtum morbi causa, vnicum etiam tantum erit morbi remedium.

CAPVT VIII.

QVOT ET QVALI
sint Elementa.

QVemadmodum quod vnicum &
quex est, omnino ad agendum pa
diendique ineptum est, nec diuersarum
rum elementum esse potest: ita quoq;
nisi agendi patiendiuè facultatem ma
habuerint, elementa dici non possunt.
Elementa oportet sint contraria. *unam enim formam non constituent,*
se mutuo seruabunt, & conseruabunt:
similaria, quorum nunc elementa
rimus, non vnius sint generis, sed
sensibilia: partim sensus expertia,
verò mutationi, alterationiq; obnoxia
nifestum certè est, elementa illa, ex
mixtione illa prodierunt, mutabilia
** Physicorum communis est sententia.* *esse oportere. At mutabilia esse non*
nisi contrarijs qualitatibus & subie
quæ mutationes susciperent, præd
Corporum elementa contraria esse debere. *sunt. * Porrò cum in quauis genera*
sub eandem formam mutari co
oportet; valentissimas esse qualitat

[illegible]
[illegible]
[illegible]
gere[illegible].

[illegible]
[illegible]
[illegible] Quemadmo-
[illegible] est pro reliquis
in [illegible] corporeis, ita qualitates, quæ i-
[illegible] propriè [illegible] sunt corpo-
[illegible] & [illegible]. Ex quo tam
[illegible], eas qualitates [illegible] formæ
[illegible] oporte-
re. Cæterum cum multæ sint generâ
subiectorum corporum [illegible] in-
[illegible], quæ illæ sint, quæ ad efficere quæ-
tis considerandum est. Sunt autem tan-
tum illæ quatuor: Caliditas, Frigiditas, Qualita-
Humiditas, Siccitas, quæ propterea etiam tes [illegible]
[illegible], id est actiuæ propriè appellan- [illegible]
tur. Caliditas quidem & frigiditas o-
mnium sunt efficacissimæ, Humiditas ve-
rò & siccitas segniores, id est, longiori tem-
poris spatio agunt, cum tamen materialis
substantijs etiam seruiant; superiores

rectè

recte annumerantur. Reliquæ tactiles

Secundæ qualitates.

litates, vt Mollities, Durities, Tenu
Craßities, Aßperitas, Leuitas, etsi cor
bus alterationem quandam inducunt
men per totam substantiam eam non
tendunt. Lignum dissectum, leuiga
vel asperatum, manet lignum: si co
ratur, mutatur in aliud, nec amplius
lignum, sed cinis aut carbo. Nix di

Qualitates sua habent subiecta.

manet, nix, à calore liquata fit aqua.
terum cum qualitates separatim ext
pora non subsistant, nec sine corpori
neratio fieri queat, manifestum fi
menta corpora esse debere, quæ mo
qualitatibus actiuis sint prædita.

Demonstratio quatuor esse elementa, & non plura nec pauciora.

cum huiusmodi sint infinita, nec in
elementorum numerus existat, ea
elementa constituenda sunt, in qu
mæ hæ qualitates actiuæ non rem
intensissimæ reperiuntur, hoc est,
summum calida sunt, frigida, hum

4. prima elementa.

sicca: Sunt autem IGNIS, AER,
TERRA. Cum enim ignis omni
ruptibilium & generabilium ca
sit, Aer humidissimum, Aqua fr

mum, Terra siccissimum, non solùm similarium corporis nostri partium, sed earum omnium, quæ generationi corruptioniq; obnoxia sunt, elementa rectè censentur.

II. *Alia demonstratio*

Potest verò hoc ipsum alia quoq; ratione demonstrari, hoc modo: Omnia mixta corpora, quæ orbis Lunæ ambitu continentur, ad terram tanquam ad proprium suũ locum grauitate sua deferuntur, partem ergò aliquam atq; adeò magnam terræ possident. Quia vt Cicero ait, Nihil capacius similium quam natura. Terra autem cum siccissima sit, concrescere atq; congelari nequit sine humore. Aquam igitur terræ admisceri oportebit. Transmutatio atque generatio fieri non potest, nisi ex contrariis, & per contraria: reliqua igitur duo elementa, Aërem videlicet & ignem crassioribus opposita accedere, necesse erat.

III. *Demonstratio quatuor esse elementa.*

Non inepta quoq; fuerit hæc demonstratio, seu potius inductio:

Similaria generantur ex semine,
Semen ex humoribus,
Humores ex alimento.

Alimentum ex animalibus quæ ... pibus nutriuntur, vel ex ... uijs.

Stirpes ex iam quatuor elem ... vltimum sic deinceps proba...

Stirpes ex quatuor elementis oriri.

Stirpes vel plantas ex terra, aqu... mediata nutrimentum suum hauri... sus ducent, & nisi ad lutum illud igni... accederet, qui ipsum coqueret & ... ret, per se stirpes terra nullo modo nu... At ignis non consistit, nisi pabulo su... est, nisi aëreo, non aqueo, humido ... tur, aëreas igitur quoq; partes ad... necesse est, Atq; ita alimentum ... præparari quatuor elementorum ... temperatum. Animalia sanè quæ ... aquis viuunt, quibus vberior con... tatis calor, omninò huius caloris ali... ex aëre sumere cernuntur. Pisci... quibus minus tum caloris, tum ... inest, pro aëris inspiratione, aqu... vtuntur, eoq; refocillantur: Hæc ... qua sincera non est, sed terræ, aëris ... gnis particeps. In summa de terra ... qua, quoniam crassiora sunt, quæ ...

corporibus nostris minimè dubitatur. Sed aer & ignis his ita referuntur, ut nihil sit in hac rerum natura quod non ad quatuor illa sit referendum. Ex illis enim omnia nascuntur. Alia quidem proximè, & immediatè, alia quadam serie, multorumque corporum formis intercedentibus.

Corpora, ad interitum deducta, resolvuntur in ea, quæ modo dicta sunt elementa: Quare ex iisdem quoque consistere & generari res, affirmari potest. Natura enim ita est comparatum, ut inquit Hippocrates, ut, unde singula ortum habent, eodem, cum intereant, referantur. Et elementum definitur esse id, quod cuiusque composito inest primum, & in quod ultimum resoluitur. Porrò corpore intereunte, spiritus substantia partim in igneam, partim in aeream substantiam ac regionem migrat. Humores aquei fiunt vel aerei, qui medius inter aqueam & aeream naturā existit. Solidæ corporis partes humore destitutæ in cinerem vel terram abeunt. Quando igitur per corruptionem in hæc e- IIII. Aliud à natura corruptionis. Elementū quid?

lemen-

lementa vltima fit resolutio, manife[st]
est, prius ex illis corpora constitui.

CAPVT IX.

DE PRIMIS QVAL[I]tatibus quæ in singulis E[le]mentis excellunt.

DEmonstratum nunc est, corpora
quæ quatuor primas qualitates, (
ditatem, Frigiditatem, Siccitatem
miditatem, summas, & nihil remiss[a]
formas, obtinent, reliquorum omniu[m]
menta esse. Etsi autem hæc, quæ a
cernuntur: Ignis, Aër, Aqua, Terra
omnino simplicia corpora, nec qualit[atibus]
illis summis sint prædita, ac propter[ea]
cera elementa dici non possint: tam[en]
ad sincerorum elementorum natur[am]
ximè accedunt, elementa ea appella[re]
dubitamus. Sinceram certè terram [ad]
di centrum, & ignẽ sincerum ad ca[...]
cauum reperiri verisimile est, & [...]
nis physicorum opinio obtinet: Aër [...]

Elementa nostra sensilia non sunt pura.

qua, quæ in medijs spatijs interiecta sunt, extremorum communiore impuriora fiūt. Sed naturæ consentaneum est, impura omnia ex puris, imperfecta ex perfectis manare. Quod ad proprias singulorum qualitates attinet. IGNIS SINCERVS omnium quæ generantur & corrumpuntur, calidiss. quæ adiuncta est ei, SICCITAS, summum gradum sui generis non obtinet. Terra enim omnium rerum maximè est sicca.

IGNIS calidiss. siccus.

TERRA siccissima.

CAPVT X.

CVR IGNIS MAGIS quam terra corpora siccare videtur.

QVod ignis magis quam terra corpora siccare videtur, id fit per accidens. [Sicc]itas enim humiditati non est contra[ri]a: quare eam qualitatem, quæ humida [di]citur, non immutat, sed humidam sub[st]antiam, vtpote molliorem, dissoluit, atq; [i]n sicciora corpora relinquit. Quemadmodum

Per accidens ignis corpora magis siccat quam terra.

modum apparet in thermis, quae dum
riorem ex corporibus sudorem elici
liditate sua ea siccare dicuntur:
qualitas terrae adiuncta frigiditas est
ea non est summa. Summa enim

AQVA frigidiss.

tas aquae propria est, cui adiuncta
miditas, sed infra summum grad

Aër humidiss.

sistens. Humidiss. enim aër inter
rectè censetur, quanquam qui sen
cium sequi volet, aquam aere hum
esse pronunciabit: quod & Galen
ristoteles alicubi dixisse videntur

Sensus iudicium saepe fallax.

fallax hic, ut saepè alias sensuum iu
est, propterea quod id, ab eo, quod pe
dens existit, non discernit, ut pau
demonstrauimus, cum IGNEM
quam TERRAM exiccantem
Et quòd aqua corpora madefacta
diora apparent, quam quae in aere
tur etiam humidissimo, cuiusmodi
nis & aequinoctialibus temporibus
fuerint, Id ideo fit, quod hum
aquea in crassiore substantia
dum in corporibus recepta est,
immoratur, ac diutius ea adjicit,

quæ tenui aeris substantia prædita est: quemadmodum eandem ob causam candens ferrum magis urit, quàm flamma, cum tamen non minor, imo maior sit aeris, quam ferri accensi fervor. Quare de humido & sicco iudicium fieri non benè committetur, nisi prius caliditatem & frigiditatem, item densitatem & raritatem, crassitiem, ac tenuitatem ab iis ratione submoueris.

Cum igitur de aeris humiditate disputamus; recta ratio seu demonstratio consulenda est, quæ indicat illud esse humidissimum, quod proprio loco minimè continetur: sed per omnia sese diffundit, ac insinuat. *I. Argumentum.* *Aërem humidiss. esse.*

Præterea cuius substantia quibusuis facilè cedit mutationibus, atque ad quamuisque qualitatem se promptissimè accommodat, hæc certè omnia aeri competunt, [illegible] verò cum reliqua elementa suis ferè locis perpetuò [illegible], solus aer sursum [illegible]tur, atque ignis [illegible] fit [illegible], & in abditissima terræ viscera absorbetur, ne quid ibi vacuum existat, & aquæ plurimus *II. Argumentum.*

mus

mus permiſcetur, quo & piſces viuunt, aqua ipſa nutritur, inflatur & ſpumat.

III. Argumentum.

Huc & illud accedit, quod qu[illegible] alterationes facilimè ſuſcipiat, calid[illegible] nim facilè ſit frigidus, & frigidus cal[illegible] humidus ſiccus, & ſiccus humidus, certè igni quamuis tenuiſsimo, nih[illegible] buere poſſumus. Neq; enim per omn[illegible] funditur, neq; alias qualitates ſuſcip[illegible] ſemper calidiſsimus & ſiccus manet, terræ tribuere talia poſſumus, quæ e[illegible] le fieri poßit, & humectari, ſiccitate[illegible] men quandam ſemper retinet, proxim[illegible] tem ad aëris naturam accedit A[illegible] quare etiam ſecundo loco humidam eſſe conſtituimus: Poſt aërem enim [illegible] mè alteratur, ac quamuis incaleſc[illegible] miditatem tamen parem ſemper [illegible] Hæc de aëris humiditate dicta ſuff[illegible] Altera remiſſa qualitas quæ ſincero [illegible] Philoſophis tribuitur, caliditas eſt. [illegible] nim aër elemētum terræ oppoſitum, [illegible] admodum ignis aquæ, quare & qu[illegible] bus præditum eum eſſe oportebat, q[illegible] ſent terræ qualitatibus maximè cont[illegible]

C

CAPVT XI.

QVOMODO ELEmenta inter se misceantur.

Mixtionis vocabula ad ea propriè accommodantur, quæ diversa cum sint, ac contraria, & viribus quodammodo paribus prædita, ita inter se penitus secundũ minimas partes confunduntur, ut ex pluribus illis unum quiddam atq; idem constituatur. Aqua aquæ addita, non rectè misceri dicitur, diversa enim & contraria ibi non concurrunt, nec in aridorum, ut in diversorum pulverũ, Aeruginis, Cadmiæ, Lithargyri, & similium quantumvis levigatorum, confusione naturalis mixtio e[illegible]rit. Quælibet enim mixti particula, [illegible], sed est potius exiguum [illegible] quoddam: Sic [illegible] a a-[illegible] permixta [illegible], v-[illegible] & [illegible] substantias illæsas atq; integras retinent, & facilè alterum ab altero separari possit. — *Mixtio vera.* — *Mixta unum fiunt.*

D Ac

Proportionata oportet sint.

Ac rursus si magno vini dolio pau[...] aquæ, aut cibum corpori adieceris [...] lem certè mixtionem non effeceris. [...] rumpitur enim hîc à potentia imbec[...] atq; in ipsius naturam penitus mut[...] quod ipsum quoque naturæ mixtion[...] maximè aduersatur, quæ requirit, [...] scibilia in agendo quodammodo sint [...] & vnum quoddam aliud, quam fu[...] us, constituant: Miscentur igitur p[...] quatuor elementa: diuersa enim cu[...] & sibi inuicem contraria, in se mu[...] gunt & patiuntur, proq; varia mix[...] ratione ac proportione, varias quo[...] multiplices, tum corporum, tum sim[...] partium formas constituunt. Cau[...] tem, qua mouente, grauia cum leuib[...] lida cum frigidis, & humida cum [...] ita coëant ac misceantur, Theologis [...] scripturæ testimonio, Dei creatori[...] bum: Physicis verò orbium cœlestium [...] in his planetarum ac syderum mo[...] radij, quibus etiam peculiaris vis mo[...] inest: Quemadmodum apparet in [...] solis radijs per fenestram illustrato. [...]

Quatuor elementa propriè miscentur.

Causa mixtionis efficiens.

nim primum quidem ignem, deinde, qui proximus igni est aerem, motu suo cient et cum inferioribus his elementis consociant.

CAPVT XII.

AN ELEMENTOrum formæ in mixtis maneant necne?

QVod queri solet, An elementorum formæ in mixtis maneant, satis nobis it, illud inter communem generationem, & elementorum permixtionem discrimen enere, quod in generatione accedente forma noua, ea quæ prius erat, ita corrumpitur, vt recuperari rursus non possit: Elementa autem secundum qualitates & subantias ita misceantur, vt integræ ipsarum rmæ ex mixtis rursus separari possint. Quare verior videtur eorum sententia, qui ffirmant, quantumuis multæ mixtorum rmæ generentur & corrumpantur, semer tamen elementorum formas, etsi alia q; alia proportione, in mixtis potentia

Corruptio vnius generatio alterius.

Elementorum formæ in mixtis manent.

manere. Verum quod Auerroes conte
substantias elementorum etiam m
καθ᾽ ὅλου siue totas siue per totas, ita
nimum vnius contingat minimum
rius, fractis formis, et refragatur Ari
les, solas qualitates totas totis miscer
que enim existimandum est, elemen
cundum substantias, in minimas, q
gitatione amplius diuidi non possint
tantum in exiguas partes diuidi: O
nim corpus dum corpus est, diuision
nitum, nec minimum omnino in
natura existit, quia omnium rerum
ralium est certa et praefinita quadam
titas, quae secundum habet longitudinem
tudinem & profunditatem: He
exiguae elementorum partes, cum
tuo se penetrare, neque eodem loco
possint, reliquum est, vt cohaeres
inter se intelligamus, sed contra
qualitatum pugna caussas atque
quoniam pristinas suas vires ex
queant. Qualitates enim dum m
καθ᾽ ὅλου, dum se se per vniuersam
tiam extendunt, seque mutuo retun

Refutatio sententiae Auerrois.

Quomodo elementa consistant in mixtis.

ad mediocritatem quandam redigunt: accidit mox singulare quoddam temperamenti genus, ac noua forma, fitq; elementorum diuersorum in unum atq; idem concretio. Temperamento verò rursus per interitum dissoluto, subiectorum elementorum partes, quasi iugo contrariarum qualitatum liberatæ, rursus in suas sedes restituuntur, pristinamq; naturam ac vires recipiunt.

CAPVT IIII.

DE SINGVLORVM elementorum in generatione officijs.

IGnis calore suo omnium elementorum efficacissimus est, in corporum generatione. Primum quidem suas & reliquorum elementorum substantias, quantum fieri potest, commiscet: Deinde partes eiusdem naturæ, quas Homogeneas vocant, congregat, & quæ substantia differentes sunt, quas ἑτερογενεῖς appellant, separat. Apparet id in vino musto: Cernimus enim caloris be-

IGNIS officia generationis.

I. Mistio

II. Separat neficio primum vini partes misceri, p[illegible]
crassiores subsidere, & tenuiores sup[illegible]
tare. Ad eundem modum hæc part[illegible]
quam calorem natiuum nominam[illegible]
corporis nostri generatione, eam quæ [illegible]
tentia in semine est, cerebralem sub[illegible]
tiam in cerebrum separat: Similiter [illegible]
Epar, pulmonem, testes, ossa, cartilag[illegible]
neruos, reliquas similares partes seg[illegible]
singulis quoque applicat, quicquid co[illegible]
substantiæ in semine continetur, & s[illegible]
ne. Sed illud maximum ac planè diu[illegible]
caloris huius munus existit, quod n[illegible]
III. Omnia format. lùm consimilium partium molem [illegible]
greget, sed singula quoque aptissimè di[illegible]
atque conseruet, efficiatque ne grauia [illegible]
cuiusmodi ossa sunt cartilagines, & [illegible]
lia infra consistant, & leuia qual[illegible]
spiritus, sanguis, adeps, superiorem [illegible]
occupent, sed vt æquabiliter, atque [illegible]
ex vsu, singula per vniuersum corp[illegible]
distributa. Tota denique conformatio [illegible]
in varia figuratione, magnitudine, [illegible]
ro, & partium collocatione consiste[illegible]
mus, etsi à toto temperamento pr[illegible]

tur, naturæq; opus dici debet, præcipuè tamen in eo caloris actio excellit, quæ vt melior sit atq; perfectior, ea quæ igni adiuncta est siccitas, ac reliquæ secundæ qualitates non mediocriter adiuuant. Cum enim vtrunq; naturæ generationis principium, semen videlicet & sanguis præhumida sint, facileq; ista à calore conflata, ac disposita, rursus tanquam fragilimum opus diffluerent, ac relaberentur, nisi ab igni terræq; siccitate firmitatem ac robur acciperent: Reliquæ verò secundæ ignis qualitates, caloris adiutrices, vt caloris lenitas, tenuitas, raritas, splendor, perspicuitas, eum vsum præstant, vt calor in omnem corporis mutandi substantiam penetret, omnesq; partes quãtumuis exiguas, densas, & profundas peruadat, easq; pro natura sua afficiat.

AEREM non solùm ad contrarij elementi nempè terræ contemperationem admisceri oportuit, verum etiam, vt igni substantiam nimis dissipabilem foueret. Facilè enim in ignem mutatur aër, cum ad naturam illius proximè accedat, & similes *Aëris in mixtione officium.*

omnes habeat secundas qualitates... firmiores. Hæc igitur duo elemen... NIS & AER, leuia, rara, ... uitatem corporibus, atque ad motus ... agilitatemque præbent, aliorumque ... teriam effingunt ac poliunt. Ex ... materiæ parum, formæ autem plu... ad generationem conferunt. Reliq... rò duo, AQVA ET TERRA, plu... teriæ & minus formæ suppeditant. ... corporibus grauitatem & quietem ... cunt, & nisi leuibus illis, raris, ac ... elementis, grauitate, densitate ac ... sua obsisterent, eaque velut nexu ... illigata cohærerent, facile illa quid... tu suo proprio se conficerent, aut ... statione in locum suum natiuum ... rent, esletque generati corporis forma ... stabilis ac diuturna.

Ignis & aër materiæ parum, formæ plurimum habent.

Terra figit corpora.

AQVA glutinat, sicca enim humidi beneficio cohærent.

Peculiariter autem aquæ frig... gnis feruorem retundit, & vicis... pso retunditur, vt vtrunque ad tem... tum aliquod deducatur. Humidi... rò ignis ac terræ siccitatem nimiam ... git, colligendis ac conglutinandis ...

bus, quasi gluten quoddam existit. Ad hæc aqua vicissim aëris substantiam fouet, quemadmodum ipsa ignis. Facilè enim aqua in vaporem, vapor in aërem commutatur: Terra, si mole spectetur, sicuti corruptis corporibus plurima superest, ita & generandis corporibus, eius plurimum inest. Secundas qualitates omnes habet cum igne & aëre, contrarias. Cumq; omnium elementorum crassissimum sit, ac densiss. ignis & aëris raritatem tenuitatemq; compescit quàm maximè. Vt autem mole sua, ac copia, reliqua elementa, in corporis constitutione superat, ita rursus potentia ac viribus ab illis superatur, estq; ad illa collata veluti materia quædam generationi substrata, ad conseruandas quidem formas aptissima, verùm ad mutandas eas, ignaua admodum.

TERRAE in mixtione officiũ.

CAPVT XIIII.

DE TEMPERAMENTIS.

 Ratio-

Ratio ex Methodo sum[...] cur, cum antea de Elementis t[...] tum fuerit, nunc proximè de Temperamentis sit tractandum.

Transitio ad sequentia.

IEcimus nunc maximi operis funda[...] tum, atq; ad exactam corporis hu[...] cognitionem, artemq́; sanitati dicata[...] ditum amplum patefecimus, cum qu[...] quæ communia sint rerum elemen[...] quomodo inter se misceantur, & qu[...] cuiusq; in mixtione officium, decla[...] mus. Ex his enim elementis, ratio[...] inuentis, ortum habent illa, quæ in [...] ris resolutione vltima sensus inuest[...] ne inueniri dicebamus, spiritus vit[...] & humores, & his etiam crassiores [...] ris partes similares, quorum omniu[...] turam, vt notam prorsus et perspect[...] beremus, in superiorem de elemen[...] sputationem deducti sumus. Etsi [...] tria hæc, Temperamentum, Composit[...] Vnio, à commemoratis modò corpor[...] geneis substantijs re ipsa separari n[...]

sunt: tamen clarioris doctrinæ gratia non incommodè ratione ab illis distinguuntur, ut similaria illa, Cartilago, Os, Neruus, se habeant tanquam vitæ ac sanitatis materia. Temperamentum verò, Compositio & Vnio tanquam forma. Hæc enim cum secundum naturam se habent, tum similaris illa corporis substantia, quæ tali forma adornata atque instructa est, sana dicitur, proptereà quod ea forma, facultates habet ad actiones rectè perficiendas, quarum actionum integritas, sanitatis finis est. Cum verò temperamentum, compositio & vnio præter naturam se habent, tum adfecta iis corporis substantia ægra dicitur, & facultates quas habebat amittit, fitque ad actiones obeundas inepta. Cæterum, quatenus in corporis substantia temperamentum solum spectatur, similaris pars propriè nominatur: quatenus verò compositionem tantum consideramus, instrumẽtalis dicitur, ita fit ut probum ac iustum temperamentum, similarem, id est partis, quatenus similaris dicitur, propriam sanitatem constituat; vitiatum verò morbum similarem.

Materia sanitatis.

Forma sanitatis.

Sanitatis finis.

Similaris sanitatis causa forma.

Eodem-

Compositio sanitatis formalis causa.

*Eodemq; modo bona compositio na-
turalis, sanitatem facit instrumen-
& præter naturam, morbum instru-
lem, seu instrumentalis partis propr-*

*Tertia formalis sanitatis cau-
est, vt & similaria probè sint vni-
instrumentalia probè cohæreant,
his fuerit vitiatum, morbo, solutio-
vel continuitatis dicitur: Has p-
morbi & sanitatis differentias, ets-
rius, cum Medicinam per ἀνάλυσιν
tuere conabamur, attigimus: tam-
eadem quoq; inculcanda esse ac rep-
duximus, ne obliti methodi à scopo
mus: sed præcipuè omnia, ad eam, q-
bis in tota disputatione proposita est
tatis ac morbi cognitionem refer-
Cum autem temperamentum inter
tis ac morbi causas formales vel pr-
existat, sitq; temperamentum corp-
mentorum, de quibus modo egimus,
aëris, aquæ, terræ, temperamentum
cessaria certè nobis fuit illa de elem-
tractatio. Proximum verò nunc
temperamenti rationem ac differen-*

plicemus ac non [illegible] in materiam inducamus, id est, corporis partes omnes spectandas nobis proponamus, atque exploremus, quibus unaquaque actionibus ac usibus sit destinata, & quali ad illa praestanda temperamento, compositione atque unione, & natura sit predita.

CAPVT XV.

QVID SIT TEMPERAMENTUM?

Cum de elementorum mixtione ageremus, quid sit temperamentum diximus, eorum etiam quae miscentur parem esse debere potentiam, ne imbecillius a potentiore penitus vincatur, fiatque potius alterius auctio quam utriusque in unum conversio. Cum [illegible] humani corporis constitutionem [illegible] quatuor elementa re[illegible], consequens est, ut videamus, quae illis sit elementorum proportio, quam temperamentum appellamus, & unane sit, an simplex, an plures eius diffe-

differentiæ, & si plures, quot et quale[illegible] & quibus notis singulæ dignoscantur.[illegible]

Temperamentum quid? *Est igitur temperamentum no[illegible] quidem mixtio, sed earum potenti[illegible] quæ quatuor elementis mixtionem [illegible] dientibus insunt, iusta quædam pro[illegible] seu mediocritas. Quod vt planius i[illegible] gatur, potentiæ à substantijs & qua[illegible] bus elementorum ratione distingu[illegible] sunt. Et cum temperamenti ra[illegible]*

Moles in mixtione non spectatur. *quærimus, moles & substantia elem[illegible] rum, quæ miscetur, spectanda non es[illegible] quin terra, cuius vberior in nobis [illegible] pia, reliqua elementa facilè vincere[illegible] nec qualitates spectamus, nec qua[illegible] considerandæ sunt, quæ etsi totæ per [illegible] confusæ sunt, & eandem commun[illegible] materiam possident, tamen propter[illegible] missæ non sunt, sed manent, quales in [illegible] plicibus elementis prius erant, in[illegible] atque infractæ. Quod autem ipsas [illegible] mutuò retundere, atq; ad mediocri[illegible] quandam seu temperamentum redig[illegible] prius diximus, id de viribus ipsarum [illegible] potentijs intelligendum est. Etsi en[illegible]*

mixtis perindè atq; in elementis summæ
int qualitates, tamen contrariarum mix-
ione ita coërcentur, ne suas vires expli-
are queant, quod si fieret, tum certè con-
traria, in eodem subiecto subsistere dice-
rentur.

Temperamentum itaque est ipsarum
irium proportio, quæ vires, non ex sola
ubstantiæ copia, neq; ex sola qualitatis in-
entione, sed ex vtroq; dependent. Calor
arui ignis in eodem qualitatis gradu exi-
tut cum calore magni ignis, non tamen a-
uam calefacit, quia parem substantiæ
olem non habet. Calor verò ferri igniti,
tsi qualitatis suæ gradu, remißior est calo-
e flammæ, potentiam tamen maiorem v-
endi habet, quam flamma, quia in multa
c densa substantia consistit. Elemento-
um igitur potentiæ, quarum æquabilitas
emperamentum dicitur, non solùm quali-
tis intensionem, sed etiam substantiæ
ultitudinem sequuntur. Eò fit, vt quò
nis potentia calidior est, eò substantiæ i-
sius minus in mixtionem veniat. Terra,
uo qualitates habet imbecilliores, eò sub-
stantiæ

Facultatũ & Virium diuersitas pro diuersitate subiecti.

Qualitates à potentijs differunt.

ſtantiæ plus in mixtionem adferat, q
quodammodo omnium potentia e
quæ certè illud eſt, quod nunc quæ
temperamentum, ex contrarijs ſu
qualitatibus, non aliter, quam ex c
rijs vocibus concentus, conflatum.

Sententia Auicennæ erronea.

re quod Auicenna velle videtur, ex
tuor primis qualitatibus reſultare t
ramentum, ſeu quintam quandam
tatem, quæ illis quatuor pereuntib
neat ſuperſtes, non ſatis firmum e
per enim in corporibus manet q
qualitatum pugnantia. Ea conſ
temperamentum per ſingulas ætat
tur, corporaq́; ſimilaribus morbis o
tur, ſenioq́; atq́; morti obnoxia ſu
terea, ſi non extarent in corporib
illæ qualitates, nequaquam para e
poſt mortem ad ſe redirent, atq; in
vniuerſitatem ſe reciperent. Q

Auerrois ſententia.

nonnulli cum Auerroe contendun
qualitates manere quidem in mixt
miſſas, non ſummas, non ſatis vid
babile. Si enim ſummæ qualitat
tuò remittunt, ſequitur, quod & i

mutuo permeatione utrum siue summas siue remissas contemperari dicamus, eadem semper proportio & temperamentum [illegible] ret. At contrariae qualitates non minus inter se pugnant quàm summa, & ex summis non minus medium consistat posse, quam ex remissis, quemadmodum patet, in aquam tepidam fieri, siue extremè siue [illegible] [illegible] [illegible] cursu nasci dicamus, e[illegible] quae priuatiua dicuntur. [illegible] peramenti essentia: Nunc differentias ipsius recenseamus.

CAPVT XVI.

QVOT ET QVALES sint temperamentorum differentiae [illegible]

[illegible]

Imperfectè mixta.

tuor elementis generata con[...]
fectè autem mixta nomen [...]
bent, quæ quasi inchoata vel [...]
duobus aut tribus elementis, [...]
lege nascuntur, nec diu con[...]
modi sunt ea, quæ meteora à P[...]
pellantur, Nix, grando. Cum [...]
tuor elementorum substantiis [...]
coeunt, vt pares exactè vires [...]
potentiæ, nec vllius omnino [...]
quisnam certè temperamentum [...]

Temperati exactè descriptio.

citur, quod absolutè temperatum [...]
mus, quod seu regula est, ac p[...]
lum, ad quod reliqua temperam[...]

Quæ à temperato recedunt.

species exigi atq; examinari debe[...]
cunq; enim temperata ab huiu[...]
temperati æqualitate deficiunt, & [...]
habent elementorum potentias, [...]
mox aliud nomen ac genus sortiu[...]
dicuntur, non quidem temperata [...]
calida vel humida vel frigida [...]
Vel si duarum qualitatum poten[...]
quas duas superent, copulatim [...]
humida, calida & sicca; frigida [...]
da, frigida & sicca dicuntur.

[illegible] relatiuè accipienda sunt, et perin-de sit, ut [illegible] ad frigidiora. Ita-que [illegible] per intemperatum calidum & humidum [illegible] est intem-peratum. [illegible] sunt, ex qui-bus temperamentum [illegible] una ali-qua qualitas [illegible] reliquis [illegible] vel aequaliter se haben-tibus [illegible] accidat, [illegible] intempe-[illegible] duas qua-litates [illegible] excedere: & duas op-positas vincere, illa secundum quatuor coniugationes, calidi & humidi, calidi & sicci, atque ita alia quatuor oriuntur tempe-ramentorum compositorum seu coniuga-torum species. Sunt igitur [illegible] univer-sis temperamentorum differentiis species distinctae [illegible] temperatū norma [illegible] loco [illegible] et ad hoc colla-tae octo intemperata, quatuor simplicia, & quatuor composita. Caeterum cum vel una, vel quatuor qualitatibus, alia corpora ma-gis, alia minus a temperato recedant, fit ut in singulis illis octo generibus, magna sit lati-

Simplicia intemperata.

Composita intemperata.

Nouem tēperamentorum species.

 tudo,

tudo, & infinita penè secundum m[illegible] minus differentiæ: quæ tamen sen[illegible] teant. Et quanquam Medici h[illegible] culares differentias insignitas no[illegible] exactis tamen scientia & oratio[illegible] possint, sed tantum artificiosa co[illegible] quæ inter exactam scientiam & ab[illegible] ignorantiam media est. Errant [illegible]

An calidũ et humidũ sit temperamentum.

nes, qui calidum & humidum, [illegible] tum: Item frigidum & siccum [illegible] non posse arbitrantur, propterea [illegible] midum à calido continuo augeri [illegible] ad nocumentum: item à frigido cont[illegible] conseruatur. Item errant, qui [illegible] dum & humidum, idem esse [illegible] cum temperato, ac imperfectè [illegible] runt, qui simplices temperament[illegible] [illegible] exemplis confirmatur à Galeno, [illegible] Temperamentis. Calidum [illegible]

Inconstans temperamentum calidum & humidum.

[illegible] temperamentum [illegible] fluxum facit semper, propterea [illegible] mida non temperari [illegible] pore. Quæ si vere [illegible] humid[illegible] subsistere non possit [illegible]

[illegible] habet [illegible] [illegible] facitque [illegible] quæ semper sicca sunt & humida. [illegible] per calo-rem [illegible] humidum [illegible] [illegible] ac naturaliter per [illegible] sicca & [illegible] cre-[illegible] quòd humidum aereum caloris pabulum in [illegible].

Humidum aereum pabulum caloris nativi.

Frigidum & humidum, item calidum & siccum temperamentum, si proprium per se [illegible] spectemus, [illegible] æta-tem quæ in prima, neque in ultima, neque in [illegible] suo corpore secundum natu-ram se habente, reperiuntur: Frigida ta-men & humida est [illegible] semper, sive po-tentiam sive actum spectemus: Calida & sicca, [illegible], [illegible] [illegible], quo cor-pori [illegible]. Quod si autem ca-lidum & frigidum, cum humido, & cum [illegible] contraria, [illegible], ut modò demonstravimus, [illegible], quod [illegible] inter humidum & sic-cum medium est [illegible] [illegible] medium distat ab extremis, quàm extrema à se invicem. Quod si ita est, pa-

 tet,

An temperatum exstat in natura.

tet, quatuor simplicia temperamenta fuisse prætermittenda.

Fuerunt quidam, qui temperatum ipsum prætermittendum esse putarent, propterea, quod ex sese temperatum nusquam reperiatur nec esse possit. [illegible] enim si paria elementorum vires [illegible] tunt, nulla ab ijs fiet actio, nulla generatio aut corruptio: sed concedendum esse [illegible] peramentum nusquam reperiri: [illegible] cum sit cæterorum lex, & regula, [illegible] fectam de temperamentis doctrinam [illegible] tuere ipsum, necessarium est. Quam[illegible] vt pares elementorum vires statuan[illegible] hic tamen impedit, quo minus summ[illegible] litates se mutuò contemperare possint. [illegible] temperatum, etsi speciem suam [illegible] seruet, & irrumpentibus causis [illegible] obsistat, adijcitur tamen ijs etiam [illegible] interitum deducitur. Adde, quod [illegible] calida & humida manifestè cern[illegible] frigida & sicca degenerare: ex qu[illegible] tur prius temperata fieri debere [illegible] tremo enim ad extremum non fit [illegible] nisi per medium. Temperatum d[illegible]

Parium actio.

[illegible] mo- [illegible] dicitur [illegible] [illegible]

[illegible] duplici [illegible] medium, substantiæ totius est, vel [illegible]m, alicuius inferioris generis vel speciei. Omnium substantiarum, quæ lunaris orbis cavitate continentur, [illegible] quatuor elementis [illegible] temperata, id genus est intercedentium [illegible] generabilia & corruptibilia animalia, stirpes, & reliqua inanimata corpora [illegible] quod tam [illegible] extremorum [illegible] distat [illegible] ita contemperatum, ut nulla qualitas alteram vincat [illegible] absolute temperatum appellare ante [illegible] diximus. Dicitur & temperamentum ad pondus, & temperatum ad universam substantiam, vel temperata substantia, quod in totius substantiæ genere exacte, & quasi pondere commensuratum sit medium. Ad eundem quoque modum, cum singulis, animantium, stirpium & reliquarum rerum generibus, & [illegible] in his speciebus, alterum quoddam [illegible] quam nihil queat co[illegible]perire, quod utrumque extremorum medium obtinet. Id quoque temperatum dicitur, non [illegible] absolute, sed cum adiectione gene-

Temperatum ad naturam rerum temp: ad pondus.

Temperatũ ad iusti-tiam.

vis vel ſpecie temperatum animal
rarus hominibus, leo, canis.
temperatum ad iuſtitiam, pro
mer, quod ab illo totius ſubſtantia
quod debeat, tale tamen nullum
peramentum, quod ſuo generi
atq; ad edendas actiones ſuo ge
prius ſit congruentiſſ. Iuſta enim
non omnis omnibus ex aquo, ſed
neri, quantum naturæ conuenit

CAPVT XVII.

CALIDVM, FRI
dum, reliquáque Temp
menta, exceſſum nota
quot modis dican-
tur.

PER *calidum, frigidum, hu*
ſiccum, extra temperamen
ſignificantur elementa ſincera:
temperamentorum nomina ſunt
dum ccto illas differentias ex
*tant, * interdũ referuntur ad in*

** Temperamenta quot modis di-cantur.*

[illegible]s substantiae interdum, ad mediam sui generis vel speciei interdum, ad aliud quodpiam, ut quod [illegible], non mirum contraria plerumque de eadem [illegible] praedicari, si observes velamentum [illegible] [illegible] temperamentum, [illegible] ac confundi. Et si quaeratur [illegible] temperamento sit hic leo: ambigua ac contraria respondeas [illegible]. Nam si ad [illegible] leonem calidum, si vero ad [illegible] comparetur, poterit [illegible] pugnantia si dixeris eundem leonem calidum esse substantia, & calidum animal, frigidum tamen leonem. Id autem collatio quae fit ad aliud quodvis [illegible]. Aut enim genus cum alio genere confertur: sic animalia ad stirpes collata, calida sunt: aut species cum specie: sic homo, cum leone comparatus, frigidus est, cum pisce vero calidus. Aut individuum cum individuo confertur: [illegible], calidior est [illegible] frigidior [illegible] ad Theonem collatus, calidus, ad Socratem, frigidus.

CAPVT XVIII.

TEMPERAMENT[O]-
rum differentias, primo
præcipuè internæ manus ta[ctu]
[d]iscernere, deinde etiam ea qu[æ]
partibus est compositio-
nis natura.

Postea quàm quid sit temperam[entum]
& quæ sint eius species, & [ea]-
rum appellationes explicauimus:
genus nunc est, vt quomodo, cum [sin]-
gulis humani corporis partibus, tu[m v]-
niuersi hominis natura explorari [de]-
beat, intelligamus. Cum igitur cons[tet ca]-
lidum, frigidum, humidum, siccum [qui]-
bus temperamentum omne consti[tuitur, tan]-
ctiles esse qualitates, id est huiusm[odi quæ]
tactum nostrum præcipuè afficiunt: [mani]-
festum certè fit, temperamenta [di]-
scerni ac iudicari debere, non alit[er quàm]
colores visu, & reliqua sensibilia, [quæ sen]-
sum afferunt, sensu, debent [...]
Sunt enim hæc sensuum iudicia [...]

Tempera-menta ta-ctu discer-nuntur.

ferunt quæ ea sunt mentis motiones. Ceterum non id, quod qualitatum differentias sensu percipit, medium est, sed in primis qualitatum [illegible]. Cum sit, necessario certè in corpore pars aliqua est, quæ ad iudicandas tactiles qualitates, iisdem qualitatibus sit [illegible]. Similis ei, quæ in homine est, [illegible] huius[illegible], quæ omnis extra sit [illegible] omnes [illegible]res discernendos apta sit. [illegible] est interna manus cutis [illegible], sed temperati hominis, quæ ab ore & reliquis externis causis, nihil est [illegible], nec callo nec cicatrice dura. Hæc enim cutis non solùm cæterarum partium, sed omnis etiam substantiæ temperatæ norma cēsetur, si quis enim aquam ferventi [illegible] cum nive aut glacie frigidissima, æqualibus portionibus contemperet, existet certè [illegible] illud inter calidum & frigidum, [illegible] dicitur, in tota substantia temperatum, in quod, si quis ita temperatam calidam manum immiserit, nec caliditatem nec frigiditatem sentiet, & temperatum illud omnino iudicabit. Similiter

si sic-

si siccissimam terram, vel cineri pari aquae modo commisceas: ... te manu tractu, ... durum nec molle ... que reperietur. Ex quo illud con... Primum ac praecipuum tempera... dicem esse cutem, quae est in manu. Porrò si quis ita, vt diximus te... ractum, in humano corpore ex... milarium omnium temperam... stigare velit: is certè reperiet, sang... in nobis est, maximè esse calidum, ... autem ab eo, carnem, vt quae ... ex sanguine concreta est. Ossa, car... tilagines, membranas, tendines, l... ta, neruos frigida indicabit, atq... eò frigidius, quo sanguinis ac car... minus. Quare si cutis tempera... compositione ipsius etiam medi... erit & hoc modo temperatissima ... enim nihil aliud est quam nerv... substantia carnis, & v... sorum ... quentibus intertexta, & sangui... cruor praedita, ita vt per hanc cu...

Cutis in vola manus index temperamenti.

[illegible] inter calidum & frigidum, humi-
dum & siccum [illegible].

CAPVT XIX.

DEMONSTRATIO Temperamenti in singulis Similaribus partibus.

A Deinceps [illegible] partium [illegible] totius temperamenti, [illegible] corporis partes [illegible], [illegible] vel illa qualitate [illegible] carum, [illegible] temperamentum [illegible] hoc modo: Sanguis [illegible] humidissimus [illegible] Caro [illegible], [illegible] plenis, Renes, [illegible] [illegible] [illegible] ditate modò dicta proximè accedit ad [illegible]uitam Adeps: Dein[illegible] [illegible]

Cutis temperatiss.

Tempera- [illegible] larium ad cutem exa- [illegible].

cissi-

cissimum est os, deinceps reliqua ... quuntur ordine, Cartilago, Lig... Cartilagineum ... bet, simplex ligamentum, tendo, m... na, arteria, vena, neruus durus, ... quo dixi ordine recedunt. His ... loco annumerari possunt pili & v... tem ater siccus, seu Melanchol...

Cor quomodo calidissimum.

Calida vero & sicca est sanguis ... cor omnium rerum calidissimum ... arterias & venas calidas esse pro... runt, non ad propriam earum ... substantiam sed ad eum, qui ... eis continetur, spiritum & sangui... spectum habuerunt. Quomodo ... lenus cerebrum calidum affirma... menses humidos, non a propria qui... stantiae ipsius humore, sed tum a ... frigido inspirato, tum etiam a ... sidue ad hunc ... fluit pituita, reliquis humidis ... tis, quae tussi reiicimus, quae pro... varietatem facile suscipit. Si qua ... substantiam, ex qua pulmo consta... derat, nimirum aspera arteria, ...

[illegible] propensi-
[illegible] calida sunt, [illegible]
[illegible] calor di-
[illegible]ur, biliosum, is certè
[illegible]
[illegible]
[illegible]entium par-
tium non [illegible] in ipso
[illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] in [illegible]
[illegible] tempera-
res, calidas indicemus. [illegible] mentorum.
calida viscera sunt [illegible],
membrana [illegible] ca-
lidiora etiam [illegible] occurrunt,
quàm extremarum partium caro, verùm
hic calor illarum [illegible] non
est, [illegible] & adventi-
tius. Cum igitur ex [illegible] temperamen-
tum quaeritur, [illegible] oc-
currunt, [illegible] committendum indicium
non est, [illegible] natura partis est
consideranda. [illegible] facien-
dum est.

APPENDIX DE ADIPE.

Adipem in frigidorum ordine posui-

[illegible]

ignis, propterea, quod à frigido co... & sanguine exiguo præditum sit, & ... caliditatem præstiterat. Alij tam... dis eum annumerare malunt, q... stantia eius ex tenui & aërea f... portione constet, & facile in f... vertatur.

CAPVT XX.

QVOMODO DI... niuerso hominis tem... mento sit iudicandum.

QVemadmodum ex contrarij... nis elementorum qualitat... per totas mixtis, singularium f... paritum naturam ac temperam... stare, pr... ... , ita ex ... varijs ... , ... modo ... ... laribus, calidis frigidis, humidis ... varie ... vapores & spiritu ... præferi... ... dum in vnū ... ... confundunt, vt est tota... confusibile & conspirabile, ...

corporis vniuersi temperamentum effici- ur, & tamen omnes suum temperamen- um seruant. Illud autem ex profundo sub- atum, in extrema corporis superficie, ipsa cilicet cute, maximè consistit, quæ sanè utis, non alio instrumento, quàm eo, quod ntè diximus, temperati hominis tactu ex- loranda est, atque ex ea de vniuersi homi- nis temperamento est iudicandum: Si au- em temperata cutis, vt suprà demonstra- um est, medium est, totius substantiæ, onsequens erit, vt temperatum hominem, ui tali ex temperatura cognoscitur, non olùm reliquorum animalium, sed vniuer- æ etiam substantiæ medium statuamus. Quanquam exactè illud medium, quod uasi in puncto consistit, cogitatione ma- is, quàm sensu comprehendamus, quæcun- ue tamen sensibus iudicantur temperata, titudinem semper aliquam habebūt, vt, el in hanc vel in illam partem nonnihil nclinent. Conficitur autem hoc vniuersi ominis temperamentum, non solùm ex rassiori illa elementari mixtura, quæ in orruis etiam animalibus cernitur, verū

Vnum totius temperamentum ex pluribus conflatum, in cute, quod maximè cōsistit.

Cutis hominis temperati omniū rerum temperatissima.

F etiam

etiam ex calore natiuo seu spiritu,
modo crassioris illius temperam
culis ab initio insitus est, & assi
fluente cordis spiritu fouetur, &
tur. Est autem hic spiritus, ign
tius aërea substantia, omnium qu
pore sunt, calidiss. qua prædita cor
uunt, & vigent: orbata vero mo
Huiusmodi etiam calorem Arist
tis dum viuunt, tribuit, coq; viue
& calere dicit.

Calor natiuus quid?

CAPVT XXI.

CORPORIS V uersi temperamētum, a minantibus humoribus, n esse iudicandum.

QVI corporis temperamentu minantibus humoribus æst proindè biliosum, pituitosum, me cum & sanguineum nominant, a nem omnem de temperamentis co Aliud enim est corporis temperam aliud humor aliquis in corpore ad

Etsi enim pro ætatibus vna cum humorum temperamento, commoderatio etiam ferè mutetur, vt prima ætate cum calidum, & humidum est temperamentum, sanguis etiam magis abundat: Deinde verò senescentibus corporibus primùm flaua, Deinde etiam atra plus coaceruatur: Postremo verò cum calore destituta sunt corpora pituitosum excrementum exuperat, tamen perpetuum illud non est, neq; necessarium, vt redundantium humorum naturæ temperamentum respondeat: Permulti enim, quorum temperamentum ad frigidum & humidum inclinat, nō pituitam, sed bilem multam vomunt: Rursus fit, vt quorum temperamentum ad calidum, & siccum vergit, pituita multa laborent: Adde quod senibus omnibus siccis & frigidis non tam Melancholia, quàm pituita negotium facessit: Interdum humores in corporibus congregantur à natura omnino alieni, quare ab ijs temperamentum æstimare non licet. Accedit huc etiam, quod à causis externis, totáq; victus ratione, ac maximè ab alimentorum facultatibus à

Non ex humorum redundantia temperamentum iudicandū.

Quomodo causæ externæ temperamentum immutent.

cibo,& potu, modo hunc modo illu-
dare contingat, manente temper-
humorem. Quod non nisi longo t-
& magna contrariarum causarum
tari potest. Dependet enim vt mo-
mus, à similarium partium natur-
sis in vnum quasi coeuntibus: Illa
cum firmißimis fibris intertexta,
ma ex parte solidæ sint, firmiorem
naturam habent quàm humores.

CAPVT XXII.

VNIVERSVM H-minis Temperamētum gnosci per signa, seu quæ tem-ramentum necessario se-quuntur.

NON igitur ab humoribus, sed
um similarium dißimili temp-
sitisq; illis spiritibus, in vnum con-
lud, quod quærimus, vniuersi homi-
peramentum spectari debet, quod
extima cute prodat, primum ac per-

perati hominis tactu, explorari ac cognosci dixi- mus, atque illum temperatum censeri, cuius cutis temperata est. Frigidum vero aut calidum, cuius cutem maiorem, quam pro temperato, caliditatem vel frigiditatem repræsentat. Est autē præter tactū, alia quoque cognoscendi temperamenti ratio, nimirum per signa, vel ea, quæ necessario tēperamentum consequuntur: huiusmodi autem sunt functiones, quarum videlicet causa, totus ille apparatus totius corporis est factus. Corporis habitus, color, pili, ipsi quoque membrorum compositio: Vt igitur ab iis, quæ hominis propria sunt, animi motibus, primum auspicemur, temperati hominis signa erunt, Animi mores moderati, ut videlicet medius, inter calidum & hebetem, hoc est integer, inter misericordem & inuidum, id est, humanus, inter audacem & timidum, id est fortis. Inter ignauum & iracundum, præcipitem & cunctantem, Inter libidinosum & à Venere prorsus abhorrentem: deinde in sensibus ac motibus mediocritatem seruans, nec somnolentus nec insomniorum immunis:

Cutis præcipuus temperamenti index.

Actiones notæ temperamenti.

Notæ homi nis tempe- rati qui reliquorũ exemplar ſit.

Naturales quoq́; facultates & actio… concoctiones, excretiones: Item… menta omnia benè habeat moder… corporis habitu, nec mollis, nec dur… gracilis, nec corpulentus, nec pingu… mediocriter carnoſus, Non hirſu… glaber, ſed medius, non albus, ni… dus, aut rubicundus, ſed benè color… eſt, colore præditus, qui eſt ex albo… beo commixtus. Venas habeat nec… nimium, nec anguſtas, ſed medio… am. denique membrorum compoſi… ſit nactus, quæ elegans ac pulchra… tur. Huc accedat etiam illud, … bus inſalubribus cauſis quam max… ſiſtat. Cui hæc omnia à natura ita… runt, hic certè temperatus iudican… eſtq́; is, quem Galenus lib. 1. de arte… cinali, in initio, ſimpliciter ſanum… lat. In vnoquoq́; autem genere, … quod optimum atq́; perfectiſſimum… mediocris eſt artificis. Et certe, qui… cunq́; genere excellere volet, prim… eſſe debet, vt (quemadmodum pict… ſtatuarij faciunt, qui vnam aliqu…

*peris, quod molimur, Ideam sibi propo-
unt, (ad quam omnia examinant, & o-
nes actiones dirigunt) illam sequatur.*

*Cæterum temperatum hominem, me-
dicorum potissimum exemplar, vtcunque
declarauimus, hic qui vnicus est, ac sim-
plex, ita, qui ab illo variant, in magna
varietate versantur: alij enim vna, alij
duabus qualitatibus, vt antea diximus, à
temperato discedunt. Præterea etiam alij
toto corpore æquale temperamentum sor-
titi sunt: alij inæquale, vt alijs atq; alijs
partibus, aliter atq; aliter temperati sunt.
Si autem inæquale sit temperamentum,
singulorum membrorum per se, ac maximè
eorum, quæ principalia dicuntur, signa
consideranda sunt: Sunt autem principa-
lia membra, siue principia, quatuor illa,
cerebrum, cor, epar, testes, ideò sic dicta,
quod veluti scaturigines sint earum facul-
tatum omnium, quibus corpus nostrum gu-
bernatur. Sed nos æquale temperamentum
primum persequemur, ac signa illa recen-
sebimus, quæ prima occurrunt. Huiusmo-
di autem sunt ea, quæ in externo corporis*

Diffe. hominis temper.

Ex tactu signa.

Signa calidi æqualiter.

 habi-

habitu, non tactu solum, sed ali[illegible] sensibus statim obseruantur. Qu[illegible] toto corpore calidiores sunt temp[illegible] mine, in ijs mox tactu caliditas per[illegible] blandior quidem, si humidiores e[illegible] rint, vt pueri: acrior, si sicciores, [illegible] nes: qui frigidiores sunt, contact[illegible] tales deprehenduntur, & si humi[illegible] fuerint, molliores: Sin sicci, duri[illegible] tiuntur. Signa ex- [illegible] *Quod verò ad corporis h[illegible] attinet, qui natura temperatus, [illegible] rata victus ratione vtitur, Is εὔσα[illegible] est corporis habitu mediocri: Qu[illegible] lidior fuerit, minus erit pinguis: [illegible] frigidior, pinguior quã pro temper[illegible] secundum vtriusq; excessus modu[illegible] midior fuerit, erit corpulentus, m[illegible] id est, carnosior & pinguior, quàm [illegible] ratus, tamen carnosius: Si humi[illegible] frigidior, carnosius & pinguis ex [illegible] hæ sunt proprij & natiui temper[illegible] notæ, quæ in habitu primùm appar[illegible]* Obiectio. *cidit autem, eos qui natura graci[illegible] interdum pinguescere, cum otio [illegible] dediti, vitam agunt ignauiorem, [illegible]*

uiore & somno multo vtuntur, vt rursus, qui natura pingues erant, graciles fiunt, cum victu tenui, curis, laboribus, ac vigilijs multum se exercent. Sed natiuum ac proprium temperamentum, ab aduentitio discernitur, ex vasorum amplitudine & angustia. Qui enim amplas habent venas, quantumuis pingues appareant, tamẽ cum calidi natura sint, pingues esse natura non possunt. Qui verò angustas venas habent, quantumuis graciles existant, cum frigidi natura sint, consuetudine magis, quam natura, graciles censeri debent. Caliditas enim est, quæ in prima generatione vasa spiritu extendit, atq; amplificat. Huc accedit, quod quibus ampliores venæ sunt, inediam etiam facilius ferunt: plus enim habent sanguinis, & quod frigidus in adipem vertit, id illis fit alimentum. Solutio obiectionis.

CAPVT XXIII.

DE PILORVM GEneratione: & notis Temperamenti, quæ ab illis sumuntur.

 Pili

Pili corporis substantiam non c...
unt: nulla enim facultate, ut ...
partes, præditi sunt, non nutriuntu...
secundum omnes dimensiones augm...
accipiunt, sed tantum in longitudin...
crescunt. Quare etsi corporis parti...
annumerentur, ad indicandum ...
corporis temperamentum maxime ...
faciunt enim in conspectum venium...
Materia Pilorum. *ita editi sunt, ut verè, & non, ...*
tibus, mutantur. Materia ex qu...
rantur, est crassus, fuliginosus, ac...
vapor, qui ex toto corpore exu...
dumque exitum sibi molitur, primum...
paulatim perforat, cumque in p...
ita inhæret, nec transpiratione ca...
potest, ut halitus, neque relabi, pori...
nanciscitur. Accedente verò ali...
materia exitum etiam quærente, p...
protenditur, & fit, is qui cernitur ...
crassus vel subtilis, pro materia fu...
quantitate, & meatuum amplitu...
Simplex vero aut crispus, prout m...
cti sunt, aut flexuosi: Flexuosi ab ...
Signa flexuosi. *cilla exhalatione vel nimia cutis d...*

vel vtrog. Albus vero, niger, & flauus pro humoris, quem secum ex profundo adfert, colore, & ipsa quoque adustionis ratione. Aduritur autem caloris vt & temporis spatio, quo in poris moratur. Moratur autem diutius ob virtutis expellentis imbecillitatem & humoris viscositatem ac crassitiem, poriq; angustiam. Porrò qui in capite, cilijs & superciliis pili cernuntur, etsi prima intentione à natura facti sunt, & non propriè temperamentum sequantur, vt reliqui pili, tamen quæ illis accidunt, color, exilitas, crassities, paruum aut magnum incrementum, caluitium vel canities, temperamentum etiam indicant. His iam cognitis, illud patet, qui calidi sunt, & sicci, maximè pilis abundent: calor enim generat, ac suscitat fuliginosum excrementum: Siccitas verò facit, vt meatus cutis aperti maneant, ac se rursus non concidant. Quod si ita sit, sequitur, eos, qui frigidi & humidi sunt, maximè esse glabros: Medio modo se habent, qui calidi sunt, vel sicci, in altera op-

Calidi & sicci maximè pilosi.

Frigidi & humidi glabri.

ra op-

ra oppositione temperati: Sed frig...
sunt glabri, minus tamen, qui sim...
sunt sicci.

CAPVT XXIIII.

DE PILORVM, cundum colores, diff... tijs, eorumq; causis.

IN pilis, cute, humoribus, vrinis, ... que rebus omnibus, magna est ... varietas. Simplicissimi atq; extre... Albus & Niger, cuiuis homini ... Qui vero medij inter illos, atq; ex... positi sunt, multiplices atq; incom... sibiles sunt. In præsentia, cum de... gimus, flauum ac ruffum, cum Ga... dium statuimus, eo discrimine, ... ad album propius accedat, Fla... ad splendidum magis accedens, ... & ruffum sit medius. Nigri ... capilli, ab excremento magis ex... in exactam fuliginem, seu atra... mutato. Flaui vero à materia im...

Albi Nigri extremi.

Flaui ruffi medij.

Nigri vnde

Flaui.

usta, & flauæ bilis naturam referente: Ac bilis, flaua quidem propriè dicitur, cum splendore ab igne contracto flauescit: Russa verò, cum & albior, & turbidior existit. Porrò, albi pili materia minus etiam est adusta, magisq; pituitosa quàm reliquorum: Ruffi, vt inter Albos & flauos, sunt medij: ita quoq; ex materia quæ inter pituitam, & flauam bilem est media, oriuntur. Albi vnde.

CAPVT XXV.

DE DIFFERENTIIS Pilorum secundum ætates, Sexus & Regiones.

HIS itaq; præsuppositis, ac diligenter consideratis, nō inutile est exemplis, & quæstionibus, quæ de differentijs pilorum, secundum ætates, Sexus ac Regiones, moueri solent, exerceri. Difficile sanè est, cuiusq; differentiæ causas ex temperato ipso depromere. Pueri recens nati ferè sunt glabri, propterea, quod fuliginosum excrementum pilorum necdum habeant, nec cutem Pueri cur glabri.

Pubescentibus albi aut ruffi.

Nigri ætate florentibus.

Mulieres & Eunuchi glabri.

tem porosam. Ad pubertatem a... pilos habent albos, aut ruffos, & ... les, ac modici incrementi, nimium ... teria, non ita copiosa adhuc, neq ... Aetate florentibus, crassi, nigri & ... & magni incrementi: Copiosum ... crassum, & valdè fuliginosum ... lis exxrementum, & in his præ ... satis patens cutis. Pueris qu... proportione respondent, qui regi... das incolunt & humidas, sicut ... mani, Sarmatæ. Aetate floren... in calidis & siccis regionibus ... Qui in temperatis locis degunt, ... ter pueros, & florentes sunt med... quodammodo pilos habent, ex ... causis. Mulieres cum natura h... sint, & minus calidæ, glabræ ferè ... nuchi, cum exectis testiculis, calor... uum habeant, multò quàm ante ... rem, glabri etiam, vt fœminæ, ... & barbam, si quam habea... amittunt.

CAPVT XXVI.

DE CAPITIS PILIS & quæ canitiei & caluitij causa.

Capillis in capite vnde.

Caluitij causa.

CApitis cutis pilis etiam in prima ætate satis abundat: ad eam enim ex cebro totoq; corpore vberior semper fertur liginosi excrementi copia. Huc accedit tiam, quod hec cutis tanto reliqui corpois cute siccior est, quanto etiam est duior. Pueris certè tam est sicca & dura, uàm ea, quæ ætate florentibus, est reliua corporis cutis. Quare qui statim ab itio nacti sunt siccitatem, ijs procedente tate citò caluescit. Cutis enim siccitas, reliquarum partium omnium, magis q; magis semper augetur, vsq; dum testaam quandam naturam accipiat, ex qua, ex terra arida nihil enasci potest. Caltium autem maximè accidit syncipiti. ac enim parte nuda tantum caluariæ cus incumbit, ideo syncipur reliquo corpo siccius est, tempora humidiora sunt, habent

bent enim tempora magnos mu[illegible]
quibus, ad pilorum generation[illegible]
Canitiei causa. satis habet alimenti, & minus [illegible]
sed magis canescunt. Canesc[illegible]
cum pituitosa pili materia lentu[illegible]
propellitur, & spatio quodammo[illegible]
scit. Posteriores corporis partes m[illegible]
glabræ, anteriores pilosæ. Causam[illegible]
Hippocrates Apho: 69. lib. 5. Qu[illegible]
licet anterioris corporis cutis est ra[illegible]
sior autem, quæ à tergo est. Rarit[illegible]
sequitur caliditatem, qua parte [illegible]
losa cutis magis est ibidem quoq; [illegible]
or & calidior, vt in mento & tho[illegible]
Posterioris autem corporis glabrit[illegible]
norem caliditatem significat, e[illegible]
sam Hipp. statuit, cur rigores m[illegible]
præsertim magis à lumbis, id est [illegible]
parte dorsi incipiant. Volæ ma[illegible]
plantæ pedum, nullum omninò p[illegible]
ducunt, subiecti enim ibidem [illegible]
Cur volæ manus & plantæ pedum pilis destituantur. ampli quidam tendines, qui pr[illegible]
quod densi ac duri admodum su[illegible]
attritu suo pilorum generationem [illegible]
unt. Palpebræ, etsi minus habeant

*li, quàm cutis capitis; tamen idipsum vi-
[illegible] est, ac minus difflabile: qua ratio-
ne Aethiopes etiam, etsi natura sicciores
[illegible], minus tamen calvescunt, exhalante
[illegible] in iis, id quod tenue est, manet tan-
tum crassa & viscosa pilorum materia,
quæ & tardius exit, & tenacior est, quæ e-
tiam causa est, quod pili eorum crispi sint,
& minoris incrementi. * Ex cicatricibus
neq; pili non nascuntur, quæ enim cutis
[illegible] nascitur cicatrix, durior [illegible] est
substantia, nec ita ut cutis à vaporibus
perforari potest. Accidit etiam ab aliis
causis præter naturam glabrities, utpote,
pravis humoribus radicem erodentibus,
[illegible] apparet in Alopetia & Ophiasi: Et Hip-
[illegible] 4. Apho: lib: 6. indicat, ulcera esse
[illegible], hoc est, quæ ægrè ad cicatricem
[illegible]ducuntur, cum partes vicinæ circum-
[illegible] glabræ sunt: Verum neq; partium
[illegible], neq; universalis cuiusq; sa-
[illegible] vel insalubris temperamenti, notas
[illegible], nunc persequi institutum fuit: pe-
[illegible] ea, qui volet commodiss: ex Galeni ar-
[illegible] Medicinali. Tantum cum habitus &*

Aethiopes crispos & minus deciduos habent pilos.

* Cur ex cicatrice nõ nascuntur pili.

 pilorum

pilorum differentias, earumq; ... plicuimus, inuestigandi temp... neralia quædam præcepta tra... mus, eaq; propositis exemplis ... cere, atq; illustrare, quare non ... thodi nostræ ratio longius euag...

CAPVT XXVI.

QVOMODO A ... tis colore Temperam... notæ sumantur.

R*Eliquum erat, ut quantum ... ramenti ...* [illegible] *tem; fundamentum est san... sanguis: qualis enim ille est* [illegible]

Coloris causa efficiens

Color ...

[illegible]

autem ille quasi ex albo ruber, cuiusmodi apparet in iis ferè, qui albiores sunt, dum è balneo egrediuntur. Cutis enim per se alba est, sed ex perfuso mediocri sanguine & subiecta carne ruborem contrahit. Ad hunc temperatum colorem, reliqui, qui in corporibus à temperato discedentibus cernuntur, albus, rufus, flauus, pallidus, ruber, liuidus, niger, conferendi & examinandi sunt. Album colorem in cute gignit sanguis pituitosior & albior: Nigrum vero, qui nigrior est, & coloris vi magis adustus, quem etiam melancholicum appellant, similis quidem illi fuligini, ex qua nigros capillos generari diximus: Flauum largior bilis, cum pituita mixtio. Rubrum efficit sanguis paulo calidior. At si caliditas adaucta fuerit, ruborem ad nigrorem deducit, præsertim si siccitas etiam accesserit. Pallor non tam color est, quam coloris priuatio, quare decoloratio [illegible] dicitur, talis est, qualis in [illegible] apparere solet. Huic opponitur [illegible] coloris bonitas ac suauitas: pugnantque hæc duo cum alijs colori-

Color natiuus hominis temperati.

Albus.
Niger.

Flauus.
Ruber.

Pallidus.

bus benè consistere, qui terretur, siue niger natura sit, siue ruber, pa-lescit, hoc est, caloris natiui vigor... tit; qui verò lætitia afficitur, fit ...

Rufus. ratis, hoc est, natiui caloris ... vberiorem. Rufus color depi... qui à bile, cum pituita mediocri...

Albus. tur, Alter albus ille pallor, ad ... cedens, qualis apparet in albis, ... re consternantur. Talem Galen... ys, qui natura valdè frigidi sunt ...

Liuidus. di. Hippocrates peculiariter Sch... tis esse vult, vt quæ à solis ard... absit, Liuidus seu plumbeus color ... & reliqui qui ab Hippocrate com... tur in prognosticis, morbosorum ... coloribus sunt proximi, de quibus agimus. Liuidus certè qualis ... bus mortuis & partibus vehem... frigeratis, ac gangræna obsessis, ... proximè accedat, oriturq́, non tam ... stis humoribus, quàm caloris ... tinctione, seu mortificatione ... de coloribus dicta suf-ciant.

CAPVT XXVIII.

INTERNARVM PARtium temperamẽta per proprias actiones potissimum significari.

QVandoquidem internæ corporis partes sensibus nostris subiectæ non sunt, roximum est, vt partium ipsis connexenium dispositio consideretur. Harum suprena & sensibus maximè exposita est cutis. ta thorax hirsutus calidi cordis nota est, laber frigidi. Verum cauendum hic est, e externæ partes, externa atq; aduentitia liqua qualitate adfectæ, nobis imponant. nim et aërem temperatum inuenire, ifficile est, in regionibus autem intempeis, externæ partes, internis temperamẽ proportione non respondent. Germanis, llis, & Thracibus cutis quidem alba, frida, mollis ac glabra est, interna verò isorum plurimum abundant calido inna-

Thorax Glaber.

Ex cute iudicandum non adfecta.

 to, Ara-

to: Arabes verò, AEthiopes, ac m... ridionales populi, in quibus cu... est, dura, sicca ac nigra cernitur... nus habent calidi natiui: Qua... calore frigidi, alieno verò calid... Cum igitur hæc iudicandi form... tibus interioribus sæpè fallat, alio... est vtendum, & internarum par... peramentum ex proprijs ipsarum... bus est iudicandum. Exempli gr... temperatus ventriculus censet... potum ac cibum moderatum pr... quit, nec acidos ructus emittit, ... nec nidorosos, vt calidus, nec bilem... tuitam immodicè generat. Cæter... functiones ac temperamenta, p... menta potissimum, exploramus... ter cuiusque particulæ propria ex... ab ijs, quæ aliundè ad ipsam flum... stinguenda, quemadmodum Gal... cet in ventriculo lib: 1. de temp...

A proprijs actionibus signa partium internarum.

Signa cordis temperati.

Temperati cordis, facultas ... ea quæ animosa dicitur, med... seruat: Pulsus enim arteriarum...

rdis [illegible]
[illegible] fuit.
lidi verò cordis pulsus sunt maiores,
elociores, & frequentiores. Frigidi verò,
inores, tardiores, & rariores, quibus pro-
rtiene etiam respondet respiratio. Sicci
rdis pulsus sunt duriores: humidi mollio-
s. Altera cordis facultas animosa bonae-
gis, si cor temperatum fuerit, moderata
erg, & ipsa est; si ad caliditatem decli-
t, iracundi homines fiunt, audaces, im-
obi, furiosi: & contrà si frigidius fuerit
sillanimes, timidi, segnes: Si humidius,
ritabiles, sed facile placabiles, si siccius,
n irritabiles quidem, sed implacabiles et
ci existunt. Haec pro exemplo sufficiant.

Ex pulsu & respiratione.

Ex facultate animosa

CAPVT XXIX.

N EX PARTIVM formatione iudicium de temperamento fieri possit.

DE temperamento ex partium conformatione iudicare non est tutum. rtium enim conformatio, non tempera-

Partium conformatio diuinioris naturae opus.

 men-

menti, sed naturæ cuiusdam diui... opus. Pluribus id quidem explic... in lib. 2. de temp.

CAPVT XXX.

DE TOTIVS TE... peramento non ex vna... qua particula, sed ex omni... iudicandum esse.

ID quod antea attigimus, dilig... inculcandum, & meminerim... totius corporis temperamentum... miri, ideoq; ex vna aliqua parte n... statim de totius hominis tempera... dicandum est: quemadmodum ... psa compositione inæqualis ser... proportio reperitur, ita in vno co... uersarum quoq; partium impar... menti ratio esse solet, vtq; physio... dum de animi moribus, ex corpo... ra, coniecturas faciunt, omnium... conformationem respiciunt, ita... totius hominis temperamentum...

omnino faciendum est, vt in singulis partibus, particularia temperamenta, consideret atq; exponat, veluti id facit Galenus in arte Medicinali, quem librum cum fructu leget, qui his & similibus præceptis fuerit instructus.

CAPVT XXXI.

DE CAVSIS ALTErantibus, quaten⁹ sunt temperamenti notæ.

QVomodo temperamentum tactu primum per se, deinde etiam à posteriori per ea, quæ ipsum comitantur, signa, videlicet corporis habitum, pilos, cutis colorem, partium singularum proprias actiones, sit inuestigandum, satis pro methodica ratione explicatum: Sic autem comparata iam temperamenti notitia, non mediocriter confirmatur causarum alterantiũ obseruatione. Optimè enim temperatum corpus causis alterantibus maximè resistit, minimumq; ab ipsis offenditur. Quæ verò

à temperato recedunt, à similibus ... peramenti causis præcipuè læd... iuuantur vero modico contrariorum. Exempli gratia: Si cui ab aëre ca... humido, ac australi constitutione, cibo & potu calfaciente ac hum... caput grauatur, ac excrementis plur... plenis, putridisq; morbis, ut Quotid... febribus si ... facilè corripi... Aëre vero et victu refrigerante ... te iuuari, & melius habere sentia... certè calido & humido temperam... pronunciabimus, præsertim si & ta... reliqua signa respondeant. Causæ ... rò, quibus necessariò corpora nos... rantur, Sex sunt genera: 1. Aër, su... regiones & anni tempora compre... tur. 2. Motus & quies. 3. Somnus & ... lia. 4. eà quæ intro sumenda offerun... bus & potus. 5. Excretiones et rete... 6. Animi affectus: Hæc recentiore... ci res non naturales appellant; ... causas sanitatis, & conseruatri... bres, cum rectè adhibentur, nomin... verò non rectè nec opportunè adh...

Signa calidi & humidi temperamenti.

Sex rebus non naturalibus corpora nostra vel maximè alterantur.

Causæ salubres.

nſalubres dici poſſunt. Harum autem cauſarum in alterandis corporibus, potentias noſſe, eaſq; pro diuerſorum temperamentorum ratione commodè diſpenſare, nō ad hanc quam ſuprà Medicinæ partem pertinet, quam nunc tractamus, ſed ad alteram de ſanitate tuenda ὑγιεινὴν, quæ hāc mox ſequitur. Nunc ſanitatis rationem monuimus, quam in temperamēto, compoſitione, & vnione partium conſiſtere diximus.

Cauſæ inſalubres.

CAPVT XXXII.

QVOMODO CONſuetudine, ſeu victus ratione & ætate, natiuum Temperamentum mutetur.

Hipp. Apho. 34. lib. 2. ſcribit, per morbos minus periclitari, quorum naturæ, aut ætati, aut conſuetudini, aut tempori, morbus magis congruit: Quo dicto ſatis indicat, aliud temperamentum eſſe quod nobis congenitum eſt: aliud, quod ætatis mu-

tatio

tatio nobis adferet: aliud, quod ex
victus ratione est acquisitum,
tur. tum si morbi inciderint, minus
riculosi, minor est lapsus, & facil
tutio. Si vero horum temperam
naturae morbi non respondeat,
ardenti adficiatur aliquis, qui na
gidior est, vel senex, vel hyberno
vel in victus ratione frigidiore
quia fit à temperamento lapsus,
que est restitutio. Vehementem
intensam esse oportet, quae vel pro
turae temperamentum, vel quod
consuetudine est contractum,
cere. Ratione victus acquisitum
mentum comparatur. Ponamus
gratia, calidum, aer, cibus, potu
menta calida, item, exercitatio
quens, ac reliquae calefacientes
mum spiritus & aerem, in vacu
meatibus contentum accendun
humores, & molliores corporis
lor paulatim repit, ac tandem
particulas occupat, quarum qu
tibiles sunt, primo adficiuntur

Morbi aetatibus temperamento, consuetudini, ac regionibus familiares, minus sunt periculosi.

Difficilis naturalis temperamenti mutatio.

illa quæ siccissima sunt, cutis, cartilagi-nes membranæ. Atque ita tandem assiduo, ac diuturna alteratione consuetum [illegible] nativum temperamentum quodammo-do expugnatur. Istud autem ascititium il-lud temperamento nativo comparari so-let, ita ut illud à [illegible]. Quod tamen, cum nisi longo, & assiduo contra-riorum consuetudine [illegible], & [illegible] remotis [illegible] rursus recurrat [illegible]. Difficillimum [illegible] est, [illegible] temperamento intemperatus est, [illegible] ac diligentia, in mediocritatem vindi-care: Insuper autem omnia temperamen-ta ætatibus mutantur. Ætatem enim vo-cant Medici tempus, quo insignis & mani-festa temperamenti fit mutatio: Huius so-[illegible] alii plures, alii pauciores statu-unt. Quatuor commode [illegible] possunt: [illegible] prima, ab ipsa videlicet nativita-te, ad annum 25. [illegible] si quod in ea ipsa perhumida adhuc cor-pora augentur, & adolescunt: Partes ha-bet infantiam, quæ durat ad tertium vel

Ætate temperamenta mutari.

I. Ætas & eius partes.

quar-

quartum annum: pueritiam, qu[...] mum vsq; annum extenditur: P[...] quæ mox sequitur, vsq; ad 18. an[...] cam, quæ propriè adolescentia dic[...] ad 25. annum. Altera ætas, q[...]
2. Aetas. tur vsq; ad 35. annum, iuventu[...] Ea calida & modicè humida: [...] da & sicca aliquando dicatur, [...]
3. Aetas. paratione ætatis præcedentis. [...] hanc excipit, vsq; ad annum 45. [...] longius extenditur, dicitur con[...] tura, ac media ætas: Estq; temp[...] est, illud temperamentum exa[...] cuius ab initio corpus habuit ap[...]
4. Aetas. Quarta dehinc ætas ad 60. annum [...] extenditur, dicitur prima senec[...] iam corpus reddit frigidum & [...]
5. Aetas. strema ætas, vitam claudens, de[...] nectus appellatur, estq; omnium [...] & frigidissima, & proximè ad [...] vergit. Harum mutationum ca[...]
Senectus inevitabilis. bis ingenerata, nec arte vlla vit[...] Calor enim natiuus statim ab in[...] dum substantificum paulatim [...] quod quidem etsi ab humido d[...]

rursus restituitur, non omnino tamen similia, sed sicciora semper ac magis terrestria restituuntur. Quæ causa est, cur ipsa quæ generationi sunt propinquiora, eo quoque sint humidiora, quæ vero longius à generatione absunt, eo sicciora. Sensus quoque id deprehendit, dum recens natorum & vetustorum animalium carnes, quæ in mensas apponuntur, inter se comparat. Medius temperati hominis ætas sola est, quæ temperata dici possit, qui tamen ab initio temperatam naturam sortitus est, in reliquis quoque ætatibus temperatus dicitur, sed cum additione, vel secundum quid, temperatus puer, temperatus senex, cum absolutè loquendo in pueritia sit calidus & humidus, in senectute frigidus & siccus. Ad eundem modum, qui calidum & siccum temperamentum ab initio adeptus est, hanc temperamenti speciem per omnes ætates seruat, sed in media ætate ostendit eam maximè, quamquam cum propriam sub-iunctam partium compositionem, ætas aut calida & sicca, frigida & humida dici potest. Consistit enim humido caloris fomento,

Corpora quo ortui propinquiora, eo humidiora.

Media ætas.

Naturale cuiusque temperamentum in media ætate se maximè prodit.

mento, calorem quoq; constare opor- autem humidum à sicco supprim- nui quoq; calorem, & frigiditate est necesse. Ideoq; Galeni sententia perpetua fiat humidi ad siccum p- calorem tamen eundem semper tilam vsq; ætatem, qua temper- siccius euadere incipit. Atq; ita ætatem, quod ad calorem attinet, tati non esse contrariam, sed tam- mæ, et iuuenum quidem calorem esse, puerorum verò blandiorem copiosum, parum tamen vtrunq; gradu qualitatis eq; intensio- prehendisse se, nec alio neq; dum esse, pluribus verbis affirm- temperamentis.

CAPVT XXXII

DE CALORE N- uo & humido subst- breuis explicatio.

QVANdo ea, quæ fit per ... peramenti conuersio, ab h-

[illegible] mutatione pro- [illegible] natura est dilige- [illegible]. In primis itaq; [illegible] *Humidum Substantificum in semine.* [illegible] substantia, [illegible] quæ- [illegible] in te- [illegible] [illegible] [illegible] semper tamen huius

Humido substantifico calor innatus fouetur.

Humidum alimentarium.

Spiritus natiuus duplici constat substantia.

humidi ex semine contracti
tiæ, & cum eo spiritum se
uam, quæ duo coniuncta calid
vocantur, spiritus summe
Humidum substantificum di
stantiæ, quæ sicco [illegible]
causa est, cur siccus etiam
ceditur. Humidum verò ali
quod videlicet per minimas
tum, & in veris formam ex
uersa, particulis omnibus
glutinatur, & assimilatur.
quemadmodum quod [illegible]
funditur, [illegible] oleosum sub
tiis ac sicci. Spiritus, ex sub
relus constat, altera est
[illegible] tenuis admodum
[illegible] diffundendi
[illegible] substrata.
[illegible], nisi pingui
[illegible] & aere puro conti
sic spiritus facilè extinguitur.
vel humidi substantifici
tur.

CAPVT XXXIIII.

DE TRIPLICI SImilarium partium substantia, & cur quædam similaria non [illegible].

Ex superioribus patet, triplicem esse [illegible] partium substantiam, [illegible] [illegible] generantur, [illegible] quæ I.
[illegible] seminis substantia [illegible] [illegible], qua ex menstruo sanguine [illegible] II.
[illegible] accedens, priorem illam auget, & ea que inter stamina illa vacua fuit spatia replet, & [illegible] particulis [illegible]. Ter-
tia Spirituosam, quæ [illegible] existit. Semen & [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] ferro, ut aurea [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Carnem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] III.

rò viscerum, ut cordis, iecoris, l
num, item, neruorum, membrana
teriarũ, & venarum fibris inter
carnem nemo appellat, sed tamen
mis seu carnosa substantia dici p
viscerum huiusmodi substantia
μα veteribus dicta est. Aliarum
tium nomen non inuenio. Spirit
substantia, non omnibus ex æquo
sed unicuiq; quantum satis est:
libus quidem partibus cordi, hep
bro, quod alijs partibus guberna
præfecta, copiosius: ossibus vero
membranis reliquisq; partibus, q
dè gubernantur, parcius.

Quæstio notatu digna. *Cur caro renascatur* *Partes seminales nõ renascuntur.*

Quod carnosa musculorum
tia excisa vel quocunq; modo co
vel etiam adeps, facile regenerε
causa, quod valentibus facultat
ralibus sit prædita, alimentum
mia. Sed quæ partes similares
nerui, venæ, arteriæ, quas Gale
risq; alijs spermaticæ dicuntur
rantur, quod naturæ frigidæ, &
facultates habeant valde imbecil

*[illegible] quod Galenus affir-
[illegible] facultates na-
ales [illegible], & nutriunt feliciter
[illegible] rursus procrea-
[illegible] vlcera erosæ fue-
[illegible] secunda, secun-
e primam [illegible] rursus coale-
[illegible] quidem in-
[illegible]. Hic autem
[illegible] esse,
[illegible] esse. I-
Galenus [illegible] humanum
[illegible], non dicit omnes [illegible]
sed ferè [illegible].*

CAPVT XXXV.

[illegible]AE SIT VTILI-
[illegible] doctrinæ de Tempera-
[illegible]entis, & quid tradendum pro-
ximè sit.

[H]AEC doctrina de temperamentis [illegible] tradita, in methodo compositiua est [illegible] subsequentes medicinæ par-

 tes

tes valdè vtilis ac necessaria, quæ in promptu habere oportet, vt sin de tuenda valetudine, nec de m differentiis & causis perici q aut disputari: nec, qui morbi sanab ue insanabiles sint, prædici nec rum modus statui potest.

Proximè nunc explicanda ve ra sanitatis forma, quæ in comp sita est. Ad perfectam enim sanit stituendam oportet cum similari tium temperamento, certam que tionem seu conformationem e ctam, nec prius corporis partes o possunt hoc est, perfectarum acti strumenta, quam certam comp sint adepta, eam videlicet, quæ a & vsus illos, quibus destinata su commodissima: Posthac igitur actiones, & vsus singularum pa tractabimus, ac simul demon melius temperatam materiam, rem structuram tam variis tam ribus functionibus obeundis, p peditari, ea, quæ in hoc corporis

Secunda causa sanitatis bona compositio partium.

paret. Nec necesse est, ut de facultatibus, & humoribus plenariam tractationem instituamus. Facultates enim à temperamento, & compositione dependent, & sunt [illegible] *propria corpor*[illegible]*. Humorum vero generatio,* [illegible] [illegible] *est* [illegible] *&* [illegible] [illegible] *à Galeno 2 lib. de temperamentis* [illegible]*, de alimentorum & medicamentorum* [illegible] *potentia* [illegible] *non sunt huius loci* [illegible] *enim sua naturam investigare nostrum est nunc propositum, & quae de inaequali temperie à Galeno traduntur, ad morbosum magis quàm ad salubrem corporis statum pertinent.*

Facultates ex temperamento, & partium compositione oriuntur.

CAPVT XXXVI.

DE PROPRIA SANItatis essentia, & quanta ipsius sit latitudo.

IN omni actione & definitione [illegible] *semper est scopus sanitas* [illegible]

Quid sanitas: συμμετρία in qualitatibus [illegible] partium similarium.

natura sanitatis diligenter exam[illegible]
am consideranda est, & sanitat[illegible]
perpetuo tenere oportet. I. Q[illegible]
nihil aliud sit quàm συμμετρία, [illegible]
ribus quidem partibus elementa[illegible]
temperamentum dicitur: In or[illegible]
[illegible] qualitatis, numeri, figuræ, sitûs[illegible]
μετρία compositio dicitur. In v[illegible]
unione continuitatis συμμετρία, qu[illegible]
pellatur, ut etiam morbus nihil[illegible]
quàm eorundem generum ἀσυ[illegible]
modi vero συμμετρία affectus [illegible]
naturam appellatur: ἀσυμμετρία [illegible]
ter naturam. Secundo dicta[illegible]
tatis ac morbi essentia, ab affe[illegible]
genere distinguuntur: Diffe[illegible]
causa, & effectus, & toto ge[illegible]
disjuncta sunt: Sanitas quide[illegible]
tatis genere continetur, & e[illegible]
cundum naturam, probarum [illegible]
rum actionum causa: Morbus [illegible]
ctus præter naturam, malarum [illegible]
est causa. Dolor, claudicatio [illegible]
læsis, delirium, & reliquæ * a[illegible]
sæ sub affectuum genere non [illegible]

** Actiones læsas non morbos sed morborum symptomata esse.*

sed ad actionum genus pertinent. Quarè [illegible] sed [illegible] tem-peramentum [illegible] sunt. [illegible] pro- [illegible] sunt, ac pro- [illegible], dum nulla insi-gnis [illegible] deprehendi pos-sit. [illegible] in [illegible] e-tiam [illegible] sunt meliores: Qua-re [illegible] ef-se dicimus [illegible] I-tem quidem [illegible] temperamen-tum ac compositionis [illegible] quendam sanitatis [illegible] optimum: Verum ne hic quidem [illegible] com-mune individuo [illegible], quin latitudi-nem quandam habeat: [illegible] perinde ac de [illegible] optimum [illegible] quae in puncto [illegible] consistere [illegible] [illegible] aliquot durat: cum [illegible] in diem quidem [illegible] monstratum enim [illegible] tempe-

Sanitatis magna latitudo.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] quae eo tem-
oriuntur, ollis erunt similia, ab [illegible]
fluentes. Similiter & in compo-
nere, multa sanitatis species con-
sunt, ab optima compositione [illegible]
quae singula multas deinde [illegible]
[illegible] magis & [illegible]
quae ad morbum dominatur. [illegible]
nitio artis Medicinalis [illegible]
corpus [illegible] ex omni parte
[illegible] simpliciter. Quod [illegible]
[illegible] morbosum, ut nunc. In [illegible]
[illegible] corpora
[illegible], quae in latitudine [illegible]
[illegible], quorum quaedam [illegible]
plurimum, alia sana ut nunc, [illegible]
alia morbosa ut semper, quo[illegible]
minum explicationes ex [illegible]
arte Medicinali peten-
dae sunt.

Compositio & sanitas [illegible] [illegible] [illegible].

Finis libri primi.

Liber Secundus,
DE PARTIBVS SImilaribus.

CAPVT I.
DE PARTIVM SImilarium [illegible]

[illegible]

[illegible] Oratius, [illegible], crassities, [illegible]

[illegible] inaequalitates: [illegible] in singulis [illegible]

similaribus [illegible] eius [illegible] explicabimus, ut [illegible]

ad [illegible]

ad organica venientes similiter ...ram penitus inspectam habeamus.

CAPVT II.

DE CVTE.

Materia cutis.

DE cute verò tractandum est ... et quod ad eam reliquæ exa... & quod in opere Anatomico ...rat: Apparet itaq; totam cutem ...lem intertexentibus eam, vna ... quibusdam neruorum fibris: ...sam quidem satis, sed raram, ... est, ut reliquæ subiectæ partes, ...atibus, quos poros vocant. Sum... cuticula Ἐπιδερμὶς græcis dict... ac pellucidis ceparum tunicis ... ipsa quidem vera cute, cum ...nuior est, sed eadem rursus de...nus rara: Manifestè autem ab...re cernitur, cum feruentis ole... inunctione, vel immodico attr...crium medicamentorum applic... sicule quædam in superficie exa... vesicæ humore plena. Cuius vsus ...

Ἐπιδερμίς.

Vsus Cutis

lis facta sit, nunc consideremus: Crassam quidem esse conueniebat, cum sit reliquarum partium operculum, & totius animalis munimentum [illegible]. Sensilis autem fuit [illegible] corpori [illegible] quasi ru-[illegible] quae alterando, & [illegible] corpus [illegible] sentiri [illegible] penetrarent: [illegible] duplex est [illegible]: una, quia per poros [illegible] per [illegible] corpus [illegible] [illegible], & fuliginosum expellunt. [illegible] pertinent, efficiuntque corpus [illegible]: Altera utilitas est, ut per eam tenue coctionis excrementa, quae in singulis particulis continentur, euacuentur: [illegible] cum primae & secundae coctionis excrementis [illegible] [illegible], [illegible] essent [illegible], [illegible] per cutem expellendi: reliquum [illegible] quod liquidum est & serosum, partim per sudorem expellitur: partim vero in halitus conuersum per insensibilem transpirationem exhalat [illegible] prae

Cur sensilis.

Cur rara cutis & porosa.

Sudor.

tenui-

[illegible] *ἄδηλος [illegible]. Sordes.* [illegible] quod [illegible] habere [illegible] hores, [illegible] foras: [illegible] excrementa retinentur [illegible] spiratio prohibeatur et [illegible] commoda accedunt, facilè læd[untur] [illegible] cutis moderata crassities ac [illegible] [illegible] enim textura homines [illegible] [illegible] cute præditi sunt, interni[s] [illegible] [illegible] ac febribus ex [illegible] magis obnoxij sunt: Quorum [illegible] seu textura rarior est, externi[s] [illegible] [illegible] afficiuntur. Galenus libro d[e] causis [illegible] omnium [illegible] ximè imbecillem, propter ex[illegible] suscipit: [illegible] enim à potentioribus ad imbecilliores perpetuò [illegible] quàm ferè consistunt, nisi in cut[e] [illegible] Epidermide: quod ea cutis [illegible] sit, quàm ut crassioribus excre[mentis] [illegible] am præbere possit. Hinc [illegible] bies, lepra, impetigo, [illegible] ut excrementis [illegible] par[illegible]

Densa cute homines à causis internis facilè læduntur.

Rara ab externis.

δέρμα. χωρία. Cutis græcè δέρμα [illegible]

cum. Sic enim corporis [illegible], ut facile [illegible] possit, [illegible] in [illegible] et [illegible], [illegible] reddi-[illegible]. In fronte, facie & [illegible] cum [illegible] cu-[illegible] in [illegible] partibus mobi-lis est. In fronte cur mobilis.

CAPVT III.

DE MEMBRANIS.

M*[illegible] partibus [illegible] ex [illegible] [illegible], [illegible] & [illegible], & [illegible]. Magnus earum in cor-[illegible] [illegible] [illegible] ac [illegible]. [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], [illegible] membranis, [illegible]* Vsus.

ac [illegible]

ac vestita sunt. Qua ratione ... has membranas tunicas appe... lis preterea vsq; est, quod parte... biunt, ab alijs partibus discrimin... dem sustinent, colligant, & con... nonnullis etiam alijs aliquin ... bus, sensum præbent. Tenues ... bat, & leues, ne pondere suo parti... rent. Densas verò, vt partium ... tiam melius vincirent. Multæ ... membranarum differentiæ, ... nuitatem, crassitiem & sensi... quæ in singulis membris partium... plicantur. Quædam propria ha... na à partibus quas inuoluunt, vt περικρά- νιον, περικάρδιον, περιόστεον. Item ... oculorum membranæ, item quæ ... thoracem diuidit, quæ costas ... git, & quæ intestina continet. ... membranarum generi, propr... non sunt indita: corpora illa ... culi, intestinorum, vterique ... venarumque, & arteriarum propri... tiam constituunt, etsi pro ... lorum, tunicæ quoq; dicuntur, ...

περικρά-νιον.

D...

hoc n...

I...

INte... quæ... quæ v... tegit... ter al... busdi... quasi ... cie, & ... memb... tutis ... boris ... um h... uicam... quod e... neruor... niunt, ... um ha... uiorũ...

hoc membranarum genus non pertinent.

CAPVT IIII.

DE MEMBRANA Carnosa.

INter cutem & musculos, membranæ quædam mediæ sunt: Sed vna insignis, quæ vniuersum corpus perindè ac cutis integit. Atque ideò carnosa dicitur, quòd præter aliarum membranarũ naturam, in quibusdam locis crassior sit, atque in musculum quasi degeneret, sicut apparet in fronte, facie, & anteriori collo: vbi cutis cum hac membrana contexta, causa est quare ibi CVTIS *cutis sit mobilis. Animalia quæ totius cor-* CVR MO*poris cutem mouent, magna ex parte, to-* BILIS. *tam hanc membranam, cuti proximè ad-* Vsus. *natam habent. Vsus eius præcipuus est quod exiguas venarum, Arteriarum, ac neruorum propagines quæ ad cutem perueniunt, suffulciat, ac sustineat: Ipsa verò tum harum propaginum, tum aliarum tenuiorũ membranarũ ope, cuti annectitur.*

I CAP.

CAPVT V.

DE ADIPE SEV

guedine.

I[illegible] autem & in[illegible]

[illegible] & porco plurima [illegible]

guedo [illegible]

[illegible]

Vi[illegible] de[illegible] nis genera-tio. [illegible]

[illegible]

[illegible] aliorum membrorum [illegible]

bus. Vsus eius est, quod [illegible]

Vsus adi-pis. I. quo [illegible] nimium dis[illegible]

II. membranasq; ab externo fr[illegible]

[illegible] etiam, ut quæ in [illegible]

refacit, quæ à [illegible]

[illegible] siccescerent, fin[illegible]

Vbi non na-scitur. [illegible]. Circa cerebri memb[illegible]

frontem & aliis locis, ubi [illegible]

sus singulari naturæ pro[illegible]

non nascitur.

CAPVT VI.

DE CARN

C[illegible] in no- SVB-
bilibus [illegible] STAN-
[illegible] TIA.
[illegible] substantia,
[illegible] tenera
[illegible] Cingi-
[illegible] & si partes
[illegible] carni
appellationem [illegible] Adi-
[illegible] reliqua
[illegible]
[illegible] Adipis causa
[illegible] per sa efficiens
[illegible] &
[illegible] ex sangui-
ne generationem habet, seu adipis materia
sanguis est tenuis, ac magis aëreus, qui à
[illegible] Carnis verò Carnis causa
[illegible] à sa efficiens
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] Vsus car-
[illegible] nis.
[illegible] I.
[illegible] sanguinibus [illegible]
[illegible]
[illegible] autem [illegible] II.

 quod

quod non solum, vt adeps, per a... lefaciat, sed natura sua calida... tiam calorem suum corporum... ossium aliarúmque partium fe...
III. *contemperat. Humiditate... non solum membra humecta... sus omnes quoq; colores remedia... dè vt aquæ dulcis balneum, non... frigeratos calefacit, sed æstuan... refrigerat: ita etiam caro quæ... sanguine perfusa est, squallente... æstus mitigat.*

CAPVT VII.

DE MVSCVL...

CVM modò dicta caro semp... lus sit, aut musculi pars... est proximè musculi naturam re...
Musculus quid? Est autem Musculus, non simple... pars, sed potius Organica, figura... certa, non vsus alicuius, sed ca... nis causa constructa. Est enim... voluntarij, vt Oculus, visus, Lin...

[illegible]bus instrumentũ: Cumq; duplex sit omnis [illegible]usculi motus; alter propriè motus est, & [pe]r se, Alter per accidens. Propriè enim tũ [mou]etur Musculus, cũ in se contrahitur, & par[t]em, cui inseritur, ad se trahit. Cum vero [e]xtenditur, & oppositi musculi tractionem [s]equitur, mouetur quidẽ, sed hic motus non [act]io, sed paßio potius dicendus est. Quod [ve]rò, altero horum motuum pereunte, ne[ces]se sit alterũ quoq; perire, euidenter satis [de]monstrat Galenus lib. 1. de motu Muscu[l]orum. Præter hos duos motus, nullus ter[ti]us in musculis inuenitur. Quod verò, tam [v]ariæ motuum figuræ cernantur, quodque [m]embra, tam multipliciter, sursum, deor[su]m, dextrorsum, sinistrorsum, ac retror[su]m moueantur, id ex varia musculorum [po]sitione accidit. Quod ad compositio[ne]m musculi attinet, hoc omnibus com[mu]ne est, quod constant multis fibris, ex [liga]menti substantia, productis, carne fi[br]as illas implente, ac continente. Præter[ea] etiam venarum, arteriarum, & neruo[ru]m surculis, quorum beneficio, alimento [vi]tali & animali Spiritu fruuntur. Gale-

Proprius motus Musculi.

Motus per accidens.

Causa varij motus musculi.

nus præcipuum motus cauſam
neruum. Veſalius, carnem
dit ipſa Anatome, neruos
teriorem muſculi ſubſtantiam
interdum ipſorum ſuperficiei la
tum adhærere: Quoſdam etiam
us contingi quidem à neruis.
men Spiritu animali vigere, q
in omnes partes eiaculatur, q
nerui extendi queat: Quemadm
rium quoq; muſculi, quos arter
tingit, non minus vitali Spiritu
tur quàm ij, quorum ſuper
adnaſcitur, aut in quorum ſu
trem multis ramis diffunditur.

Galeni & Veſalij ſententia de motu Muſculorum.

Priorem muſculi partẽ qu
ligamento maximè abundat,
poſteriorem verò qua in
dũ inſeritur et in tendinẽ
dam: Mediam, qua maximè ca
ventrem. Hæ partes diligent
randæ ſunt, caput & cauda præ
magis carne nudæ ſunt, & ma
di vi pollent, quæq; in ipſis accid
ra, magnos dolores excitant; ſ

Partes Muſculi. Quid caput. Cauda. Venter.

[illegible]: ORTVS INSERTIO.
[illegible] rursus in [illegible] tum artu, [illegible] ex [illegible] [illegible]ginem inferuntur. [illegible]ur. Carnosa [illegible] in fronte & facie [illegible] peritonæum, & mem- [illegible] constituit. * Quod [illegible] musculorum attinet, plurimi [illegible]nt, qui capite, & cauda graciles sunt, [illegible] ventre vero crassiores, vnde omnibus ge- [illegible]ralis illa appellatio obtigit, vt Græcis

[illegible] ex quibus.

* FORMA.

μῦες. LACERTI.

Μῦες, Latinis musculi, & lacer
Multi tamen horum anima
dinem nullam referunt: sed
rum fertiti sunt, ut vel lati sin
midales, vel orbiculares, vel
item triangulares, quadrang
pentagoni: Sed has musculorum
tias, quæ à figura ipsorum, orta
tione, aliisq; accidentibus summ
quisq; in singulorum membro
me, obseruare debet. Denomina
simum musculi, à membrorum
quibus perficiuntur, ut muscu
vel manum flectentes extendent
latera ducentes, dicuntur muscu
vel digitorum, non quod in digit
nu, collocati sint, (locantur enim
qui ante membri mouendi artic
in cubito) sed quod in illis parti
motuum sint autores: Dilige
in singulis membris, ex musc
membrorum, ac rursus, ex m
motibus, musculorum differen
rentur: Sunt enim relatiua:
certorum musculorum motus, &

Musculorũ denominationes vnde.

contrarium motum musculi, ut autem [illegible] membris motus contrarij, ita & musculi [illegible] opposit[illegible] [illegible] aliquo motu [illegible] [illegible] est, [illegible] contrarium motum ipsi succedere, ut [illegible], cubitus, aut aliquod aliud membrum flectitur, necesse est, ipsum rursus extendi: [illegible] alterum latus agitur, [illegible] rursus in alterum reduci. Oportet enim dum membrum mouetur, figuram [illegible] vari. Flexio est extensi membri flexio: extensio flexi extensio. Sic contrarius motus vicissim non semper succederet, maneret semel incepta membri figura perpetuò immota: Si verò membra contrarijs semper regantur motibus, sequitur, quod contrarijs musculis etiam regantur. Si in artibus [illegible] fit ab internis musculis: extensio [illegible] ab externis oppositis. Quemadmodum [illegible] contrahuntur & agunt, tantum necesse est oppositos laxari, & pati. Duos hosce motus, contractionem, & laxationem, nec [illegible]ures in musculis esse, prius diximus, &

Musculorũ motus contrarij.

Flexio.

Extensio.

Vt motus oppositi, Sic & musculi.

 con-

contractionem, esse proprium m...
tum, laxationem vero, accide...
autem duo isti motus, non a pa...
sculis, simul fieri possint, necesse ...
mul quidem contrahantur, & ...
alteri simul pareant, vnus itaque mu...
ius certi motus autore, inuento ...
sitos in loco opposito inuestiga...
ci sunt qui oppositos nullos haben...
cum hi contrahuntur, ab aliquo ...
cum opus est extenduntur. Hui...
sunt duo illi orbiculares musculi, ...
alter, vesicae collum, alter, in...
extremum vel anum claudit. ...
num sursum vellant.

CAPVT VIII.

DE TENDINIB... seu Chordis.

Motus membrorum ad artic...
mè conspicui sunt & vali...
& musculos validos esse oporte...
ad articulos mouent, & tenau...

quam chordis ipsi nomen imponi adiecerim. Est enim sub candore exsanguis, ex ligamento & nervo qui in eum transit conflatum, ligamento quidem mollior & flexilior, nervo vero durior ac minus flexilis. Veteres & nunc etiam vulgus medici ligamenta & propriè dictos nervos, uno generali nomine nervos appellarunt. Procedit autem tendo ex cauda musculi, eaque est ad sequentem motum edendum partem producta, ibi desinit, & ita inseritur. Tendines pleriq; teretes sunt, unde Chordas multi appellarunt, sed non omnium eadem est figura: sunt enim & lati, & inter latos & teretes medij. Alij breves, alij longiores sunt aut breviores: Inter costales musculi movent ossa sed non ad articulos, quare nec tendines etiam habent, qui verò articulos movent, in tendines desinunt, paucis quibusdam exceptis.

SUBSTANTIA.

Ortus tendinum.

FIGURA CHORDA

CAPUT IX.

DE LIGAMENTO.

Musculos, tendines, & ossa ipsa vinciri & colligari oportebat, ne loco suo facilè

Ligamentum quid. facilè mouerentur: Ligamento
rant quibus id perficeretur,
Est autem ligamentum graecis
corpus tenue et non dissimile, sed
insensile ac durum, nimirum,
cartilagine, vel duriore aliqua m
ortum. Quae articulos constring

Vsus. quidem ac valida esse oportebat
cilè luxarentur, idest, sedibus
rent, neue ipsa per vehementes
cilè rumperentur: Ac rursus ne
rum motus impedirentur, vtque
sulis recta promptè sequerentur
esse oportebat, vt facilè intendi
possent: Quare etiam interiore
viscido quodam humore, cuius
ticulis multis continetur, perun

Ligamentorum differentiae. Ligamenta, vsu, construct
substantia differunt: Quaedam
ticulos colligant, vt modò dixim
dam ossium acetabula augent, v
coxendicis videri licet: Alia ten
gunt, & suis spatijs continent,
in interna manu ac pede occurr
dam annularem figuram refe

transmittendos & continendos tendines parata, et id in anteriore tibia, iuxta pedem, apparet: Quarundam substantia mollior est, quarundam durior: Rara sunt, quae articulos ambiunt, & cartilaginis naturam induunt, Unde Graecis νευροχονδρώδεις σύνδεσμοι dicuntur.

CAPUT X.

DE NERVIS PROPRIÈ SIC DICTIS.

Nervum omnem, ex cerebro vel spinali medulla, oriri, satis ex ipsa Anatome sensui apparet. Substantia autem ipsorum nihil aliud est, quam stipatum & densatum cerebrum, atque ita siccum duriusculum. Omnes quidem exangues sunt, naturae etiam frigidi: in humido autem & sicco non omnes habent eodem modo. Originis enim suae quisque naturam refert. Cumque anterius cerebrum valdè sit humidum, cerebellum verò & spinalis medulla, sunt sicciora, quò longius ab anteriori cerebro Nervi quid. Exortus.

cerebro recedunt: Nerui quoque [illegible] cipiorum suorum substantiam [illegible] mentum sequuntur. Qui [illegible] bro procedunt, in humido & [illegible] temperati, sed molles dicuntur [Molles.] *respectu qui ex cerebello et [illegible] oriuntur.* [Duri.] *Hi enim omnes [illegible] ci, secundum magis & minus, principij, unde nascuntur. [illegible] ex anteriore cerebro pro[illegible] longiorem viam & partes [illegible] res, per quas transeuntes [illegible] runt, [illegible] etiam duriores [illegible] efficiuntur. Quemadmodum [illegible] brum & tota spinalis medulla [illegible] nica inclusa sunt, ita & nerui [illegible] vniuersi omnia [illegible] substantia constant, quarum [illegible] intima est, cerebro propor[illegible] proxima autem tenui [illegible] [illegible].* [VSVS. Molliores sensui, duriores motui seruiunt.] *Vsus neruorum est [illegible] bus partibus sensum praebent [illegible] animalium voluntarium. Qui [illegible] liores sensui, duriores vero [illegible] do magis sunt destinati. Vtrunque*

[illegible] per neruos, ex cerebro manare, ex [illegible] quod [illegible] interceptum [illegible] Graeci [illegible] Τόνοι. νεῦροι. *[illegible] sensum habent. [illegible] tribuuntur, [illegible] omnes, [illegible] sensum afferunt, [illegible] partem o-[illegible] oculos, [illegible] deriuantur, [illegible] Quod ad formam neruorum attinet, tere-* Forma. *[illegible] omnes sunt, nec vllam cauitatem habent,*

bent, ne optici quidem, si Vesali...
Vtcunque se res habeat, illud certe...
nimalem spiritum per neruos pro...
ferri: Ac rursus in neruorum ...
aliisque adfectibus, putridos ac ma...
litus, per eosdem, cerebro facilè ...
cari, delirij, & conuulsionis sy...
afferre. Illud negligendum non ...
neruum, neque à cerebro, neque à ...
dulla solum explantari, sed bin...
consociantur, quorum alter ad ...
alter ad sinistram, simili omnin...
tionis serie, propagantur.

CAPVT XI.

DE VENIS ...
Arterijs.

Animalis facultas.

ANimalium vita, trium ...
assidua actione, continetur ...
facultas sensum ac motum ...
membris suppeditat, efficitque ...
prædita sunt animalia, à ...
differant: Hanc facultatem à ...

neruos deduci ostendimus. Quod verò corpora vegetentur, hoc est, nutriantur, & vitali calore recreentur, efficiunt naturalis & vitalis facultas, quæ etsi omnibus particulis ingenerata sunt, tamen influente etiam spiritu & sanguine sustentantur: A corde enim per arterias, vitalis spiritus in omnes corporis partes manat: Similiter ab Epate sanguis nutritionis materia per venas, cuiq; parti, quantum satis est, distribuitur. Hinc nunc apparet, quis sit venarum & arteriarum vsus: Venæ sanguinis vasa sunt: Arteriæ etsi sanguinem quoq; tenuiorem continent, tamen spiritus vitalis propria vasa sunt. Et nomen arteriæ est, ὅτι τὸν ἀέρα τηρεῖ. Vasorum nomina à cauitate habent, in prima enim generatione spiritus formantis flatu cauantur & extenduntur. Venarum omnium principium est epar: Arteriarum cor. Ab epatis enim parte conuexa seu trunco, quædam magna primum vena, quæ ob id κοίλη dicitur, id est, caua oritur, ab ea deinceps variæ venarum propagines, tanquam rami emergunt, quæ paulatim exiliores & angu-

Vitalis & naturalis facultates.

Arteriarũ vsus.

Venæ cauæ exortus.

Venarum distributio

angustiores factæ, in extrem...
Venarum facultas. partes extenduntur. Venis, cum...
tum perficiendi, vel maximè ...
sanguinis vis indita est. Co...
vna simplici ac tenui tunica: ...
continendum sanguinem ...
gnum, paulò crassiorem ac ...
sum satis erat valida, & ad ...
dum vicinis partibus magis ...
ta. Vt verò attrahendi in ven...
esset, tunica hæc rectis fibris tota...
Arteriarũ tunica crassa. cta. Arteriæ verò, cum spiritum...
& sanguinem contineant feru...
nuem ac valdè mobilem tunica...
coherceret, sortitæ sunt quint...
rem quàm venæ, vbi verò coll...
ri aut tegi venas aut arterias, ...
ibi exterior membrana quæda...
nascitur, quæ tamen substan...
Arteriarũ ortus. pars non est æstimanda. Ori...
ex sinistro cordis sinu magna ar...
Αορτη. ἀορτὴν primus Aristoteles nom...
deinceps reliqua arteriarũ ...
gatur, simili ferè distributio...
Nulla enim arteria est, quæ ...

vena sit consociata: Sed venæ quædam reperiuntur, quæ nullam habent coniunctam arteriam, neq; necesse erat, tam frequentem arteriarum quàm venarum esse seriem. Sanguis enim qui in venis est, præ grauitate sua ac crassitie non poterat, nisi per venarum quasi canales, ad partes nutriendas peruenire, vitalis autem spiritus sanguine multo tenuior per occultas cæcasq; vias facilè penetrat: Qua parte autem venæ & arteriæ coniunctæ sunt, ibi mutua quædam inter ipsas est ἀναστόμωσις: Per angustos enim quosdam ac inuisibiles meatus arteriæ ex venis sanguinem, & rursus venæ ex arterijs spiritum transsumunt: Arteriarum verò motus latinis pulsus dicitur: Vndè arteriæ etiam pulsatiles venæ nominantur: Hic motus naturalis est, quemadmodum & cordis, cui exactè respondet. Constat autem duobus motibus contrarijs Διαστολῇ & Συστολῇ. Et per Diastolèn, externus aër, spiritus alimentum in arteriam rapitur, per constrictionem alium fuliginosum excrementum expellitur. Hæc

Ἀναστόμωσις mutua arteriarũ & venarum.

Pulsus.

Venæ pulsatiles.

Διαστολή

Συστολή.

 de ve-

de venarum & arteriarum
tura dicta sufficiant.

CAPVT XII.

DE OSSIB

Os frigidiss. & sicciss.

OS omnium partium corpo exangue, & durum, ac ret: Quare non dubium est, qu & sicciss. existat, plurimum restris substantiæ: Ossa tamen simili substantia prædita sunt. enim omninò densa ac solida su nasi ossa, & alia quædam min exiguas quasdam cauernulas compactæ spongiæ speciem pr ossa vertebrarum, pectoris, ta ter dictas cauernulas ample habent, vt ossa digitorum, hu ris, tibiæ. Hi sinus & cauerna ra & ad motum aptiora red dullam, qua ossa nutriuntur.

Os expers sensus.

Sensus ossibus nullus est, exce qui etiam duriss. sunt, Gale

Anatomicis administrationibus, corporis nostri ossa ædificiorum parietibus ac palis comparat. Quemadmodum enim trabibus, palis ac parietibus ædificia eriguntur, firmantur, ac circumscriptionem certã acquirunt, ad quam reliquarum partium structura postea accommodatur: Ita humanum corpus ossibus primum est erectũ ac stabilitum, nè vermium serpentiumq; ritu repere cogatur. Musculi verò, & cum his, nerui, venæ, arteriæ, tendines, ligamenta, membranæ, ossibus instrata sunt, quarè ipsorum quoq; circumscriptionem imitantur: Pleraq; etiam interna viscera, pro modo ac figura ossium, aliam atq; aliam conformationem accipiunt, sic cerebrum cranij, pulmones costarum & thoracis conformationem sequuntur. Rectè igitur monet Galenus, vt prius structuram diligentius inspiciamus, quàm aliarum partium compositionẽ aggrediamur: Sunt enim ossa cum internorum viscerum propugnaculum, tum reliquarum partium sedes & firmamentum. Ex pluribus diuersis ossibus compingi corpus, vtilius erat, sic

Cur ex pluribus ossibus corpus sit compositum.

enim in omnes partes facilè fa[...] mouetur, si vnico tantum esse [...] trunco & statua parum differret [...] que toto corpore, tum ossium, tum [...] xionum ipsorum inter se magna [...] & miranda quædam concinnitas [...] rum omnium formas ac differen[...] lò post suis locis referemus, cum [...] rum ossium compositionem & vs[...] cabimus.

CAPVT XXIII.

DE CARTILAG[...]

Substantia cartilaginis.

CArtilago ad ossis naturam [...] accedit, osse quidem paul[...] sed solida omninò, nec vllis sinu[...] uernulis inanis, medullæ ac sin[...] expers. Cartilaginum magnus [...] ossium commissuris ad motum pa[...] articuli dicuntur, ossium enim, [...] mittuntur, extrema capita & sin[...] lagine obducuntur, vt motus sup[...] molliori sit facilior, & ne duriora [...]

suo attritu aliquo modo vitientur. Quædam ossa cartilagine committuntur, quæ motum nullum edunt, vt os pubis. Interdum cartilagines ossium vicem obeunt, vt quæ in naso, laringe, & inferioribus costis conspiciuntur. Perinde enim ac ossa musculos sustentant ac fulciunt, & motibus facilius cedunt. Quis præterea cartilaginum sit vsus, particularis explicatio docebit.

CAPVT XIIII.

TRANSITIO AD ALteram sanitatis partem quæ in membrorum compositione consistit.

HActenus, vt methodi nostræ, quæ à simplicibus ad composita progreditur, ratio postulabat, partium omnium, quatenus similares ac vniformes sunt, naturam persecuti sumus, cum quale cuiusque temperamentum & substantia, cuius vsus gratia sit talis facta, ostendimus:

Altera sanitatis pars compositio.

De reliquis similaribus, quæ m[...] continentur, post hac in organ[...] commodius, vt de humoribus [...] mentis, cum organorum com[...] quæ nutritioni dicata sunt, natu[...] cabimus: de semine, cùm de gen[...] organis tractandum erit: De lac[...] mammis erit disputandi locus. [...] quidem hæc præcepta, quæ mod[...] larium natura tradidimus, mu[...] tionis, quàm quæ mox de comp[...] quentur, sed incredibile est, qu[...] sanitatem tuendam, & morbi[...] momenti sint habitura, præser[...] ea ad corporis inspectionem tra[...] sensibus quantum fieri potest.

Compositio quid?

Compositio de qua nunc actur[...] milarium quædam perfectio est[...] ctiorum actionum causa. Con[...] vt aliquoties iam dictum est, [...] tium numero, singularumq; pa[...] magnitudine, figura, & situ. [...] refertur etiam meatuum, qu[...] quædam perforatæ sunt, item [...] receptaculorum mediocritas [...]

iusta
autem
quam
nomi
sium
gener
expli

D E
ti

O

iusmod
ris app
appen
reperi
bus, m
bra vt
facilè
adnasc
amplis

iusta vel leuitas vel asperitas. Primum autem ossium magnitudines, figuras, reliquamq; compositionem exponemus, si prius nomina quædam, quorum in notandis ossium partibus, & articulationem varijs generibus, frequens Anatomicis est vsus, explicauerimus.

CAPVT XV.

DE OSSIVM PARtibus, earumq; appellationibus.

O*S, quod propria circumscriptione terminatũ, alteri ossi adnascitur, cuiusmodi in vtraq; extremitate ossis femoris apparet, græcis ἐπίφυσις dicitur, latinis appendix. Huiusmodi in pluribus ossibus reperiuntur, atq; in recens natis animalibus, mediante cartilagine quadam, scabra vtrinq; superficie conglutinantur, & facilè separantur: In vetustis ita validè adnascuntur, vt vnum os efficiantur, nec amplius separari queant. Ossis pars pro-* ἐπίφυσις.

minentior, tuberculi instar, ...
Ἀπόφυσις dens, græcis ἀπόφυσις, latinis ...
citur, siue appendicem habet ...
Quare inæqualia fiunt. habeat. Ossa autem non æqu... multis processibus exuberare ... rem articulationem, & insi... diumq; tum explantationes ... nes erat vtile. Si talis fuerit ... cauum alterius ossis subeat, & ... constituat, non amplius proc...
Caput in osse. put vocatur, cuiusmodi in osse f... reperiuntur: Vnum in superiori ... quod coxendicis ossi inarticulat... cà duo gemino sinu quodam ... quæ tibiæ ossi committuntur. ... partes graciliores, quæ præpo...
Colla. colli nostri similitudinem cer... nominantur: Insignis admodu... est, quæ ad superioris femoris ... ret.
Sinus. Sinus dicuntur ossium caui... aliorum ossium capita in se recip... bus etiam magnitudine & figur... dent. Prominentioribus capit... parati sunt profundiores, qui ... tiam dicuntur. Huiusmodi capi...

appar... osse c... capit... qual... Tarsi...

D E ...
CO...

Q...
Quæ n... tur, ha... tantur ... Ενάρθρ... gnum ... inserit... sinu c... apita ... utrung... uo ing... aret i...

paret in articulatione oßis femoris, cum coxendicis: Ac rursus depreßioribus itibus, sinus facti sunt obscuriores, ales in articulatione pedij cum oßibus rsi.

CAPVT XVI.

E VARIIS OSSIVM ommissuris, earumq; appellationibus.

Vædam oßium commissuræ motum edunt, aliæ prorsus nullum edunt: e motum habent articulationes dicun- harum species græcis tres propriè no- ur, Ἐνάρθρωσις, Ἀρθρωδία, γίγγλυμος: Ἐνάρθρωσις.
θρωσις, inarticulatio est, cum ma- n caput in patentem et amplum sinum ritur. Ἀρθρωδία, *cum caput depressum* Ἀρθρωδία
coarctatur parum profundo, vt pedij a cum sinibus Tarsi. γίγγλυμος, *cum* Γίγγλυμος.
ung; os, caput habet & sinum, & mu- ngressu se inuicem connectunt, vt ap- t in commissura humeri cum vlna.

Ad al-

Γόμφωσις *Ad alterũ commissurarum genus, quæ motum nullum habent, pertinent hæ quatuor species, Γόμφωσις, cum ossa ossibus clauorum instar infiguntur, vt dentes maxillis:*

Sutura. *Sutura, qualis in cranij ossibus, quod mox ostendemus.*

Ἁρμονία. *Ἁρμονία, cum sine vlla asperitate, per similes lineas, ossa coëunt, vt nasi, & superioris maxillæ ossa omnia.*

Σύμφυσις. *Σύμφυσις, quæ nihil aliud est, quàm duorum ossium in vnum concretio, sicut appendices, cum suis ossibus, connectuntur in ætate prouectioribus. Quæcunq; autem ossa committuntur, vel sine vllo alterius partis adminiculo connectuntur, vt fit in suturis, ἁρμονίαις καὶ συμφύσει, vel aliquo alio corpore accedente, vnde hæ appellationes vsitatæ sunt, vt συνάρθρωσις dicatur, cum articuli ambiente ligamento firmantur: συσσάρκωσις cum mediante carne fit connexio: Συγχόνδρωσις, cum cartilaginis auxilio ossa ossibus agglutinantur, vt appendices in prima ætate.*

CAPVT XVII.

DE

DE TOTIVS CRANIJ VSU, FIGURA, & MAGNITUDINE.

Caluaria seu calua, κρανίον a Græcis dicitur, quod veluti galea quædam muniendo cerebro circumposita sit, κράνος enim galeam significat. Huius propria figura sphærica est, vtrinq; latere leuiter compressa, & quasi cereum globulum manibus leuiter fingas, pro depressionis ratione, anteriore & posteriore, paulatim extuberans. Quæcunq; capitis figura ab hac euariat, vitiosa est: Nonnullis occipitis, alijs anterioris capitis eminentia, multò minor ac depressior est, quàm conueniebat. Sunt, quibus vtraq; deest, cuiusmodi Thersitis caput putatur fuisse, quod φοξὸν Homerus lib. 2. Iliados appellauit. Omnium viciosissima figura est, si vsquam ea reperitur, cum frons & occipitium depressa, latera verò eminentia sunt. Occipitij certè depressio, cerebelli, quod in eo continetur, imbecillitatem arguit, quam comitari vt pluri-

κρανίον.

Figura capitis naturalis.

Thersitis capitis figura φοξὸν.

Occipitis depressio quid notet?

plurimum solet, subiectorum ossium, spinalis medullæ, & neruorum, qui inde oriuntur, imbecillitas. Hinc porro sequuntur motus animales parum validi: Si tamen hæc symptomata abfuerint, non ita multum habet hæc figura incommodi. Tantum enim indicat, materiam in prima generatione defuisse, non facultatem formatricem. Similiter anterioris eminentiæ cerebri imbecillitatem significat, præsertim si ea, quæ comitari solet, vtplurimum sensuum adfuerit imbecillitas. Sensorij enim nerui, hoc est, qui visum, odoratum, auditum, gustum, corpori conferunt, ex anteriori cerebro, motorij, ex cerebello & spinali medulla oriuntur.

Magnitudo capitis.

Iusta capitis magnitudo, ex reliqui corporis proportione æstimatur:

Exiguum caput vitiosum.

Exiguum caput simpliciter vitiosum Galenus pronunciat, exiguam enim cerebri substantiam, angustos ventriculos & spiritus paucos esse, arguit: Quare necesse est, facultates, actionesq; animales, quæ à cerebro prodeunt, diminutas ac imbeciles esse, ac rursum, magnum caput, vitiosum quoque censetur, nisi idem figura-

Magnum caput benè figuratum optimum.

figuram quoq; concinnam adeptum fuerit, & reliqua, quæ à cerebro ortum habent, vt spina, ac totum neruorum genus validum existat. Tale enim caput indicat, non solum copiosam ac probam fuisse generationis materiam, sed virtutem formatricem etiam validam.

CAPVT XVIIII.

DE PARTIBVS CRAnij, earumq; commissuris.

CRanium ex septem ossibus est compactum. Anteriori parte primum occurrit os frontis. Medium capitis occupant βρέγμα & ossa, quæ & parietalia et verticis ossa dicuntur. In posteriori parte est occiput. Vtrinq; ad cranij latera collocata sunt ossa temporalia, quæ à duritie, petrosa etiam dicuntur. Septimum est os, quod basilare vocant, propterea quod cerebro tanquam basis substratum sit, idemq; etiam cuneiforme appellant, quod instar cu- *Ossa capitis*

nei in-

nei inter maxillam superiorem & os frontis sit impactum.

Ossa βρέγματος in capitis summo sibi inuicem connectuntur, sutura recta, quam sagittalem latini, ὀβελιαίαν καὶ ῥαβδοειδῆ græci appellant, cum osse frontis sutura alia transuerso, quam coronalem appellant, cum occipitis osse sutura triangulari, quæ à græcæ literæ Λ similitudine λαμβδοειδὴς dicta est, inferioribus verò ipsorum lateribus ossa temporalia applicantur commissuris quibusdam, quas Hippocrates squamosas agglutinationes vocat: quod videlicet in mutua illa applicatione ossium illorum extrema attenuata squamarum piscium imitentur figuram. Galenus tamen suturas appellare non veretur. In valdè senibus, suturæ omnes ita coalescunt, vt vestigia earum duntaxat vix appareant. In vitiosis capitis figuris penitus quædā abolentur, vt in quibusdam plures etiam conspiciuntur. Coronalis deest, in quibus anterior eminentia abest: λαμβδοειδὴς, deficit in ijs, quibus posterior eminentia desideratur: Si vtraq; eminentia desi-

I. Sutura sagittalis.

II. Sutura coronalis.

III. Sutura λαμβδοειδὴς.

Suturæ tēporales.

Defectus suturarum

desit, duæ tantum reperiuntur, quarum altera recta ex occipite per frontem ducta, alteram transuersam, ab aure in aurem incedentem ad angulos rectos intersecat.

CAPVT IX.

QVORSVM CONducat cranium ex compluribus ossibus et suturis componi.

EX pluribus ossibus & suturis cranium componi melius erat, quàm ex uno con- I. causa.
tinuo osse, primum, ut vaporosa excrementa, quæ ex toto corpore in caput, tanquam in calidæ domus tectum, plurima efferuntur, meatus haberent per quos euacuarentur. Deinde, ut per suturas vasa II. causa.
quædam deducerentur, & crassæ cerebri III. causa.
membranæ fibræ, in περικράνιον (quod est membrana externa, cranij superficiem tegens) explicarentur, crassa vero membrana ex suturis suspensa cerebrum elatum seruaret, nec ventriculos eius in se collabi

[illegible]

CAPVT XX.

DE CRASSITIE ET tenuitate, duritie ac mollitie cutis in capite, & ea[illegible] ca-[illegible]

[illegible]

[illegible]

Qualo... ...is forma.

[illegible]

Suturae co-...

[illegible]

& membranarum, per eas prodeuntium maiorem cum anteriori cerebro cōse-

Os frontis. *Os frontis, quo loco commemoratas ma molliores verticis partes sutura corona attingit, simili ferè mollitie ac raritat præditum est. In ipsa autem frontis plan tie, & parte anteriori, versus oculos, cr sum ac durum existit. Dum verò ocu quasi eadem superiores ipsorum orb constituit, & temporum cauitates, qu temporalibus musculis exculpta sunt, biens, ossis basilaris processibus adiungit tenuius multo, sed simul etiam densius*

Os occipitis. *durius euadit. Eodem modo occipitis os parte, qua excarne est, valdè est crass Inferior autem ipsius pars explantan inserendisq; colli musculis, tendinibus ligamentis comparata, tenuis, dura, daq; efficitur, & superficie sua inæq insertionibus illis & explantationibus cilius se accommodat. Qua parte cum basilari committitur, & vna cum ipso exiguam basis portionem constituit, in angustium cogitur, & magis quàm vsq*

Ossa temporalia. *alibi crassescit. Ossa temporalia om*

an

durissima sunt, quare lapidosa etiam seu petrosa ea vocari diximus. Quatenus enim temporalis musculi cauitatem constituunt, attenuari ea necesse erat. Porro tenuitate, densitate, ac duritie compensari rursus oportebat. Quatenus verò auditorium meatum haec ossa sustinent ac muniunt, non solida modo esse, sed mediocrem etiam crassitiem habere conueniebat. Os basilare, quâ parte cum occipitis osse cõnexum, capitis basin constituit, omnium cranij ossium crassissimum apparet. Intus autem multis cauernulis plenum est. Processus eius, qui vtrinque temporum cauitates ingrediuntur, perindè vt ossa parietalia, & frontis os, inter quae medium locum obtinent, tenues sunt, ac solidi. *Os basilare.*

CAPVT XXI.

QVI PROCESSVS in ossibus cranij obseruandi sint.

INfrà in occipitis osse, ad magni foraminis latera, duo conspiciuntur capita, quae *Processus in ossibus cranij.*

prima vertebra sinibus intermediis, cuius articulationis beneficio, caput motu proprio, in anteriorem & posteriorem partem nutat. Ex ossis frontis utrinq; ad capitis latera, longus quidam processus exoritur, versus aures, qui iuncti simile processui ex maxilla superiori prodeunti occurrens, os illud conficit, quod à iugorum similitudine iugale, vulgo os paris nominatur. Hoc os nulla propria circumscriptione terminatum est, sed ex duobus processibus oppositis obliqua sutura coeuntibus conflatum, propagoque est ex ossis temporalis, cuius grande illud, quod in tempore est, cauitatem circulo redundans magis cauitatem. Tempora autem tam diligenter hos temporales musculos ossium munivit, quod eorum offensiones maximè sint periculosae, utpote quae febres, mentis alienationes, stupores, aliaque id genus mala, minimum rerum afferre solent? Nullus enim toto corpore est musculus alius, qui coniunctiori cerebro sic proximè sit, ac per partes intimas cum ipso communicet? Quinque enim inter-

Processus ossis frontis.

Os iugale unde conformetur.

Temporales musculi coniuncti cum cerebro.

tur

[illegible] ad [illegible] ap- [illegible] ex- [illegible] ca- [illegible] munitur. [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] ex quo id [illegible] quod [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] ex- planatur. [illegible] esse [illegible] [illegible] ex [illegible]

 cav-

cauitate validum musculum emittunt: qui, in ore dilitescens, inferiorem maxillam sursum trahit.

CAPVT XXII.

DE OSSE ODORAtus organum componente.

OS in ipsa frontis basi supra nares collocatum, Galenus alijs ossibus annumerat, Vesalius separat, ac ex eo octauum cranij os facit, à multis exiguis foraminibus, quibus cribri instar peruium est, Græci ἠθμοειδὲς, quasi dicas, cribriforme, appellarunt. Est enim hoc præcipuè ita ... ctum, vt nares subeuntes odores, ad cerebrum transmittant, quanquam per ipsa nimia quoque cerebri pituita euacuatur. Producitur ex eo septum illud, quod narium cauitatem diuidit: Similiter intra cranij spatio processus ille, qui sedes ... distinguit, quibus cerebri mamillares processus, in quibus odoratus organa sunt, ... periun

Os ἠθμοειδές.

Septum narium.

periuntur, & cui aduascitur, duræ membranæ pars illa, quæ dextram cerebri partem à sinistra separat. Ad olfactus organum pertinere etiam cauitatem illam, quæ inter duas laminas ossis frontis super ipsa supercilia apparet, aëre semper plena apparere solet.

CAPVT XXXIII.

DE AVDITVS ORgano.

AVditus organum non ita facilè explicari potest, cuius rationem Vesalius fatetur, se non satis percipere. Illud manifestum est, os temporale, qua parte crassissimum est, ac rupis instar æqualiter protuberans, ibi intus pluribus cauernulis plenum esse. (Os temporale.) *Quatuor autem foraminibus insignitum est, quorum ductus sunt valde obscuri: Duo foramina ad auditorium meatum propriè pertinent, reliqua duo deducendis vasis & quintæ coniugationis neruo parata sunt. Internum meatus au-* (Foramina ossis temporis quatuor.)

[illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] Vesalius duo [illegible] ossicula in hoc organo descripsit, Malleum [illegible] in [illegible] crassissimum & [illegible] Incudem, quae [illegible] & [illegible] [illegible] stapes [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Membrana [illegible] auditorij.

Malleolus. Incus.

Stapes.

CAPVT XXIIII.

DE RELIQVIS cranij foraminibus.

IN [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quorum diligens

diligens obseruatio [illegible] *, ut* [illegible]

[illegible]

memoria [illegible]

[illegible] *parte* [illegible]

[illegible]

[illegible] I Foramen

[illegible] I Perfo-ratum.

[illegible] I Par-

[illegible]

tur

tur autem hic neruulus in temporalem musculum, & eum, qui in ore descendens, maxillam inferiorem sursum trahit. Quod proximum inde sequitur foramen,

4 III. par. *oblongo circulo non absimile, tertiæ coniugationis crassiorem radicem transmittit. Huius nerui maior portio in linguam inseritur ipsiusq; tunicam constituens, gustatorium instrumentum efficit, minor verò instar capreoli vitis torta, in temporalem & mansorium musculum, in buccam, & inferius labrum, item, in faciei cutem, inferiorum dentium gingiuam, & dentes ipsos variè digeritur.*

Neruus gustatorius.

IIII. par. *Per idem hoc foramen quartæ coniugationis neruus, totus elabitur, & circa palatum variè partitus tandem in tunicam ipsius degenerat, tantò linguæ tunica duriorem, quantò & munus ipsius durior est & posterior.*

5 *Succedit angustum & rotundum foramen, quo*

V. par. *portio quædam internæ iugularis venæ cranium ingreditur. Quintæ neruorum coniugationis crassiorem radicem, partim in auditorium meatum distribui, partim per cæcum foramen in temporalem musculum*

lum, longo & vario ductu peruenire, antea annotatum est. Prima ossi basilari ac 6
temporali communis est via, qua pituita è cerebro ad palatum ducitur, & inter spirandum aer in caput attrahitur: Regulariter enim cerebri pituita, in cauitatem quandam colligitur, ex tenui membrana, infundibuli forma extractam, quam peluim nominant. Inde deorsus in glandulam defluit, quæ basilaris ossis sinui, equinæ sellæ formam referenti, incumbit. Ex hac porrò glandula, duo utrinq; ductus exporriguntur, quorum unus in anteriorem partem vergens, pituitam in oculi sedem per illud foramen deducit, quod secundo loco paulo antè commemorauimus: Alter posterior in palatum per rimam de qua nunc agimus. Sub medio dicto sinu ossis basilaris, qua parte crassissimum apparet, duæ magnæ cauernæ sunt tenui quodam osse distinctæ, quæ deinceps foraminibus quibusdam in nasi amplitudinem terminantur, 7
atq; inde aerem recipiunt. Amplum foramen, quod in temporalis & occipitis ossis commissura media relinquitur, internæ

Prima ossis basilaris amplit.

Cauernæ narium.

su

VI par. Ex parte sextae coniugationis neruus vnus [illegible] [illegible] excurrens, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Neruus re-currens. [illegible] recurrens dicitur [illegible]

[illegible]

VII par. [illegible] [illegible]

[illegible]

CAPVT XXV.

DE MAXILLA SV-periore.

Maxilla superior ex multis ossibus. Tota maxilla superior constat [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]
[illegible] vit, eius sedis in
[illegible] cuius [illegible]
[illegible] vero, qui instar coni
[illegible]
[illegible] variè intorta, quæ [illegible]
[illegible]

mode-

moderatè per nares eat. Superior hæc maxilla propter ossium tenuitatem, cutis carnisque, qua tegitur, mollitiem, & frequentes fluxiones a cerebro in ipsam decumbentes, morbo gallico, alijsque malignis vlceribus magis est obnoxia.

CAPVT XXVI.

DE MAXILLAE superioris foraminibus.

Foramen, quod in quarto osse max-
sub inferioris palpebræ sede consp-
tur, partem minoris radicis tertiæ co-
gationis neruorum, in genas superiores
bri, & alarum nasi musculos transm-
Eiusdem radicis alia quædam portiu-
la, per exile quoddam foramen, qu-
supercilio apparet, in musculosam fro-
cutem digeritur. Foramen amplum, q-
ad secundum maxillæ os collocatum
interno oculi angulo, in aurium cau-
tem rectà deorsum tendit, & ipsam qu-

ad

dictæ modo radicis minoris neruus viam præbet: Nonnihil etiam pituitæ ad oculum defluentis in palatum deducit. Huic caruncula quædam præest, ne quid pituitæ in genas defluat. Cæterùm pituita, quæ id præstat ex intima oculi sede, per angustum quoddam foramen in osse basilari insculptum, ita reconditè fluit, vt in eius conspectum non veniat. Foramen illud oblongum, quod inter os basilare, & quartum maxillæ medium, versus anteriora procurrens, in oculi sede maximum apparet, tertiæ & quintæ coniugationis neruulum ad musculum temporalem transmittit, ipsum quoque musculum amplexu suo non mediocriter firmat. In anterioris palati medio ad alterius quarti ossis cum altero commissuram, post incisorios dentes, exiguum foramen extructum est, per quod palati tunica cum ea connectitur, quæ internum narium spatium est obductum. Ad finem palati, in sexto osse, supra vltimi dentis alueolum, vtrinque simplex, interdum duplex foramen conspicitur, per quod pituita ex oculo ad palatum defluit.

Caruncula in angulo oculi.

CAPVT XXVII.

DE MAXILLA INferiore.

Maxilla inferior, vno integro osse co[n]stat: Animalibus quibus longa a[cu]ta rostra sunt, duobus constat ossibus, [in] summo mento coëuntibus. Est autem [h]aec maxilla omni ex parte valida, quod [cum] in capite mobilis, validis motibus exerce[]atur: Ne verò soliditas grauitatē afferr[et], intus caua ac medullosa facta est, poste[rio]ri parte, sub processibus latior ac tenu[ior] est, anteriori vero, qua dentium alueo[s] producit, crassior, sed senibus, quibus d[en]tes exciderunt, & alueoli concreuerun[t], gracilior quoq; efficitur. Posteriori pa[rte] notandi vtrinq; processus sunt, quorum [prio]r acutus & valdè tenuis, temporalis [mu]sculi tendinē recipit, posterior in capit[ulum] finit, quod sinui, qui inter os iugale [&] externum auditorij meatus foramen, [me]dius est, inarticulatur. Obseruandum [au]tem in hac articulatione illud singular[e]

Maxillæ superioris gemini processus.

cs

est quod inter duas communes cartilagines, quibus aliorum quoque ossium sinus capitaque obducta sunt, hic tertia quædam cartilago est interposita, mollis, ligamentosæ naturæ, quæ tamen ligamentis articulum ambitu suo continentibus annexa, aliarum cartilaginum commoditates auget, facitque ut validiores maxillæ motus mollius sustententur. Anterior maxillæ pars mentum dicitur, cuius interna externaque superficies, musculorum causa, quos recipit, inæqualiter exuberat. Sunt etiam utrinque in hac maxilla duo foramina, quorum unum interiore sede prope ipsos processus, collocatum, neruum a tertia capitis coniugatione exortum, in radices dentium, una cum venulis & arteriis deducit. Huius deinceps nerui pars altera minori foramini, quod exteriore sede prope mentum apparet, in labium inferius distribuitur.

Mentum.

Nerui in radices dentium inserti.

CAPVT XXVIII.

DE DENTIBVS

Dentium usus.

32. numero dentes.

DEntes [illegible] dinandi tempore magnum [illegible] Sunt autem [illegible] 32. in qualibet maxilla 16. quorum primores quatuor dicuntur [illegible] & incisorij [illegible] [illegible]

Incisorij.

Canini. Molares.

[illegible] quorum [illegible] [illegible] [illegible] & [illegible] & [illegible] possunt. [illegible] γομφίους appellant [illegible] Incisorij & Canini [illegible] singulis [illegible] radicibus [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] superioribus radicibus [illegible] nam tres posteriores duabus, duo reliqui una tantum radice constant. Communi[illegible] tamen [illegible] qui genuini dicuntur; & post pubertatis annos primum erumpunt, paucioribus radicibus niti solent, quam proximè praecedentes. * Radices autem [illegible]

Γομφίοι.

Genuini.

** Variant radices dentium.*

dium

diuersis corporibus saepe variant, et modo tres, modo quatuor in vno dente inueniãtur. Inter ossa soli dentes sensu praediti sunt, quem accipiunt à tertia coniugatione neruorum, per intimam maxillam disperso, ipsorumq; radicibus infixo. Galenus ipse, sensisse se in dentibus phlegmonosam pulsationem, testatur. Dentes omnes conspicuam satis cauitatem habent, quae & breuiores ipsos facit, & medullam, qua nutriuntur, seruat. Cum continuo atteri eos necesse sit, tamen semper suam magnitudinem seruant. Longius autem excrescunt hi, qui oppositos non habent, quibus occurrãt, quod satis euidens indicium est, nutriri ipsos atq; augeri. Puerorum dentes, molles ac medullosas radices habent, quodque in illis extra gingiuas extat, appendix est radicis in gingiuis reconditae. Facile autem pueris dentes rursus succrescunt, cum ablata sola appendice radix remansit. Quare radicem in pueris eximere à ratione alienum est, si vero dentes eorum vitiari contingat, satius etiam tum est, eximere appendices maturè, priusquam radicibus

Sentiunt dentes.

Nutriuntur.

Cur pueris dentes recrescant.

firmius connascantur, abrumpere, quam vnà cum radicibus euellere.

CAPVT XXIX.

DE OSSE

ὑοειδοῦς.

λαμβδοειδὲς. ὑψιλοειδὲς.

OS à figura ὑοειδὲς dictum, etsi ex pluribus ossiculis compositum appareat, vnius tamen ossis nomine censetur. Situm est inter λαρυγγα & linguam, nec vlli alteri ossi est contiguum, medio suo sinu, mediam linguam attingit, vtroq; vero cornu processibus στυλοειδέσι, mediantibus ligamentis & musculis, annectitur. Linguæ

Vsus.

& λάρυγγος musculos sustentat, ac vicissim ab ipsis ita sustentatur, vt positionem suam nullo modo mutet, aut suo loco dimoueri queat.

CAPVT XXX.

DE SPINA.

HActenus capitis ossa explicauimus, quod constat cranio & vtraq; maxilla:

la.

la cranio subiecta est spina, quæ reliquorum omnium ossium veluti fundamentum habetur. Quare anatomici plerique carinæ nauis eam comparari rectè putarunt. Constat autem spina vertebris 24. & osse sacro. Septem supremæ vertebræ collum constituunt, duodecim sequentes, quibus vtrinque duodecim costæ innituntur, thoracem & μετάφρενον. His succedunt quinque lumborum vertebræ: quibus deinde tamquam basis substratum est os sacrum, quod & latum & amplum nominant, sex quidem ossibus compactum, sed ita per σύμφυσιν in adultis connexis, vt non facilè separari queant. Ossi sacro porro attexitur appendix illa, quæ κόκκυξ nominatur, ab auis illius similitudine. Extruitur autem quatuor paruis ac solidis ossiculis, quorum postremum anum, seu intestini recti extremum attingit. Spinæ præcipuus vsus est, quod in ea conseruetur ea cerebri propago, quæ spinalis seu dorsalis medullæ nomen obtinuit: Estque veluti alterum cerebrum.

Spina & usus. *Vertebræ 24.* *Colli vertebræ 7.* *Thoracis 12.* *Lumborum 5.* *Os sacrum.* *Os κόκκυγος.* *Alius spinæ usus.*

Triginta enim neruorum paria ex ipsa ori-

Triginta neruorum paria.

oriuntur, quæ partibus sub capite locatis, sensum ac motum voluntarium præbent.

Si verò morbo aliquo fuerit adfecta, is inferioribus omnibus communicatur existuntque symptomata vitiati cerebri non dissimilia.

Vertebræ. Vertebræ omnes, excepta prima, leues sunt ac rotundæ, ac veluti orbiculi sibi inuicem superpositi, columnæ figuram exprimunt: Vndè & σπόνδυλοι græcè dicti sunt.

Foramina Vertebrarum. Exteriori verò sede, foraminibus & processibus multis exasperatæ sunt, vn[de] & spinæ nomen inuenerunt. Ampla & r[e]cta vertebrarum foramina, quæ à cra[nio] vsque ad ossis sacri extremum, vnam qu[asi] vaginam longam efficiunt, receptacu[la] sunt spinalis medullæ.

Triginta neruorum foramina. Minora verò foramina, quæ ex co[n]cursu duarum vertebrarum producta t[ri]ginta neruorum paribus ad partes ca[pite] inferiores viam præbent.

Processus Spinæ. Processus in medio dorso extan[t] præcipuum munimentū sunt reliqui v[er]tebrarum corporis & spinalis medullæ [,] proprio suo etiam munimento, carti[lago] quædam obnascitur.

Tra[...]

Transuersi processus etiam pro munimento quodam sunt, sed magis fulciendis musculis & firmandis costis sunt parati. *Processus transuersi.*

Superiores vertebræ mole quidem sunt graciliores, & media foramina habēt ampliora: Inferiores contra: Inferiores enim superiores vertebras sustinent: mole igitur maiores esse conueniebat. *Superiores vertebræ inferioribus minores.*

Cum autem spinalis medulla initio amplior sit, descendens verò gignēdis neruis paulatim attenuetur, ampliora loca suprà quàm infra exigebat.

Ex multis huiusmodi vertebris, spinam, quasi vnum corpus esse conformari, melius erat, quàm ex vno longo continuo osse, quod hæc structura, vt in cranio ostendimus, externis iniurijs minus sit obnoxia. *Ex pluribus ossib9 quare spinæ composita sit.*

Est etiam ad multiplices illos motus necessaria, quos & curuatos & erectos nos obire oportebat.

Colligantur vertebræ internis quidē sedibus, membranis, ligamentis, & cartilaginibus, inter orbiculares ipsorum nodos collocatis: Posterioribus autem sedibus, per processus sursum ac deorsum ductos, com- *Connexus vertebrarum.*

committuntur, ea articulationis forma, quam γιγλυμὸν appellari diximus, vtraq; enim pars, supra & infrà processibus, ac sinibus sibi inuicem implicantur, excepta prima, & secunda vertebris, quæ tum inter se, tum capiti validis membranis connectuntur.

Cur laxior posterioris quàm anterioris spinæ articulatio.

Est tamen posterioris spinæ articulatio multò laxior, quàm anterioris, quia oportebat dorsum in anteriora flecti: In posteriora flecti, neq; vtile, neq; ad vitæ vsum commodum erat, neq; tutum. Magna enim vena & arteria, quæ interiori spinæ incumbunt, nimium sic tenderentur, idque non sine ruptionis periculo. Præsens igitur articulatio commodissima est, & luxationibus minimè obnoxia.

Vertebrarum luxatio.

Quod si tamen luxationem fieri contingit, minus periculosa est circularis, cum videlicet plures vertebræ ordine sequentes loco mouentur, quemadmodum in gibbosis fieri videmus.

Angularis verò luxatio, cum vna tantùm vertebra loco mouetur, lethalis est, validè enim spinalem medullam compri-

mi, &

mi, & conclusionem sequi, necesse est.

CAPVT XXXI.

QVID VERTEBRIS colli sit peculiare.

VErtebrarum colli transuersi seu laterales processus, soli sunt foraminibus peruij, per quæ venæ, & arteriæ ad spinalem medullam, et sursum ad cerebrum nutriendi causa deducuntur.

Prima vertebra, spinali medullæ, quam continet, respondens, reliquas amplitudine superat: Anteriori parte, sinu quodam est excauata, quo secundæ vertebræ processum, quem nominant dentem, recipit. *Dens secundæ Vertebræ.*

Augetur eodem loco etiam tuberculo, ne sinu illo exculpto nimium extenuetur, & vt inserendis musculis sit locus, quæ etiam causa est, cur transuersos processus latius extendant.

Sinus, qui vtrinq; in superiore ipsius parte conspiciuntur, occipitis tubercula excipiunt, & super hac articulatione, caput

Motus capitis proprius.

put proprio motu antrorsum & retrorsum flectitur, quemadmodum ad secundæ vertebræ dentem, tanquàm ad axem proprio motu circumducitur: Ad latera non mouetur, nisi per accidens unà cum collo.

Thoracis vertebrarum processus.

In thoracis vertebris consideranda sunt transuersorum processuum sinus, costarum, quas excipiunt, capitibus proportione respondentes.

Lumborum vertebræ, vt grandiores sunt, ita processus habent sursum deorsumq; ductos insigniores, & neruorum foramina, superiorum vertebrarum sinibus altius sunt insculpta. In collo omnia sunt dissimilia.

Thoracis vertebræ, vt collo vel lumbis sunt viciniores, ita illorum quoq; vertebris sunt similiores.

CAPVT XXXII.

DE OSSE SACRO

ὅτι ὑποσπονδύλιον τινὲς καλοῦσι.

OS sacrum, vt anteà diximus, sex constat ossibus, quorum connexio anterior

teriori sede, quæ planum est, satis est conspicua, posteriori verò deprehendi non potest.

Habet autem hoc os etiam cauitatem illam, in qua spinalis medulla reconditur, & foramina educendis neruis parata, processus autem plus posteriores, minores sunt processibus superiorum vertebrarum, atq; crassiores, quæ sunt inferiores.

Tertius ossis sacri externa superficies Figura ossis sacri. *conuexa est, interna verò concaua, vt partes in inferiore ventre locatas, intestina videlicet, vesicam, & mulierum vterum, commodius excipiat ac contineat.*

Admonet autem huius ossis figura, mulieres inter pariendum, non rectè supinas collocari.

Os κόκκυγος quatuor constat ossiculis, quæ ideo solida nominantur, quod nihil Os κόκκυγος. *contineant spinalis medullæ. Sunt autem aliquanto rara substantia.*

Vltimum quod summum est, ad modum gracile est, & in cartilaginem desinit, quæ impressiones contusionesq́ue, mollius excipiens, efficit ne quæ fractura ad sedes perueniat.

CAP.

CAPVT XXXIII.

NERVORVM SPInalis medullæ distributio.

Nerui ex vertebris colli producti.

NErui ex colli vertebris prodeunte. primum, in primos vertebris adna tos musculos distribuuntur, Deinde quarto, quinto, sexto pari, producuntu surculi, qui vnum neruum constituunt septo transuerso proprium: Præterea e quinto, sexto, & septimo colli, item prim & secundo thoracis pari, varius quida fit neruorum contextus, à quo deinceps insignes nerui, in brachij musculos & tem protenduntur.

Nerui vertebrarum thoracis.

Nerui ex thoracis vertebris produ primò etiam ramis quibusdam illis mus lis se insinuant, qui in dorso positi, ipsa vertebrarum processibus annectuntur. dè circulatim ad thoracis abdominisq; dinem progressi, singulis costarum interu lis, singulos ramos distribuunt, atq; ita solùm in intercostales musculos, sed eti

ina

in eos, qui thoraci intrinsecus incumbunt, & ἐπιγαστρίου siue abdominis musculos & cutem ipsam disperguntur.

Nerui lumborum. *Simili porro ductu, & lumborum nerui, primum in proximè obuios musculos disseminantur, tum verò femicirculi etiã figura, ilia vsque ad abdominis medium comprehendentes, iliarum partium musculos inuestiunt: Verum à primo lumborum pari, paruæ quædam propagines, cum arterijs seminalibus ad testes deducuntur. A quatuor verò inferioribus lumborum vertebris, nerui etiam oriuntur, qui ad femoris musculos pertinent.*

Oßis facri nerui. *Ab oßis facri verò quatuor primis vertebris prodeuntes nerui in vnum neruum coeunt, qui omnium facilè maximus, in crus deducitur, sed primùm per ossis facri interiora, quemadmodum totius superioris spinæ nerui omnes vna tantùm radice procedit, quæ introrsum fertur, ad dictum magnum neruum constituendum. Quanquam vero inferiora paria duplicibus radicibus egrediuntur, quarum posteriores in musculos oßi facro, & Ilium oßi adna-*

tos &

tos, & in cutem ipsam sparguntur: Anteriores autem trium quidem superiorum parium, dictum modo magnum neruum constituunt: Duorum verò inferiorum in anum, vesicam, penem & mulierum vterum abeundo consumuntur. Exactiorem neruorum distributionem describit Vesalius lib. 4. suæ Anatomes.

CAP. XXXIIII.

DE COMPOSITIONE & vsu Thoracis.

Costarum numerus.

Thorax constat duodecim vertebris paulò ante commemoratis, costis ex vtrinque videlicet pro vertebrarum numero 12. Et osse Ensiformi, quod & pectoris dicitur, Græci στέρνον vocant. Separatur autem thorax ab inferiori ventre, septo transuerso.

στέρνον.

Costarum interualla implent musculi, qui intercostales dicuntur.

Vsus thoracis.

Thorax factus est, vt sit cordis & pulmonum receptaculum, vtque respiratione

ni, &

ni commode subseruiat, vt igitur idoneam capacitatem haberet, et motu ageretur voluntario, necesse erat, vt ex pluribus oßibus & musculis alternatim interpositis construeretur: Totus osseus cum dilatari ac constringi non posset, ad respirationem esset ineptus: Totus verò carneus in se concidens, cor & pulmones reprimeret, nec iustum ipsis spatium relinqueret.

Thorax nõ totus osseꝰ nec totus carneus.

Præterea scapulæ, brachia, clauiculæ, quæ ab ossea thoracis mole sustentantur, illa commoditate destituerentur.

Accedit & illa vtilitas ex costis, quod ex ipsis abdominis, & alij quidam musculi pronascantur, quod Iecur, lien, & renes magna ex parte ab inferioribus costis sepiuntur.

CAPVT XXXV.

DE COSTIS.

Costæ omnes, partim osseæ sunt, partim cartilagineæ. Osseæ quidem, qua parte vertebris alligantur, dorsumq́; & latera thoracis efformant, eoq́; duriores ac

Duplex costarum substantia.

solidiores, quò vertebris sunt propinquiores. In anteriori parte thoracis ossea eorum substantia paulatim mollior cauâ ac fungosior, quæ tenui tamen ac solida squama tegitur. Tandem vero in cartilagines desinunt, iisq; cum pectoris osse committuntur: Feruntur autem paulatim deorsum. Sed nouem inferiores, ubi in cartilagines desinunt, sursum rursus recurrunt.

Costæ veræ septem.

Septem superiores, quia vertebris & pectoris ossi committuntur, & thoracem claudunt, veras costas nominauerunt. Reliquæ inferiores quinq; cum ad pectoris os non pertingant, nec thoracem claudant, nothæ seu mutilæ costæ dicuntur, cartilaginibus autem suis inter se quasi conjunguntur, excepta duodecima, quæ per se subsistens aliis non adhæret. Superiorum autem cartilagines duriores sunt, quæ etiam osseæ Galeno dicuntur, & senibus omnibus in ossa degenerant. Inferiores vero molliores sunt, & laxius cohærent, vt ventriculo, vtero, ac reliquis partibus distentis facilius cederent: Quare & v

Nothæ V.

op-

δρους propriè appellauerunt, & partes ventris iis ſubiectas, ὑποχόνδρια. Hypochondria.

CAPVT XXXVI.

DE MAGNITVDINE coſtarum.

Coſtarum omnium non eadem eſt magnitudo: Sexta, Septima, Octaua, longiſſimæ ſunt, & longiſſimas habent cartilagines. Coſtæ longiſſ. *Breuiſſimæ ſunt, Prima & vltima ſeu duodecima.* Breuiſſimæ *Mediæ inter has, mediam magnitudinem habent.* Mediæ. *Interna ſuperficie omnes leues ſunt & æquales, niſi quòd iis, quæ inter ſecundam & nonam mediæ ſunt, inferiori ſede ſinus quidam inſculpitur, recipiendæ venæ, quæ ἄζυγος dicitur, & neruo ex vertebra prodeunti, deſtinatus, quò fit vt harum coſtarum inferior pars tenuior acutiorq; euadat.*

Externa ſuperficie qua glabræ ſunt, & vertebrarum corporibus annectuntur, appendicem habent omnes. Reliquas aſpe-

ritates & tabercula, ligamentis dorsi musculis annectendis, sunt præparata.

CAPVT XXXVII.

DE OSSE PEctoris.

Στέρνου figura. Στέρνον, *quod latinis os pectoris dicitur, septem superiores costas & musculos sustentat, estq́; vt ipsæ costæ, pectoris munimentum, In pueris quatuor, in adultis tribus constat oßibus, quorum supremum latißimum est, & quasi triangulare, supernè quasi media luna excauatum.*

Malum granatum. *Reliqua sunt tenuiora, infimum in cartilaginem desinit, quam malum granatum nominant, quæ similem vsum habet quem inferiorum costarum cartilagines: nimirum, vt orificium ventriculi tueatur, eiq́; molliter occurrat, ventriculo distento.*

Os ξιφοειδὲς. *Os* ξιφοειδὲς, *id est Ensiforme nominauerunt, ab ensis manubrij figura quam repræsentat.*

CAP.

CAP. XXXVIII.

DE SCAPVLIS.

Scapulæ, quæ Græcis ὠμοπλάται dicuntur, posteriori thoraci vel dorso superiorum musculorum ope annectuntur, tum ut thoraci propugnaculo sint aduersus externas iniurias, quæ à tergo prouideri non possunt, tum vel maximè, ut brachium, quod alioqui firmari non potest, idoneam sedem habeat, cui inarticuletur. Quadrupedibus scapulæ lateribus thoracis incumbunt. *Vsus scapularum.* *I.* *II.*

Figura scapulæ ferè est triangularis, latus vertebris proximum, secundum dorsi longitudinem exporrectum, basis scapulæ nominatur, cuius superior angulus secundam, inferior nonam costam attingit, præterquam in ijs, qui altiores habent humeros, quod vitium infantibus accidere solet, ex praua nutricum deligatione, quemadmodum & pectora carinæ modo acuta. *Figura scapulæ.*

Angulus quem superioris & inferio- *Scapulæ ceruix.*

ris lateris extrema constituunt, scapulæ ceruix dicitur, estq́ valida, crassa & oblonga, oblongoq́ sinu prædita, qui tamen præter aliorum sinuum naturam magnitudine ac profunditate prominenti, capiti ossis brachij, quod recipit, non respondet. Brachium enim laxis varijsq́ motibus ... oportebat, quare laxum quoq́ ipsius articulum esse conueniebat, nec nimium profundo sinu coarctari.

Sinus scapulæ conformatio, cui inarticulatur os humeri.

Ne tamen ita facilè luxaretur, validis ligamentis constructum est, Sinus vero augetur cartilagine, quæ vt osse mollior est, ita varijs ossis brachij motibus facile obsequitur,

Anterior scapulæ superficies caua ... vt costarum conuexis facilius insideat.

Ex dorso seu gibba scapulæ superfi... validus crassusq́ processus enascitur, ... supra scapulæ ceruicem procurrens, ap... dice augetur, vocaturq́ ἀκρώμιον, id est summus humerus, propterea, quod non solum scapulam, sed ipsum quoq́ humeri ... articulum, quo brachium cum scapula committitur, quem Græci ...

ἀκρώμιον

ca...

eant, protegat ac defendat, efficitq́, quo minus brachium sursum laxari queat. Huius anterior pars modico sinu claviculæ tuberculum recipit, validisq́ ligamentis cum eo constringitur.

Superior ἀκρωμίου sedes tota scabra est, maximus enim musculus scapulam sursum ducens, in eam inseritur, ac rursus ex ea explantatur insignis ille musculus, brachium sursum attollens, quem ἐπωμίδα appellant, propterea, quod humeri articulo instratus sit. ἐπωμίς. musculus.

Alter scapulæ processus, interior ac minor, ab anchoræ figura ἀγκυροειδὴς dictus, claviculam sustentat, validisq́ ligamentis cum ea colligatur, quæ ex asperitate superioris ipsius partis pronascuntur.

CAPVT XXXIX.

DE CLAVICVLIS.

HVmeri articulum oportebat liberum esse, atq́ à thoracis latere plurimum distare, ne si costas propius contingeret,

varij illi brachij motus impedirentur.

Clauicula rum vsus. Clauiculas igitur natura construxit, quæ scapulas distenderent, neque alarum more in thoracem concidere permitterent, quod fracta clauicula accidere sæpè videmus.

Alligatur autem vtraq; clauicula anteriori parte cum osse pectoris, posteriori cum ἀκρωμίῳ, media cum minore scapulæ processu, verùm qua parte iugulum spectat, ita curuatur, vt intus caua, extra

Figura claui. verò gibba sit, nimirum, vt tracheæ arteriæ, gulæ, neruis cerebri, ac spinali medullæ, qui illac feruntur, spatium ac munimentum præbeat. A paruo verò processu vsque ad ἀκρώμιον contrario modo incuruatur, vt vna cùm ἀκρωμίῳ humerum sursum luxari prohibeat.

Substãtia. Substantia ipsius, externis quidem partibus crassa est & rara, media tenuis ac solida.

CAPVT XL.

DE OSSE BRACHII.

Os bra-

Os brachij Celsus humerum etiam appellat. Huius superior pars magnam habet appendicem, quæ quatenus leuis ac globosa est, in scapulæ ceruicis sinu inuoluitur, eoq; motu brachium sursum, deorsum, ad latera, & in orbem variè circumagitur, quatenus verò asper est, ac inæqualis, ligamenta producit, quibus articulus ille firmatur. *Humeri pars superior.*

Figura.

Sinus ille, qui in asperitate illa conspicitur, musculorum cubitum flectentium capita continet.

Inferior humeri pars, quatenus leuis, & cartilagine incrustata cernitur, cum cubiti ossibus articulatur. Interiori quidem sede cum vlna: Exteriori cum radio.

Est autem caput, quod cum vlna committitur, ad ipsius processus & sinus ad amussim formatum, excauatis rotulis seu trochleis non absimile. In medio enim sinus est, prominentibus vtrinq; lateribus, quæ vlnam, ceu funem, qui in trochlea voluitur, sua sede cohærceant. *Caput humeri.*

Verùm externum latus interno minus assurgit, quod ei assistat radius, vlnam

iatis reprimens, ne ad latus moueri queat.

Sinus qui in anteriore ac posteriore parte sub prædicta orbita visuntur, tenui quadam lamina distincti, Hippo. proprio nomine βαθμίδας appellat. Recipiunt autem vicissim inter flectendum et reflectendum processuum vlnæ extremitates, suntq; extremæ extensionis termini.

Βαθμίδες brachij.

Rotundum illud caput, externum huius ossis latus occupans, à rotundo radij sinu ita excipitur, vt radius vna cùm vlna flecti & extendi, & proprio motu in pronum & supinum agi possit.

Extra prædictam articulationem, aspera quædam tubercula, vtrinq; in hac brachij parte, reperiuntur.

Ab externo tuberculo, & acuta linea ex ipso sursum prodeunte, musculi producuntur, qui radium in supinum agunt, item, qui carpum & digitos extendunt.

Internum tuberculum alios musculos producit, radium in pronum reducentes, carpum & digitos flectentes. Præterea anteriori et posteriori parte sinus efformat:

mat, in quibus grandes nerui, cubitum adeuntes reconduntur.

Medij brachij figura, tota ad aptam musculorum collocationem est accommodata.

Asperitas quæ paulò supra longitudinis medium apparet, ad exteriora vrgens, insertionem musculorum brachium mouentium non mediocriter adiuuat.

CAPVT XLI.

DE VLNA ET radio.

QVod inter cōmemoratum modo brachij os & carpum, seu brachiale medium est, cubitus vocatur, constat autem duobus oßibus, vlna & radio. *Cubitus.* *Vlna.* *Radius.*

Vlna inferius sita est, ad latus parui digiti, superiori parte, qua craßior est, instar semicirculi exculpitur, articulaturq́; cum brachio mutuis sinibus & capitibus γιγγλυμοειδῶς, & vno tantùm motus genere agitur, nempe extensione, & flexio- *Vlnæ descriptio.*

ne ver-

ne versus manum procurrẽs paulò sit gracilior, nisi quod sub carpo rursus modicè dilatatur & augetur appendice, qua cum radio articulatur.

Exiguus verò processus instar styli ex appendice enatus, ligamentum producit, quo sola vlna cum carpo committitur.

In media vlna linea quædam apparet, secundum longitudinem ipsius ducta, alteri lineæ, quæ in radio est, opposita. Hinc validum ligamentum enascitur, quo ossa hæc firmius inter se connectuntur, & anteriores musculi, carpum, & manum flectentes, à posterioribus extendentibus separantur.

Radij descriptio. *Radius superiori parte, non solùm cũ brachio, sed etiam altero latere, cum vlna articulatur. In medio autem paululum acuitur, & longius ab vlna recedit, non solùm, vt musculis locus sit, verùm etiam vt motum manus in pronum & supinum commodius obire queat. Reliqua animalia, quæ hoc motu carent, hæc ossa etiam magis habent coarctata.*

Inferior radij pars ad carpum, crassa & lata

& lata est, vt carpus, qui totius manus fundamentum est, totus prope radio innitatur, atque vna cum ipso commodè in pronum & supinum vertatur.

Sinus illi, qui externa parte radij, propè carpum conspiciuntur, extendentium musculorum tendines excipiunt. *Connexus radij cum carpo.*

Quod ad substantiam attinet, Humerus, Vlna, Radius, qua parte crassiora sunt, ibidem ipsorum rarior & fungosior est ossea substantia. In medio ipsorum vbi gracilia sunt, dura quoque simul existunt, sed tamen cauitatibus quibusdam prædita, in quibus medulla continetur. Idem femoris & tibiæ ossibus accidit. *Substantia horum ossium.*

CAPVT XLII.

DE CARPO.

Κάρπος qui Celso brachiale dicitur, octo constat paruis, ac duris ossiculis: Singula singulari quadam prædita sunt magnitudine, figura ac situ.

Suntque ita ligamentis inter se constricta, vt vnum os efformare videantur. *Ossium carpi connexus.*

Quod

Quod extrema parte gibbum, iniurijs e... minus obnoxium: Interna verò cauum, ... gitos flectentium musculorum tendin... commodè recipit, propius autem inspicien... ti, octo illa carpi oßicula, duobus quasi or... dinibus, à pollice versus paruum digitum ductis, digesta sunt.

Oßiculorū carpi dispositio.

Primi ordinis, primum, secundum & tertium os, quasi vnum caput constituu... quod vni oßi nempe radio inarticulatum flectitur, extēditur, et ad latera mouetur.

Quartum cum cubito non articula... tur, sed ligamenti illius, quod ab acuto ... næ processu oritur, portionem recipit, & ... ferioris musculi carpum flectentis ten... nem admittit.

Inferior ordo pollicis, & quatuor Me... tacarpij ossa, eaque distincta sulci... Quinto enim carpi oßi innititur prim... os pollicis: Sexto Metacarpij primum, & nonnihil secundum etiam: Septimo, Me... tacarpij secundum: Octauo tertium & quartum.

Propter hanc diuersam articulatio... nem ex duobus oßium ordinibus carpi...

nati

natura construxit, prætcrquàm quod ad varietatem motuum, & ad δυσπάθειαν satius erat, ex pluribus ossibus, quàm ex vno componi.

CAPVT XLIII.

DE METACARPIO.

QVod inter Carpum & digitos mediū est, Græci μετακάρπιον, Celsus palmam, Vesalius postbrachiale vocat.

Constat quatuor ossibus, quæ suprà cum carpo, infrà cum quatuor primis digitorum ossibus articulantur. Primum pollicis os digitis annumeratur, quare ad μετακάρπιον non pertinet.

Longissimum os Metacarpij est primum, quod videlicet primum digitum seu indicem sustentat, Reliqua paulatim breuiora sunt. *Magnitudo ossium Metacarpij*

Circa articulationes, vt reliqua omnia crassiora sunt, & appendicibus augentur.

Superiores appendices carpi ossibus si-

nus

Connexus ossium Metacarpij cũ ossibus digitorum.

nus præbent, Inferiores primis digitorum ossibus capita exhibent, coarticulantur etiam inter se lateraliter, cartilagines quibusdam ligamentis.

Medio inter appendices statio, vi gracilioria sunt, magisq́; teretia, quædam interualla relinquuntur, in quibus singulis bini musculi reconduntur, qui pri digitorum ossa flectunt.

Hi musculi internam etiam man implent, cuius rei causa interna illa M tacarpij cauitas, etiam facta est.

CAPVT XLIIII.

DE DIGITORV numero & vsu.

Digitorum motus.

SVccedunt quinq; digiti, qui manum ficiunt, faciuntq́;, vt aptissimum ex apprehensionis instrumentum. Præ quàm enim, quòd singuli flectuntur & tenduntur, ad latera quoq; mouentur deducuntur, vt facilius magna corpora prehendere queant.

Prop

Propterea autem extensi impari sunt magnitudine, vt in magnorum corporum apprehensione æquales sint ac robustiores, quamquam in paruis quoque corporibus firmiter continendis, paruitas magno quoque adiumento est. Inæqualis longitudo.

Pollex ἀντίχειρ dicitur, propterea, quod in apprehendendo & claudenda manu, reliquis digitis oppositus, actionem eorum [illegible] & roboret, quare & [illegible] habetur. Pollex ἀντίχειρ.

Vt autem omnibus opponeretur commodè, plurimùm ab omnibus distungi, transuersusque situs ad interni latus collocari oportuit. In medio enim manus positus, actionem, quæ vna vel duabus volis perficitur, impediuisset, ad paruum vero digiti latus situm non erat, vbi collocaretur: & tota manus magis in illam partem propenderet. SITVS pollicis situs.

Duo magni digiti et Index & Medius, vt ordine pollicem sequuntur, ita vsu ac dignitate ei sunt proximi. Index. Medius. Vsus.

Horum enim operatio parua quàm

magna corpora apprehendantur, artium omnium operas perficiant.

Annularis. Parvus. Vsus.

Reliqui duo annularis, & parvus superioribus non parem, magna tamen sum praebent. Horum enim ope in magnis corporibus comprehendendis, manus in circulum cogitur, quod omnino necesse erat, vt omni ex parte contactus & prehensio fieret.

Dum verò manum claudimus, usq; corpora continere studemus, prodest horum digitorum constructio.

Parvus quoq; digitus pro operculo quemadmodum & pollex ad Indicis

Digitorum numerus.

Ex quibus omnibus iam satis ad perfectam apprehensorij organi constructionem, nec pluribus nec paucioribus digitis, quam quinq; inaequalibus fuisse.

CAPVT XLV.

DE OSSIBVS DIgitorum eorumq; articulatione.

Sing

Singuli digiti ternis ossibus, totidemq; articulationibus constantur, paucioribus circularis extremorum ille digitorum circuitus perfici non poterat, pluribus verò nihil erat opus. Commoditas enim ad motum nulla accessisset, & manus maiori mole sustinenda fuisset imbecillior. *Cur tria tantum digitorũ ossa.*

Digitorum ossibus, ut reliquis quæ articulantur, id commune est, quod extrema [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Prima, quæ cum Metacarpio articulantur, maxima sunt, deinde media, minima verò sunt extrema: nam cum [illegible] à superioribus [illegible], & [illegible] [illegible] præbeant & extrema [illegible] crassa esse, ad parvorum corporum apprehensionem erat inutile. *Articulatio.*

Quod ad figuram attinet, quamvis digitorum externa superficies rotunda seu convexa sit, [illegible] [illegible] tendines, [illegible] [illegible] dilatati, adhærescunt. *Figura digitorum.*

Internam verò superficiem [illegible] ac depressam esse oportebat, [illegible] parte

Tendinum situs in vola manus. te singulis digitis duo teretes tendin[illegible] porriguntur: quorum superior [illegible] inseritur, Inferior per superioris fissum tanquam per annulum transiens [illegible] ossi annectitur.

Tendinum situs in pollice. Alius situs tendinum est in pollice [illegible] quo fit, ut primum ipsius os non sit in [illegible] num, sed magis protuberans, ut tamen [illegible] commodius [illegible] gantur.

Caeterum hic ossium internae [illegible] nities aliam etiam usum habet, nimirum ut commodius interna manus dura [illegible]

Pinguedinis in superficie interna digitorum usus. nervosa pinguedine infarciatur, quae tendines ab iniurijs defendit, & man[illegible] ipsam ad molliendum, terendum, & [illegible] tis contrectandum aptiorem facit.

Quod ad articulationem attin[illegible] omnia haec ossa superiori parte sinus hab[illegible] inferiori capita.

In primo trium ossium cum m[illegible] carpio articulatione, quae praeter flexi[illegible] & extensionem, mediocrem etiam m[illegible] tum ad latera continet, sinus plani [illegible] rotundis capitibus metacarpij respon[illegible] tes. Quare & maior hic extensio fit, qu[illegible] in alijs digitorum articulis. Fac[illegible]

Flexio quia maior est, ideo parua quaedam ossicula in ea parte [illegible] sunt, quae a sesami grani similitudine σησαμοειδῆ appellantur. *Ossa σησαμοειδῆ.*

Vbi in prima & tertia articulatione etiam reperiuntur, sed rariùs, et vix grandiuscula: hunc autem usum habent, ut quod nimia flexione [illegible], prohibeantq́; quò minus luxatio fiat.

[illegible] sunt.

In pollice illud est peculiare, quod primum ipsius os transuersim capiti ossis carpi inarticulatur, habetq́; motum ad latera validiorem, quàm flexionem & extensionem. *In pollice quid peculiare.*

Secundus autem pollicis articulus, etsi motum ad latera habet, sed flexionem & extensionem validiorem: quare nimiae flexioni hic opposita sunt σησαμοειδῆ, eadem magnitudine, qua in prima digitorum articulatione.

Tertius pollicis articulus à secundo ... tertijs digitorum articulis nihil differ...

CAPVT XLVI.

DE VNGVIBVS.

Vsus. EXtremis digitis natura vngues extr... secus apposuit, vt internæ manus ... tis, & quæ illi subiecta est pinguedo ... firmamento aliquo innixa non facilè ex... teretur.

Substantia Vnguium. Similaris ipsorum natura similis ... cartilagini, nec dura omninò nec molli... incidentibus, retundentibusq; corpor... facilè cedat.

Externa eorum superficies, vt reli... manus, conuexa seu gibba, læsionibus q... minus est obnoxia.

Ortus. Pronascuntur ex ligamento extr... digitorum ossis, atq; intrinsecus adnas... illis caro, quemadmodum extrinsecus cu...

Nutritio. Nutriuntur autem ipsorum rad... venis & arterijs, sed auctio non fit ni... longum.

Non...

Nervi radicibus insinuantur, deinde in subiectam cavitatem propagantur, atque ad virgam ipsam perveniunt.

CAPVT XLVII.

DE COXIS.

M*[illegible] foramini & [illegible] appellat. [illegible] nominibus [illegible].*

Anterior coxae pars, quae magno foramine praedita est, & cum alterius lateris coxa committitur, os pubis appellatur. Posterior vero latior, ubi sacro connectitur, os Ilium appellatur. Media, quae sinum producit, qui femoris caput admittit, proprio nomine coxendix, Graecis ἰσχίον dicitur.

Os Pubis. Os ilium. ἰσχίον.

Non inepte autem coxae scapulis comparantur. Quemadmodum enim scapulae dearticulandis humeris paratae sunt, sic coxarum quoque praecipuus usus est, ut femora ipsis inarticulentur.

Ac rursus, quemadmodum scapula- Coxa facta in similit.

Coxarum vsus. *rum varij processus, varijs musculis ascendendis & demittendis inseruiunt. Sed coxa, quæ ita constructæ sunt, vt ab prope omnes femora mouentes musculi, alij permulti, qui tibiarum, dorsi, thoracis abdominis motibus præsunt, initia cant.*

Accedunt porrò aliæ quoq; coxarum commoditates, sustentantur enim ab os sacrum, spina, & omnia commemo corporis ossa, ita vt earum ope, homo, rectus esse, et commodè sedere queat, que cum osse sacro, cauitatem qua constituant, in qua maxima intestin pars, vesica & mulierum vterus com dè continentur.

Connexio ossis coxarum cum osse sacro. *Connexionem ossis sacri cum ossi omnino firmissimam esse oportebat. enim innititur reliqua corporis Diligenter itaq; natura vtrunq; os sinibus ac tuberibus exasperauit, ter ipsa cartilaginem quandam i suit, vt horum ossium connexio à p parum differat.*

Posteriori parte os Ilium ass

magis prominet, ut explantandis [illegible] apta sit sedes. Superiori parte [illegible] rotunditatem referens, appendicem admittit, quem spinam Ilium nominant. Ad huius interiori sede [illegible], transuersi abdominis musculi exoriuntur. Exterior verò sedes, [illegible] musculum obliquè ascendentem, & dorsi [illegible] producit. [illegible] interiori parte tamen [illegible]. Spina Iliũ.

Ex interna parte huius ossis [illegible] quae leuis ac plana est, [illegible] oritur, dorsum mouens, qui [illegible] per spinam ilium fertur, qui supra [illegible] acetabulum cernitur. Musculus [illegible] mouens.

Duo tubercula ad huius sinus latera posita, praeterquam quod sinum augent, alios etiam usus praestant. Nam [illegible] coxendicis os, qua parte [illegible] debebat, & tamen acetabuli [illegible], valdè attenuatur, non mediocriter roborant.

Externum verò musculum producit tibiam mouentem. Musculus tibiam mouens.

Externa superficies ossis ilium, quae

Musculi femur mouentes. ilium dorsum [illegible] , tres insignes [illegible] bent musculos [illegible] praeditos, qui [illegible] tam ilium planè [illegible] integunt.

Acetabulū Coxendicis sinus, caput femoris excipiens, [illegible] sua capere [illegible], [illegible] acetabulum nominatur. Conspicitur autem interna ipsius superficies, non aequaliter cartilagine obducta, & anterior pars altius aliquanto excauata.

Ligamentum femoris. Hinc crassum illud, & instar chordae ligamentum rotundum enascitur, quod in medium femoris caput inseritur, firmioris articulationis gratia.

Eadem quoque ratione, huius acetabuli margines, seu supercilia cartilagine, ac ligamento augentur, quae posteriori sede [illegible] [illegible] uberant, ne loco moueatur femur [illegible], ac surgentibus nobis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] particul[illegible] membranam [illegible] constituens interna *Vena quae nutrit acetabulum.* [illegible] aperit venae, quae alimentum deferunt, & [illegible] illum humorem [illegible] [illegible] efficientem subministrat.

In

Inter Os Ilium, & acutum processum [illegible] *coxendicis, coxa simul* [illegible] *excauata. Per hunc sinum* [illegible] *deducitur, quem totius corporis maximum ex ossis* [illegible] *propagari annotauimus.* *Neruus totius corporis maximus.*

Ex acuto vero processu musculus vnus nascitur femur mouens. *Musculus femur mouens.*

Infima coxendicis pars, cui sedentes innitimur [illegible] *dita, tuberis* [illegible] *& in* [illegible] *quatuor musculorum, quorum* [illegible] *vnus omnium, qui in corpore sunt, maximus femori mouendo famulatur.*

CAPVT XLVIII.

DE OSSE PVBIS.

COxarum extrema, anteriori parte coeuntia, os pubis constituunt. Conglutinantur autem media cartilagine, quæ procedente ætate tandem in os degenerat.

Perfecta quædam horum ossium [illegible] *exsistit, tam in viris quam in mulie-*

ribus

Ossa pubis in partu non disiū-gi.

ribus. Quare quod plerique [illegible]
esse in mulieribus [illegible]
ris [illegible]
obstetricum [illegible] non deprehenditur [illegible]
prehensa [illegible] facile, sitra accidere [illegible]
tiam rationi parum est consentaneum [illegible]
quæ in huiusmodi commissuris talem [illegible]
rationem impossibilem indicat, [illegible]
iuuenculis, in quibus commissuræ [illegible]
sunt, id fieri concesserimus.

Quæ mulieribus hac parte sint peculiaria.

Ceterùm gestationis vteri, & par[illegible] facilioris causa mulieribus sunt hæc [illegible] hæc peculiaria.

Ilium ossa ampliora sunt, ipsorum[illegible] spinæ in latera magis eductæ.

Ossa verò pubis, breuiori linea [illegible] missa sunt, & [illegible] [illegible] magis [illegible], [illegible] illud [illegible] amplius quàm in viris efficitur [illegible] ter pariendum etiam augetur, [illegible] xis [illegible] facilè cedens extrorsum [illegible]

Magnum foramen, quod in [illegible] vtrinque apparet, & ab ossis simili[illegible]

Θυροειδὲ.

[illegible] appellatur: ideo præcipue [illegible]

e

est, ut eſſibus multitudine muſculorum, qui ex ipsis producuntur, ſatis grauitati, leuitas aliqua accederet. Operitur autem valida membrana, nec aliud, quam paruam quandam venam, arteriam, & neruum, in femoris partem ſuperiorem tranſmittit.

[illegible] descendens porro hoc os [illegible] communiter [illegible] muſculorum externum format.

Ex ſuperiori ſede [illegible] epigaſtrij muſculi [illegible].

Ex medio [illegible], & femur mouentes muſculi.

Ex inferiori vero ſede, vbi hoc os [illegible] corpora, quæ [illegible] ex parte penem conſtituunt, & muſculi penem mouentes.

CAP.

LIBER SECVNDVS

CAPVT LXIX.

DE OSSE FEMORI

Os femoris, omnium quæ in corpo sunt, maximum, super uno cap coxendicis acetabulo congruenti, ip xendici articulatur.

Infra verò ad genu duobus cap nibus, sed alio articulationis modo. enim vel cubitus tantùm flectitur & ditur: Femur verò, ut brachium, ad quoque movetur & circumagitur: Fle quidem cum sedemus, & ad inguina ra adducimus, extenditur dum de adducimus, maximè verò dum sistim Latera movetur, cum alterum crus in sum ad alterum adducitur, & ru cum extrorsum abducitur: circuma cum in orbem vertitur.

Femoris ossis motus.

Capita autem ex appendicibus manant, qui suprà & infraque huic ossi feruntur superius caput apertum quo sinum habet, cui teres ligamentum ex tabulo prognatum implantatur, p

in

moris gracilior capiti prepositus, ceruix nominatur. Ceruicem sequuntur duo insignes processus, quos trochanteras vocant, Maior exteriorem ac superiorem sedem occupat: Minor inferiorem ac interiorem, maxima quoque eorum pars appendice constat. Vsum autem habent eundem, quem reliqui fere processus. Perpetuis enim musculorum principiis siue insertioni sunt destinati. — *Ceruix femoris.* — *Vsus.*

Inferior femoris pars latior primum in duo magna capita diuiditur, [illegible] sinu distincta, cuius anterior pars [illegible] sed satis patens & [illegible], suscipienda patellæ præparata est, cuius vsus explicabitur postea. — *Capita sed inferiora [illegible].*

Posteriori verò parte capita femoris valdè prominentia [illegible] profundat. [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] sinus in posteriori [illegible] ex se [illegible] & [illegible] [illegible] & [illegible] tuberculum, & [illegible] [illegible]; & in [illegible] — *Capita femoris prominentia.*

cum

eum recipi possit, & tutò maximus corporis neruus vena, & arteria per ipsam duci.

Cæca foramina.

Ex cæcis foraminibus, quæ in lateribus inferioris femoris cernuntur, tuti ligamentis producuntur, quæ genu ambiunt, firmiterq; continent.

Media femoris pars anteriori parte teres est, ac plana. Posterior verò asperi nes prominet. Vndiq; autem circumsepta est musculis tibiam mouentibus.

Posterior quoq; pars caua est, quia loco maior sit musculorum copia, quamq; structura ad sedendum commodior, præsertim, cum alterum crus alteri iniiciendum sit.

In totius autem femoris structura obseruandum est, quod non recto tramite coxendice ad genu tendit: sed certum primum obliquè extrorsum à coxendice abscedit, ac deinde rursum obliquè deorsum ad genu vergit. Hanc figuram laudabilem esse confirmat Hipp. in libris articulis, cumq; in deligandis femoris fracturis diligenter obseruari vult.

Connexus femoris cũ osse coxendicis.

Quibus autem natura rectius femur, quam conueniebat contingit, vari & claudi in genu existunt. *Vari.*

Ceruicem autem à coxendice abscedere oportuit, vt musculis interna sede collocandis, Item, magnis venis, Arterijs & neruis, & glandulis vasorum diuisionibus præpositis locus esset.

Quibus ceruix minus deducitur, ijs angusta, ac compressa inguina sunt, & femur præter modum vnà cum genu extrorsum abducitur, & vatij dicuntur. *Vatij.*

CAPVT L.

DE PATELLA.

Patella os orbiculare breui scuto non absimile, genu articulo præponitur, vt tibiæ extensio vltra rectam lineam non feratur, & vt in magna flexione in anteriorem partem femur non luxetur. *Patella vsus.*

Quibus fracta patella est, sine periculo incedere non possunt, præsertim cum locus aliquis accliuis ascendendus est. *Patella læsio quæ incommoda adferat.*

Posteriori sede patella leui cartilagin obducta est.

Tuberculum ipsius quadrato sinui se se inter capita femoris aperit.

Adhærescit autem non ligamentis sed tendinibus tibiam mouentibus co... dilatatis, qui etiam efficiunt, vt subst... ipsum in superficie cartilaginosa videat... cum tamen intus valdè sit dura.

CAPVT LI.

DE TIBIA ET Fibula.

Tibia. *TOtum κῶλον, à genu vsq; ad talum ... bia nominatur.*

Constat duobus ossibus, quorum q... grandius est, proprio ac speciali nomine ... bia dicitur, alterum exilius, Fibula. Fibula.

Quemadmodum autem coxas c... scapulis, femora cum brachio compar... mus, ita etiam tibia, & fibula cum ... & brachio, & pes magna ex parte c... manu conferri possunt.

Si...

Sola autem tibia cum femore articulatur. Sed tibiæ sinus, femoris capitibus, motus laxioris gratia, profunditate non respondent. Augentur autem interposita molli ac lubrica cartilagine, multo viscido humore diluta, quæ ambientis ligamenti beneficio, loco suo potissimum continetur. *Connexio tibiæ cum fibula.*

Fibula tam altè non ascendit, ut femur contingat: Externo autem tibiæ lateri infrà supraq́ adnascitur, nonnihil ad posteriora vergens.

Vtriusq́ ossis figura, in media ipsius longitudine triangularis est, tribus acutis lineis tria latera distinguentibus, quibus musculi adaptati sunt, penitusq́ ab ipsis obteguntur, excepto interno latere tibiæ, eiusq́ anteriori linea, quæ omninò carne nuda sunt, Græci ἀντικνήμιον vocant. *Figura horum ossiū.* *ἀντικνήμιον.*

Posterior verò tibiæ pars carne maximè abundans, græcis γαστροκνήμιον, latinis sura appellatur. *γαστροκνήμιον* *Sura.*

Inferiori parte propè talum, tibiæ fibulæq́ appendices, interno externoq́ latere, insignes processus proferunt, [illegible]

illam constituentes, in qua talus continetur. Hi processus cum carne nulla tecti sint, in viuentibus quoq; satis sunt conspicui.

Internus malleolus.

Internus ex tibia productus, internus malleolus vocatur.

Externus malleolus.

Externus, qui fibulæ pars est, externus malleolus nuncupatur. Par autem tibiæ & fibulæ longitudo. At quantò tibia circa genu altius assurgit, eò hic fibulæ processus seu exterior malleolus procerior existit interno.

Quæ etiam causa est, vt talus introrsum facilius, quàm extrorsum suo loco moueatur.

CAPVT LII.

DE OSSIBVS pedis.

IN pede tria hæc ossa, Talus, Calcaneus, & os nauiforme, nullis oßibus in manu respondent. Ταρσὸς *verò cum carpo, pedium cum Metacarpio, & pedis digiti, cum manuum digitis conferuntur.*

Talus

Talus est, cui tibia innititur, et vtrinque à dictis malleolis comprehenditur. Talus.

Ad hunc articulum pes flectitur, & extenditur, & paululum ad latus deducitur.

Calcaneus ossium omnium, quæ in pede sunt, maximũ, talo substernitur, quodq́ inter ipsa vacuum spatium apparet, impletur ligamento, quo ita validè colligantur, vt motum nullum edere possint. Calcaneꝰ.

Posteriori parte calcaneus longè extra talum et tibiam prominet, ???eq́; ea pars maximo fortissimoq́; totius corporis tendine, ex tribus musculis, pedem mouentibus, prognato. Situs.

Ex inferiori ipsius parte nascitur musculus, secundos quatuor digitorum articulos flectens: Interno latere leuis est, ac sinum efformat, quo vena, arteria, neruus, & tendines nonnulli pedem, ac digitum mouentes deducuntur. Calcanei figura.

Exteriori regione gibbus est inæqualis, ac planè excarnis.

Ex infima ipsius sede musculus etiam nascitur, magnum digitum ab aliis deducens.

Nauiforme. *Nauiforme suo situ oblongo, à quo nomen sortitum est, caput tali recipit, atque ad hanc articulationem reliquum pedis præcipuè mouetur.*

Tarsus. *Tarsus pedis, manus carpo quidem respondet, sed cum ambulatorij, non apprehensorij organi pars sit, firmitudinis causa paucioribus, ijsdemq; maioribus ossibus constat, quorum primum, secundum & tertium ossi nauiformi, quartum calcaneo inarticulatur.*

Quatuor Ossa Tarsi.

Cum ossibus carpi id habēt commune, quod inæquali sit magnitudine, atq; eo situ disposita, vt suprà gibbum, infrà cauum pedem efficiant.

Latera, quibus se mutuò contingunt ad ligamentorum productionem, quibus inter se connectuntur, aspera sunt, & inæqualia.

Pedium. *Pedium, quod cum metacarpio comparamus, in eo metacarpio est dissimile, quod ex quinq; ossibus sit extructum, continuo ordine dispositis, Id enim ad gradiendi facultatem erat vtilius, neq; necesse erat, vt in apprehendēdi organo, pollicē cōstituere.*

Rel-

Reliqua ferè cum metacarpio conueniunt.

Primum, secundum, tertium ipsius os cum primo, secundo, tertio tarsi ossibus per ἀρθρωδίαν articulantur: quartum et quintum cum quarto tarsi.

Extrema crassiora sunt, media graciliora.

Medijs spatijs musculi continentur primos digitorum articulos flectentes.

Digiti, vt in manu, singuli ternis ossibus efformantur, sed illis multò minoribus. Magnus tamen digitus, maioris roboris causa, duo tantùm ossa obtinet. In prima ipsius articulatione, insignia σησαμοειδῆ ossa reperiuntur. *Digiti pedis.* *σησαμοειδῆ in magno digito pedis.*

Quod reliquum est in pedis digitis, capita, sinus, articulationis forma, & vngues omninò se habent, vt in manu.

Canes, feles, ac reliqua quadrupedia, quorum pedes in digitos sunt dissecti, ossium numero, situ, articulatione, pedes habent humano pedi similes, sed multò longiores, quibus tum demum innituntur, *Quadrupedum pedis cum humano collatio.*

cum in posteriores pedes erecti, à prioribus non sustentantur.

Quemadmodum autem pedes, ita articulum habent, humano genu respondentem, & in anteriora flexum, sed altius paulo positum, magisq; occultatum.

Atque hæc de partibus similaribus dicta sufficiant. Sequuntur partes dissimilares.

FINIS LIBRI SECVNDI.

Liber Tertius.

DE FACVLTATE NAturali, eiusq; organis.

CAPVT I.

TRANSITIO AD INteriorum partium considerationem.

HActenus singulorum ossium, quæ in humano corpore reperiũtur structuram, eorumq́; inter se commissuras articulationesq́; tractauimus, atq; obiter plurimarum cartilaginum, ligamentorum, musculorum, ac tendinum situs, nonnullas etiam neruorum, venarum, arteriarumq́; distributiones, ac ductus indicauimus. Ανακεφαλαίωσις.

Horum autem exactior doctrina, quæ Osteotomæ subiungenda erat, cum absque corporis humani dissectione non rectè perspici posset, differre eã in præsentia maluimus,

mus, & internarum partium naturam explicare, quod illarum notitia, plurimum habeat momenti ad rectè medicandum.

Sceleton. *Intereà tamen, studiosi Sceletum sibi extruant ea ratione, quam Vesalius describit, eiusq; frequenti inspectione, earum quæ modo dicta sunt, memoriam renouent.*

Ossa reliquorum partium fultura. *Cùm enim ossa, reliquarum partium fulcra sint, ac munimenta, exacta eorum notitia, ad reliquarum internarum partium structuram, ac situm cognoscendum plurimum conducit.*

CAPVT II.

DE TRIBVS INSIGNIORIBUS CORPORIS VENTRIculis & cauitatibus, quibus internæ partes continentur.

Tres in corpore insigniores cauitates. *Solent primum Anatomici in corpore tres insignes cauitates, principalium membrorum receptacula, terminis distinctis denotare.*

Primũ

Prima est caput, in quo cerebrum, mentis domicilium, & motiuæ, sensitiuæq; facultates sedem habent. I. *caput quod sensus omnes capiat.*

Secunda est thoracis cauitas, cordis receptaculum, ex quo omnis vitalis potentia manat. II. *Thorax.*

Tertia est venter inferior, Stomachi, Epatis, reliquorumq; naturalium organorum, quæ nutritioni & generationi famulantur, officina. A ventre autem Anatomen auspicantur, quod membra, quæ in illo continentur statim putrescant. III. *Venter.* *Anatome à ventre auspicantur Anatomici.*

CAPVT III.

QVOMODO FIAT nutritio, & quis sit membrorum nutritiuorum vsus.

VT autem ventris & organorum nutritiuorum vsus magis appareat, de nutritionis ratione pauca dicenda sunt, ac memoria repetendum id, quod in temperamentis diximus, Corpora scilicet viuentia nunquam eundem statum seruare, sed *Corporum nostrorum defluxus.*

natiue

natiui caloris vi, paulatim ficciora fieri, ea rum fubftantiam aßiduè diffluere, quæ fubftantia nisi repararetur, dißipari ... corpora neceſſe eſſet.

Altera verò ſubſtantia, quæ in locum illius diffluentis ſuccedit, alimentum dicitur. Alimentũ.

Alimenti verò in ſubſtantiam corporis conuerſio, nutritio dicitur, quæ vt recte ..., neceſſe eſt, alimenti materiam, excre... adhuc permixtam, primum attra... ...tineri, concoqui, ac perpurgari, dem... ... reiecto omni excremento, nutri... ...dis particulis apponatur, agglutinetur & aßimiletur, atq; ita ſimilares particula ... ſubſtantiæ reſolutæ, ac laxæ rurſus impleantur.

Facultates naturales. *Facultates autem quæ id efficiunt propriè naturales dicuntur, quod non ſolùm animalium, ſed etiam ſtirpium particulis omnibus inſitæ ſint, ijsq; aßiduè aſſiſtant, quamdiu inſitus calor vitam ſouet, & corporis ſubſtantiam dißipari non ſinit.*

Cumq; ea, quæ dißipatur, vt ſubſtantia tri-

tia triplex sit: solida, humida & spirituosa: Solida, cibo: Humida, potu, Spirituosa aere inspirato & per arterias attracto reficitur.

Triplex corporum nostrorum substantia triplici alimento reficitur.

Verum de aëre, quas mutationes subeat, priusquam in spirituosam corporis substantiam demutetur, & quæ alterando ipsi, ac deferendo, excrementisq́ eius expellendis organa dicata sint, dicemus alio loco.

Nunc de illa tantum nutritione, quæ cibo ac potu perficitur.

Status suæ propositio.

Manifestum autem est, ea quæ eduntur, & bibuntur, corpori nostro similia non esse, nec talia, qualis erat substantia, quæ defluxit. Vt verò talia fiant, variè prius mutantur, & concoquuntur.

Alimentũ corpori dissimile.

Porrò inter mutandum, ac concoquendum illud, quod à corporis natura alienum est, inq́ substantiam ipsius conuerti non potest, paulatim secernitur, vocaturq́ excrementum, Græcis περίττωμα.

Excrementum.

Errat enim in laxioribus corporis spatijs, et nisi maturè expurgetur, noxam tandem corpori adfert.

Vt igi-

Organa nutritionis infimo vētre contenta.

Vt igitur idoneum, ac conueniens nutrimentum, maximaq́ excrementorum parte repurgatum toti corpori præpararet, communia illa nutritionis organa, quæ inferiori ventre sunt locata, natura construxit.

Primò, vt nonnulla coctioni seruirent. Alia alimenti distributioni, Alia verò recipiendis, & expurgandis excrementis.

CAPVT IIII.

QVOT SINT CONCOCTIONUM SPECIES, & QUÆ cuiusq; opus sit, & quæ propria excrementa.

Quid coctio.

ALimentum per os assumptum, à omnibus corporis partibus, per deducitur, mutationem aliquam perc suscipit, nusquàm tamen concoqui dicitur, nisi vbi diu retinetur, atq́ à facultate alenti ita mutatur, vt aliam prorsus formam suscipiat.

Id cum tribus tantum locis fiat, tamen

tantum concoctionum species rectè statuuntur.

Tres tantũ concoctionũ species locis distinctæ.

Prima fit in ventriculo, in quo cum multiplex illud, ac varium alimentum, quod assumimus, est receptum, in simplicem quendam, ac uniformem succum, ptisanæ cremori similem, vertitur, hunc omnes χυλὸν vocant, & ventriculi concoctionem χύλωσιν.

1. coctio in ventriculo

χυλός.

Inchoatur autem in ore, dum cibus ibi atteritur atq; molitur, ac obscuram quandam chyli formam induit, priusquam in ventriculum demittatur.

initium 1. coctionis χυλώσεως

Absoluitur in intestinis, quæ etsi propriè distributioni chyli sunt parata, cum tamen concoquendi mediocri facultate prædita sint, percocto iam chylo, extremam quasi perfectionem addunt.

Finis 1. coctionis. Intestinorum vsus.

Excrementum in hac coctione, chylo adhuc est permixtum, Separatur autem cum purior chyli pars ex gracilioribus intestinis ad Epar transmittitur, Impurior verò, quam stercus appellant, in crassiora intestina depellitur.

Separatio quæ fit in prima coctione.

Secunda

II. coctio αἱμάτωσις. Secunda concoctio fit in Hepate, qu... Græci αἱμάτωσιν vocant, chylus enim ... ventriculo confectus hic formam, qu... habebat, amittit, & fit sanguis.

Sanguificationis initium. Inchoatur hæc sanguificatio in ve... Mesaraicis, in ijs enim chylus rudem qu... *Profectio sanguif.* dam formam sanguinis contrahit, ... mox perficitur in Epate: Perpolitur au... in vena caua, & reliquis maioribus ve...

Venæ enim vt intestina, non solùm di... stribuendi, sed etiam concoquendi mun... funguntur.

Sanguinis autem appellatione, non ... lùm purus & sincerus sanguis, sed reli... etiam vtiles, ac naturales humores hi... telliguntur, ad nutritionem corporis ... *χύμος.* commodati, quos græci χύμον vel corp... succum appellant.

Excrementa secundæ coctionis triplicia. In hac porrò secunda coctione tria ... dundant excrementa. Vnum Melanc... licum, ex crassa & terrestri chyli porti... *1. Atra bilis.* segregatum, & coctiorem subterfugi... à liene attrahitur & expurgatur.

Alterum biliosum ex tenuissima ca... lidi...

lidissimaq; chyli materia, cuiusmodi ferè pinguis, ac dulcis esse solet, in folliculum fellis colligitur. II. Flaua bilis.

Tertium est serosa humiditas, seu vrina, quæ à renibus attracta in vesicam profunditur. III. Serosa humiditas.

Atq; hæ duæ modò dictæ coctiones communes dicuntur, propterea quod toti9 corporis commune alimentum præparent, & communibus organis vtantur.

Tertia concoctio, nec communis est, nec communibus organis vtitur, sed commune alimentum iam præparatum, singulis particulis applicat. Coctio tertia.

Et hæc quidem incipit, cum purior sanguinis portio, multiplici illa coctione exquisitè elaborata, è minimis illis venis elabens, ceu ros quidam per singularium partium substantiam diffunditur, eidemque mox apponitur, & agglutinatur: tandem verò absoluitur, cum penitus in partis substantiam vertitur assimilaturque. Estq; hæc assimilatio omnium coctionum & naturalium mutationum finis. Sit igitur tertiæ concoctionis opus, humor ille alimenta- Initium tertiæ coctionis. Tertiæ coctionis perfectio.

Roris speciem referens humor. *mentarius, roris speciem referens: natura partibus, quibus apponitur, assimilatur.*

Excrem. tertiæ coctionis. *Sordes.* *Cutis.* *Excrementa verò quædam sunt per poros cutis insensibiliter excreta, crassiores istæ sordes, quæ cutis circumcirca adhærescunt.*

Sudores. *Sic & sudores qui nihil aliud quàm serosi humoris reliquiæ, tenui cum fuliginem deducendum permixt[illegible]*

CAPVT V.

DE PARTICVLARI- bus quibusdam excrementis.

Pili. *Vngues.* *PRæter hæc generalia excrementa, modò enumerata, quædam sunt certarum partium propria, vt pili & vngues, harum partium excrementa censentur.*

Atra bilis in ventriculum redundans. *Quod à liene in os ventriculi redditur, lienis excrementum est.*

Sputa. *Sputa pulmonum sunt excrementa. Quod modo tenue, modo cras[illegible]*

[illegible]

in palatum, nares, & oculos defluit, cerebri excrementum est, quod ex vniuerso cerebri corpore in amplos eius ventriculos est congestum per nares, & palatum expurgatur. **Excrementa cerebri.**

Interdum etiam propter naturam in alias partes delabitur.

Mucosæ cerebri humiditati, similis est humor ille crudus, lentus ac tenax, qui in prima coctione, ex ciborum lenta ac crassa natura, vel ex ventriculi intestinorumq. imbecillitate, sæpè in ipsis pro chylo generari solet.

Appellant pleriq. huiusmodi excrementa pituitam, quod frigido, ac humido suo temperamento, ad pituitæ naturam proximè accedant. **Pituita falsò appellata.**

Pituita autem reuera non sunt: Hoc enim nomine propriè vtilis humor intelligitur, qui cum reliquo chymo in epate generatur, & ad partes natura frigidas & humidas, quale est cerebrum & nucha, nutriendas accommodatus est, qui etiam in sanguinis inopia in sanguinem facilè verti potest. **Pituita. Pituita vera.**

Hæc verò excrementa nec in v... continentur, nec in sanguinem ver... sunt: Sed dum vi caloris crassescunt... grumos sæpè coguntur. Mutantur ... duros quosdam tophos, cuiusmodi ... nibus interdum rejiciuntur, & in p... gricorum articulis sæpè retinentur.

πῶροι.

CAPVT VI.

DE NATVRA SANguinis seu quatuor humoribus naturalibus.

Sanguis.

QVod prima, & secunda coctione ... boratum in maioribus venis con... tur, vno nomine sanguinem, vel ... succum appellari diximus.

Est autem huius non simplex natu... Sensui enim apparet, aliam eius p... esse tenuem ac flauam, aliam cr... nigram, aliam liquidam & albescen... aliam mediocrem & rubram.

Sanguinis diuersæ partes.

Ipsa verò ratio ostendit ex ... ex diuersis ac dissimilaribus cibis ...

c...

ctus est, & ipse partibus dissimilaribus constat, simplicem sanguinis succum generari non posse.

Præterea cum hic succus nutriendis dissimilaribus partibus, quæ substantia ac temperamento plurimum inter se discrepant, sit destinatus, necesse est, ut diversarum quoq; naturarum humoribus sit permixtus, pituita, & utraq; bile, quorum & in sano corpore hæc est proportio, ut purus, ac sincerus sanguis, quem peculiariter ac propriè sanguinem appellamus, reliquis copia antecellat. Deinde maximè abundat pituita: Post hanc melancholicus succus, minima verò portio flavæ bilis.

Quorsum condatur sanguinis pars dissimilis.

Sanguinis in corpore maxima copia.

Neq; tamen existimandum est, sinceram, flavam aut atram bilem ita in sanguine contineri, quemadmodum sunt excrementa illa, quæ in vesicam fellis, & lienis segregantur: Sed partes sanguinis, quæ substantia & qualitatibus ad horum naturam proximè accedunt, & à causis præter naturam in tales humores facilè mutantur, eorum quoq; appellationes obtinuerunt.

Quomodo diversi humores in sanguine contineantur.

Flaua bilis non pura sanguini permixta.

Pura certè, & sincera bilis alend... pori inepta est, quare cum sanguine se... dum naturam se habente non perm... tur, & si permisceretur, amaro suo s... sanguinem inficeret, perindè, ac si pau... lum fellis, in magnam mensuram ... inijceres.

Sanguis dulcis.

Apparet autem, sanguinem in s... corporibus semper dulcem esse.

Præterea flauo etiam colore cutem ... ficeret, quemadmodum in Ictero morbo ... cidere videmus.

Humor melancholicus.

De melancholico humore similiter ... dicare possumus.

Pituita vera.

Pituita autem, quæ sanguini perm... ta est, nihil aliud est, quàm crudus ... dam humor, cui expurgando natura ... lum organum extruxit.

In venis autem, dum sanguini p... mixtus, integrè percoquitur, quod per ... dias fieri solet maximè, in sanguinem ... am tandem conuertitur, non aliter q... aquosæ, & crudiores vini partes ... temporis vinum fiunt. Hæc enim ... est, cur vinum, quod initio subcrud...

a...

austera gustantibus, procedente tempore suaue, ac vinosum fit.

Quod Hippocrates lib. I. de natura humana scribit, sanguinem, pituitam, & vtramque bilem semper in corpore contineri, propterea, quod quocunque tempore educi medicamentis possint, quemadmodum secta vena sanguis emittitur, id de sanis & morbosis corporibus intelligi debet, vel quod aliunde educatur vtraque bilis, quam ex venis, nimirum ex folliculo fellis & liene, vel quod in talium humorum inopia, medicamenta sanguinem & carnes liquent, sicuti ipse in Aphorismis docet, atque ita violenter tales humores eliciantur ex finitimis humoribus, qui in sanguine & carne continentur. Obiectio. Solutio. I. II. III.

Quod autem alia natura præditi sunt, quàm ij qui sanguinem contemperant, etiam inde apparet, quod sanguis, siue secta vena emissus fuerit, siue in aliquam cauitatem corporis exciderit, totus mox in grumum cogitur, nec quicquam à tota illa massa separatur, præter serosum illius humiditatis excrementum. IIII.

Humores verò, ubi medicament[illegible]
ducuntur, non concrescunt, sed liq[illegible]
manent.

Causa concretionis sanguinis. [illegible]

Concretionis autem sanguinis p[illegible]
ma causa sunt fibræ, quæ plurimæ sang[illegible]
permixtæ sunt, efficitq; ut is natur[illegible]
corpori [illegible] exigit, ac talis, ut in soli[illegible]
[illegible] substantiam verti possit.

Multa enim corpora macra exte[illegible]
[illegible] cernuntur, non tam sanguinis, qu[illegible]
[illegible] fibrarum inopia: ac rursus qu[illegible]
plenius saginata, magis ob fibrarum q[illegible]
sanguinis copiam. Ita autem sal[illegible]
accurateq; sanguini hæ fibræ confus[illegible]
ut neq; in calente, neq; in refrigera[illegible]
guine deprehendere queas, nisi te[illegible]
adhuc, per linteum coles, vel crebr[illegible]
tatione, dum refrixerit, percutias, [illegible]
vena manantem aqua tepida ex[illegible]
tum enim fibræ in fundum pelvis [illegible]
dunt, cohærentes & albæ, ut plerique [illegible]
tam esse credant.

Fibræ quomodo a sanguine sint separandæ.

Quod sanguis his præditus sit, [illegible]
est beneficium, venarum autem, [illegible]
quandiu in ipsis est, non concrescat, [illegible]

ipsa[illegible]

ipsum non tam calori venarum, quàm ingenitæ & occultæ ipsarum facultati tribuendum est. Maximum huius rei est indicium, quod in mortuorum venis etiam refrigeratis sanguis non concrescat. Qui tamen in viuentibus corporibus à concretione vindicari non potest, si extra venas in ventriculum aut thoracem effusus fuerit. *Cur sanguis non concrescat in venis.*

CAPVT VII.

QVAE SIT NATVRALium humorum generatio, & quomodo rursus a natura sua degenerent.

Omnes naturales humores, qui massa sanguinea continentur, ab vno eodemq; calore Epatis generantur, vnusquisq; videlicet ex chyli conuenienti & idonea materia. Neq; enim nouum est, ab vna efficiente causa plura ac diuersa generari, propter eam, quæ in materia est, partium dissimilitudinem. *Contra Platonem.*

Vt rectius autem naturales hu... cognoscantur, operæ precium est, vt ... deremus, quomodo interdum à natura ... degenerantes vitientur. Ac primum ... turales humores à naturalibus excrem... tis distinguendi sunt.

Excrementa naturalia Vtilia. *Naturalia excrementa dicuntur ... in sanis corporibus naturæ lege prou... unt, quorum quædam etiam usum ali... habent: vt bilis in vesicula fellis co... tur, intestina abstergendi gratia.*

Bilis flauæ Vsus.

Atræ bilis Vsus. *Melancholicus succus à liene ... tur, et in ventriculum, os ipsius as... di, ac roborandi causa transmittitur.*

Excrementa naturalia inutilia. *Alia prorsus inutilia sunt, vt vri... stercus & sudor.*

Excrementa non naturalia. *Non naturalia excrementa sunt, ... à causis præter naturam malignam ... quam qualitatem contraxerunt: vt qu... crimonia sua partes erodunt, vel cra... ac lentore meatus obstruunt, aut ... quamuis noxam corpori adferunt.*

Humores Vtiles naturales. *Vtiles ac naturales humores sunt, ... nutriendi corporis facultatem hab...*

Huiusmodi sunt trium concoctionum

oper...

opera, chylus, sanguis, & humeros secundarij, seu vt Hippocrates nominat, nutrimentum nutriens, quod videlicet singulis particulis iam apponitur, agglutinatur & assimilatur. *Primarij humores.*

Secundarij autem dicuntur, qui ex primis humoribus, qui sanguine continentur, facti sunt. *Secundarij humores.*

At naturales quidem omnes sunt, dum naturæ suæ legibus gubernantur, nec vllum incommodum corpori adferunt, nisi cum ex æquo omnes supra modum sunt aucti. Tunc enim periculosum adfectum inducunt, quem Plethoram appellant, ob quem vel vasa rumpi, vel calorem natiuum strangulari & suffocari contingit, vt Galenus declarat 3. Apho. lib. 1.

Non naturales sunt, qui à caussis præter naturam, alienam quandam qualitatem ac naturam asciuerunt. Huiusmodi corpus non nutriunt: sed cacochymicum reddunt, & non minus, quam excrementa, dum nimium retinentur, molestant. *Non naturales inutiles.*

Natura

CAPVT VIII.

DE CHYLO.

Chylus naturalis.

Naturalis, ac mediocris chylus, qui
ventriculo generatur, albus est,
uniformis, ptisanæ cremori similis, n
cibi nec saporem, nec odorem referen
acidos, nec nidorosos ructus promens.

Qui modicè ab hoc degenerat, n
si quem substantiæ mutationem su
chylus quidem adhuc, sed non ita n
lari potest.

Quæ verò in ventriculo gener
b toto genere præter naturam
eadit tamen, ut ex prauis cibis, pra
aceribus acrioribus, quale est n
porri, ceparum folia, bilis quædam
triculo generetur, quæ à viriditate
refert, bilis porracea, πρασοειδὴς
natur, quæ si diutius in ventricul
at, à calore ipsius tandem in ærugi
mutatur, ac postremò etiam in cæru
quam ab Isatidis colore Ἰσατώδη
nant.

Bilis. πρασοειδής. Aeruginosa. Cærulea.

In

Item, qui ab imbecilla ventriculi & intestinorum facultate, lentus, ac visceßus humor in ipsis generari solet, crudum excrementum non chylus nominari debet. Crudum excrementum.

CAPVT IX.

DE SANGVINE.

N*Aturalis, ac optimus sanguis est, qui substantia est mediocris, colore rubeo, pituita & vtraq; bile mediocriter temperatus.* Optimus sanguis.

Qui ad hunc collatus flauior est, ac tenuior vel craßior, nigrior vel humidior, hoc est, qui nimia, vel bile, vel atro succo, vel pituita dilutus est, sanguis adhuc quidem est, sed minus naturalis. Sanguis vitiosus.

Dictum autem est suprà de temperamentis, qualis est sanguis, quo similaria nutriuntur, talem ferè colorem in cute efflorescere, Qualis sanguis talis in cute color efflorescit.

A temperato quidem sanguine, roseum ac viuidum.

Ab intemperato, bilioso, vel pituitoso, ali-

se, alium atque alium, pro excellentis ... ris excessu.

Sanguis, qui putredine vel imm... rato calore, in flauam, vel atram ... degenerauit, vel excrementis ex ve... fellis, liene, aut aliis partibus rec... tibus, valdè vitiatus est, hic natur... limites iam excessit, nec sanguis ... ter, sed putridus, vel corruptus ... nominatur.

Sanguis corruptus.

Sanguis extra venas effusus

Qui extra venas in cauitat... quam est receptus, omnino, ne... nec humor amplius habendus e..., ... mum in grumos cogitur, deinde ... planeque malignam ac venosam qua... contrahit: nigerrimo colore pici ... milis, vt plerique atram bilem ... cum nihil aliud sit, quàm corr... putridus grumus.

CAPVT X.

DE BILE NATVRA-li & non naturali.

NAturalis bilis, quæ sanguini permixta in venis continetur, particulas simili temperamento præditas nutrit, reliquo etiam sanguini pro vehiculo est, vt commodius ad partes nutriendas deducatur. *Vsus bilis flauæ.*

Quod autem supervacaneum eius relinquitur, vna cum aliis excrementis per cutem expellitur.

Et hæc quidem flaua est, & calida, & mediocriter crassa. Serosi autem humoris permixtione pallidior & tenuior fit.

Aliam naturam, dum ab immodico calore vritur & torretur, induit: tunc enim inepta ad nutriendum est, crassior enim ac calidior, quàm naturæ conueniat, ac planè colore & consistentia crudis ouorum vitellis similis euadit. Vndè vitellina dicitur. *Bilis Vitellina.*

CAPVT XI.

DE HVMORE MElancholico.

MElancholicus humor, qui naturalis est,

est, et cum reliquo sanguine partes [illegible] frigido & sicco est temperamento, [illegible] stentia crassa, colore atro, & [illegible] temia recitur ater succus, quem [illegible] nominatur, quemadmodum & [illegible] humor, quem epatis quidem [illegible] tum, sed lienis nutrimentum [illegible]

Ater succus.

Triplex differentia atræ bilis.

Atra bilis omnis præter [illegible] generaturá, per adustionem. [illegible] est differentia.

I. Ex succo Melancholico.

Vna fit ex atro succo naturali [illegible] ab eo, vt fex vini vsta à non vsta, [illegible] da, acris, mordax, nonnulli [illegible] vocant, quod pro natura humoris [illegible] mam siccitatem sit redacta.

II. Species ex bile Vitellina.

Altera ex bile vitellina fit, [illegible] dicta tantò malignior, quantò bilis [illegible] succo acrior.

Per febres enim ardentes & [illegible] fit, vt vitellina bilis, quæ in [illegible] gis magisq́ exuratur, ac paul[illegible] ciosior euadat. Ac primum ex [illegible] prasina, ex hac deinceps æruginosa [illegible] rulea, quemadmodum in ventriculo [illegible] am accidere dicebamus.

Ti[illegible]

Postremò, summa adustione fit atra, omnium perniciosissima, quae cùm excernitur, partibus, quas attingit, adhaerescit, easque erodit & exulcerat. Dum autem feruens adhuc in terram profunditur, fermenti modo, terram in tumorem attollit. *Atra bilis perniciosiss.*

Tertia atrae bilis species ex pituita originem habet. Ea enim in venis putrescens, calorem concipit, & fit salsa, cumque vehementius torretur, in atram bilem sed mitiorem demutatur. *III. ex pituita putrescente.* *Pituita salsa.*

CAPVT XII.

DE PITVITA.

Pituita naturalis dulcis est, vel potius vt aqua omnis saporis expers. *Pituita naturalis.*

Nutriuntur ea potissimum omnes partes natura frigidae, & humidae, quale est cerebrum, Nucha. In sanguinis verò inopia, venarum concoctione in sanguinem vertitur, quod neutri bili accidere potest, vnde nonnulli sanguinem diminutè coctum appellare voluerunt.

Acida. *Ab hac [illegible] pituita [illegible]… salsa, de qua [illegible] dicemus, & à [illegible]… cruda omnino est, vt quæ exiguum [illegible]… dum [illegible] calorem obtineat, [illegible]… facilè [illegible], ac [illegible]… perinde ac vinum tenue, et fructus [illegible]… dum succi, qui [illegible]… [illegible]… mox acidi fiunt.*

Salsa quomodo generetur. *Salsa ex dulci putrescente na…* *Terrestres enim ipsius portiones… assæ, ac reliquæ dulci substantiæ per… salsum saporem inducunt.*

Eadem salsedinis causa est in… marina, & ea, quæ vehementius… coquitur.

Phlegma præter naturam. *Quod extra venas, in pulmo… ventriculo, & intestinis pituitæ… accruatur, vel ex cerebro in has… partes destillat, in humorum gene… rectè collocari, nec pituitam reci… ri, diximus anteà.*

Excrementum enim est, quod… quidem tenue, & aqueum cum fit… ris paulatim assatur, ac primum…

sistentiam acquirit: Deinde colliquati vitri speciem referens, frigidioribus locis adhærescit, vitrea pituita dicitur, ac grauissimos dolores concitata inducit. *Vitrea.*

Ad extremum cum lapidis ferè duritiem contraxit, gypsea dicitur, cuius generis sunt tophi, qui ex pulmonibus sæpius reijciuntur, & qui in Arthriticorum quorundam articulis reperiuntur: Item vesicæ & renum calculi ab hac assata pituita proueniunt. *Gypsea.* *Tophi.*

CAPVT XIII.

DE HVMORIBVS secundarijs

SEcundarios humores, proximum corporis partium nutrimentum, ex primis modò commemoratis humoribus, in tertia coctione generari, modò diximus. *Secundarij humores.*

Probi sunt, ac laudabiles, qui ex probo, & temperato sanguine fiunt, qui partibus nutriendis appositi probè agglutinantur, & assimilantur. *Probi.*

Vitiosi. *Vitiosi, ex sanguine vitioso ... iustam assimilationem, ... nec veram agglutinationem ... tur. Sed priusquam de vitiosis ... natura eorum qui vitiosi non sunt ... ctius paulò est cognoscenda.*

Secundarij humores quomodo generentur *Sanguis itaque in epate confectus ... minimas usque digeritur, ac distr... venis, epate quidem, & prioribus ... propellentibus, attrahentibus verò ... duè, quæ proximè venas sequuntur.*

Hac distributione, cum in ex... venas est deductus, ibi tum à circum... tium partium similarium tempera... mutari, et albescere, et ad earum na... transformari incipit. Appellant ... hunc succum, qui in secundarijs hu... bus primus est, humorem innomina...

1. Humor innominatus. *Deinceps vero, cum singulæ pa... læ, iucundum ac naturalem succu... naturali appetitu excitatæ, attrah... labuntur non solùm per venarum ... oscula, sed per angusta quoque & ... venarum foramina, etiam in me... partes, quæ rectos ad se pertinentes ...*

rum ductus non habent, ijsq; penitus perfusus apponitur: Estque hic attractionis finis.

Appellant hunc humorem rorem, non quod aqua tenuis sit, est enim priore humore paulo crassior, sed quod roris modo per vniuersam similarium substantiam dispergatur. II. Humor Ros.

Procedente verò coctione, dum magis crassescit, et glutinis modo partibus affigitur, gluten nominatur. III. Humor gluten.

Postremò cum assimilatur, id est, cum pristina natura penitus, & prorsus deposita, illud ipsum fit, quod nutritur, nempè caro, os, cutis, cartilago, corrupto vocabulo Cambium vocant, quo nomine, barbarè loquentibus nihil aliud significatur, quàm illud, quod aptum concoctionibus effectum, partibus assimilatur. IIII. Cambium.

Celerius autem mollibus, ac carnosioribus partibus, quæ sanguini affinem substantiam obtinent, secundarij humores assimilantur: Longiori verò temporis spacio, ossibus & cartilaginibus, quæ longius à sanguinis natura recesserunt.

Atq. ad hunc modum [illegible] naturam se habent, omnes ferè partes nutriunt.

Vitiati humores secundarij non nutriunt.

Cùm autem vitio aliquo ex [illegible] moribus contracto sint con[illegible] ansi particulis apponantur, tamen, [illegible] non agglutinantur, vel si agglutinantur non rectè aßimilantur.

ἀνασάρκη quomodo fiat.

In illa Hydropis specie, quae [illegible] dicitur, Ros, qui apponitur, crudus, & quasi humor est, qui calore [illegible] satis elaboratus, neque ad conven[illegible] substantiam ac lentorem reduct[illegible] fit, vt appositus non agglutinetur, [illegible] tenuitate, excrementi modo in va[illegible] larium partium spatijs erret, ac [illegible]

Ipsæ vero partes, quæ eo nutri[illegible] bant tumidæ, ac laxæ efficiuntur.

Interdum benè succedente [illegible] ne, & agglutinatione praua fit a[illegible] cùm videlicet similares partes, pra[illegible] malignos succos iam agglutina[illegible] alterare, atq. in similem sibi su[illegible] vertere nequeunt, quo fit, vt a [illegible] lore, ac habitu degenerantes, aliam [illegible]

Vide Gal. lib. 2 de facultate naturali.

dam

dam habitum, qui præter naturam sit, inducunt, quem καχεξίαν appellant & κακοχυμίαν, quæ vitiosis humoribus, verùm [illegible] fit. καχεξία. κακοχυμία.

In cutaneis generis species, quam Græci ἀλφὸν, Auicenna Morpheam nominant, cutis fœdo colore inficitur, ad album vel nigrum tendente, pro atrabilarij nutrimenti natura. Alphus. Morphæa.

Ex pituita hæc, vel aliis succis, ut anteà dictum est, generatur.

Deterior autem semper est nigra, nimirum ex maligniore atrabile procedens.

Cum dicta macula ex crassiore humore originem habet, & altius cuti insidet, ut subiectam quoque carnem attingat, & album colorem inferat, altera vitiliginis species oritur, quæ Græcis, & Celso λευκὴ dicitur, Auicennæ Albaras, quæ si nigra fuerit, & pessimum squamis similia excrementa exuet, praua quædam dispositio est ad Elephantiasin, quam Auicenna, & vulgus Medicorum lepram nominant. λευκή. Albaras. Elephantiasis. Lepra.

Vitiliginis similes affectus sunt, im-

petigo, scabies, et quæ à Græcis scriptoribus lepra dicitur. Impetigo graciliter ... extrema cutis superficies afficitur ... asperitate, & prurit. Fit ab ... succo tenui, & acri sanie permixto.

Si paulo profundior erit, ita, ut furfuracea quædam corpuscula excitet, ... , nos propriè scabiem appellamus, quemadmodum scabies nomen vulgo ... am latius patet, vt eo etiam nomine ... fistulæ, Herpetes, reliquaq; cutis ... mala comprehendantur.

Lepra græcorum. *Quæ à græcis Lepra dicitur simili ... fectus est, dictæ modò scabiei, nisi quod ... profundior est, & manifestas ... mas excitet. Hæc exempli causa ... fuciam, ad explicandam prauæ ... tionis naturam.*

CAPVT XIIII.

DE FACVLTATIBVS naturalibus nutritioni subseruientibus.

Hæc ...

HActenus nutritionis materiam, vtpote quæ sensui maximè manifesta est exposuimus, ostendimusq́ quas mutationes cibus, ac potus subeant, priusquam reuera nutriant, ac corporis substantia fiant. Porrò quot mutationum, seu passionum genera in alimento deprehenduntur, totidem necesse est naturæ quoq; actiones esse. *Transitio.*

Actionum autem numero, deinceps respondent facultates. *Quot actiones, totidẽ facultates.*

Ita facultas quædam est chylificatiua, alia quæ eundem distribuit, alia quæ in sanguinem mutat, apponit, agglutinat &c. *Chylificatiua. Distributiua.*

At cum omnes in hunc finem contendant, vt alimentum similaribus partibus assimiletur, hanc assimilatricem facultatem Nutritoriam appellamus, ac supremam statuimus; cui reliquæ auxiliariæ subministrent. *Sanguificatiua. Subministræ.*

Sunt autem huiusmodi Auxiliariæ præcipuè quatuor, Attractrix, Retentrix, Alteratrix, & Expultrix. *Attractrix. Retentrix. alteratrix. Expultrix.*

Reliquæ vero componuntur ex istis,

R 5 vel

vel ad has referuntur, vel ex his ambabus coniunctis componuntur. [illegible] cultas ea, quæ alimentum a[illegible] posita est.

Constat enim attractrice, & [illegible] trice facultate.

Concoctrix vtitur retentrice & [illegible] ratrice.

Adpositio attractionis finis est.

Agglutinatio retentionis.

Assimilatio alterationis.

Facultates insunt corporis particulis.

Insitas autem has facultates [illegible] bus corporis particulis [illegible] nitet enim [illegible] alimento [illegible]

Alimentum per se motum non [illegible] vt per se ad partem nutriendam [illegible]

Attractrix

possit. Necesse est igitur, vt [illegible] sum, vel attractum ei perferatur.

At si à præparatoriis organis [illegible] pelleretur, ab ipsis vero nutriendis particulis non attraheretur, non minus [illegible] lis, quàm vtilis factus in vniversum corpus confluxeret, et partes ex æquo [illegible] ri & simili nutrimento alerentur. [illegible] non ita fit, constat, cuique particula [illegible]

attr[illegible]

attrahendi vim inesse, qua quod conueniens ipsi, & familiare, & quantum particulae suae est, ex contiguis sanguinis magis ad se allicit.

Vt enim res omnes naturali quodam appetitu praeditae sunt, grauia, vt deorsum ferantur, leuia sursum, Magnes praeditus ea facultate, vt ferrum attrahat: Sic corporis nostri particulis, quae in magna sunt varietate singulis, attrahendi non cuiusuis, sed proprij & familiaris alimenti appetitus inditus est. Is autem ad ipsius attractionem incitat. *In natura maximus similium appetitus.*

Incitatur autem, propterea quod familiare, & iucundum est.

Porro si attrahendi facultatem singulis partibus inesse demonstratum est: necesse est, vt expultricem quoque ijs tribuamus. *Expultrix.*

Vt enim naturali amicitia, ac desiderio inductae, similia ac familiaria trahunt, ita consentaneum est, vt naturali etiam odio repulsa, aliena, ac superuacanea, qualia alimento plurima permixta sunt, respuant, ac repellant.

Cum

Attractionis similitudinis. *Cum autem tractionis is finis* [illegible] *particulæ eo, quod attraxerunt,* [illegible] *tur, idque sibi assimilent, necesse* [illegible]

Retentrix. *quoque contineant. Retentum vero* [illegible] *suo calore, & temperamento* [illegible] *terentque.*

Quod si ita est, recte quoque re[illegible]

Alteratrix *& alteratrix superioribus dua*[illegible] *tatibus adiunguntur.*

CAPVT XV.

IN QVIBVS REB[illegible] consistant hæ facultates [illegible] quæ sit earum essentia.

Singulæ similares partes, quæ [illegible] *stant, ac conseruant, ad propri*[illegible] *attractionem, retentionem, alter*[illegible] *& superuacui expulsionem* [illegible]

Facultates insunt tẽperamentis *nita illa vi vtuntur, quæ tota in* [illegible] *mento ipsarum consistit.*

Communia quoque organa, [illegible] *licet commune alimentum* [illegible] *præparant, ad alterandam quidem* [illegible]

alimenti ſubſtantiam, ſeu concoquendum: calida humidaq; temperie, ſiue propriâ facultate, ſiue tota proprietate vtantur.

Per febres enim aliosq; ſingulares morbos vitium ſæpe per coctione contingit. Eius autem nulla alia cauſa aſſignari poteſt, quàm quod natiui caloris mediocritas corrumpitur.

Si igitur prauarum coctionum cauſa eſt intemperies, ſequitur temperamentum iuſtum, bonarum coctionum cauſam eſſe.

Ad reliquas verò functiones, nempè attrahendam, retinendam, expellendam, modò dicta communia organa non ſolum temperamento vtuntur, ſed & villis quibus prædita ſunt, vel maximè adiuuantur.

Sunt villi, fibræ, ſiue filamenta quæpiam, perinde ac muſculorum fibræ ſe contrahuntq; motu tamen non voluntario vel arbitrario, ſed planè naturali. Villi.

Differentiæ villorum à ſitu ſumuntur. Qui enim rectà protenſi ſunt, recti vocantur, Tranſuerſi qui in tranſuerſum, obliqui, qui in obliquum ſitum habent. Villorum differentiæ. Recti. Tranſuerſi. Obliqui.

Ac re-

Ac recti quidem, dum contr[illegible] breuiorem, & ampliorem internam [illegible] tatem efficiunt, atq; ita attractionem [illegible] mediocriter iuuant.

Villorum singulorū officia.

Transuersi contracti, candem [illegible] ctum constringunt, quo fit, vt, qu[illegible] continetur, deorsum mittatur, [illegible] expulsio.

Fibræ obliquæ.

Obliqui cùm nec breu[illegible] ampliorem capacitatem efficiant, [illegible] quidem statum seruent, neq; [illegible] ni, neq; expulsioni seruiunt, sed [illegible] famulantur.

Villi Oesophagi recti

It autem organa hæc velilla [illegible] te excellunt, ita hoc, vel illud [illegible] genus obtinent.

Intestinorum transuersi.

Oesophagus, cum attrahendi, [illegible] glutiendi alimenti primum organ[illegible] rectis villis donatus est.

Quælibet membra sibi familiare attrahunt.

Intestina, cum distribuendi, [illegible] trudendi chyli instrumenta sint, [illegible] uersis villis prædita sunt.

Ventriculus omnis generis fibras habet.

Ventriculus omne fibrarum [illegible] dotus est, attrahendi, retinendi [illegible] pellendi munere ex æquo fungitur.

Venis, cum attrahendi actio[illegible]

[illegible] vigeant, vel utraque, velli suas attra-hunt. *Venarum [illegible].*

Renes tota natura sua proprium excrementum attrahunt, vtpote [illegible] sibi, ac familiare, non [illegible] eius quod [illegible]. *Renum facultas [illegible].*

Similiter ac vesicula fellis [illegible] igneum, ac tenue. *Vesiculae fellis facultas.*

Lien, terrestre, ac faeculentum sanguinis, peculiarem excrementum [illegible] substantia sua, seu forma [illegible] quam [illegible] attrahit, quae [illegible] medicamenta purgantia [illegible] sed naturae suae familiare, succos attrahunt, vt Agaricus, pituitam. *Lienis facultas.*

CAPVT XVI.

DE FACVLTATE auctrice.

HActenus vniuersam [illegible] onem expositimus, [illegible] quomodo illa naturalis facultas, quae nu- *[illegible]*

trix

*trix dicitur, corpora nostra gubernan-
sint ipsa suarum operatione actione [illegible]
que sua auxilijs, et omnia, quae ad [illegible]
endas partes pertinent, perficiat.*

*Vt autem perfecta magis, ac di[illegible]
sit haec de facultatibus doctrina, [illegible]
quens est, ut de reliquis duabus [illegible]
facultatibus naturalibus, Auctri[illegible]* — Auctrix.
licet, & Generatrice paucis d[illegible] — Generatrix

*De Nutrice prius agere [illegible]
quod ipsius opera, actiones, organa [illegible]
in conspectu sint, quodque reliquae [illegible]
quibus adiuti sumus huius opera [illegible]
suis utuntur.*

Auctio. *Auctio enim non fit sine nutri[illegible]*
Generatio. *Generatio vero, utriusque [illegible]
& nutritionis auxilio perficitur.*

*Augentur autem proprie [illegible]
generata iam sunt, integra [illegible]
absolutionem obtinent, sed [illegible]
incrementi modum, qui ipsis [illegible]
uiuentibus corporibus) [illegible]*
Auctio quid? *nondum sunt adepta. [illegible]
eo perducuntur, dum partes [illegible]
dae, forma nihil mutata, [illegible]*

[illegible]

dimensiones incrementum accipiunt.

Quod cùm nulla ars efficere queat, solius naturæ opus esse constat.

Quæcunque enim corpora arte, in longitudinem extenduntur, eorum mox latitudo, & profunditas contractior fit, & econtrà.

Aqua in vaporem versa plus spatij occupat, sed aquæ forma non manet, quare nec augeri dicitur.

Partium rarefactio non est auctio.

Lapis arenæ accessione fit grandior, sed ea partium quædam appositio est, non auctio. Quod enim lapidis prius fuit, statum suum seruat, nec fit amplificatio secundum omnes particulas.

Partium appositio non est auctio.

Est itaque auctio progressio ad iustam magnitudinem, secundum omnes dimensiones manente pristina forma.

Auctionis definitio.

Generatio est nouæ substantiæ vel formæ productio.

Generatio.

Nutritio prioris status conseruatio.

Nutritio.

Etsi autem auctio nutritionis subsidio nititur, tamen illius modum non ita sequitur. Augentur enim plerunque corpora, quæ partibus nutriuntur, imo non mi-

Auctrix quomodo differat à nutritiua.

quàm extenuantur. Quæ verò ple… nutriuntur, non necesse est statim … augeri.

Puerorum, & adolescentium … quorundam corpora, in quibus … facultas dominatur, per diuturn… bos & diætam extenuantem gracilia… macilenta fiunt.

Interea tamen auctrix facult… non est, sed mollem, ac sequacem … substantiam amplificat, efficitq… tum, vt solidæ particulæ secundu… dimensiones augeantur.

Nutritio plenior nō est auctio.

Adultorum verò quorundam … corpora, etsi plerunq; ex victu ple… gnum carnis, adipisq; molē collig… tamen solidæ ipsorum particulæ … tum non accipiunt, non augeri, s… tantùm nutriri dicuntur.

Ex quo illud fit manifestum, … nem proprium quoddam munus … ctricis facultatis, atq; à plena seu p… te nutritione plurimum differre, … petuo eam comitari.

CAPVT

CAPVT XVII.

DE FACVLTATE generatrice.

Generatricis facultatis actio est generatio formæ. Materia autem motusque principium, eorum omnium quæ à natura generantur, semen vocatur. *Generatio quid?* *Semen materia generationis.*

Id cum in os, cartilaginem, membranam, aliasque similares partes demutetur, necesse est, substantiam ipsius penitus alterari, ac simul figuram, ac formam nancisci.

In generatrice igitur facultate duplex vis continetur, una Alteratrix, quæ totam seminis substantiam mutat, efficitque ut ex eo fiant Os, Nervus, &c. Et hæc consistit in temperamento, calidi, frigidi, humidi, & sicci. *Duplex in generatrice vis.* *Alteratrix*

Altera verò Formatrix, quæ substantiam, quæ ita mutatur, effingit, & congruenti structura ornat, diuina quædam potentia est, quæ toti temperamento accepta referri non potest. *Formatrix* *Diuina quædam facultas.*

Generatrici autem facultati Nutr... & Auctrix tanquam ancillæ aßistunt.

Seminis materia ex Vena caua attrahitur.

Primùm enim seminis materia ... vena caua, quæ lumbis renibusq; proxima est, per vasa σπερματικὰ à testibus attrahitur, idque occulta, ac ingenita quadam vi, ceu vrinam à renibus attrahi ...mus.

Semen quid ?

Est autem semen portio quædam ...timi alimenti, quam ex alijs omnibus ...tibus, sed maximè principalibus, ... Cerebro, Corde, Epate secerni consta...

Attrahitur autem tamdiu à te... dum ipsi, ac proxima ipsorum vasa ... sint, ac saturata.

Semē quomodo perficiatur.

In flexuosis autem testium ... bus, dum diutius inhæret, ac à calore ... stantiaq; ipsorum concoquitur, ... seminis acquirit, & ad animalium ...rationem idoneum efficitur, ... spiritibus omnibus, ex vniuersi ... depromptis, ibique permixtis, ... vnum, qui generandi vim habent, ... flatis.

Cùm primum autem vtero concep... est

est, prima eius actio est, quod quantitate, & qualitate conuenientem sibi sanguinem attrahat, qui velut ros in omnem eius partem diffunditur, eique assimilatur. *Quomodo ex semine formetur foetus in Vtero.*

Assiduam autem hanc nutritionem sequitur auctio.

Fit autem haec attractio per vasorum in vterum desinentium oscula, quae Cotylidones vocantur. *Vteri cotylidones.*

Postea verò, cum membrana illa, qua fœtus inuoluitur, quam χόριον *vocant, concreuit, & durior facta est, vt Cotylidones semen attingere nequeant, natura in ipsa membrana, venas, & arterias efformat, à cotylidonibus exporrectas, quae in manifestos, ac patentes semper ductus desinunt, & fœtui ad vmbilicum inferuntur, vt sanguinis spiritusq. alimentum in fœtui, quandiu generatio durat, nunquam deesse possit.* χόριον. *Vmbilici efformatio.*

CAPVT XVIII.

DE NVTRITIONIS organis, quomodo spectanda, & quid in singulis obseruandum.

Transitio ad sequentia: *TEmpus nunc est, vt ad eam, quæ ... rò antè proposita fuit nobis, ... partium considerationem accedam...*

Disputatio illa, quam proxim... mus de humoribus, deq; actionibus, ... cultatibus naturalibus, omnino ... mittenda, sine ea enim tota h... tio, quam nunc ingredimur, fu... ra. Neq; enim organorum natura ... potest, si actiones & opera, quorum ... hæc facta sunt, ignorentur.

Organa nutritionis *Cùm itaq; tota nutritionis ratio ... riore sermone satis iam sit exposita ... est, vt organa deinceps spectemus, ... concoquendo, & repurgando comm... limento, & humoribus conficiendis ... ræ assiduò famulantur.*

Contineri ea omnia in inferiore ven-tre anteà diximus. In examinandis au-

tem

tem ipsis eum ordinem seruabimus, quo se singula in Anatomica resolutione spectanda offerant, & quem Anatomici ferè sequuntur.

Ordo anatomicus in spectandis inferiorib. visceribus.

Cumq; organorum magna sit varietas, & alia magis, alia minus sint composita, in omnibus quidem, cuius actionis aut saltem vsus gratia, facta sint, primum inquiremus. Deinde, quomodo ad talem actionem, vel vsum præstandum partes eorum similares, & tria ipsa compositio, videlicet, Magnitudo, Figura, Situs, sint accommodata, considerabimus.

Actio ab vsu sic distinguitur. Actio est motus actiuus à facultate procedens, vt Chylificatio, Sanguificatio, Respiratio, Visio.

Differentia inter actionem & vsum.

Vsus autem in idonea, & commoda partium dispositione consistit, ad actionem iuuandam, & perficiendam comparatus.

Et rectè dicitur, Actionem fieri à similaribus partibus.

Vsum verò præstari, hoc est, actionem consummari ab organicis.

Actiones à temperamento similarium. Vsus ab organicis.

Prima enim ac præcipua actionis cau-

sa est vna aliqua, ac singularis part[illegible] certo temperamento prædita, vt Ch[illegible] tionis interioris ventriculi substan[illegible]

Sanguificationis, ipsius Iecoris [illegible] Visionis, Humor in oculis Crystallin[illegible]

Reliqua vero similaria, si quæ [illegible] plura, ad vnius organi constitution[illegible] currant, & tota ista compositio (qu[illegible] delicet omnia illa similaria, certa m[illegible] tudine, figura, numero, & situ [illegible] cumscripta) vsum præstant. Et[illegible] præcipua actionis causa non sunt, q[illegible] tamen eorum huiusmodi sunt, vt [illegible] actio edi non posit: Quædam ac[illegible] meliorem efficiunt.

Alia etsi actioni parum comm[illegible] tamen necessaria sunt, vt partes c[illegible] uentur.

Exemplum: Iecoris caro causa [illegible] ens sanguinis.

At sine exiguis illis venulis san[illegible] materiam deferentibus, sanguifica[illegible] quaquàm fieret: Si eædem venulæ, [illegible] res vel ampliores essent, non ita be[illegible] ret. Sine arterijs calorem natiuum te[illegible]

ranu

rantibus, temperamentum operis conseruari non posset.

Musculi sunt organa motus voluntarii. Nerui, venae, arteriae vsum praestant, & motum musculi adiuuant.

Sine neruis motus nequaquam fieret.

Sine venis, & arterijs, musculi corpus tabesceret.

CAPVT XIX.

DE EPIGASTRIO vel abdomine.

VEntris nomine tota illa capacitas intelligitur, quae sub thorace consistit, & à diaphragmate vsq; ad extremum ani extenditur. Anterior enim pars vsq; ad internum spiritum Graecis ἐπιγάστριον, Arabibus Mirach dicitur. Hanc si duabus rectis lineis, vna à pectoris osse ad mediam pubem, altera transuersim, ex latere per vmbilicum ductis, ibiq; angulos rectos continentibus, diuiseris, quatuor partes existent, quarum duas superiores costis subiectas *Abdomen.* *Ἐπιγάστριον.* *Mirach.*

Hypochondria. *Inguina.*

Græci ὑποχόνδρια, Latinorum [illegible] præcordia, Inferiores latini, inguina [illegible] cant.

ἦτρον.

Hipp. totam regionem sub umb[illegible] versus pubem ἦτρον dixit.

Abdominis partes V.

Similaria, ex quibus ἐπιγάστριον [illegible] ponitur, ut id patet in dissecando [illegible] tis, Adeps, Membrana carnosa, [illegible] octo, & Membrana, quæ græcis [illegible] Arabibus Ziphach dicitur.

Vsus epigastrij.

Habet autem hæc epigastrij [illegible] tio usum maximum. [illegible] viscerum actiones non medi[illegible]

Adipis vsus.

Adeps, ut in similarium d[illegible] ternam frigus arcet, Internum [illegible] calorem cohibet, & ventrem [illegible] si humore humectat.

Carnosa membranæ vsus.

Carnosa musculorum substan[illegible] dum humidum, temperamen[illegible] ctiones potissimum perficiuntur [illegible] re Hippocrates in quouis morbo [illegible] & causam esse statuit, si Epigast[illegible] crassitudinem habeant, malum [illegible] purgationes periculosum, si ex[illegible] tabidæ appareant. Vide Apho. 35. lib. [illegible]

Quem

Quem vsum porrò Epigastrij musculi nutritionis & respirationis organis præbent, quatenus sunt voluntarij motus instrumenta, in musculorum traditione vide. *Vsus epigastrij in respirando.*

Quod autem partes omnes epigastrium constituentes molles sint, non duræ aut osseæ, eo conducit, vt Epigastrium ventri, cibo aut potu, & vtero intumescenti facilè cedat. *Cur molle epigastriũ.*

CAPVT XX.

DE PERITONAEO.

PEritonæi vsum vox ipsa indicat, sic enim est appellatum, quod organis omnibus, quæ ventre continentur, sit circumtensum. *Peritonæi vsus.*

I. *Primum quidem ac precipuè, vt membra laxa, ac fluitantia, præsertim ventriculum, & intestina constringat, prohibeatq́; quo minus ex leui aliqua occasione flatibus impleantur, quem vsum quoque musculi adiuuant.*

II. *Secunda ex Peritonæo vtilitas ea est,*

quod

quod processibus suis omnibus orga... ventre continentur, inuolucrum p... vltra eas tunicas, quas proprias, & ... liares possident, quo inuolucro tut... ligantur, sedibusq; fixa manent.

III. Vtilitas. *Tertia peritonæi vtilitas est, qu... sculos ab intestinis separat, effici... sculorum motus impediantur, vel... norum excrementa difficilius su... Quibus enim dissectum ac vulnera... peritonæum, hac vtilitate destitu...*

Substantia peritonæi. *Vt has vtilitates præstaret, fact... membranosum, sine fibris quidem... men neruorum surculis intertex... sensile.*

Constructionis forma. *Densum, ac firmum, ne faci... patur.*

Tenue, ne pondere suo, aut pr... iecta viscera lædat.

Interna superficie valde leue... bricum viscerib. occurrit, extern... uersis epigastrij musculis conna...

SITVS. *Quod ad situm eius, connexu... ram, magnitudinem attinet, pri... quidem ducit ex ligamentis, qua...*

ra

rum vertebras & [illegible] esse sacro cõnectit, sursumq; inferiori diaphragmatis sedi, ad extremũ [illegible] protenditur.

Et si integra [illegible], figuram refert sphæricam, oblongam, qualis est vtris ex tergore hircorum facti. Estq; omnium membranarum, quæ in corpore sunt, maxima. **Figura.** **Magnitudo.**

Nam carnosi membrana non est mẽbrana simplex, sed seminarum simplex[?]. Solida est omni ex parte, nisi quod ad diaphragma, [illegible]: Item venæ cauæ & magnæ arteriæ transeuntibus sit peruia. **Quo loco peruium.**

Ad inguina verò supra os pubis venis & arterijs ad crura descendentibus viam præbet.

Item in viris, vasis seminarijs, quæ ipsa, vt & testiculos vtrosq;, tunica à se producta complectitur. Sub ossa pubis iter præbet neruis, podici seu extremo intestini recti, vteri & ceruici vesicæ insertis.

CAPVT XXI.

DE OMENTO.

Perito-

Peritonæo mox subiectum est *ve*tum, quod cum intestinis ita *si*tum, vt innatare quodammodo *vi*

ἐπίπλοον — ἐπίπλοον est appellatum. Arabes Z*irbum* vocant.

Zirbus.

Substantia — Est autem membrana abunda*n*tis admodum venis, arterijs, ne*ruis*, adipe copioso, nonnulla etiam gla*ndulosa* carne.

Ortus. — Ortum habet ex peritonæo ci*rca* decimam vertebram thoracis *p*

Figura. — ventriculo, estq; instar sacculi tum, & si deducas, figuram per*quam* tuntur aucupes, repræsentabit.

Interior enim eius membra*na in*testina attingit; elatior est, ac ton*g*ri ventriculi sedi substernitur.

Superior vero, quæ reflexa *e*spectat, ventriculi fundo annecti*tur*.

Ad dextram epatis, cauo, et duodeno, ad sinistram lieni adn*ascitur*.

Omenti Vsus I. — Præcipuus eius vsus est, vt *ra*mæ portæ, in lienem, ventricu*lum*, num duodenum, & colum d*educat*; præterea etiam venas, arterias &

iisdem partibus inferendis sufficiat, ac sustentet, non aliter, quam tenuis cerebri membrana, extra illa vasa suspendit, quae in universum cerebrum distribuuntur.

Atque ad hunc usum glandulosum illud corpus pancreas appellatum, in inferiori membrana maxime est collocatum, ut venarum, arteriarum, nervorumque divaricationibus sit propositum, & ventriculi [illegible] fulcimentum. πάγκρεας.

Alter omenti usus est, quod ventriculum & Colon [illegible] non etiam admissurum [illegible], ac fovet, quandoque [illegible] inter sese nervorum vasorumque [illegible] connectit. II.

Accedit et is non mediocris usus per accidens. [illegible], & intestinorum concoctionibus auxiliatur, calorem enim [illegible] in [illegible] vasis [illegible] communicat, [illegible] membranae [illegible], [illegible] ipsorum calorem [illegible]. III. Usus.

Tenue porro est, ac leve, ne intestina pondere suo gravet, unde Germanorum nonnulli Flußnen vocant. Tenue est.

Siper

Amputatur si per vulnus excidat. Si per epigastrij vulnera incis... næo pars eius foras excidat, protin... cat ac corrumpitur, vt illo co... amputari necesse sit. Vide dr lib...

Qui autem partem aliquam ... runt, aut valde graciles sunt, ... mentum extenuatum habeant, ... concoquunt, ac coguntur fomentis ... adhibitis, loco omenti vti.

Situs. Cum naturalem situm seruat, ... ac sinistrorsum apparet retractu... ad pubem vsq; descendit, sed faci... vllam diuulsionem extenditur, ... *Inter vterum et vesicam delapsus.* occasione deorsum deuoluitur. ... ter vesicam et vterum collabatur ... pingue fuerit, accidit, quod Hip... Apho.46.lib.5. nimirum, vt vte... comprimendo conceptum impedia...

In scrotum deuolutio. Contingit etiam per se, o... scrotum deuolui, laxatis ac dil... tunicis, quas vtrinq; ex perit... ctis vasa seminaria, & testiculos ... *ἐπιπλοκήλη.* dicebamus: quam ramicis speciem ... κηλὴν nominant Græci, Arabes ... Zirbalem.

CAP...

CAPVT XXII.

DE STOMACHO & ventriculo.

Dictum est suprà, primam concoctionem in ore inchoatam fieri propriè in ventriculo, ac perfici in intestinis. Has actiones propriaque illarum organa paulò diligentius nunc consideremus. *Principiũ, perfectio et finis primæ coctionis.*

Ore quidem præparatur cibus, nam dentibus manditur, atteriturque, deinde oris pituita perfunditur, postremò tunicæ illius, quæ ori, & ventriculo communis est, attrectatione ita mutatur, ut pristinam suam speciem vix retineat. *In ore præparatio ac principiũ.*

Porro cibum ita præparatum exigit stomachus, seu οἰσοφάγος, qui tanquam longus quidam ἰσθμὸς ab ore in ventriculum deductus est. Hunc natura, quemadmodum etiam ventriculum, & intestina, ex duabus tunicis extruxit membranosis, ut facilè dilatari, ac concidere queat. *Oesophagus, vel stomachus.* *Fabrica Oesophagi.*

Interior necessarior est, & [illegible] constat fibris rectis, quibus cibum [illegible] proprius sursum attrahit.

[illegible] vero necessarior est, & [illegible] habetque [illegible] fibris transuersis [illegible] contractis cibus in ventriculo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Glandula [illegible] [illegible] [illegible] — *Glandulas [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]*

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Ventriculus. — *Ventriculus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cia.*

Attrahendi ipsius potentia maximam ab ipsa appetentia [illegible] iuvatur.

Insunt autem fibrae rectae, obliquae [illegible] vero fibras [illegible] transversim & [illegible], ut nihil relinquatur inane. Fibra.

Transversis rursus ad expulsionem [illegible].

Collocatus est ventriculus sub diaphragmate [illegible] & lienem, quae [illegible] suo iuvant & roborant. SITVS.

Figura eius est rotunda, à dextro in sinistrum oblonga. Figura.

Rotunda enim figura capacior est, & [illegible].

Oblongam vero formam requirebant ipsius orificia, quorum superius [illegible] recipitur, [illegible] est, ut [illegible] admittat.

[illegible]

[illegible] fundum longe [illegible], & quo [illegible] Orificij utrinque

 bus sun-

bus admittitur, nõ multò elatius e…
alterum, quo cib. excernitur: Opp…
sibi inuicem secundum rectitud…
oportebat, ne cibum ventricul…
subterfugeret, ac magis grauitate…
expultricis facultate propelleretu…

Cauitas ventriculi orificijs r…
quæ superiori orificio subiecta est, …
cernitur ac rotundior, magisq. …
ra prominens: Qua parte vero ve…
rum ascendit, arctior, ac gracilior…

Tunica Ventriculi I. *Constat ventriculus duab…*
proprijs tunicis: Inferior tenuior…
mollior, totius stomachi, oris, lab…
minumq. intestinorum tunicæ …
est. Cæterum in reliquis partibu…
in ventriculo mollior existit. Ia…
concoquendum aptius erat.

Huius intima superficies, qu…
proximè contingit, fibras habet re…

II. Tunica Ventriculi. *Altera verò superficies exter…*
nicæ obuersa, obliquas.

III. *Altera porrò exterior tunica …*
& carnosior, fibris prædita est tra…

Tertia tunica, quæ à peritonæ…

g…

gnata communis est omnium viscerum inferioris ventris: Venas, arterias ac neruos omnes ventriculum adeuntes excipit ac firmat.

Media interna superficies leuis est, ac plana, Orificia tantum intro protuberant, ibiq; crassiora ac rugosiora, quod ideo factum est, ut fortiora sint, & robustiora, neue a transeuntium iniuria facilè rumpantur, ac ut citius contrahantur. Interna Ventriculi superficies.

In obesis corporibus non solum intestinis, sed etiam ventriculi fundo, multus adnatus adeps plerumq; reperitur. Adeps fundo adnatus.

At si orificia inter se conferantur, superius inferiori crassius reperietur. Plurimum enim augetur neruis, a sexta cerebri combinatione deductis. Nerui.

Horum enim pars cordis inuolucro & pulmonibus primum inseritur. Hinc tantus consensus orificij Ventriculi cum corde.

Pars sursum recurrens, laryngis musculis implantatur.

Reliqua portio unà cum stomacho descendens, multiplici propagine superius ventriculi orificium utrinq; complectitur, eique animalem vim impertit, qua non Neruus orificio ventriculi insitus.

solum prauos noxiosq; humores se-
etiam inopiam sentiat, quo sen-
li appetentia deinceps imitatur,
tentis animalia à plantis differ-

Vena. *Venæ ad ventriculum perti-*
nes ferè à vena porta origin-
Earum munus est ut sanguinem
quo ventriculus propriè alitur.

Vena ex liene in ventricul. ducta. *Ex his tamen vna, aut altera*
na lienis infima, melancholicum
mentum in stomachum eructat, quod
tamen timidè Vesalius adserit.

Arteriæ. *Arteriæ omnes ab iis arter-*
tur, quæ in inferiori emen-
depressæ sunt.

A folliculo fellis meatus
triculum pertinet, nisi admod-
corporibus malè sanis, & bilem
vomentibus.

CAPVT XXIII.

QVOMODO CO-
gnoscendum ventriculi tem-
peramentum.

INternarum partium temperamenta ex propriis earum actionibus, propriis excrementis, & alterantium causis, passionibusque cognoscenda sunt, ut supra traditum est, temperamentis internarum partium. Cum igitur nunc in praesentem ventriculi contemplationem versemur, operaepretium duximus, si non solum compositionem ejus, sed etiam temperamenta exposuerimus. Hujus enim cognitio magnum, atque adeo praecipuum usum habet, ad recte medendum.

Ex quibus sumantur temperamenta naturalia.

Ventriculi igitur temperamentum commodissimè ex ipsius appetentia, & concoctione, actione ex propriis excrementis, & alterantium causarum passionibus spectabitur.

Quorsum conducat ejus temperamenti cognitio.

At primùm ab hypothesi statuendum est, exactè temperatum ventriculum moderatè cibum appetere, & concoquere.

Actio Ventriculi temperati.

Reliquas naturales temperaturas, intra sanitatis limites consistentes, similia appetere. Similia enim similibus conservari desiderant, indigent tamen moderato contrariorum usu.

Siccior igitur natura ventriculus si-

Ventriculi sicci nota. cioribus delectatur, sitim facilè [illegible] tiuus enim humor, cum exiguus sit [illegible] absumitur, sed rursus exiguo potu [illegible] saturatur.

Naturaliter enim non plus ap[illegible] quàm secundum proportionem ei[illegible] absumitur: quae si plus ingeratur, [illegible] quae comprimitur, neque [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

enim soliditas ipsius partes laxat, & soluit, itaque ad attrahendum ipsam impeditiorem facit.

Cæterùm dura, & concoctu difficilia, melius concoquit, quàm mollia, & concoctu facilia.

Cùm enim calor ad immutandum cibum præcipuè valeat, & inter agens, & patiens, proportio esse debeat, moderatus quidem calor moderatum cibum moderatè ac optimè concoquit, ac in probum chylum vertit.

Immoderatus verò crassum facilè vincit, tenerum, ac mollem autem corrumpit.

Hinc deinceps sequuntur ructus nidorosi, excrementa biliosa, id est flaua, cuiusmodi in ventriculo generari diximus; quæ si in medio ventriculi fundo enatent, vomitu reijciuntur: Sin tunicis ipsius tenacius adhæreant, inani nausea ventriculum conturbant.

Frigidus natura ventriculus frigidis delectatur, sed ab ijsdem, tum alimentis vel intrò assumptis, vel extrinsecus admo- Frigidus.

tis, (per ...), ... calidus à ... [illegible]
offenditur.

Induitur ... [illegible]
trariorum vsu.

... [illegible] ... & ... [illegible]
riorum vsus ... existimandus, [illegible]
trariis, nec ... , nec vehemen[illegible]
tanto ... excessu, qualis est [illegible]
intemperies, quæ corrigitur, [illegible]
offerantur. ... enim subitas, & [illegible]
mentes mutationes natura non [illegible]
sine molestia sustinet, sed si [illegible]
... magis magis [illegible]
bibeantur.

Frigidus ventriculus plus appetit quàm coquit.

Porrò frigidi ventriculi [illegible]
maior est, concoctio minor, & [illegible]

Animalis enim appetentia [illegible]
inanitio, & ... [illegible]
ventriculi superius orificium [illegible]
vellicationis sensum in ... [illegible]

Hunc porrò sensum auget [illegible]
stringendo enim, & premendo [illegible]
substantiam, ipsam etiam [illegible]
... & ad attrahendum ap[illegible]

Cæterum cum ad concoquen[illegible]

[illegible]

pia si frigidiores, non potest cibus, præsertim, qui frigidior sit, & tam cito assumptus, a ventriculo perfecte mutari: quare & cruditas relinquitur, & ab imbecilli calore facile acescit. Hinc flatus, pituitosa excrementa, ructus acidi, & nauseæ potissimum prouenire solent.

Quod si ventriculi naturali intemperaturæ singulari contingat accidentia, quæ modo enumerauimus, pro natura alterius coniunctæ intemperiei, manifestiora vel obscuriora erunt, vt si ad frigiditatem caliditas accesserit, sitis erit maior, si frigiditas, minor. Humidum enim à calore dissipatur, à frigido verò cogitur & conseruatur. Mixta temperatura ventriculi.

Calidus, & humidus ventriculus melius concoquit.

Calidus & siccus deterius.

Frigidus, & humidus maiorem cruditatem gignit.

Frigidus & siccus minorem.

Quod vero de appetentia similium dicitur, ad morbosas intemperies non extenditur. Illæ enim non conseruari, sed Appetentia similiū vnde?

tolli

tolli postulant, quare non similia, sed con-traria appetunt.

Cumque tuendi sui cuique animanti de-siderium insitum sit, illud quoque insitum est, vt similia, & quæ secundum naturam sunt, appetat. Dissimilia verò sibique con-traria declinet.

Verùm, ne signa quædam nobis impo-nant, sciendum est, sitim, non solùm à ventriculi siccitate, & calore, sed inter-dum quoque à cordis, & pulmonum calore prouenire, sed hæc sitis potu frigido non se-datur, sed frigidi aëris inspiratione.

Excrementa quoque, vt antea diximus, in temperamentis diligenter exami-nanda sunt, sintne ventriculi propria, an aliunde ad ipsum fluant.

Excrementa ventriculi. *Proprium ventriculi bilem [...] color prasinus, & mali succi alimenta [...] assumpta.*

Eam verò, quæ ab epate ad [...] fluit, color flauus aut pallidus [...] dens inedia, labores, curæ, [...] pingues, ac reliquæ causæ, bilem [...] Epate generantes.

Pituitam ex cerebro fluxuum indicat cerebri humiditas, quæ ex canitie, catharris, ructibus, narium, ac palati muco, saliuæ copia deprehenditur. Vide Galen. 2. de temp. in fine.

CAPVT XXIIII.

DE INTESTINIS.

Postquàm ventriculus acceptum cibum exactè comminuit ac permist uit, ac tandem propria sua facultate in chylum facta conuersione concoxit, obliquarum fibrarum auxilio adhuc retinet, fruiturq́ue eo tamdiu, dum, quod optimum in eo est, maximeq́ue benignum, halitus specie ad se rapiat, atq́ue in tunicas suas sugendo recondat. *Quomodo nutriatur ventriculus.*

Id etsi Galenus nutritionem appellasse videatur, vera tamen nutritio non est.

Ea enim ex solo fit sanguine in partis substantiam conuerso, & naturalem famem sedat.

Hæc altera ventriculi quædam oble-

ctatio

ctatio est, & animalem tand[illegible]
exuat, dum tantam ventri[illegible]
tatem collapsáque ipsius latera ex[illegible]
teriores recessus alimenti, pe[illegible]
gutos, benignioris chyli quan[illegible]
quam substantia refarcit.

Hoc modo cum saturatus est [illegible]
culus, quod reliquum est chyli [illegible]
superuacaneum, & sibi etiam [illegible]
expellit, & contracta superior[illegible]
tate, per fibras suas transuers[illegible]
vero orificio, pyloro dilatato, [illegible]
procedit.

Intestinorum officium. *Horum deinceps officium [illegible]*
vt exceptum chylum distribu[illegible]
rantque, vt commodius per Mes[illegible]
I. *ad iecur perspiratur.*

II. *Deinde, vt in ipsis, [illegible]*
concoctum non sit, percoqua[illegible]

III. *Postremo, vt duriora [illegible]*
tia ibi reliquus, excipiant, [illegible]

Compositio. *Nunc compositionem ipsorum [illegible]*

Principium intestinor[illegible]
ri ventriculi orificio est co[illegible]
neque vnum continuum corpus, [illegible]
vsque.

[illegible] *Crassa intestina.*

[illegible]

[illegible] *geret.*

[illegible]

minusq; longa sunt, sed ampliora, [illegible]
ia colligere possent, & ne homines [illegible]
tius egessere egerendi compulsi, à [illegible]
rijs studijs auocarentur, & vitam [illegible]
ingratam degerent.

Differentia intestinorum. *Porrò singula intestinorum [illegible]*
quædam situ, ac nominibus [illegible]
variant. Principium gracilium [illegible]
norum cum inferiori ventriculi [illegible]
continuatum, mox in posteriora [illegible]
tur, & secundùm sinistram dorsi [illegible]
inter ventriculum, & glandulas [illegible]
pus πάγκρεας nominatum, rectà [illegible]
deducitur, eiusq; ferè duodecim d[illegible]
Duodenū. *latorum longitudine, vndè & du[illegible]*
δωδεκαδάκτυλον *Græcis δωδεκαδάκτυλον appellat[illegible]*
nus etiam ἔκφυσιν nominauit.

Vbi primum in gyros circum[illegible]
antrorsum vergere incipit [illegible]
Ieiunum. *est, ieiunum vocant, propterea [illegible]*
Νῆστις. *vacuum semper reperiatur.*

Meatus vesiculæ fellis in duodenum insertus. *Meatus enim à fellis vesicula [illegible]*
denum paulo suprà huius inte[illegible]
inseritur, ac bilem in ipsum a[illegible]
lat, quæ acrimonia sua, pituitosa ex[illegible]

ta, quæ copiosius aliquando illi [illegible] tur: abstergit, & [illegible] propagationem promouet.

Quæ [illegible], si [illegible] cum [illegible] [illegible] ingeratur, magis etiam vacuum re[illegible].

Cum enim [illegible], venas [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], nec possit [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] partem, [illegible] [illegible], [illegible] longitudine, [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] Latini voluulum nominant. ἴλεος. **Voluulus.**

[illegible] [illegible], [illegible] [illegible], medium [illegible] [illegible] [illegible], quod [illegible] [illegible] [illegible] sint, [illegible] [illegible] [illegible] in ea perferri possint.

Exortus Ilei non benè signari potest, terminatur à dextro Renc[illegible], à crasso intestino, quod κῶλον dicitur, statim excipitur.

Huius initium magnum est [illegible] globi magni exstuberans, habens [illegible] pota, vnum ilei, alterum cæc[illegible] commune.

Cæcum in- testinum. *Est autem Vesalio cæcum [illegible] breuis illa, ac gracilis appendix [illegible] cipio continua, crasso intesto [illegible] quam illud [illegible] simulior.*

[illegible] regium illud prin[illegible] [illegible], aut saccum [illegible] [illegible].

[illegible] *[illegible] autem [illegible] à dex[illegible] [illegible] recta sursum ad [illegible] [illegible] transuersè [illegible]*

[illegible] *[illegible] fundum [illegible] [illegible] procedunt [illegible] [illegible]. Hinc [illegible] [illegible] procedit, [illegible] [illegible] supra [illegible] sacri [illegible] fertur.*

Intestinum rectum. *Ab eo deinceps [illegible] vocatur, rectum intesti[illegible] deorsum ad podicem [illegible] [illegible] quam alijs locis [illegible], [illegible] excrementorum continere [illegible].*

Ex huius intestini situ indicari potest, quam longè clysteres in intestina permeare possint. *Clysteres ad quæ intestina perveniat.*

Nam ura enim nō [illegible] longè à Mesenterij centro, maximè in sinistro contra latere [illegible], ut gracilioribus intestinis cederet, & quia [illegible] partem ramis adsumere non debent, tam parum, quod [illegible]. *Adsunt [illegible] in teres non est, ut reliqua gracilia, sed [illegible] depressum, [illegible], in [illegible] quasdam [illegible] figuras [illegible] protuberantibus.* *Figura coli.*

Intestina omnia, perindè ut stomachus, & ventriculus [illegible] habent proprias tunicas, utramque autem [illegible] prædita, ut exterior eorum [illegible] sit valentior. *Membrana intestinorum.*

Et [illegible] intestina per dysenteriam [illegible], [illegible] adhuc [illegible].

Interna exteriore [illegible] est, magis [illegible], ac durior.

Cæterùm in gracilibus intestinis mollior, in [illegible], [illegible] magis, quò

 ad in-

ad intestinum rectum propag... mirum pro ratione materiae, ... stina crassiora duriorem continent ... gracilia.

Ne vero ex duriorum excrem... collisione detrimentum aliqu... rent, natura Colo quidem, ... ribus: Recto vero intestino ... bras rectas in externa tunica ... transuersas sunt pro firmamento ... riorum fecum excretione, ... uicem succedentes deuellitur.

Nerui intestinorũ.

Neruos intestina a quar... coniugationis cerebri propag... uos, ac mordaces humores pr... atq; ad expellendum irritentur ... signe aliquod incommod...

Recti intestini extremum ... ambit latius, & orbicularis, ...

σφιγκτήρ.

τῆρα Graeci nominant, quod ... ne importuna fiat excretio, qua... naturalis sit, retentione tamen ... coerceretur, huius musculi benefici...

Supra hunc duo alii musculi ... testino utrinque additi sunt, qui ...

deorsum ab intestinis protrusum, satis sint non retinent.

CAPVT XXV.

DE MESENTERIO, & venarum, quæ in eo sunt vsu.

VT in arboribus innumeræ radicum fibræ, succum e terra [illegible] accepta in truncum, & ramos [illegible] perferunt: Sic venis, [illegible] primum ab exiguis venis ex mesenterio ad cauitatem intestinorum pertinentibus exugitur, atq; inde paulatim in maiores confluit, ac tandem per Epatis partes ad Epar ipsum transfunditur.

Transfusionis celeritatem adiuuant venarum non obstructarum amplitudo, alimenti tenuitas ac familiaritas, trahentisq; facultatis robur. *Venæ mesaraicæ.*

Omnes hæ venæ ab Epate initium ducunt, quare & naturam ipsius referunt, chyloq; rudem quandam sanguinis formam imprimunt.

Porrò eodem tempore, dum ... acceptum ab intestinis epati trans... vicißim ab epate acceptum sang... transfertant ad intestina, quo ... antur, trahentibus nimirum ... tibus idem, quod sibi conueniens ... familiare.

Expulsio excrementorum Epatis per venas Mesentericas.

Per easdem quoque venas plurim... tis excrementa expurgantur, sed ... tio magis famulantur inferiores ... crassa intestina perueniunt, quam ... res, quæ in gracilia intestina de...

Arteriæ intestinorum.

Associantur his venis propa... riarum quædã, à magna arteria ... nes prognatæ, ad natiui caloris ... ... Item nerui illi quorũ ... testina sensum habere ...

Porro vt hæc omnia com... rentur, & per solitas ac gra... non facile rumperentur, natura ... sa corpora, quæ πάγκρεας etia... tur, vasorum scißionibus ... ac tandem hæc duabus mem... rum prognatis & adipe ... conuestiuit.

πάγκρεας.

Vniversum hoc corpus mesenterium appellant, quod ad posteriorum intestinorum sedem situm, intestina omnia in orbem complectatur, eaq; tanquam loro alliget.

Iuxta regionem Renum, ubi primum prognascitur, & magnum venæ portæ truncum, item arteriam, & nervum suscipit, centrum Mesenterij constituit. Hic cum prima fiat vasorum divisio, magnum corpus glandulosum situm est, ut fulciantur insignes vasorum rami contenti, firmiter ac tutò deducantur.

Reliquis divaricationibus, minores glandulæ propositæ sunt.

CAPVT XXVI.

DE VENA PORTA, & Iecore.

In ipso corpore iecoris omni ex parte exiguæ admodum, ac numerosæ venæ oriuntur, quæ tanquam à circumferentia in centrum procedentes, paulatim in gran-

Ramorum Venæ portæ distributio.

diores coeunt, donec omnes ram
quinque vel pauciores ramos co
qui rursus in cava iecoris regi
piis quidem exactè medio, sed ad
ra nonnihil iuxta dorsum co
nam valde amplam venam co

Cur porta appellata.

quam portam vel venam porta
pellant, quod succus ex innumer
terij venis collectus, per eam vni
cur transferatur, non aliter q
meatum in oppidum ex multis
nam portam adduc itur.

Hæc vena deinceps obliquè
versus sinistram procedit, a
multos ramos diuiditur, qui in
colon, ventriculum, intestin
Mesenterium, omentum vari
untur.

Cæterùm siue venas ex iecore, siue
cur ex venis oriri cum Vesalio
nihil refert, cum illud constet, i
aliud esse, quàm insignem ex
larem substantiam, cui propria
substantia, concreto sanguini
milis, adnascitur, & quasi

tur, vnde [illegible] primus caro παρεγ-χυμα propriè appellabatur. *Caro epatis.* *παρέγχυμα.*

Materia vel substantia Epatis prima, ac propria [illegible].

Succum enim, qui ad ipsum vndique affluit, non solum caloris vi, sed vel maximè, sua propria ac forma specifica concoquit, ac quatenus fieri potest, sibi assimilat, dum crassiorem ac rubrum omninò reddit, & planè in sanguinem vertit.

Est enim omnis concoctio non aliud, quàm perfecta quædam assimilatio, seu ad perfectam assimilationem gradus quidā. *Concoctio quid propriè sit.*

Vt verò succus in sanguinem vertendus, diutius in iecore immoraretur, & exactè vndique ab ipsa substantia elaboraretur; venas ipsius exilibus admodum, & angustissimisque finibus præditas natura constituit.

In toto animantium genere homini grandius iecur, vt etiam cerebrum, pro reliqui corporis proportione, obtigit. *Homini maximum iecur.*

Maius autem iecur iis est, qui natura sunt crapulosi, plurimeque cibo ac potu vtuntur.

V 5 Inter

Situs epatis. *Inter nutritionis organa pra[...] est, ideoq; hoc loco maximè sublimi [...] aphragmate est locatum, in dext[...] dem latere, sinistrum occupante [...]*

Verùm vt corpus esset æquil[...] ἰσόῤῥοπον, quantò lien iecore min[...] tantò quoq; iecur magis in sinistru[...] porrigit, nimirum ad medium v[...] ram partem.

In auiculis quibus gracilis est [...] cur æqualiter ferè vtrumq; latus [...]

Totum sub costis reconditum [...] diaphragmatis latitudinem v[...] cedit, nisi fortè arctato thorace [...] granato.

Hic situs iniurijs minus [...] facit, & facilè ossibus coërcetur, [...] intumescat, vt ventriculus.

Non habet lobos epar. *Humanum iecur in nullos l[...] dissectum, vt canum, porcorum [...] continuumq; existit.*

Forma epatis. *Παρέγχυμα hoc nullam sib[...] rem formam vendicat, sed ad[...] membrorum formis, tanquam ar[...] dam se accommodat, itaq; superior[...]*

sferit

steriori parte gibbum est, ac leue, nimirum diaphragmatis cauo, cui hac parte vndiq; applicatur, cedens.

Inferiori quidem sede à ventriculi gibbo cui incumbit, cauum efficitur, non tamen hic pariter leue existit, dum enim stomacho, duodeno intestino, fellis vesicæ, venæ portæ, locum præbet, instar [illegible] inæquale efficitur.

In dextro latere, vbi graciliorem ventriculi partem amplectitur, crassum est.

In sinistro, vbi superiori orificio ventriculi, & parti ipsius crassiori incumbit, tenue apparet, sensim in acutum angulum desinens.

Alligatur septo transuerso, duobus ligamentis ex peritonæo prodeuntibus, quorum vnum satis magnum in dextro latere propè malum granatum cernitur, tenue quidem, sed valdè validum, sustentorium vulgò vocatur, quod stantibus nobis iecur suspensum teneat, efficiatq; ne in vehementibus motibus abrumpi, aut deorsum delabi queat. *Sustentorium ligamentum.*

Alterum in sinistro latere apparet, ad

dextram

acutum illum angulum, in quem ... sincere modo desinamus. ... ligamentum, quo anteriori parti ... committitur vena umbilicalis.

Vena Vmbilicalis. *Hæc enim cum cæsus est ... tim arescit, & validi ligamenti ... supplet.*

Tunica. *Ex prædictis ligamentis ... tunica pronascitur, quæ huius ... prium est tegumentum. Huic ...*

Nerui. *runtur duo exigui nerui, à pr... sextæ coniugationis neruorum ... auctis. Horum beneficio iecur ... insensile, tenuem quendam sen... pernicie adipiscitur, quo à plan... & molestantia leuiter persenti...*

Arteria. *ria, quæ cauo iecoris inseritur ... sceris calorem euentilando ... temperat.*

CAPVT XXVII.

DE VESICA FELLIS

Mußi excrementa. Q*Vemadmodum recenti must... s...*

feruente, duplex excrementum secerni-tur; unum superius, [illegible] ad instar, quod [illegible] appellant, alterum vero [illegible] sum subsidens, [illegible] quod fe-cem [illegible] in Epatis [illegible] ex-crementa [illegible], tenue, ac flauum [illegible] crassum ac gra-ue: Habentque ambo propria receptacula, a quibus attrahuntur, & separantur, atque propria quadam ac peculiari facultate a natura ipsis concessa.

Epatis excrementa.

Tenue, ac biliosum excrementum at-trahit vesicula fellis, quam κύστιν χολη-δόχον nominant Graeci, utpote sibi conue-niens, ac familiare, quo fruatur.

Substantia huius vesiculae membrana est, ut reliquorum receptaculorum, quo-rum usus postulat, ut pro repletionis modo vicissim se extendant, & replicentur.

Substātia.

Est una autem simplex tunica, te-nuis quidem, sed densa, triplici fibrarum genere intexta. Media pars, quae extra iecur propendet, iecoris etiam tunica te-gitur.

Forma

Forma. *Forma est ex rotundo oblonga ... communis loculi, vndè & burſa ... nominant, ſubnectitur iecoris ... ſinus inſculptus est, huius veſicu... diæ parti exactè congruens, reliqua ... dia pars extra Epar prominet.*

Duo meatus veſiculæ fellis. *Ceruix paulatim in anguſtum ... propè venæ portæ principium, ... duo inſignes meatus diducitur ... ter ſurſum fertur, atq; in innu... pagines diſſectus, per vniuerſ... corpus diſtribuitur. Huius oſſ... bilem in veſiculam colligat.*

Alter obliquè deorſum repe... ri omenti membrana ſuffult... paulò ante ieiuni exortum inſe... ctamq; bilē ex veſicula in ipſum ...

Vſus meatus vtriuſque. *Eſtq; huius excretionis m... tilitas.*

Non ſolum enim bilis, quæ ... xia corpori futura erat, excer... inter excernendum ſimul etiam ... & ſuperfluam pituitam, quæ ... inteſtinis plurima coacervatur ... detergit, & expurgat.

Præterea ei intestinali alter pergens chyli distributionem accelerat, & fæcum excretionem extimulat.

Galenus secundo de temperamentis & alijs locis scribit, duos esse meatus bilem expurgantes, & alterum in ventriculi fundum inseri. *Meatus [illegible] ventriculo accedens.*

Qui porro hunc habent insertum, eos crebris vomitibus infestari solere.

Vesalius diligens harum rerum scrutator, unum tantum hominem se vidisse refert, in quo hunc meatum ad ventriculum pertinentem animadverterit, qui tamen diu viveret, neq; vomere neq; nauseare consueverit. *Vesalij sententia de meatu fellis in Ventriculum [illegible].*

Quidam prorsus vesicula carent, ut de quibusdam refert Aristoteles lib. 4. de parti. animal. qui fuerunt longioris vitæ. *Aristotelis sententia.*

CAPUT XXVIII.

DE LIENE.

Lien organum est, expurgando crasso ac feculento Epatis excremento dicatum.

Illud

Vsus lienis. Illud enim ceu iucundum [illegible] militare singulari, ac propria [illegible] trahit, attractumque rarefacit, [illegible] sibique tandem in alimentum vert[illegible]

Caussa hilaritatis quare dicatur. Cumque huius crassioris [illegible] tione, reliquam massam, quae [illegible] tur, puriorem splendidioremque [illegible] ritatis caussa esse dicitur.

Hinc dictum illud peruulg[illegible] ridere facit.

Caussa actionis ipsius. Caussa omnium actionum lien[illegible] coris, reliquorumque viscerum om[illegible] ipsius seu substantiae calor, qu[illegible] ossarum arteriarum implantatio[illegible]

Substantia Nigricat autem tam in[illegible] ira, atro, & obscuro quodam [illegible] lem in Elephanticis videmus.

Respondet enim membroru[illegible] tia humorum qualitatibus, qu[illegible] uatur. Si cum substantia epat[illegible] tur, rarior est, si cum pulmon[illegible]

Situs. Situs est lien in sinistro [illegible] inter vertebras & spuria[illegible] cartilagines, versus posteriora[illegible] deprehendi possit.

F[illegible]

Formam habet vulgo longam oblon- *Forma.*
guam, sed crassior latiorque est in homine,
quam in reliquis animalibus.

Sinistro latere modicè gibbus est.

Dextro sinus est, qui ventriculi fun-
dum contingit, & tubere suo collisione i-
psius non mediocriter cavatur.

Obducitur ut epar una simplici tuni- *Tunica lienis.*
ca, ex omento orta, [illegible]
[illegible] in pa-
[illegible]
[illegible] gratia [illegible].

Venæ melancholicum excrementum *Venæ deferentes succum melancholicum.*
deferentes, à minori ramo venæ portæ or-
tum habent, & inferiori membrana o-
menti fulsitæ, cavæ lienis parti inferun-
tur.

Pari serie cum venis, arteriæ quoque *Arteria lienis.*
ipsi implantantur. Oriuntur hæ ab illa
arteria, quæ prius separatim à magna ar-
teria deducitur.

Venam, seu meatum, quo lienis ex- *Vena à liene in ventriculum ducta.*
crementum superfluum in ventriculum
deferri dicitur, omnium medicorum sen-
tentia, astringendi ac roborandi ipsius

causas Vesalius longa obseruatione [illegible] bendere non potuit.

CAPVT XIX.

DE VENA CAVA iusq; in omnes corp[oris] partes distributione.

Sanguis in hepate confectus, [illegible] tenuis felle, & lienis [illegible] mento purgatus, deinceps à vena [illegible] cipitur, & per eam in [illegible] omnes corporis partes distribu[illegible]

Serosum excrementum sanguini permixtum.

Permixtum ei sanguini [illegible] quoddam, & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] bus per [illegible] Hepatis [illegible] quos [illegible], ac [illegible] receptis, [illegible] [illegible] [illegible] exugitur, ac per [illegible] [illegible] deijcitur.

De ortu Venarum.

[illegible] esse principium venarum [illegible] [illegible] [illegible]

tia est. Vesalius tamen venam cavam asserit, venam cavam principium suum sortiri, quod parte amplius principium [illegible], ad dextrum cordis sinum pertinere, quam ullis alia ipsius amplior [illegible], & quod per eam [illegible], [illegible] cadente, & quod recta [illegible] portiuncula tantum ad [illegible] [illegible], [illegible] principium [illegible] scatur.

Vatur [illegible] Vesalius, [illegible] ex [illegible] [illegible], quam venas ex hepate principium ducere.

Sed hæc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in Medicina [illegible] usum, [illegible] [illegible], & Vesalius [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] vena porta [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] corpus [illegible]. [illegible] vena cava [illegible] ab Hepate inchoamus.

[illegible], [illegible] [illegible] [illegible]

Vena caua distributio

sic se habet: Secundum posteriorem regionem, ea parte, quæ dorso, & lateri spinæ proxima est, protensa ... riore sede ramos promit, in iecoris ... numerosa sobole digestos.

Sursum autem ascendens, ... partem septi transuersi, & cordis ... crum septo contiguum, peculiari ... ne permeat, ac septo eius insign... gines, quibus ipsum nutritur, ...

Hinc paulatim ad sinistrum ... amplo orificio ad dextrum cor... cum dextra cordis auricula con...

Vena coronalis.

A posteriori parte huius ... nis, vena prodit, quæ, instar coro... basin cingit, & deorsum per cor... ficiem ramos digerit.

Vena ἄζυγος.

Porrò caua sursum supra ... dens, cum inuolucrum eius hac ... sus penetrauit venam ἄζυγον ... latere deducit in octo costarum ... vtriusq; lateris.

ἄζυγος autem dicitur ... quod nullam habet arteriam com... reliquæ ferè venæ habere solent.

Es

Ex hanc vena dicta Vesalius colligit nihil referre, vtrius brachij vena in pleuritide secetur, aut si discrimen aliquod statuendum est, dextri brachij venam semper secari debere, quod rectitudo situs earum ad dextrum latus magis vergere videatur.

Ceterum venæ iugulares sub ipsis clauiculis in duos magnos ramos diuiduntur. Huic diuisioni natura magnam glandulam, quam θυμὸν vocant, subiecit. Θυμὸς. glandula.

Rami autem per illud spatium, quod inter clauiculas, & primam thoracis costam medium est, vtrinque ad brachia excurrunt, sub axilla sese inflectentes, Vnde & axillares, & interiores brachiorum venæ dici solent: Vulgò basilicas vel hepaticas vocant. Venæ axillares. Vena βασιλικὴ. epatica.

Occupant inferiorem cubiti sedem, & à peritis medicis secari solent in ipso cubiti flexu, quo loco maxime apparent, in ijs affectibus, qui infra clauiculas, thoracem aut hypochondria infestant.

Verum antequam hi rami thoracem egrediantur, in ipso progressu propagines quasdam mittuntur, in glandulam, in os

pectoris, costarum intervalla, in ... & thoracis musculos. Egressi autem ... culos emittunt, in axillarum glandulas, in musculos scapulis subiectos, & ... pleras partes.

Porrò ex his ramis venae ... iuculas utrinq. duae insignes ... scuntur, quarum una propè glan...

Vena iugularis. *σφαγίτιδες.*

Altera paulò altius exorta, ... usque in caput fertur, Ambae iugul... cantur, Graecis σφαγίτιδες.

Sed ea quae per ceruicis intus ... citur propinqua Oesophago inter... quae sub cute delitescit, exterior ... appellatur.

Ab hac externa, paulò supra ... lum deducitur ea, quae per ... brachium excurrit, quam ... & κεφαλικὴ appellauerunt ... ta cubiti flexum, in superiori ... gione apparet. & secatur in ... febribus, qui supra claviculas, ... caput infestant.

κεφαλική.

Mediana.

Media, seu ut vocant Media... est, quae sub flexu articuli cubiti ... mo-

merali, & axillaris ramis concurrentibus conflatur. Hoc perspicit, cum [illegible] quas [illegible], superiores, & inferiores, singulatim detrahere volumus.

Haec mediana vena radicem, paulo ultra ipsius longitudinis medium, conscendit, & in externam cubiti sedem [illegible], ubi [illegible] Y literae [illegible] rami finduntur, quorum alter in spatium sub medio, & annulari digito, alter in pollicem, & indicem deducitur. Internam vero cubiti, & manus sedem fere occupat alter ramus axillaris venae, qui intra cubiti articulum [illegible]. Mediana unde. Y

Vena, quam tonsores Medianam vocant, fere nihil aliud est, quam ramus axillaris ad medium [illegible] porrectus. Mediana tonsorum.

Quia vero in extrema manu multa venarum dispersio apparet, & Cephalicae [illegible], cum eam quae intra pollicem & indicem consistit, appellant: Axillarem vero, eam, quae intra annularem & minimum, vel intra annu- Cephalica ad pollicem. Salvatella Splenica.

larem & medium digitum est, [illegible] la demonstratione falsum est. Cum [illegible] bis vena in externa manu sita, me[illegible] propagines sunt.

Preter commemoratos iam [illegible] venæ axillaris, et humeralis, perm[illegible] alij in superficie, sub cute latentes, [illegible] tima musculorum, tam in brachi[illegible] extrema manu: Verùm cum hi [illegible] neque in omnibus hominibus simil[illegible] [illegible] nec eorum ita magnus vsu[illegible] venæ mittere, nihil opus est, [illegible] sus inuestigare. Dicendum [illegible] ceps, quomodo iugularis venæ [illegible] res partes distribuantur.

[illegible] distributio.

Externa iugularis, à qua [illegible] nasci dicebamus, sursum ascen[illegible] ad aurem vsque peruenit, varios [illegible] tit in faciem, tempora, et capit[illegible] nonnullos etiam in cerebrum [illegible]

Tam longè autem exporrigu[illegible] dextra sinistris in corporis me[illegible] rant. In cerebrum perueniunt [illegible] foramen, quod est propè auris ra[illegible] superior maxilla cum inferiori com[illegible] tur.

Iugularium in cerebrũ deductio.

Interior iugularis Oesophago insistens, cum ad maxillae regionem peruenit, ramulos suos cum exterioris ramis commiscet, eosq; in fauces, guttur, laryngem, linguam, palatum & omnes oris partes diffundit. Hinc altius paulum producta in spatium illud, quod intra capitis basim, & palatum medium est, distribuitur, & narium venas constituit.

Aliae plures sunt iugularium propagines, cuiusmodi sex ab vtraq; latere recensuit Vesalius, quae media via inter cerebrum, et cerebellum crassae membranae suffultae, ad capitis summum contendunt, ibiq; locum illum constituunt, quem TORCVLARE appellant. Inde enim per tenuem membranam in vniuersam cerebri substantiam dispergentur, & iuxta glandem tenuissimae associatae, corpus illud constituunt, vel mirabilem plexum χοροειδῆ nominatum.

Torculare.

Exactior doctrina de vasis cranium ingredientibus, petenda est, ex decimo quarto capite lib. 3. operis Vesalij.

CAPVT XXX.

CAVAE VENAE SE-ries infra iecur.

PRopagatio venarum à vena cava descendentium sic se habet.

Magnus truncus venae cavae [illegible] cui innascitur cum diceb[illegible], [illegible] dorsi [illegible] [illegible] [illegible] dum rectitudinem [illegible] ac primum [illegible] Renis: Dein dextri [illegible] [illegible] quidam peruagit: Ubi vero [illegible] di [illegible], duas amplas [illegible] trinque in corpora Renum [illegible] gentes Renales vocant, [illegible] sunt [illegible] Renibus [illegible] quasi emulgeant. Harum dextra tenerior est, sinistra depressior, [illegible] nibus [illegible] [illegible].

Emulgentes.

Vasa seminaria.

Vas sinistrum.

[illegible] [illegible] [illegible] narum [illegible] [illegible] non ex vena cava [illegible], sed ex [illegible] [illegible], sub [illegible] emulgentis [illegible]

Hæc vasa seminaria lumborum musculis instrata, deorsum secus pubis ossa feruntur, multisque anfractibus testes adeunt. *Ductus vasorum seminarium.*

In mulieribus ad ossa pubis pertingunt, nec extra peritonæi continentiam elabuntur.

Porrò in hac lumborum regione, permulti rami à vena caua in spinalem medullam distribuuntur, per foramina neruis in vertebrarum lateribus exsculpta: Item in abdominis & lumborum musculos.

Ad ossis sacri initium vena caua arteriæ magnæ cedens, ipsi se substernit, ibique in duos magnos æquales ramos diuiditur, qui singuli deinceps in progressu alias propagines ex se mittunt, quas priusquam ad crura perueniant, vicinis membris impartiuntur, nimirum ossis sacri & abdominis musculis. Recto intestino & podici, in quibus illæ terminantur, quas Hæmorrhoidas propriè appellant. Vesicæ, eiusque ceruicis fundo, ceruici vteri ac peni. *Venæ Hæmorroides.*

Præter dictas modò propagines duæ

venæ

venæ ab vnoquoq; trunco ad cru[illegible]dunt, quarum vna in prioris f[illegible]sculos absumitur.

Altera ampla ac manifesta f[illegible] tripartito finditur, & vnum [illegible]mum mittit per interiorem tibi[illegible] versus interiorem malleolum. [illegible]

Saphena. nam Saphenam vulgò vocant, & [illegible] veri affectibus secare solent [illegible]

Alterum ramum in poplit[illegible] tum in posteriores eiq; musculos [illegible]

Tertium per externam tibi[illegible] exteriorem malleolum dedu[illegible]

ἰσχιατικὴ. ἰσχιατικὴν vocant, quod in coxe[illegible]ctibus secari solet.

Hi tres rami à maxima ve[illegible] unte deriuantur, ea ferè parte,[illegible]ter duo inferiora ossis femoris [illegible]plite latet.

Verùm cum hi, qui ad m[illegible] pedem sub cute propagantur, [illegible] diuersis corporibus, sed etiam [illegible] minis, dextro, ac sinistro crure, [illegible] differentes ductus habent, q[illegible] gratia eos inuestigare volet, com[illegible]

faciet, si vinculis crura intercipiat, aut pedes in calidam aquam mergat.

Eadem in manibus est ratio.

Recentiores Medici duas binas superficiarias venas in pede secare solent. Harum alteram iuxta magnum digitum, exporrectam Apoplecticam vocant. Alteram iuxta paruum digitum renalem. Sed praterquam quod periculosum est, illas venas secare, in pede propter neruorum tendinumq; in illa parte concursum, minus etiam promptè sanguis ex ipsis emanat, quo enim longius procurrunt, eo arctiores fiunt. Cumq; hæ omnes magna ex parte ortum habeant à magna illa propagine quæ à magno trunco per inguina femoris ac tibiæ inferiorem sedem ad pedum deducitur, nihil opus est, remotis ac paruis venis consectari, cum sine periculo grandiorem ipsam secare liceat ad internum genu sectã, vbi satis conspicua esse solet, si nimius adeps, aut astricta cruris deligatio eam non occulet. Apoplectica. Renalis. Vena poplitis.

Eadem causa est, cur & tutior & expeditior phlebotomia sit, sectis cubiti venis, quam extremæ manus. CAP.

LIBER TERTIVS

CAPVT XXIII

DE RENIBVS

[illegible] R[illegible]

[illegible]

Renum situs. *V[illegible] autem uberius [illegible]*
inceptum adiuuent, quod [illegible]
proximè, epatis natura cal[illegible]
spine latera, circa decimam, [illegible]
& duodecimam uertebram [illegible]
costa in posteriora maxime [illegible]
proximè sub diaphragmate.

Dexter sinistro ferè [illegible]
Contingit tamen interdum, [illegible]
tro sublimiorem esse: Aequa[illegible]
tam nunquam habent, ne [illegible]
cem oppositi aliter in contrarium [illegible]
actionem alterius impediret.

Gemini quare? *Gemini facti, ut altero [illegible]*

[illegible]

[illegible] Caro renū.

[illegible] Tunica 2.

[illegible]

Neruorum quoq; à sexta coniugatione [illegible] Nerui.

Quod

Figura. *Quod ad figuram Renum atti-*
sit, & oblongi sunt anteriore parte
lateribus compressi.

Interna sede, qua emulgen-
admittunt, cauitatem habent tu-
berculo diremptam.

Externa sede gibbi sunt, ut [illegible]
res: Fibras quemadmodum, & [illegible]
pulmones nullas habent, sed [illegible]
ad ipsos perueniunt, fibræ, [illegible]
retentionem, ac expulsionem [illegible]
uant.

Perueniunt autem, [illegible]
Venæ emulgentes. *mus, ad Renes transuersim ex [illegible]*
venæ emulgentes, Et similiter [illegible]
uerso ex magna arteria sub [illegible]
arteriæ.

Hæc vasa priusquam ad R[illegible]
niunt in duos truncos singula [illegible]
Ingressa verò in vnū membr[illegible]
pus degenerant, constituuntq[illegible]
Sinus renis. *cauum sinum. Hinc deinceps [illegible]*
rem & posteriorem partem, per [illegible]
Renis corpus rami complures p[illegible]
qui tandem inter se rursus coim[illegible]

ter se commiscentur. Hic sinus unà cum ramis sanguine seroso, & aquoso plenus semper inuenitur, sed quod sanguineū est à Renum substantia attrahitur, & in nutrimentum vertitur: Serosum vero in alterum sinum colligitur, qui eo loco consistit, vbi dictum memoranesum corpus, corpori Renum non adnascitur. Estq; hic sinus exanguis, et semper adipe aut iusculo infarctus, initium meatuum vrinariorum, vnde nonnulli colatorium vrinæ, & operculum οὐρητῆρος vocant.

Porrò οὐρητῆρες, seu meatus vrinarij, vrinam in vesicam longius à Renibus semotam deducentes, venis perquam similes sunt. Constant enim vna simplici tunica, sed venarum tunica paulò duriore, nec fibris vllis prædita. οὐρητῆρες.

In progressu adnascuntur peritonæo & alteram tunicam ab eo assumunt. Inseruntur tandem in vesicæ partem posteriorem, non procul ab ipsius ceruice. Ac primò quidem obliquo ductu, aliquandiu sub exteriore vesicæ tunica feruntur, priusquàm in cauitatem ipsius penetrent, quod *Vreterum in vesicam insertio.*

 eò con-

eò conducit, ne vesica nimium a… eosdem meatus vrina rursus re… possit.

CAPVT XXXII.

DE VESICA VRInaria.

Vsus. *VEsicam natura construxit, … lans paulatim à Renibus … coaceruetur, ne assiduè eam re… remur.*

Situs. *Collocauit autem in infim… osse pubis propè stercorum excre… receptacula. Incumbit enim i… cto, nisi quod in mulierum corp… dius interiacet vterus.*

Figura. *Formam habet sphæricam … Partem eius sublimiorem ampl… dum appellant, humiliorem ve… gustiorem ceruicem seu collum …*

Substantia. *Constat vna simplici mem… plici villorum genere intertext… à peritonæo, à quo producta m… brana ipsam intestino recto, …*

ribus vtero, & ossi pubis annectunt.

Ceruix, qua vrina redditur, musculo orbiculari cingitur; vt intestini recti extremum. Huius musculi actione ceruix constringitur, ne præter arbitrium nostrũ importuna fiat vrinæ excretio. **Ceruix vesicæ.**

Fœminis ceruix breuior est, maribus productior, Prominet enim ipsis intra os pubis, & ligamentosis penis corporibus, de quibus post agemus, connascitur.

CAPVT XXXIIII.

DE NOTIS TEMperamenti epatis.

Communia omnia nutritionis organa nunc recensuimus, eorũq; vsum, structuram ac compositionem explicuimus. Si quis volet ea commodè distinguere, poterit duas earum differentias statuere. **Duæ differentiæ organorum nutritioni destinatorum.**

Quædam enim concoctioni, ac distributioni communis alimenti præfecta sunt, vt: Ventriculus, Intestina, Venæ Mesentery, Epar, Vena caua.

Alia expurgandis, deducen[...] cipiendis excrementis destinata [...] Vesicula fellis, Renes, οὐρητῆρες [...] rinaria.

Epar præcipuum [nu]tritionis organum.

In his omnibus principatum [...] par, præcipuus enim fons est, [...] guis nutritionis materia in corp[...] sum promanat. Quare natura [...] tus nobis est perspicienda, atq[...] dum, qua ratione temperamen[...] ipsius, in quo omnis facultas [...] consistit, inuestigari debeat.

Imprimis itaq; vt suprà i[...] mentis monuimus, cuius inter[...] rium temperamenta inquirim[...] endæ sunt propriæ ipsarum a[...] opera.

In epate itaq; primò consi[...] sanguinis, & excrementorum[...] generantur, natura: Similia e[...] generare solet, ac suo temperam[...] nientia. Temperatum iecur, [...] & excrementa omnia gigni[...] & qualitate mediocria. Calid[...] rem sanguinem generat, tum [...]

lem, tam atram copiosiorem: Frigidius verò sanguinem frigidiorem, ac plus pituitæ gignit: Humidius sanguinem magis copiosum ac liquidiorem, siccius pauciorem ac crassiorem producit.

Porro Epatis sanguinisq́ temperamento totius corporis, temperamentum, calor, & habitus respondere solent, nisi cor obstiterit. Id enim cum præcipuus sit caloris fons, si pro naturali statu calidius fuerit, Epatis sanguinisq́ frigiditatem perfacilè obtundit, totumq́ corpus calefacit. Quomodo cor corrigat epatis intemperiem.

Si frigidius fuerit, id est minus quàm pro natura sua calidum, sic quoq́ Epatis sanguinisq́ caliditatem cuincet, ac reliquum corporis habitum refrigerabit, nisi epatis caliditas admodum fuerit intensa, quod raro admodum accidit.

At si humidius fuerit, humiditatem ad contrarium habitū transferre nequit.

Corde vero non obsistente totius corporis temperamentum, cum epatis sanguinisq́ temperamento consentit, quod suprà ostendimus tactu indicari debere, præterea etiam signis, quæ ab habitu, colore, &

 pilis

pilis sumuntur, ostensumq́ est ... corporis habitum, quem ... nant, à sanguine, ac temperam... do humidoq́ proficisci, Carnosum ... pinguem simul, ab humido, & ... cilem à sicco.

Item humidi corporis par... molliores, sicci verò duriores.

Colorem porrò à sanguine, ... ramento frigido album gigni, ... ro, tum rubrum tum nigrum.

Signa ab Hypochondrÿs.

Signa verò quæ à pilis sum... ximè hic in hypochondrÿs, ut ... epar continentibus obseruand... lidi enim Epatis hypochondri... præsertim si cum caliditate si... coniuncta fuerit: Frigidi ver... pochondria glabra sunt.

Venæ notæ tẽperamẽti Epatis.

Cum autem venæ omnes ... ducantur, eiusq́ naturæ resi... quoq́ ex ipsis ac Epatis tempera... camus: Amplæ enim venæ ... gustæ frigiditatis significatione... Calor enim in prima generatione ... stendit, ac dilatat, Frigiditas co... stringit, coarctatq́.

Amplæ.

Angustæ.

Molles venæ humidi, Duræ sicci tēperamenti sunt notæ.

Ad superius commemorata signa, accedit etiam morborum alterantiumq; causarum obseruatio.

Temperatum Epar morbis omnibus ex æquo resistit.

Intemperatum similibus morbis facilius adficitur, Calidum calidis, Frigidum frigidis.

Calidum, & humidum putridis morbis totum corpus maxime facit obnoxium.

Quæ autem intemperata sunt, iuuātur alterantium causarum contrariarum moderato vsu.

CAPVT XXXIIII.

DE ORGANIS GEnerationis.

Singula corpora, quomodo nutritione aliquandiu sustententur, atq; ad iustam senectutem perducantur, supra demonstratum est: At cum omnia caduca, ac mor-

Omnia genita causam interitus sui in se habent. *tali materia constent, interitu... causam infixam habeant, sapienti... ra prouidit, vt quod singulari s... conseruari nequit, specie saltem p... neret.*

Ac primum quidem maris f...
Mas. *sexus, quos in plantis confudit in ... tibus discreuit, ac distinxit. Et m... condidit, vt esset animal, à qu... tionis principium in alterum ...*
Fœmina. *Fœminam verò, quæ illud susci... teriam vberiorem adjiceret, ... gigneret.*

Semen. *Materiam autem gener... tusq; principium semen appell... nerandi facultatem solos testes ... idcircò etiam inter membra p... numerari diximus.*

Conceptum semen fouet ... minæ vterus, donec tandem in ... animal euadat.

Vtero autem testes, & v... ria addita sunt, ex quo appare... portionem aliquam à fœmina ... uari, & cum maris semine comm...

In mare verò quomodo se habeant generationis organa primum consideremus. **Organa generationis in mare.**

Cum venis seminalibus, quarum propagationem nuper ostendimus, concurrunt arteriæ, vtrinque à magnæ arteriæ trunco productæ. Duplicia hæc vasa ita coniuncta, nempe vena & arteria, vasa seminaria præparantia vocari solent; quòd succum, ex quo semen conficitur, testibus apportent, & quodammodo præparent. **Vasa preparantia.**

Feruntur autem extra peritonei cauitatem supra os pubis deorsum circa inguina. & priusquam testes attingant, corpus efformant, quod Græci κιρσοειδῆ παραστάτην nominant, hoc ipsum superiori testis parti inseritur, ac variè in ipsius substantiam distribuitur, intimæ quoque ipsius tunicæ ramos plurimos offert. **κιρσοειδὴς παραστάτης.**

Testium vero substantia alba, mollis, lactea, ac glandulosa, propria ingenitaque vi attractum succum in semen commutat. **Substantia.**

Forma ipsorum rotunda, ac oblonga est. **Forma.**

Posteriori ipsorum sedi, aliud validum quoddam vas adnascitur, confectum semen excipiens. Et initio capreoli instar con-

contortum, deinde instar nerui [illegible] *ferens appellari solet.*

Ascendit autem eadem via [illegible] *nei cauitatem, qua seminalis ma*[illegible] *teria prius descenderat, ac inde* [illegible] *pubis os reflexum, posteriorem* [illegible] *accedit, ibique cum alterius lateris* [illegible] *nitum in vesicæ ceruicis radicem* [illegible] *tur.*

Ἀδενοειδὴς παραστάτης. *Eodem insertionis loco, glan*[illegible] *quoddam corpus cernitur, quod* [illegible] ἀδενοειδῆ παραστάτην *nominant,* [illegible] *ter secandum semine plenum est.*

Conducit autem potissimum [illegible] *meandum communem vrinæ sem*[illegible] *meatum, qui ab hoc glanduloso* [illegible] *cipiens, primum deorsum mo*[illegible] *ac mox sursum rursus, ad* [illegible] *regionem recurrit, ibique corp*[illegible] [illegible]

Penis constructio. [illegible] *tia* [illegible] *ad ligamen*[illegible] [illegible] *pro*[illegible] [illegible] *& fungosa* [illegible]

ri, extendiq́; ac laxari facilius queant.

Crasso sanguine semper plena reperiuntur, perueniunt enim ad ipsa plurimæ venæ, & arteriæ, sed qua via ipsæ ingrediantur, sectione vix deprehendi potest.

Recipiunt etiam neruos ab infima parte ossis sacri.

Item musculos ab osse pubis, & ab orbiculari musculo intestini recti explantatos, quæ tandem omnia carnosa membrana, & cute teguntur.

Extrema sui parte in acutum angulũ desinunt, sed obnascitur ipsis carnosa quædam substantia, quam glandem nominãt, hæc totum communem meatum ambit, ac primũ quidem ampliorem efficit, sed rursus angusto foramine coarctat, quo fit, vt Gonorræa laborãtes, hac parte vlceribus magis infestentur, propter seminis ibi hærentis acrimoniam. Glans penis.

Idem accidit quoq; inter anum, & testes, eo loco quem Perinæum nominamus, propter eum, quem diximus modo, meatus ad superiora reflexum. Perinæum.

Inte-

Tunica testium. *Integuntur testes tribus tunic[...] tima, quæ testis substantiæ proxim[...] scitur, crassa, dura validaq; mem[...]* ἐπιδίδυμις. ἐπιδίδυμις καὶ ἐλυτρὸς *græcè nomina[...]* δυμοι *enim illi testem appellant. [...] stantiam testis mollem ac fungos[...] net ac valorum, quæ ad testem v[...] insertionem connexumq; firmat.*

ἐρυθροειδής. *Altera huic proxima venar[...] quentia, & adnata carne rubens* [...] ειδὴς *dicitur, quæ à peritonæo pro[...] Vasa enim seminalia, qua parte e[...] ritonæum procidunt, comitatur, [...] laxata, ac rupta est, ramicosis a[...] occasionem præbet.*

Testi nunquàm adnascitur [...] quàm inferiori sede, qua carnos[...] loco Vesalius testis musculum [...] κρεμαστήρ. *quem veteres* κρεμαστῆρα *appella[...]*

ὄσχεον. Scrotum. *Tertia extimaq; tunica, quam* ὄσχεον *nos scrotum appellamus, [...] testis propria, sed vtriusq; commun[...] ducitur ex cute, & carnosa [...] quæ hoc loco tenuior est, quàm [...] corpore, sed venis pluribus inte[...]*

CAP[...]

CAPVT XXXV.

DE VTERO.

VTerus organum concipiendo semini formandoque fœtui dicatum, inter vesicam, & rectum intestinum repositus est. *Situs.*

Duæ potissimum in ipso, ut in vesica partes notantur: Fundus & ceruix, vel collum. De fundo agamus primum. *Fundus. Ceruix.*

Constat vna simplici, ac crassa tunica, tota quidem membranosa, ac neruea, sed exili etiam carne intertexta.

Fibras habet omnis generis, Rectas, quibus semen attrahit intimas easdemque paucas, his succedentes obliquas, plurimas, conceptum enim semen diutissimè retinere debet. *Fundus omnis generis fibras habet.*

Transuersæ, quibus expellendo fœtu vtitur, extimæ sunt.

Quo à fœtu vteri forma magis extenditur, eo magis attenuatur.

Obducitur et altera tunica, à peritonæo exporrecta, sed anterior, posterior, superiorque ipsius sedes partibus quas attingunt.

Laxior vteri connexio. gunt, non adnascuntur, latera ta... branis vasa deducentibus, perit... nectuntur.

Liberum enim, ac laxum ita ... ueniebat, vt vnà cum fœtu ad ... & ilia vsq; commodè distendi, ac ... se concidere, atq; ad illam angust... gi possit, quæ ad amplexandum, ... parte contingendum semen est ne...

In quibusdam mulieribus, ... ætate prouectioribus, fundi vte... um prælaxitate, ad ceruicis vsq; ...

Vteri procidentia. bitur, quem morbum vteri pro... nominant.

Vteri cornua. Superior vteri pars, vitu... cornua producenti non absimili... tusos angulos profert, quos cor...

Vasa seminaria in mulieribus. lant. Hæc vasorum muliebre ... rentium insertionem excipiunt.

Interior fundi superficies ... simplex sinus, nequaquam, ... sinibusq; pluribus cellulis ... sima eius pars, perindè vt penis ... tusior, exigua quadam rima per ...

sum est perforata, eaq; in ceruicis amplitudinem prominet.

Hanc rimam orificium vel os uteri appellant, semper conniuet clausumq; manet, præterquam quando naturali minimeq; arbitrario instinctu semen admittit, aut fœtui mensibusq; iter præbet. Os Vteri.

Ceruix, vel collum uteri, altera uteri pars teres est, minusq; quam fundus rotunda, ac si cum fundo conferatur in non prægnantibus amplitudine ipsi non cedit. Ceruix.

Vesicæ ceruicis insertionem anteriori sede paulo supra ipsius orificium excipit.

Substantia eius valde affinis est ei, ex qua corpora penem efformantia constitui dicebamus. Ne vero frigus facile ad uterum pertingeret, ceruix rugis multis implexa est, & orificio eius Cutaneæ seu Coreaceæ, quædam carunculæ adnascuntur. Græci νυμφην Latini colliculos & alas vocant. Substantia ceruicis Vteri. νυμφη. Colliculi. ala.

Hæ quibusdam mulieribus ita intumescunt, ut non nisi præcisione earum curari queant. μυρτον. Ὑποδερίς. κλειτορίς.

Nerui plurimi in totum uterum, sed maxi-

exilem quandam membranā es
venulis consperſam, eam Hyme
putantq́, ſanguinis profuſionem
membranæ ruptione in primo
ciſci, ſed certum eſt, eam non o
ſam fieri, quàm quod ceruicis l
in non expertis Venerem arctius
niuebant, & quaſi conglutinat
primum diuellantur.

Venas vbiq́, hic concomita
liq́, ductu ad vterum perueniun

Cum verò hæc vaſa longius
ceptum iam ſemen extendunt
cundinam diſperguntur, Hip
veteribus omnibus κοτυληδόνες
cetabula dicuntur, quæ vox i
videtur, quod in quibuſdam
animaduerſum ſit, cum abrupt
na recens peperiſſent, vaſorum
deſinentium extremitates, hem
quaſdam cauitates repræſentaſ
interna vteri ſuperficie omnibu
dietas piſæ impreſſa fuiſſet.

ſſe volunt, Hymen.
en appellãt,
n ab huius
coitu profi-
ob aliã cau-
latera, quæ
s prius con-
ta erant, tũ

Arteria & -
ntur, ſimi- tere.
nt arteriæ.
s ſe in con-
, atq; in ſe-
ppocrati &
ες, id eſt a- κοτυλη-
indè ducta δῶνες.
animalibus Acetabula
ta ſecundi-
in vterum
miſphæricas
ſe, quaſi in
us locis me-

CAP-

CAPVT XXXVI.

DE INVOLVCRI[illegible] fœtus.

Innolucra tria fœtus.

Porrò à superficiaria seminis parte [illegible] illi inuolucra, quibus intectum [illegible] esse videmus, generantur, horum [illegible] [illegible] latini secundinam, & [illegible] [illegible]. Est [illegible] [illegible] [illegible] ex parte, vt putamen [illegible] [illegible] anguli [illegible] [illegible].

Χόριον.

Externa sua superficie [illegible] secundæ [illegible] adnascitur.

Vsus secundina.

[illegible] enim est, vt vasa in [illegible] partamenta, & inde producta [illegible] [illegible], cumque variè in [illegible] [illegible], tandem in duas venas [illegible] terias colligat.

Vmbilicus.

Hæc vasorum collectio vmbili[illegible] citur, penetratque secundam, ac [illegible] membranam, ac tandem medio [illegible] fœtus inseritur, Inde verò vena [illegible] fertur. [illegible]

Arteriæ verò magnæ arteriæ propaginibus per ossis pubis foramina descendentibus implantantur.

Secundum inuolucrum mera est membrana, à crassioris farciminis specie Græcis ἀλλαντοειδὴς dicta. II. Inuolucrum. ἀλλαντοειδής.

Hæc totum fœtum ambit, & quatenus à secundina comprehenditur, validissimè ipsi adnascitur, Aliis locis vterum tantum contingit, nequaquam verò ipsi adnascitur.

Ab vtero quoq; vasa nulla immediatè recipit, sed tantum à secundina exiles quasdam venas, & arterias exporrectas habet, quantum ad nutritionem ipsius sufficit.

Tertia intimaq; membrana secundinæ substantia, & forma persimilis est, nisi quod non ita ampla sit, & tenuior multo, vnde & ἀμνίον, id est Agnina à tenuitate dicta est. ἀμνίον. ἀγνινα.

Hæc vtraq; superficie tota læuis & lubrica, nec ἀλλαντοειδεῖ, nec fœtui adnascitur, nisi solius vmbilici ingressu. Inter hanc, & fœtus cutem, sudor fœtus co-

piosum & pingue excrementum, conti-
tur.

Vrina fœtus vbi colligatur.

In altero verò spatio, quod inter [illegible]
& ἀλλαντοειδοῦς medium existit, [illegible]
fœtus colligitur, ne ea fœtum conting[illegible]
& acrimonia sua cutem eius erodere, [illegible]
exulcerare queat.

Mirabili autem artificio in hoc [illegible]
um per vmbilicum deducitur meat[illegible]
quem à deferenda vrina οὐραχὸν voca[illegible]
à superiore regione fundi vesicæ ad vm[illegible]
licum exporrectus.

Vrina hæc paulò antè partum [illegible]
ens, ceruicem vteri lubrificat, ac [illegible]
ciliorem exitum parat.

Eodem etiam conducit alterum [illegible]
excrementum, quod sub tertia membrana
contineri diximus.

CAPVT XXXVII.

DE CONCEPTIONE & genitalium membrorum temperamento.

Cum

CVm ad generationem Maris, & Fœminæ congressus sit necessarius, non satis erat ad humani generis propagationẽ, generationis organa, ita vt diximus, in vtroq; sexu constructa esse, nisi ijsdem libidinibus stimulum quendam natura addidisset, quo diuersi sexus homines incitati, mutuum congressum appeterent.

Est autem hæc libido vehemens quædam exagitatio à seminis ardore proficiscens, dum id vniuersum corpus perturbans, ac veluti turgens, excerni desiderat. **Libido procreandi**

Plato in Timæo virorum pudenda, hac libidine incitata, comparat animali furioso, quod nulla ratione frenari se patitur. **Pudenda animal furiosum.**

Similiter & mulierum Vterum appellat animal generandi auidum, quod si intempestiuè ac diu à generando abstineat, indignatur, ac moram ægrè fert. **Vterus animal generandi cupidum.**

Quæ verò incommoda à semine præter naturam retento, tum viris tum mulieribus accidant, commemorat Gal. lib. 6. de locis adf. cap. 5.

Ad conceptionem porrò hæc concurrunt, viris, ligamentosa, ac fungosa penis **Conceptio quomodo fiat.**

corpora, spiritu implentur, penis arr[illegible] & seminis viæ distenduntur, testi[illegible] prodeuntia ab ipsis vasa, libidine irr[illegible]tur, ita sit vt semen impulsum, sp[illegible] vbertate turgidum, cum vasis suis [illegible]us contineri nequeat, foras ex[illegible] in extremum ceruicis vteri recep[illegible] tum mox reliquus vteri fundus [illegible] inanis, & appetens, naturali quod[illegible]tu totum se in ceruicem prouolu[illegible] rato orificio obuium semen ad se[illegible] reptumq; auidissimè continet, [illegible] parte comprehendit.

Ore rursus iterum arctato [illegible] nimum quidem dehiscere, [illegible] contactus interdum etiam de[illegible]

Ceterum hæc attractio, [illegible] conceptio non dicenda est, [illegible] etiam generandi facultas in [illegible]tescens, ab vteri natura exci[illegible].

Semen enim quod vno aut [illegible] contentum, immutatum clabitur, [illegible] diutius etiam retentum gener[illegible] causam præbuit, non magis concept[illegible] ijs existimandum est, quàm cibus [illegible]

tric[illegible]

triculo conceptus est, qui aliquandiu postquam assumptus est, crudus, vel in alienam naturam mutatus excernitur.

Ad veram autem conceptionem necesse est, vt virile semen sit fœcundum, quatuor primis qualitatibus benè temperatum, præterea substantia, & quantitate moderatum, nec nimis sit crassum, nec tenue, nec omnino paucum, sed copiosum, à temperatis viris, nec Veneri nimium deditis, emitti solet, deinde id cum impetu, aut saltem non ita multo antè, aut post cum muliebris semine concurret.

Ad veram conceptionem quibus opus sit.

Vterum autem præterquam quod repurgatum sanum, & apertum sit, oportet etiam fœcundum esse, hoc est, perinde ac semen quatuor primis qualitatibus mediocriter temperatum.

Vteri fœcundi dispositio.

Nam qui iusto frigidior, ac densior est, maris semen refrigerat, & crassiorem obstructa habet, quo fit, vt fœtus, nec tenuiter ligetur, nec bene nutriatur.

Calidior, semen torret, atq; exurit.

Humidior, seminis fœcunditatem, tanquam terra palustris, extinguit, vel semen non continet.

 Sicci-

Siccior, alimenti copiam prohibet. hæc de immoderata intemperie intelli[...]da sunt. Modicè enim intemperati [...]rare possunt, præsertim si cum intem[...]tis, atq; in contrariam qualitatem pr[...]uperantia vergentibus, congrediantur.

Modicè intemperati generare possunt.

Nota dispositionis vteri.

Mediocris vteri intemperies, ar[...]ciosa coniectura ex communibus tem[...]ramenti notis colligitur.

Vehemens autem, ac tanta, quæ [...]litatis causa est, Galenus eo vno sig[...]prehendi posse putat, quod Hipp. pr[...] Aphoris. 60. lib. 5. Si suffitus ad os [...]res non penetrarit.

Sterilis vteri nota.

Nimia enim vteri caliditas [...]tum qualitatem vincit, ac corr[...] minus sincera ad os per corporis [...] feratur.

Frigiditas autem densitatem [...]cit, nec omninò sursum vapores eff[...]nit, Idem quoq; facit siccitas.

Humiditas, vt semen, ita & aromatum qualitatem extinguit.

Semen virile.

Virilis seminis natura, sanguinis [...]tiusq; corporis, & maximè testium natu-

ram

ram sequitur. Rarus corporis habitus, siccitatis est causa. Cum enim in raris corporibus plurimum transpiret, necesse est, sanguinem & semen ad paucitatẽ redigi.

Rursus autem crassa, ac pituitosa corpora, vt sanguinem, ita & semen habent crassum, & ad excernendum minus aptũ.

Calidum testium temperamentum maximè in Venerem est procliue, præsertim si siccum etiam fuerit. *Testium temperamentum calidum.*

Frigidum minimè. *Frigidum.*

Humidum seminis plus habet, & Venerem facilè sustinet. *Humidũ.*

Siccum minus habet seminis, idemq; crassum, & à Venere immodica facilè læditur. *Siccum.*

Pili quoq; quibus femora, inguinaq; obsita sunt, temperamentum testiculorum arguunt calidum, iuxta regulas suprà traditas.

Aëtius robur testiculorum significari scribit, si scrotum cum inferioribus tunicis validè annexum, totumq; strictum & compactum fuerit.

CAPVT XXXVIII.

DE FORMATIONE foetus, motu, & situ.

Boni seminis nota.

Caeterum foecundum, ac tempera[illegible] virile semen, exangue, cra[illegible] rens, ac bene continuatum est, [illegible] [illegible] reliquo conferatur, [illegible] calidum, & humidum, magisq; [illegible]

De formatione foet.

Si vtero foecundo concipiatur [illegible] calore excitetur, primum [illegible] men sibi assimilat, vel potius [illegible] permiscetur. Copiosior huius [illegible] rio est apud Galenum in com. [illegible] lib. 5.

Cumq; partibus dissimil[illegible] ditum sit, quicquid in eo cal[illegible] est, ac spirituosum, in intim[illegible] dem se se recipit, crassioribus, a[illegible] bus ipsius partibus vndiquaq; [illegible] bientibus, ac circumuallantibus.

Hę porrò cum ab vteri calor[illegible] siccescunt, ac indurantur, perin[illegible] cem in furnum conie[illegible], membran[illegible]

a[illegible]

de quibus suprà egimus, formam contrahunt.

Quod verò intus conclusum est, concepto tum calore vberiore, tum spiritu turgescit.

Quomodo ex semine in vtero formetur fœtus.

Hic spiritus præcipuum generationis instrumentū vniuersam seminis substantiam peruadit, eamq́ue non solum alterat, sed partes etiam omnes intimas extimasq́ue conformat, easdemq́ue posteà, quandiu vita hominis manet, fouet, ac conseruat.

Quod itaque antè simplex erat semen, nunc naturæ rationem obtinet, vel potius, quæ prius in semine sopita erat naturæ vis, tum demum excitatur.

Quid primis diebus in semine fiat.

Ac primum tres manifestas bullas in semine constituit, trium principalium membrorum, Iecoris, Cordis, & Cerebri rudimenta.

Cum autem conceptum semen ad futuri fœtus formationem nutriri, ac augeri oporteat, ex omnibus venis in vterum pertinentibus, & polyporum modo, molli adhuc corio cohærentibus, sanguinem, quantitate, & qualitate conuenientem, attrahit, ea-

bit, eumq; in roris speciem conuers[...] bi assimulat, atq; ita assidua nutri[...] incrementum capit.

Opus primorum dierum.

Postea vero siccis centibus, ac co[...] scentibus membranis, omnes alime[...] spiritus viæ, in duas amplas venas, [...] demq; arterias vmbilicum constitu[...] colliguntur.

Huiusmodi opus naturam me[...] seruauit Hippocrates. Initio enim [...] natura fœtus refert, conspexisse [...] fœtus rudimẽta in semine sexto [...]

Semen sexto die elapsum.

Apparebat autem obductum m[...] na, qualis est interior crudi oui m[...] na, exteriori putamine detracto [...] tis venulis conspersa erat, & in [...] vmbilici adumbratio cernebatu[...] ata quodammodo dehiscebat: qu[...] in ipsa continebatur, multas h[...] bas, ac crassas fibras, rubro quod[...] more circumdatas.

I. Septimana opus

Etsi enim seminis species in eo [...] lebat, ab affluente tamen sangui[...] rem magna ex parte immutauera[...] iusmodi igitur est primæ septimana [...]

Se[...]

Secunda deinceps, principalia viscera ex bullis modo dictis, conformantur. **II. Septimana opus**

Tertia, quarta, quinta septimana, dicta modo principia longiori interuallo seiunguntur, simulq; ex ipsis Venæ, Arteriæ, Spinalis Medulla, & Nerui propagantur. **III. IIII. V. Sept. opus.**

Eodem quoq; tempore, reliqua viscera, Intestina, Ventriculus, Pulmones, Item, Membranæ, ossa, ac reliqua similaria, conformationis suæ manifestam quandam delineationem sortiuntur.

Sexta septimana, quæ inter spermaticas fibras relictæ erant cauitates, carnosa substantia, lenta ac mucosa impleri incipiunt. **VI. Sept. opus.**

Ad hunc modum, authore Hippocrate, sex septimanarum vel quadraginta duorum dierum spatio, totus fœtus, vt cum tardissi. conformatur.

Masculos verò, & breuiori spatio, nempe triginta dierum, absolui putat.

Reliquo tempore, quo vterus gestatur, formata iam membra siccescunt, ac firmantur, & incrementum perpetuò accipiunt.

Bime-

Fœtus bimestris. Bimestris fœtus, sæpè conspectus ... omnibus partibus absolutus, ea tamen ... uitate, vt dimidij digiti magnitu... non excederet: Cuius caput par ... nuci est, maius ferè quàm pro reliqu... poris portione.

Neq; tamen existimandum est ... ram vno aliquo membro absolut... alterum aggredi. Generatrix ... tas nusquam cessat, sed vno eode... pore, postquàm semen concept... duè omnes corporis partes ... format: Verum præcipua ... ria membra, cuiusmodi sunt, ... Cor, Iecur, & Membranæ, ... continetur, citius promouen... us formata apparent.

Pulmones, Os, Ventricul... na, Vterus, quorum nulla in ... concluso, est actio, postremis ... mum perfecta apparent.

Motus fœtus quomodo sentiatur. Hippocratis quoq; sententi... uentis fœtus motum, primum ... tertio mense, percipi, si mascul... quarto, si fœmina.

Vulgus tamen mulierum nostrarum, qualiscunque sit fœtus, medio ferè gestationis tempore, manifestum motum primum sentiunt, atque ex eo partus tempora computare solent. *Vulgi opinio de motu fœtus.*

Dum utero fœtus continetur, nequaquàm ita conglobatus est, ut genibus faciem attingat, quæ figura extrema cum sit, omnium maximè est laboriosa, sed eam omnis artuum figuram seruat, quæ inter extremam inflexionem, & extensionem media est, minimeque laboriosa.

CAPVT XXXIX.

DE PARTV.

Nono mense, id est, sub tricesimam nonam vel quadragesimam septimanam factus grandior, & alimento spirituque egens copiosiore, diutius se concludi non sustinet.

Primò itaque sese inuertit naturali motu, caputque orificio uteri offert, cruribus in sublime extensis.

Nihil

Nihil autem inter vertendum rū-pitur, cum vmbilicus satis sit laxus, mirum duos interdum cubitos longus.

Inuersio fœtus. *Fitq́ interdum, vt ita inuersus [illegible] aliquot, & totum etiam mensem mane[at] priusquàm partus edatur.*

Partus tēpore quid fiat. *At cum partus tempus imminet, [pro]ximam membranam, ἀμνιον, sua vi [di]rumpit, misceturq́ vrina sudori.*

Os verò vteri quod toto gestationis [tem]pore clausum fuerat, paulatim dehi[scit], vt obstetrices digitum in id inserentes [tu]nicam ἀλλαντοειδῆ, & aquas ori obie[ctas] facilè percipiant tactu.

Acetabula verò vtero adhæ[rentia] citratione fœtus diuelluntur, [se]ntiuntq́ eo tempore parturientes, torsiones magnas ventris, & sanguis indè defluit.

Frangitur posteà ἀλλαντοειδὴς [tuni]ca, cum aqua ex vtero defluit.

Laxatis deniq́ acetabulis omni[bus] quæ vtero adhærebant, prodit tandem [fœ]tus, exciditq́ vtero tanquàm pomum [ma]turum ab arbore soluto pediculo.

Quomodo autem per os vteri ita an[gu]stum

gustum elabatur, nescimus, inquit Galenus, nec aliud, quam admirari possumus. Partus miraculosus.

Nam, quod Auicenna, & alij nonnulli putant, pubis ossa disiungi, falsum esse, in ossium historia docuimus.

Quamquam os κόκκυγος, ossis sacri extremum, & cartilaginosum, partui cedere, & nonnihil extrinsecus euerti non negamus.

Ad felicem igitur partum promouendum hæc omnia concurrunt, Fœtus sanus, ac validus seipsum inuertit, atque ad exitum extimulat, membranas, & acetabula rumpit. Ad felicẽ partũ qua concurrũt.

Vteri fundus transuersarum fibrarũ actione fœtum propellit, seque quàm maximè fieri potest, contrahit.

Huc accedit voluntarius parientium conatus, contento spiritu, depresso diaphragmate, & Epigastrio à musculis ipsius contracto.

Hanc musculorum abdominis compressionem, adiuuat obstetricis manus, cuius officium, his propemodum capitibus, continetur. Officia obstetricis.

I. Vt expectet iustum partus t...

II. Puerperam rectè collocet.

III. Benè prodeuntem fœtum ... excipiat.

IIII. Infeliciter prodeuntem ...

V. Secundinas vtero hærent... ter eximat.

VI. Recentem fœtum regat.

CAPVT XL.

DE MAMMIS

FOetum, quandiu vtero cont... triri sanguine per κοτυλη... bilicum attracto, ex ijs qu... sunt, constat.

Ne verò edito iam infanti... maximeq; proprium, ac famili... tum desit, singulari prouidenti... ne modicè mutato, natura lac in... generat.

Lactis generatio.

Hauriendi verò lactis exim... dam facultatem infantibus om... didit, vt in recens natis statim ...

Facultas hauriendi lactis in infantibus

quibus, si nutricis papilla in os inseratur, à nemine edocti, lac sugunt, ac deglutiunt promptiss.

Estq́; hoc ipsis in omni dolore non minimum leuamen.

Porrò lactis generandi instrumenta sunt mammæ.

Harum substantia maxima ex parte glandulosa est, eo temperamento, ac facultate prædita, vt adductum in venis sanguinem facilè permutet.

Papillæ vna magna glans præposita est.

Huic aliæ frequentes paruæ amygdalarum forma, ac magnitudine in circuitu adiacent. Omnes vero, duriusculo adipe, venarum, & fibrarum, à carnosa membrana productarum, interuentu, sibi inuicem connascuntur. Glandulæ in mammis

Continentur enim omnes inter cutem, & carnosam membranam, vt adeps in reliquo corpore.

In papillæ circuitu, vbi niger ille circulus cernitur, quem ζῶς *Græci nominant, vulgus coronam, cuius pertinacius* ζῶς.

maximæ glandi adnaſcitur, fu... ac fungoſior papillæ ſimilis.

Eſt autem papillæ ſubſtantia ... inter cutaneam & neruoſam, & ... penis ſpongioſa, quæ & turgere fa... concidere poteſt. Senſu autem ex... rædita eſt, vt ex titillatione, & ... ntis voluptas quædam matri ob...

Venæ, ex remotis, & longinq... s, multis anfractibus ad mamm... ciunt, nimirum, vt ſanguis, lactis ... teria, commodius ita præpara... r quàm ſeminis materiam ... maticorum vaſorum ducti... ac elaborari diximus.

Eſt autem harum venarum ... ſeu radix: Vna à ramo axillaris ... ulos pectoris, ac deinde mammas ...

lltera à ramo axillaris venæ ... um petente, ac deindè in m... deſcendente.

rtia ac præcipua radix ſunt ... iæ à iugulo deorsũ ſub pector... tæ, atq; inter cartilaginum ...

a... ci... cu... tr... ti... pe... qu... na... pli... ma... alte... ſang... men... tans... men...

aſſin... alteri... tur ha... 37. & ...

N... ce collo...

uallis in pectoris musculos, & totam mam-millarum substantiam variè excurrentes.

Cæterum, cum nihilo minus sub rectis abdominis musculis deorsum descendant, circa vmbilicum ijs venis, & arterijs oc-currunt, quæ à magnæ venæ, & arteriæ truncis, per inguina ad crura descenden-tibus propagatæ, sursum ascendunt, [illegible] per laterales ἀναστομώσεις implicantur, [illegible] quo ascendentium, & descendentium ve-narum circa vmbilicum congressu, & im-plicatione, mirabilis ille inter vterum, & mammas consensus existit, vt sanguine in alteram partem immodicè fluente, altera [illegible] sanguine destituatur, & vt sanguis ab ali-mento fœtus redundans sursum regurgi-tans in mammas influat, editi fœtus ali-mentum futurum.

Hinc illa menstrui sanguinis, et lactis affinitas, tanta, vt Hippocrates alterum alterius germanum appellet. Explican-tur hæc exactius in comment. supra Apho. 37. & 38. Item 50. 52. 53. lib. 5.

Mammæ vtrinq; in anteriore Thora-ce collocatæ sunt, quod locus alius aptior Situs

illis non reperiretur, & vt pectori ... di pro munimento essent. A cordis ... calore, & Thoracis motu, vicissim hu... modi accipiunt, quod facilius sangu... ad lactis generationem alterent ... quantq;.

Viris nullæ, aut perquàm pau... demq; aridæ glandulæ in mammis r... untur.

Iuuencularum mammæ. *Iuuenculis, priusquàm gener... ptæ fiant, compactæ sunt ac duræ, ... cteo humore imbutæ. Mulieribus ... vltimo mense impleri incipiunt. ... ctantibus nouo lacte assiduè hum... vndè etiam postea molles ac f... duntur, ac seorsim propender... cessunt, adipe illo duriuscu... stentare eas non valente.*

FINIS LIBRI TERTII.

Liber Quartus.

DE THORACE ORGANO facultatis vitalis.

CAPVT I.

DE VITALI FACVLtate, & quomodo ab alijs facultatibus differat, quæ sit ipsius sedes, & à quibus causis impellatur.

Corporum nostrorum triplicem esse substantiam, solidam, humidam & spirituosam, eamq; natiui caloris vi perpetuò defluere, ac dissipari, sed triplici rursus alimento, cibo, potu, ac aëre nutriri, ac conseruari, initio, cum internarum partium structuram aggrederemur, propositum est. ἀνακεφαλαίωσις superiorũ.

Tractauimus autem primò de illa nutritione, quæ cibo, & potu fit, & propriè nutritio dicitur, expliciumusq; trium fa-

cultatum naturalium, Nutricis, Au...
& Generatricis actiones omnes, &...
Nutricis quoque, & Generatri...
na inferiori ventre conclusa, quib...
licet natura ad communis aliment...
bo & potu facti, concoctionem ac di...
tionem, Item ad excrementorum ...
gationem, & ea, quibus ad homini...
creationem, generisque propagation...
tur, ordine Anatomico persecuti s...
que in singulis, quæ esset structura, ...
positionis eorum ratio, ostendimus...
mum est, vt de vitali facultate ...
agamus, eiusque organa cauitate ...
contenta explicemus.

Trãsitio ad sequentia.

Inprimis illud statuendum est, ...
mantia, vitam multo excellẽtiore...
stirpes, posside re, cuius causa est, ...
à cibo, & potu sit nutritio, sed vber...
dam calor, ac diuinior, quem ideo ...
vitalem nominant.

Insitus est omnibus corporis par...
lis, sed in corde abundat maximè, at...
in reliquum corpus diffunditur.

...

Facultas, hunc calorem conseruans, vitalis dicitur, & rectè eam Medici à naturali animaliq; facultate distinguunt, & tertium quoddam genus ex ea faciunt. Non enim nutritioni dicata est, nec in stirpibus reperitur, vt naturalis, nec motu voluntario regitur, vt animalis. *Differẽtia facultatis vitalis à naturali et animali.*

Præterea illis sæpè læsis, hæc integra manet, vt apparet in partibus per paralysin sensu motuq; priuatis, Item in Atrophia laborantibus, in quibus tamen vita, & vitalis facultas integra manet.

Quin etiam in vehementibus febribus vitalem facultatem lædi contingit, reliquis non ita grauiter affectis.

Huius facultatis non solum præcipuũ instrumẽtum, sed sedem quoq; primariam, ac fontem esse cor, declarant, perpetuus ipsius, & Arteriarum motus, ac perennis spirituum procreatio. *Cor sedes & fons facultatis vitalis.*

Cum hæ actiones cordis sint propriæ, facultas sanè, quæ ipsarum efficiens causa est, propriè quoq; cordi assignatur.

Porrò, causæ, facultatem ad prædictas actiones impellentes, tres sunt, Refri-

rationis, Spiritus a
halationis perpetua

Cum enim vitalis
ns substantia, spiri
omnino similis, qu
n quamuis conseru
eus, iisdem quoq; de
alem extingui exist

Apparet autem fa
rbitalis, aut alio lo
ngui.

Similiter & anim
es precludantur, &
churantur.

Causa huius est, qu
ui vitali sit denega
igneum ipsis an
fumosa exhalatio
Recte igitur affirma
ad vitalis spiritus
arium esse, vt cont
& idoneo pabulo n
n excrementum ab
Has autem commod
r, corpora nostra a

alimenti, & fu
necessitas.
is calor, in tem
itus quidam
bus de caus
ari, & extin
causis, calore
mandum e
ammam in
o conclusum

antia mor
omnia cu

od illic f
ta refrig
nentum
etinetur.
amus, vt
s conserua
rary frig
utriatur
eo exhalat.
itates om
mbiens, qu
re &

t
r

t
n
r
p

s
n

e
r
g
p

t
t

p
p

d
s
t
n

Cæterum qui plurimo aëre fr...spirato, contento spiritu nihil ex...moritur, nullo quidem refrigerati... pabuli defectu, sed quod fumosa sp... excrementa non exhalant: Quem... dum enim flammam à crasso ... mo, sic vitalis spiritus à fumoso ... soq; excremento opprimitur, ac ... tur.

CAPVT II.

DE PVLSVS, ET RE... spirationis vsu, & quo... do inter se differant.

Reliqui corporis calor, excep... arteriarum pulsu satis per... contemperatur.

Facultate enim à corde influ... riæ vno eodemq; modo, vt cor per... συστολῇ, ac διαστολῇ attolluntur ac ... tuntur, atque inter dilatandum ... sua omnia aperiunt, simulq; ambi... rem, et propinqui sanguinis tenui... tionem ad se trahunt.

Cum verò per περιλὺν submittuntur vel contrahuntur, crassa, ac fumosa excrementa, ex caloris vstione prognata, in cutem proximasq́; quasq; partes expellunt.

Verum hic cordis, & arteriarum pulsus imbecillior est, quàm vt ingentem illum feruorem ac spiritum copiosum, qui in corde plurimus abundat, temperare ac cõseruare queat, sed maiori omnino adminiculo ad eam rem opus est.

Quare ad huius rei contemperationẽ, & spiritus conseruationem, præter pulsum accedit etiam respiratio. Huius efficiens causa est, non vitalis, sed animalis, atque in arbitrio nostro posita facultas. *Respirationis vsus.*

Causa verò impellens est cordis feruor immodicus, qui dum sensificam potentiam, quæ in pulmonibus, & thorace consistit, irritat, fit, vt sursum retracto diaphragmate, thorax, & vna cum ipso pulmones ratione vacui dilatentur.

Cum autem pulmonum substantia rara sit, ac fungosa, quod in ipsis inter dilatandum vacui relinquitur, id perindè vt follis repletur aëre, extrinsecus, per asperam

ram Arteriam irruente: Concidenti rursus cum pulmonibus thorace, q... mosum in pulmonibus continebatur ... primitur.

Constat igitur respiratio, vt pulsus ... plici motu, Inspiratione, qui διαστολῇ ... piratione, qui συστολῇ similitudine ... det.

Differunt autem, quod pulsus ... li, Respiratio verò ab animali prof... quodq́; pulsus continuus, minimeq́; ... ptus, planè in nostra potestate non ...

Respiratio verò, etsi ex eorum ... motuum sit, qui perpetuò ab in... causis incitantur, cuius generis ... næ, & alui retentio, tamen pro ... stro tardior aut celerior fieri, ac ... cohiberi poßit.

CAPVT III.

DE INSTRVMEN... tis respirationi subser... uientibus.

INstrumenta verò respirationi subseruientia sunt, Diaphragma, Thoracis & interdum etiam Abdominis musculi, Pulmones, Trachea & lenis arteria. *Diaphragma. Musculi thoracis & abdominis. Pulmones Trachea arteria.*

Cum exigua est spirandi necessitas, sufficit solius diaphragmatis actio, In magna vero necessitate accedit etiam intercostalium musculorum actio. Externi thoracis musculi, & qui in abdomine, & in scapulis sunt actionem adiuuant. De singulis organis, ordine Anatomico seruato, ordine dicendum est.

Primum, ac præcipuum respirationis organum est, Musculus ille vtriq; lateri communis, quem Græci Διάφραγμα appellauerunt, quod præter primariam suam actionem, quæ respirationi subseruit, illum etiam vsum præstet, quod cordis sedem à ventre dirimat, prohibeatq;, ne vapores seu impuriores halitus à cibo & potu sursum elati, hanc vitalium spirituum officinam inficere queant. Latini Græcos imitati, illo secundario vsu, & situ septum transuersum appellauerunt. Quanquam si situm propius contemplemur, non transuersum. *Vsus diaphragmatis. SITVS.*

uersum, sed planè obliquum situm
A pectoris enim osse per nothar...
extrema, versus lumborum re...
bliquè, deorsum porrigitur. F... **Figura.**
bet ab alijs musculis longè diuers...
enim amplus & orbicularis. Et m...
pars tenuis, ac membranosa, qu...
nus [illegible] *nominat, in medi...*
darum partium consistens.

Caput ipsius est, à quo prod...
tanquam ex centro ad circum...
ductæ lineæ, in spuriarum costar...
ma, quibus intrinsecus connect...
currunt.

Nerui. *Nerui ex quarto, quinto, &...*
uicis vertebris exorti, atq; in ...
cti, in sublimiorem huius capi...
quæ thoracis capacitatem respici...
tur, qua parte tenuissimum est, ...
magis ad costas accedit, eò crass...
tur.

Propterea diaphragmatis ac...
liorum omnium musculorum, est ...
ad caput contractio, quo modo ...
inferiorem terminum ossis pectoris ...

riarum costarum extrema, intrò, ad centrum colligit, & nonnihil sursum etiam vellit, atque ita sola anterior thoracis pars, quam spuriarum costarum cartilagines constituunt, coarctatur. Posterior vero, quæ est a costis [illegible] vtrinque dilatatur, & septum [illegible] quarum videlicet cartilaginibus septum implantatur, inuicem [illegible]tur.

Atque ad hunc modum contracto, ac sursum reducto diaphragmate, thorax dilatatur, & fit moderata, ac naturalis inspiratio, cui opposita est moderata, & non violenta expiratio, quæ fit, relaxato tantū diaphragmate, & thorace, naturali grauitate, citra vllius musculi actionem in se concidente.

Hæc ita esse patet ex viuorum animalium sectione, & ex eo, quod in suffocatis thorax dilatatus, & diaphragma sursum attractum apparet. Cæterum in maiori respirationis necessitate Thoracis motum adiuuant quatuor musculi, vtrinque extrinsecus thoraci incumbentes. Ac vehementiorem quidem dilatationem vnà cum dia-

phragmate efficiunt, utrinque [illegible]
uers claui[illegible] [illegible]
primus à clauicula enatus, [illegible]
sti inseritur, eumque [illegible]
Secundus à b[illegible] [illegible]
digitis quibusdam [illegible]
apprehendit, qua loco [illegible]
tes degenerant. Tertius [illegible]
rum vertebrarum colli [illegible]
velati digitis, tribus [illegible]
inferiorum costarum inferior[illegible]
thoracem claudens ex [illegible]
regione & interiori sede [illegible]
dem transuersos vertebra[illegible]
sursum usque, ad primam thora[illegible]
ascendit. Hic costas omnes [illegible]
gi deorsum trahit, atque ita [illegible]
primit.

Præter communem [illegible]
los thoracis, motum [illegible]
iuuant, ij, qui propterea [illegible]
Musculi μεσοπλευροι. *interuallis locati sunt, in[illegible]*
tur, Græcis μεσόπλευροι.

Horum exteriores [illegible]
trorsum tendentes à superiori [illegible]
feriorem inseruntur.

Interiores verò ex aduerso situ humiliori costa exorti obliquè, superiorem ascendunt, ita vt X. literæ similitudine fibris suis sese intersecent.

In singulis sex costarum interuallis, quatuor, scilicet duo interni, & duo externi reperiuntur. In spuriarum costarum interuallis duo tantum, ita vt numerus in altero latere existat 34. Intercostales musculi numero 34.

Galenus intercostales interiores, dilatando thoracem iuuando inspirationi, Exteriores contrahendo thoracem, expirationi iuuando præesse vult.

Vesalius exteriores, inferiores costas superioribus: Interiores verò, superiores costis inferioribus adducere cupit, atq; ita omnes thoracem arctare, angustioremq; efficere. atq; ideo factum esse, quod motu, atq; impetu seruare, ac efflationem, vocem, tussim, sternutationem, fecum excretionem, partum, & similes thoracis compressiones, quam ad solam inspirationem, indulgeamus.

Porrò hunc motum opitulantur tandem octo Abdominis musculi. Hi enim Musculi abdominis.

cum simul agunt, ac tendun... ventrem æqualiter comprim... racis quoq; compressioni serui...

CAPVT IIII.

DE PVLMON...

Pulmo aëris promptuarium. QValis sit thoracis motus, & ... musculis gubernetur, ... mus.

Pulmo aëris, quo cor per... get, promptuarium proprium ... lum habet, sed tantum Thora... motum.

Thorace enim distento, ... quadam distenditur, ne inter ... racem vacui quid relinquatur.

Distentus autem semel ... tanquàm follis aëre repletur.

Ac rursus per expiration... thorace, in sese concidit, & qu... in ipso continetur, expellit.

Substantia pulmonum *Substantia pulmonis nihil ... quàm mollis, rara, ac fungosa car... spumoso sanguine concreta, & ...*

vasis per [illegible] ipsius corpus multipli- [illegible] [illegible].

[illegible] mollis & aërea thoracis du- ctum facile sequitur, & vasorum multi- plices ramos commode fulcit, atq; susten- tat. [illegible] aerem non solum facile admittit, sed eundem etiam purum, ac crudum al- terat, praeparatq; ac bona quadam qualita- te temperat, ut spiritui nostro familiare fiat alimentum.

Medium thoracis spacium occupat Cor cum suo inuolucro. Cordis situs.

Reliquum quod gemina interfepiente membrana, in duas cauitates est diuisum, impler pulmo, pro gemina cauitate etiam geminus, vtrinq; in duos lobos diuisus: Propriam autem formam cum non acquirat, perinde vt in iecore diximus, ad earum partium quibus accumbit, impressionem, vt gleba quaedam se accommodat, ac si totum calci bubulo, aut bisulco alicui similis euaderet. Per asperam arteriam dorso alligatur, per alteram verò arteriam, & venam cordi. Pulmones duo. Pulmonis lobi.

In aliquibus etiam hominibus, fibro-

sis quibusdam nexibus la... annectitur, tenui quadam tu... exili sensu prædita.

CAPVT V.

DE TRIBVS P... monum vasis.

Aspera arteria. Arteria venosa. Vena Arteriosa.

V*Asa pulmonem ingredi... spera Arteria, Arteria ... na Arteriosa.*

Aspera arteria præcip... est, & sola exanguis.

Oritur autem ex faucib... enim ipsius est larynx.

Arteria venosa ex sinist...

Vena arteriosa ex dextr...

Et illa quidem ab vsu, ... Arteria nominatur, quod ... monem acri & tenui sangui...

Venosa dicitur à subst... positione, quod aliarum ve... simplici tunica constet, vt aëre... tiam, & deferat, & facilè admi...

Similiter vena Arteriosa, vena dici-tur, quod sanguinem deferat; Arteria ve-ro, quod tunicam crassam habeat; Arteria ar-teriosa seu venalis, quæ tenuem, ac spi-ritualem sanguinem continet & vehit.

Hæc vero vasa pluribus propaginibus per universum pulmonum corpus ea serie disposita reperiuntur, ut Aspera Arteria, quæ reliqua etiam vasa superat, medium locum semper obtineat, anteriorem sedem occupante Arteria venosa, posteriorem ve-rò vena Arteriosa. Situs vasorum pulmonis.

Porrò distento pulmone, omnia simul vasa ipsius distenduntur, & implentur.

Asperæ Arteriæ quidem propagines, vel rami aëre extrinsecus irruente, im-plentur: Arteriæ venosæ fumoso excremen-to, ex sinistro cordis sinu prodeunte: Venæ Arteriosæ, tenui sanguine è dextro sinu ad pulmonis nutritionem attracto.

Concidente verò, ac contracto pulmo-ne rursus evacuantur, ac per asperam Ar-teriam fumosum excrementum in ambi-entem aërem, Per venosam vero seu levem arteriam, præparatus aer in sinistrum cor-

di sinum expellitur: Per venam arteriosam, sanguis ille in can... ...protruditur.

Horum autem vasorum extr... in carnem pulmonis desinunt ;... aër tum fumosum excrementum ... uenientia vasa ad destinata loca ... tur.

Solus enim sanguis, cum in ... fluxit, in alia vasa non relabitur ... ter naturam propter pulmonis ... tabe accidit, tunc enim in As... riam commeat, vt alia sanorum ... ta, quæ ex nutritione pulmon... tur, et tussi frequenter reijciun...

CAPVT VI
DE CORD...

Cordis duplex facultas.

Cordis duplex est facultas, ... propria, ac primaria, quæ ... talem assiduè generat.

Altera, quæ ipsi cum Arteri... nis est pulsifica, priori ad ... spiritum, & calorem vitalem ...

Caro cordis harum functionum causa, densa, dura, ac spissa est, ne facile, vel a calore immodico, vel agitatione continua lædi queat.

Figura constat pyramidali, Basi superiorem locum obtinente. *Figura.*

Possidet triplex fibrarum genus. *Substantia*

Rectæ fibræ mucronem ad basis centrum attrahunt, atq; ita dilatationem efficiunt. *Cordis motus quomodo fiat.*

Transuersæ, cor ad mucronem à basi deducunt, atq; ita cor in longum, ac latum concitant.

Porrò quieti, quæ inter hos duos cordis motus dilatationis, ac contractionis media est, inseruiunt fibræ obliquæ reliquis quiescentibus.

Secundum latera cor duabus insignibus cauitatibus præditum est, quas ventriculos, & sinus vocant. *Cauitates cordis.*

Distinctæ sunt medio quodam septo, satis crasso, sed multis foraminibus peruio, quibus sanguis spirituosus ex dextro ventriculo cordis in sinistrum sinum trãsmittitur.

Vasa cor ingredientia.

In singulis duo reperiuntur orificia.

Dexter enim sinus magnæ venæ Arteriosæ.

Sinister magnæ Arteriæ, & venosæ orificijs patet.

Duo sinus cordis.

Dextrum sinum Medici sanguineum nominant, quod subuehendo … do pulmonibus sanguini præsi…

Sinistrum vero spiritualem … gnendi, ac distribuendi spi… præcipuus sit autor.

Quare internum huius … gustius est, & latera crassiora … tri, quod materia, quam in … multo sit leuior, & euaporat… sanguine, qui in dextro contin…

Horum sinuum in cra… est, qualis est venæ, & Arteriæ … vniuerso natæ pulmone.

Cæterum per dicta modo … pulmonem pertinentia, cor … mnes, tum fumos expellit.

Per suam enim διαστολὴν è … riosæ corpore, sanguinem in dextr… suum rapit.

Per συστολὴν verò sanguinem, è dextro sinu in Venam Arteriosam nutriendi pulmonis gratia propellit, ac simile è sinistro sinu fumosum excrementum per Arteriam venosam euacuat, & confectum vitalem spiritum magnæ arteriæ, reliquisq; minoribus depromit.

Vnde perspicuum est arteriarum pulsus, cordis pulsui, magnitudine, celeritate ac frequentia respondere. Arterias autem non simul cum corde dilatari ac constringi, sed vicissim corde constricto illas dilatari, ac rursus constringi corde dilatato. *Arteriæ cordi dilatato comprimuntur & contra.*

Cum autem cor magno validoq; impetu distendatur, vtrinq; ad basin, in ipsius sinibus adnatæ sunt appendices quædam, quas Anatomici à situ, quem cum auribus habent similem, cordis auriculas vocauere. Hæ cum ad motum cordis frequentes sint, dilatationis impetum soluunt: Habent etiam omnis generis fibras, quibus in attrahendo, retinendo, & expellendo sanguine vtuntur. *Cordis auriculæ.*

Item ne spiritus vna cum sanguine in magnam arteriam per συστολὴν depulsus, vel excrementum fumosum in arteriam vene-

vene-

venosam rursus recurrat. Natu-
ra eo vasorum orificijs membran-
dam praeposuit, quas valuulas vo-
admittendis quidem materijs pa-
currentibus autem clauderentur.

Valuulae cordis.

Praepositae autem sunt reliq-
sorum eo singulis ternae membran-
tricuspidis figura efformatae.

Solius arteriae venosae orifici-
tae sunt, quod hanc minus obtu-
mebat, propter fumosi excrementi
nem expulsionem.

CAPVT VII.
DE CAPSVL

Capsula cordis. περικάρδιον.

Cordi omni ex parte memb-
crassa, & admodum dura
vel arcula quaedam ita circum-
vt magna ex parte nusquam ip-
gat. Hinc Graeci περικάρδιον La-
lam cordis nominant.

Vsus eius est, vt cor sua sede
contineat, seruetque, & prohibeat, ne
nis pulmonibus opprimatur.

Fig

Figura ipsius cordis figuram imitatur *Capsulæ*
pineæ nucis non absimilem. *cordis fi-*

Initium ducit ex vena Arteriosa, & arteria venosa: Iis enim duplicibus ramis à cordis superficie notabili interuallo iam abscedentibus validè adherescit, nec vlla alia parte cordi adnascitur. *gura.*

Est enim ipso multo amplior, ne angustia sua motum cordis impediat.

Inferiori sede septo transuerso adnascitur.

Latera verò ipsius vtrinq; amplexantur, ac fulciunt intersepientes membranæ, atq; ita fit, vt his partibus annexa, nec deorsum, nec retrorsum, nec sursum, neq; ad latera moueri queat.

Quatuor vasis, quorum orificia ad cor pertinere diximus, viam præbet.

Præterea etiam venæ cauæ à cordis basi sursum versus iugulum ascendenti.

Continet naturaliter humorem quendam aqueum, quo perpetuò cor humectari *Humor in*
probabile est, ne ab ardore & motu assiduo *capsula*
torrefiat, minus tamen huius humoris reperitur in recens mortuis, quàm in iis, quo- *cordis.*

rum

rum cadauer aliquando ... ta, Minus etiam in viris, & ... ribus, quam in mulieribus, & ... ramento humidioribus.

CAPVT VIII.

DE MEMBRANA CO... stas succingente.

Membrana seu tunica, ... terioris thoracis superfici... seu succingens, πλευρὰ nominat... in costali morbo, vel pleuritid... afficitur.

πλευρά.

Vsus ipsius est, vt totam ... uitatem thoracis leuem, ac le... ciat, ne vlla asperitate pulmo... tur.

Vsus τῆς πλευρᾶς.

Præterea, vt docet Gale... adfectis, Asperam arteriam, ... Magnam arteriam, venam ... locis suis firmat.

Nascitur ex vertebrarum ... totumq; thoracem peruadit.

Inferiori [illegible] concurrentis, accedente carnosa [illegible] diaphragma constituit.

[illegible] et neruis multis abundat, [illegible] inflammatione [illegible] acerrimo infestetur. *Succingentur facile inflammantur.*

[illegible] nihilo minus [illegible] musculis, et reliqua [illegible], & [illegible] integuntur, & [illegible] partibus [illegible].

CAPVT IX. DE MEDIASTINO.

D[illegible] membrana, quae intersepi- [illegible] thoracem [illegible] dividit. *Interseptū membranā [illegible].*

[illegible] sede sua contineat.

Deinde etiam [illegible] vasis auxilietur, cumque duos pulmonum sinus constituat, illud praestat commodi, ut altera thoracis parte laesa, altera incolumis maneat.

altero

Altero certè thoracis lat... ingrediente per foramen aere, ... eiusdem lateris pulmonem ab ... intermittere.

Perficitur autem tum resp... terius lateris pulmone.

Oritur hæc membrana ex ... succingente, tribus locis, quib... committitur, nimirum ad thora... bras, ad os pectoris, & ad diaph...

CAPVT X.

DE ASPERA ... teria.

Vsus.

ASpera Arteria inspirand... di aeris efficiendæq; voc... organum.

Arteria vnde dicta

Arteria quidem dicitur ... ne prorsus vacans aerem tam... at ἀπὸ τοῦ ἀέρα τηρεῖν.

Aspera verò, quod non si... liquæ leues Arteriæ, sed inæqu... diuersa substantia constet.

Componitur autem ex membranis, li- *Substantia*
gamentis [illegible] substantia.

Membranea quidem, & ligamenta [illegible] substantia [illegible] cartilaginea. Cartilagineae [illegible], ac [illegible] amplae, ac sonoram.

Cartilagines autem, quae ipsam com- *Asperae arteriae fabrica.*
ponunt [illegible], & inaequali inter-
vallo [illegible] sunt, ligamentis quibusdam mediis ipsas connectentibus.

Dilatantur autem maxime Arteria aëre turgente, Constringuntur vero rursus ipso concidente.

Has cartilagines, & ligamenta du-
plex tunica [illegible]: una extrinsecus, *Tunica.*
[illegible] propinquis etiam partibus connectitur.

Altera [illegible] tegens, exteriore multo [illegible], eademque etiam crassior.

Apparet quoque pingui quodam humore oblita, & rectis fibris intertexta.

Priusquam aspera arteria pulmones

 ingre-

[illegible]

Reliquo suo tractu vsque [illegible]

[illegible]

Cartilaginum figura. Posteriori vero [illegible]

[illegible] figura [illegible]

Reliquis locis quibus [illegible]

[illegible]

CAPVT [illegible]
DE LARIN[illegible]

CApvt asperæ arteriæ [illegible] mandæ vocis inst[illegible] appellatur.

Ratio fabricæ in larynge. In[illegible] eius pars [illegible] [illegible] angustias [illegible] [illegible] spatio colligi, corporisque [illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible] Tubus con: [illegible]

[illegible] posteriori caua. I. Cartilago scutiformis.

[illegible] prominet, quàm fœminis.

[illegible] Figura.

[illegible]

[illegible] II.

[illegible] lum à prima cartil. [illegible] iunt.

Tertia Cartilago [illegible] III.

natur, quod rostro [illegible]
lauatur & aqua affunditur, [illegible]
sit.

Hæc etsi membranis, & [illegible]
duplex appareat, vna tam[illegible]
semper est habita.

Suprema ipsius pars te[illegible]
adiposa, vomentibus ita cond[illegible]
bil ex vomitu in Asperam ar[illegible]
queat.

Rima quam huius cartil[illegible]
γλωττίς. constrictio efficit, Græci γλ[illegible]
Lingula. Lingulam appellant.

Similitudinem enim [illegible]
transuersa lingularum rim[illegible]
biæ infixitur, vt enim vel [illegible]
dilatatur, ita vox acuta, vel [illegible]
tur.

Vocum varietas. Est itaque hæc tertia car[illegible]
præcipuum organum, à quo [illegible]
ac tonorum varietas oritur.

Vox porrò à laringe [illegible]
postea à tota oris cauitate, [illegible]
lingua, dentibus, labris, na[illegible]
quela.

[illegible] Epiglot-
[illegible] tis.

Nascitur ex superiori parte Cartilaginis [illegible] principio satis lato, In progressu vero attenuatur & formam consequitur triangularem. Substantia perinde est ac suprema tertiae cartilaginis pars, quam tegit mollis, adiposa ac ligamentosa.

Omnes laryngis musculi in hoc facti sunt, ut [illegible] claudant, & aperiant. Musculi laryngis.

Sunt autem proprii laryngis musculi, qui videlicet nulli alii parti, quam laryngi adnascuntur 12. Laryngis musculi 12.

Communes vero, hoc est, aliunde quam ex laryngo orti, octo.

Duo enim ab [illegible].

Item duo [illegible] ossis in primam cartilaginem inferantur, & [illegible] referant.

Item alii duo à posteriori sede Oesophagi lateribus primae cartilaginis implantantur, eaq; comprimentes, primam cartilaginem secundae adducunt.

[illegible] ma[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] sum [illegible].

Horum musculorum inflamm[illegible] pro angina συνάγχη *dicitur.*

CAPVT XII.

DE FAVCIBVS [illegible] tamq; glandulis à [illegible] gareone.

Faucis descriptio.

T*Otum internum oris [illegible] rum [illegible], & prim[illegible] circumscriptum, latini fauc[illegible] [illegible] propriè & [illegible] ad [illegible] pr[illegible] [illegible]unt.*

Nulla enim est regio [illegible] quæ tot tamq; diuersa organa [illegible]

Larinx enim, & [illegible] [illegible], & linguæ radix [illegible] sis [illegible] hac sede co[illegible]

Præterea [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] prognati.

[illegible]

[illegible]

[illegible] Glandulae [illegible]

[illegible] diorem.

[illegible] fuerit. Vox [illegible]

[illegible] Gargar[illegible]

Ne vero respirationis assiduitate, ac vociferandi multo labore, ipsa & pulmones nimium exsiccarentur, atque ideo vox deficeret, natura dictas modo glandulas parauit, quae perpetuam ipsis humiditatem conciliarent.

Pinguedo laryngis. *Ad eundem quoq; usum ... cartilagines, & interiorem ... pinguedo quaedam est ... atq; ea parte pinguior facta ...*

De secundo glandularum ... πας ... μα. ... es quaedam diximus, cum de ... geremus.

Sunt autem duae illae in ... le utrinq; in illo spatio locatae ... bus nobis inter palati extremum ... gem medium apparet. Has La...

Tonsillae amygdalae, *& amygdalas vocant.*

Graeci παρίσθμια, quod ... mum locatae sint, vel quia ... veteres nonnulli, sed impr... nomine ἰσθμὸν appellauer... stant.

Habent autem hae simil... prioribus modo dictis glan...

Assiduae enim saliua ... partes, ut asserunt ... ... tum etiam palatum ... ... humectant.

... glandularum ... ... rauci... us, atq; in ...

spatio naturali sese reponitur. Hæ præterquam quod vniuersi oris partes salubri humiditate imbuunt, etiam cauitates eorum implent, & vasorum incidentium propagini officiunt, vt commodius circa vasorum deducantur.

Quem vsum etiam præstant axillarū & inguinum glandulæ.

Interdum lento humore imbutæ, durum ac scirrhosum tumorem contrahunt, quem ab illo scrophas vocant. Scrophæ.

Caruncula ab extremo palato in medias fauces propendens varia nomina sortitur.

Cum secundum naturam se habet latiori principio in acutum desinens, Gargareon rectè appellatur. Gargareon. *Cum fluxione affecta æqualiter longior fit, columnæ speciem referens Columella dicitur.* Columella *Cum inferiori parte tumidior facta est, vuæ similis euadit propriè Vuula nominatur.* Vuula.

Vsus eius est, vt vocem tanquam plectrum moderetur, & vt aërem temperet, ne nimis frigidus ad pulmonem deferatur. Vsus.

Prohibet etiam ne puluis, & fumus a

lenis corpora vnà cum ...
Ea enim prius sibi applicat, quæ ...
synges propellantur. Ita ... Gar-
gareone ... quadam, quod ...
ipsum sensim è palato pr... ...
bat, nec vno impetu deorsum ...

Substantia Substantia Gargareonis ...
fungosa.

Neruorum non admodum ...
sed tenuibus ... ad ...
palatum ...

Hic etiam Gargareon ...
glandulis ... ...
quod crebris fluxionibus ...
plerumque per morbum ...
vlcerationi ... ...

CAPVT XIII.
DE LINGV...

Vsus lin-gua. LInguæ maximus vsus est ... ...
tur moderandæ voci, ...
... vt merito ... ...
organum dicatur.

Constat autem nihil ...

[illegible]ctus quidam exactior, [illegible] illas qualitates, Dulce, [illegible], [illegible], [illegible]cre &c. acutius discern[illegible].

Quare [illegible] rara, & laxa substantia constat, ut [illegible], [illegible] sunt, facilius [illegible]. *Substantia*

[illegible] suscipit à tertia cerebri con-iugatione, praeterea venas, & arterias à venis Iugularibus internis, & Arteriis soporalibus: Tunica vero tegitur duplici. *Nerui.*

Interior, propria [illegible] musculos habere diximus.

Exterior pars est [illegible], palatum, stomachum, & Asperam arteriam, integens.

Radix seu basis linguae [illegible].

[illegible] celerius movetur. Radix fauces occupat, & sustentatur ab osse υοειδῆ.

Ipsum autem [illegible], nulli alteri continuum, ab [illegible] musculo sustentatur, qui ex osse pectoris à summo [illegible], à processi-bus

Os ὑοειδὲς

bus styliformibus, & [illegible]
pregnati[illegible] inuicem [illegible]

Vt varij linguæ mo[illegible] plu[illegible]

Cæterum motuum, ac [illegible]
linguæ differentias, cum eorum [illegible]
varietas, & [illegible], inuenire [illegible]

Vesalius [illegible] Massa[illegible]
ad radicem linguæ [illegible]
[illegible] inter [illegible], & [illegible]
gubernantes, atq; ex horum [illegible]
fibris variè commixtis & [illegible]
[illegible] vult linguæ corpus, quod [illegible]
acin apparet ab Epiglottide [illegible]
vsq; procen[illegible].

Substantia

Hæc vero cum dissecatur, [illegible]
hil aliud esse quàm duo [illegible]
corpora medio ligamento [illegible]
distracta, quibus præter [illegible]
sculorum naturam illud pe[illegible]
omnis generis fibras obtineat, [illegible]
mixtas, vt nulla sectione [illegible]
quodq; ipsis fibris pinguedo [illegible]
ta est, quæ etiam in pingu[illegible]
prouectioribus maior appare[illegible].

His fibris lingua in [illegible]
suis adiuuatur.

Transuersi contrahuntur, tunc glandurque & versus ea [illegible], extenditur.

Rectus sursum, & sursum trahitur ad palatum, faucesq; contrahitur.

Obliquus ad latera agitur.

Hæc lingua ori exactè congruit, etenim spatium cauitatem explet, neq; vsquam coarctatur, nisi cum præter naturam intumuit: Quando contrahitur, & ore minor extitit, vox ex ore tanquam è specu emittitur: Plura quæ de lingua, dentis labris dicenda erant in musculorum tractatione opportunius exponuntur.

CAPVT XIIII.

DE MAGNAE ARteriæ distributione breuis admonitio.

H*Actenus [illegible] capita omnia, vitali facultati inseruientia, [illegible] falsi[illegible] [illegible] enarrauimus, & quæ sit Thoracis, Cordis, Pulmonis, trachee, Arteriæ, Faucium, ac linguæ constructio, exposuimus.*

De ma-

[illegible]

Cur arteriarum & venarum non tam multiplex distributio

[illegible] frequenti ramorum diuisione in corporis partes non per[illegible]

[illegible]

Similiter & magni ve[illegible] qui [illegible] bent arterias.

[illegible]

Et a sufficiant.

[illegible] est, [illegible] par-[illegible], [illegible] temp[illegible] [illegible]-tur.

CAPVT XV.

DE NOTIS TEMPE-RAMENTI CORDIS.

D*ictum est [illegible] aliquoties, [illegible] [illegible] pro-pri[illegible].*

[illegible] Philosophorum ac Medi-corum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pul-[illegible] cordis [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible]-[illegible].

Calidi

Signa calidi cordis. Calidi itaque cordis propr[illegible] Ira, Audacia, ad agendum pr[illegible]

Si immodicè calidum [illegible] xyste [illegible] ipsi quaedam tem[illegible] [illegible] propter [illegible] sanguinem [illegible] ex[illegible]cere, ac feruere facere

Signa frigidi cordis Frigidi [illegible] verò [illegible] cordis [illegible] torpeat, [illegible] ex[illegible]sunt. Timiditas, ad [illegible] omnes pigritia quaedam est.

Porrò signa haec ab anim[illegible] desumpta confirmantur, puls[illegible] rationum differentijs. Freq[illegible] *Pulsus velox.* velox pulsus caliditatem co[illegible] porrò magna respiratio, [illegible] respiratio respondet. [illegible] pectore nascuntur, te[illegible] mentum cordis ar[illegible] guunt.

FINIS LIBRI QV[illegible]

Liber Quintus.

DE FACVLTATE ANImali eiusq; organis.

CAPVT I.

QVOT SINT IN Vniuersum animæ species, & quot rationalis animæ partes.

Qvomodo corpora nostra ex semine in vtero generetnur, generata verò cibo ac potu nutriantur, atq; ad iustam magnitudinem perducantur, Item quomodo hausto in pulmones aere, eoq; in spiritum mutato, vitalis calor in ipsis conseruetur, et quæ organa his actionibus omnibus subseruiant, suprà quantum Medico satis, pertractauimus: Reliquum adhuc est, ad totius corporis humani, & perfectam sanitatis notitiam, vt eam corporis partem examinemus, quæ animalis facultatis sedes est, & sentiendi organa continet.

Transitio ad sequentia.

Argumentum quinti libri.

Vt autem quid animalis facultatis nomine contineatur, melius intelligamus, quae sit in vniuersum anima, & quae hominis propria, explicandum est.

Anima quid.

Constat igitur ex Aristotelis definitione, Animam nihil aliud esse, quam primam, & substantialem viuentium corporum formam.

Cum enim animae essentia obscura, rectè ex proprijs functionibus declaratur.

Tria viuentium genera.

Cumque propria, ac peculiaris animae actio sit vita ipsa, & tria potissimum viuentium rerum genera appareant. Vnum stirpium seu plantarum, quae solius animae beneficio generantur, nutriuntur, & augentur.

Vegetibile Sensibile, Rationale.

Alterum, ratione carentium, quae praeterea etiam sentiendi, ac mouendi facultate praedita sunt.

Tertium, hominum, qui supra praedictas facultates, ratione & intelligentia excellunt, rectè tres quoque animae species constituuntur, quas ijsdem quibus nominibus appellare possumus, quae actionibus ipsis tribui solent.

Vn

Vt vna sit vegetatiua.
Altera sentiens.
Tertia rationalis.

Quemadmodum autem plantarum, beluarum ac hominum naturæ diuersæ sunt, ac specie distinctæ, ita vnicuique est simplex, ac peculiaris anima, quæ in vno subiecto minimè cum aliis confundi potest: Vtque impossibile est, hominem aut beluam aut plantam esse.

Ita toti naturæ repugnat, vt hominis rationalis anima sit vel sentiens, vel vegetatiua, quatenus hæc nomina specificarum formarum notæ sunt: Verum illud sæpè accidit, vt vnius simplicis animæ partes seu facultates iisdem appellationibus designentur: Ita hominem, qui propriè anima rationali constat sentire etiam, & vegetari dicimus.

Sed hic non tres diuersæ animæ species, sed vnius animæ tres partes, vel vna anima triplici facultate prædita, describitur. Includitur enim, vt Aristoteles inquit lib. 2. cap. 3. de anima.

In rationali sensificum, & vegetati-

 uum,

uum, perindè vt in Pentagono, quæ [...] figura est, Tetragonum & Trigon[...] tentia continetur.

CAPVT II.

DE SENSITIVA [A]nimæ facultate, & eius partibus.

EIus facultatis, quæ solis anima[...] tigit, atque indè Animalis dic[...] summa sunt genera: Sentiens & Ra[...] le, quorum illud homini cum be[...] mune est: Hoc verò homini [...] prium.

De Appetitiua, & Locomatiua, [...] de principibus facultatibus ment[...] post dicam, nunc sentientem anim[...] tem explicemus.

Sensus duplices. Interiores Exteriores

Porrò sensus duplices sunt: Ext[...] res, & Interiores.

Exteriores quinque: Visus, Auditus, [Gu]status, Odoratus, Tactus.

In[...]

Interiores tres, Sensus Communis, Cogitatiua vis, & Memoria.

De singulis agamus nunc separatim, & qualia sint ipsorum organa docemus.

CAPVT III.

CVR TOT ET NON plures vel pauciores sensuum species constituuntur.

Facultatum differentiæ ab actionibus sumuntur.

Apparet autem res externas non aliter quàm videndo, vel audiendo &c. sentiri: Earum verò species intrò receptas exactè cognosci, Deindè quæ confusa sunt, cogitando, seu imaginando distingui ac discerni.

Postremò easdem animæ quasi insculptas conseruari: Quæ actiones omnes, cum diuersæ sint, nec semper vnà consistant vel intereant.

Vna enim interdùm læsa, reliquæ incolumes manent, cumq; organis etiam ple-

Plures distinctas esse animæ facultates. ræq; differant, consentaneum certè est, … facultates, quæ propriæ sunt effectrices … ipsarum causæ simili modo distinguantur.

CAPVT IIII.

QVAE SINT SENSI-um organa.

Spiritus animalis. FAcultas omnis mouens organum … bet se ad ipsum tanquàm form… materiam.

Primum enim, ac simplicissimum … suum organum est Spiritus anima…

Cor instrumentum sensuum omnium. Generatur is ex spiritu vitali … per arterias in cerebrum sublato. Hic enim dum in varijs, ac flexuosis tenuibus … riarum flexibus, qui in cerebro … tur, elaboratur, tandem in animal… uertitur.

Sensoria organa. Alterum organorum genus sunt … poris partes seu ipsa sensoria organa … teriorum quidem sensuum, Oculi, Na… Lingua, Aures, Cutis cum suis neruis … productis.

Inte…

Interiorum sensuum ipsum cerebri corpus quod temperamento, ac constitutione sua, ad dictas modo sensibus actiones sese accōmodat. Idcirco enim certè ac primum organum æstimandum est, quod partibus suis aptè est conformatum, & in iis spiritū obtinet sibi familiarem, & in spiritu facultatem sibi familiarem. *Cerebri corpus interiorum sensuum organum.*

Etsi enim omnium vna eademq; est substantia tamen pro facultatum, actionū ac organorum diuersitate quodammodo etiam dispares esse dubium non est.

Alius enim est visorius Spiritus, qui in oculo existens visioni commodat, Alius est auditorius Spiritus, qui Auditorium neruum occupans, Auditionis instrumentum existit, & ita de cæteris.

CAPVT V.

QVIBVS REBVS EXterni sensus inter se differant.

IN externis sensibus pleriq; hæc organorum discrimina ponunt, vt, visus organum, *Differentia sensuū exteriorū.*

num, Aqueum esse dicant, quod oculus ... rijs constet humoribus.

Odoratus organum igneum, qu... dores, & exhalationes, quæ in ipso per... untur, fumosæ, & igneæ naturæ sint.

Auditus, aëreum, quod aëris im... verberetur: Tactus omnium crassissim... ac terrenum.

Cumq; gustatus tactus quidam s... psius quoq; organum terrenum esse ... alicuius tamen etiam humiditatis p... ceps.

Aliæ differentiæ sensuum ab obiectis.

Sunt & aliæ sensuum differentiæ ... dam enim munere suo funguntur tang... dis proprijs obiectis suis, vt tactus & gu... status.

Alij medij alicuius corporis interuen... tu, vt visus & auditus, per aërem qu... acutius, per aquam obtusius.

Odoratus per aërem solum, quam... etiam pisces per aquam odorari com... tum est.

Differentia singularis inter visum & auditum.

Porrò, visus ab auditu & odorat... tiam in hoc differt, quod in illo motus ... subitò, in hoc verò progressione quadam.

Com...

Continuò enim vt medius aër, aut aliud corpus perspicuum, aduenente lumine illustratur, res obiecta cernitur, tam à procul distantibus, quàm à propinquis.

Cum autem propriè loquendo, sensus omnis passio quædam sit, quatenus enim sentit ab externis qualitatibus patitur & immutatur, manifestum est, inter sensus ipsos & obiecta, dissimilitudinem quandam esse debere. Sentire est pati.

Quod si fortè tactus, in ea obiecta forte inciderit, quæ omnibus qualitatibus sibi sunt similia, certum est tactum ibi nullum fore. Verum id vt in tactu accidere potest, ita in alijs sensibus nequaquàm.

CAPVT VI.

DE VISV.

PRopria visus obiecta, Lux, & color, separata omni materia. Obiecta visus propria. Lux & color.

Communia verò obiecta, Magnitudines, Figuræ, Situs & alia nonnulla. Communia

Hæc enim etsi videantur, tamen ab

aliis sensibus quoq; percipiuntur, non pro-
priè ad oculorum sensum pertinent.

Colores quid?

Colores autem qui videntur, sunt qui extimam corporum superficiem oc-
pant.

Mediũ visus corpus διαφανές

Causa sine qua non fit visio, est me-
dium perspicuum, seu διαφανὲς, vt aer,
aqua, alieno lumine illustrata.

Lumen quid?

Est autem lumen nihil aliud, quam
perfectio, seu forma quædam corporis per-
spicui, ex lucidi corporis præsentia.

Propagatur autem à luce, vt ...
sole.

Lux quid.

Lux est fons ipse seu qualitas ...
lucidi, vt solis & stellarum.

Vermes ligna putrida & ...
nullo alio lumine aërem illustr...
dentia conspiciuntur, ea, non ratione ...
ris, quo prædita sunt, sed propria ...
seu luce, quam in se habent, videntur.

Vt autem colores appareant, ...
est, medium aerem luminosum esse, ...
nim visibilis species à colore in aerem ...
gitur, ipsumq; afficit.

Quomodo fiat visus.

Aer vero ad oculum vsq; protensus ...

ipsum

ipſum mouet, dum ſpecies per pupillam in Cryſtalloidem incurrit, atq; indè prouehente ſpiritu per neruos opticos in cerebrum perfertur.

Nullus autem in oculo color eſt, vt omnium colorũ differentias perciperemus. *κρυσταλλοειδής. expers õnis coloris.*

CAPVT VII.

DE AVDITV.

AVditus obiecta ſunt ſoni.

Oritur autẽ ſonus ex aëris fractione, quæ continetur inter illa corpora, quæ colliduntur, neq; propriè eſt in reipſa, quæ audiri dicitur, ſed procedit ab ipſa, conſiſtitq́; propriè ac realiter in medio. *Sonus quo modo fiat.*

Medium autem eſt aer vel aqua, ſed per aquam obſcurior, per aerem clarior, ſonus redditur. *Medium ſoni.*

Spargit autem ſe in aërem, afficitq́; ipſum, perinde vt viſibilis ſpecies, verum non ſubito in vniuerſum, ſed ſucceſſione quadam in proximum, vſq; dum ad eum peruentum ſit, qui auditus organo circumfuſus eſt. Is tunc à ſono affectus per flexuoſa

xuosa aurium foramina, dilatatæ ex neruo membranæ occurrit, ipsamq; leniter pulsando interno aëri, spirituiq; communicatur, & fit auditio.

Dormientes non ita facilè audiunt quod auditorius spiritus intro collectus auditorijs organis præstò non sit.

Sonus in obturata aure.

Sonus qui obturata aure percipitur non ab interno, sed externo aëre proficiscitur. Is enim dum in aure agitatur, & exitum non inuenit, sonum edit. Auris enim per se omnium sonorum expers esse debebat, vt omnium sonorum differentias perciperet.

Surditatis indicium est, sonum non percipere, vt cæcitatis ad fulgorem solis non conniuere.

Causa cur acuti soni magis audiuntur, quàm graues, est, quod ad immutandum medium, & spiritum suum diffundendum sint aptiores.

Eadem etiam causa est, cur alij colores, alijs melius, longiusq; cernantur.

CAP.

CAPVT VIII.

DE ODORATV.

OBiecta odoratus sunt odores.

Odor vapor quidam est, à calore aeream substantiam resoluente, suscitatus: cuius rei indicium est, quod odores, igni, confricatione, vel alia calefaciente causa excitari soleant. Quæ frigidis locis asseruantur, olent minus, minus etiam substantiæ amittunt. *Quid odor?* *Quomodo fiat.*

Medium per quod odores diffunduntur, piscibus quidem est aqua: Nobis verò aer. In hunc enim sparsus odor ipsiq; admixtus, respirando, partim per Tracheam Arteriam in pulmones, partim per nares ad odorandi organa, quæ intra cranium sunt, pertrahitur.

Animalia quæ non respirant, vt Apes & alia insecta, acutius odorantur, quod ipsorum organum nullo operculo sit vallatum, quodq; ipsis odores respirando non attrahantur, sed statim ipsorum sensum feriant.

CAPVT IX.

DE GVSTATV ET tactu.

Quomodo fiat gustus

GVstatus obiecta sunt sapores. Tactus tactiles qualitates.

Vt gustatus fiat, oportet sapores [illegible] commisceri, atq; ita in linguam, g[illegible] organum, diffundi. à qua deinceps [illegible] ptæ species, in primarium, ac sensu[illegible] munem deferuntur. Si ita dura, [illegible] creta fuerit saporum materia, [illegible] ac liquari nequeat, Aut lingua [illegible] ac scabra, vt fusos liquores [illegible] gustatus nullus existit. Si salu[illegible] pore prius imbuta fuerit, non [illegible] ni sapores dijudicari pot[illegible]

Vitium gustus.

De tactu.

Ad tactum vero [illegible] qualitates ad [illegible] neruo præditam, proxime [illegible]

Tactus quomodo fiat.

Neq; enim hic opus est, [illegible] prædictis sensibus, medio al[illegible] sed ipsius gustandi, vel tangendi contrectatione.

Caro, cutis, aut membrana, quibus sensorius neruus tegitur, medium coniunctũ dici potest, melioris sensationis causa adhibitum. Nam si gustatiles, vel tactiles qualitates, in neruum carne nudatum inciderint sensum quidem acriorem, sed eundem deprauatum mouerent.

Tangendi facultatem in neruo non propriè consistere, sed à cerebro continenter affluere, arguunt neruorum interceptiones, & obstructiones, quæ inferioribus non superioribus partibus sensum adimũt.

Item: quod Hipp. scribit Aphoris. 2. lib. Mentem iis ægrotare, qui parte aliqua corporis dolentes, dolorem non sentiunt.

Neruus itaq; nihil aliud est, quàm tactus instrumentum, quo susceptæ species, vt in aliis sensibus, ad cerebrum deferuntur sine materia; quemadmodum ceræ sigilli forma imprimitur, manente integro sigillo. **Neruus organum tactus.**

Gustatus organum est lingua, cuius compositionem suprà exposuimus. Tactui proprium instrumentum dicatum non est. Quandoq; enim toto corpore sparsi sunt nerui. **Gustatus organum.**

nerui, sensu aliquo præditi sunt. Neq. [illegible] stimandum est, vnam aliquam nerui [illegible] tionem, sensui, aliam motui præesse [illegible] vtraq. facultas in omnes nerui parte[illegible] est.

CAPVT X.

QVOMODO EXTE[illegible] nis sensibus sit adhibenda fides.

D*Iximus initio, cum de veritate p[illegible] ptorum ageremus, sensibilium [illegible] non aliud esse* κριτήριον, *quàm [illegible] psum, &* φαινόμενα *omnia, id [illegible] apparentia, tam esse vera, quàm communes mentis notitias.*

Cæterum vt sensuum integrum [illegible] incorruptum iudicium, hæc omnia [illegible] necessaria.

Sensus de proprijs obiectis iudicant.

Primò, vt sensus de proprijs non de communibus obiectis iudicent.

Facilè enim errabit oculus, si corp[illegible] cœlestium magnitudines dimetiri, [illegible] inter se cōferre volet, magnitudines en[illegible] propria visus obiecta non sunt.

Secundo oportet, vt de proprio suo obiecto separatim sensus iudicet, alijs qualitatibus exclusis. Sic enim in iudicanda humani corporis caliditate, humiditas vel siccitas spectanda non est, sed solus calor. Alia enim caliditas, vt Gale. docet 11. de temperamentis, aliam de se speciem præbet cum humiditate, aliam cum siccitate coniunctam. II.

Tertiò necesse est, proprium illud sensibile sui esse proportionatum, hoc est, neque paruum neque magnum nimis. III.

Maiora enim seu intensiora, quam sensus ferant, sensus corrumpunt, seu obtundunt: vt lux solis, visum, Immoderatus sonus, auditum.

Parua nimis sensum subterfugiunt.

Quare oportet etiam sensibilia iusto interuallo abesse, ne nimis longa distantia specierum **extenuentur.**

Quartò requiritur, vt organum sit benè dispositum, & alijs speciebus non prius aduenientium. IIII.

Lingua amarore aliquo imbuta, de reliquis saporibus non benè iudicat. Et oculus

culus vno aliquo colore d[illegible]
non ita benè discernit.

V. Quintò oportet medium q[illegible] situm esse.

Vitrum rubrum medium [illegible] transparentem rerum species [illegible] esse videantur. Hæc omnia si [illegible] de externis rebus, iudicium [illegible] committitur.

CAPVT XI.

DE INTERIORIB[illegible] sensibus.

Sensus communis.

CVm autem impossibile sit [illegible] sensus de proprijs suis a[illegible]cent, & vt vnus sensus a[illegible] sensibilia percipiat, [illegible] paret ac discernat. Rectè [illegible] internum communem sensum [illegible] qui nulli externo sensui [illegible] [illegible] sed omnes [illegible] [illegible] se habent [illegible] [illegible] subiectis [illegible] tribuat.

Di[illegible]

[illegible] eleganter [illegible] commu-[illegible] dicere [illegible], [illegible] quod omnes [illegible]. [illegible] cum hic sensus communis ceu *[illegible], à quo spiritus omnes seu fa-[illegible] ad exteriorum sensuum organa [illegible] & ad quem rursum omnium [illegible] species deferuntur.*

[illegible] vero, quod sensus exter-[illegible] oblatas, ac pro-[illegible] species cognoscit, & singulo-[illegible] apprehensiones differunt, [illegible] quasdam esse sentientis a-[illegible]ones. [illegible] etiam species, [illegible] subiectis, adhuc con-*[illegible].*

[illegible] etiam interdum rerum speci-[illegible] ea imagi-[illegible] quae nunquam sub sensum vene-[illegible].

[illegible] functiones cum diversae sint, di-

Sensus communis commune omnium obiectorum receptaculũ.

diuersas etiam facultates phys...
ijsq; multa, ac diuersa nomina ...
omnes tamen sub ... tanqu...
genere rectè continentur.

Potentia Imaginatiua. Eam facultatem, quæ in ... diutius immoratur, alij imagina... alij cogitationem, alij meditation... quatenus verò intentiones, vt ... ea eliciantur, & motiua facultas ... endum vel sequẽdum excitatur, ... quæ solo instinctu aguntur, æstim... appellare solent.

Aestimatiua. *Cogitatiua.* In hominibus, qui collation... cursu vtuntur, cogitatiuam.

Eam verò facultatem, ... species monstrosè, & aliter, ... cadunt, connectit, phantasiam ... cem.

Memoria. Postrema sentientis ... quæ prædictas omnes functiones ... tur & continet, abeunte, ac ... rerum cogitatione, memoria ... potissima causa est diligens ac fre... meditatio. Vnde etiam apparet ... organis ab illa non distingui.

Omni...

Omnes enim sentientis animæ facultates per totum cerebri corpus fusæ sunt, [illegible] organo in memorando quàm in imaginando, & cogitando utimur.

Omnes facultates per totum cerebrum fusas esse.

Quod ipsum Galenus quoque confirmat [illegible] motu musculorum, dum unà & eandem [illegible] cogitare, et meminisse scribit. [illegible] læsa memoria, remedia non occi[illegible], sed toti cerebro rectè etiam [illegible]entur.

Inter memoriam & reminiscentiam interest: Meminisse dicimur, cum post [illegible] cogitationem, res prius cogni[illegible] revocamus, & præterita, quasi [illegible] recolimus.

Differentia inter Reminiscentiam & memoriam.

Reminiscimur verò, cum collectione [illegible] investigamus, hoc est, cum res, [illegible] venerant, ex temporis, [illegible] rei circumstantiæ & ordine, connexione, seu ratiocinatio[illegible] recognoscimus.

Reminisci hominis proprium est nimirum ad mentis actiones. Memoria sentientis animæ facultas est, tamen ad belluas etiam propriè non pertinet,

Quatenus memoriam habeant belua.

quod beluæ nullam propriam ... teriti, aut futuri temporis ... sine qua memoria non subsistit.

Bona aut mala, quæ sæpius ... agnoscunt, sed ita quasi sint præs... observatione temporis præteriti. ... pes, & formicæ alimenta in hyem... reponunt, nulla id faciunt tempor... dentia, sed solius naturæ inconsci... stinctu.

Hæc cum ita sint, nulla est ca... memoriam brutis animantibus ... mus.

CAPVT XII.

DE APPETITIONE.

APpetitiua potentia, & ad ... tiua nullam nouam anim... constituunt, sed ad sentientis anim... cultates referuntur.

Appetitus triplex ferè commemor...

Naturalis appetitus.

Naturalis, qui fit nullo sensu ... gitatione præcedente, qualem in ...

[illegible], & fingulis corporis partibus, [illegible] ut per conuenicns alimentum, [illegible] quodam desiderio ad se trahan-tur.

[illegible] appetitus ad vegetatiuam animam pertinet.

Alter est animalis appetitus, de quo [illegible], quo videlicet animalia [illegible] [illegible] vi extimabatur ad [illegible] vel declinandum id, quod sensibus [illegible] modo comprehenderunt. *[illegible] Animalis.*

Tertium genus est appetitus rationalis, videlicet rationis desiderans & men-[illegible] obtemperat: Quare ad [illegible] partem pertinet, et differt ab ani-[illegible] quod hic ab iis rebus [illegible], quae bonae videntur, etiamsi [illegible] bonae sint. *III. Rationalis.*

Appetitus [illegible] & animalis differentia

[illegible] vero ea sola sectatur, quae [illegible] ratio veri bona esse iudicat [illegible] [illegible] suum in loco esse videamur.

[illegible] hic etiam hominis proprius, et [illegible] reliquorum animantium.

[illegible] animales seu sensitiui appetitus [illegible] sunt. *Animalis appetitus duplex.*

Quidam enim per contactum cu... luptate aut dolore criuntur.

Alij sine ullo contactu cognit... seu cogitationem saltem sequuntur, ... obiecta, quae cogitantibus nobis ... tia videntur, prosequimur, aut non ... nientia fugimus.

Spiritus enim in agnitione mo... unt cor, ipsumq; excitant, ad amorem ... odium, misericordiam, inuidiam, ... tristitiam. Qui motus cordis, ... petitione, adfectus dicuntur.

Adfectus.

Valde autem commodè ac ... ter Galenus scribit, adfectus cor... γνώμῃ συμμάχειν.

Societas cordis cum mente.

Cum enim hi motus ... sunt, propriè sunt cordis ἐνέργειαι: In ijs enim se habet cor actiuè, actiones omnes excitans, atq; extimulans, Vtq; nauis ventis dest... difficulter, ac tardè procedit, ita mag... set animorum nostrorum segnities, si ... adfectibus excitarentur.

C...

CAPVT XIII.

DE POTENTIA LOCOMOTIUA.

Cæterum cum omnium animalium appetitiones eò tendant, vt vel iucundo quo fruantur, vel iniucundum declinent, ad appetitiuam potentiam accedit tã quæ locomotiua, seu progressiua dicitur, à superioribus potẽtijs omnino distincta, cum illæ passiones quædam sunt, hæc sub alio genere continetur.

Locomotiua differt à reliquis facultatibus.

Et quanquàm cognitio, & appetitus motus, ac progressionis animalium principium sint, potest tamen vtraq. altera peremta consistere.

Organa motiuæ potentiæ musculi sunt, vt ea monuimus in similaribus.

Musculi organa motiuæ sententiæ.

CAPVT XIIII.

DE SOMNO ET VIGILIA.

Somnus, & vigilia ad sentientis quoq. animæ facultatem pertinent.

Cuicunq; enim inest sensus, ...
tiam necessario inest somnus, & ...

Vigilia. *Est autem vigilia nihil ali...*
sensuum excitatio, & motio.

Somnus. *Somnus contrà eorundem ce...*
Estq; vigilia conatus quidam, So...
vero eiusdem priuatio.

Hinc apparet manifestè, contra...
se, & circa idem subiectum fieri.

Per vigilias, spiritus in sens...
missus, valdè attenuatur ac ...
ita tandem actionis ille vigor ...
illum quies aliqua, ac cessatio ex...

Cum igitur primum senti...
num, nempè cerebrum, per vig...
gatur, impotensq; redditum ...
sorijs simul defessis, somn...
Somni causa. *Estq; hic veri, & naturalis som...*
qui ex copioso vapore, vel hum...
cerebrum occupante, ac sensus ...
oritur. Qualis in temulentis, ac ...
cis apparet, naturalis somni ration...
habet.

Insomniorum causa. *Insomniorum causa hæc est. S...*

...ac præcipuè adficiatur sensus com-
... simul cum eo sensus externi, plæ-
... facultate libera plerunq; manente.
...m insomnia suscitat: Earum enim
...rum, quas vigilantes vidimus, audi-
... ... gessimus, simulachra
... ... & absurda plerunq; ex ijs
... tamen, quasi sic sensibus accepta
... videntur, nimirum discernendi
... sopita.

Cur autem alijs alia multaq; diuer- *Diuersorū somniorum causa.*
...sa appareant, in causa est corpo-
... humorum varia dispositio, de qua
... Hipp. & Galeni de præsagijs ex
...

...ior ac profundior somnus, qualis *Somnus profundior*
... ... à cibo potuq; largiore ac-
...dit, cum non modo externos sensus,
...nas quoq; facultates consopiat, in-
...cuum locum non relinquit.

...ita leniter dormiunt, vt Gallo-
...us, & latratus canum, & alios
...us exaudiāt, hi nequaquam somnia- *Insomnia.*
... ...andi sunt, imo nec dormire, sed
...am imperfecto somno vti.

CAP.

CAPVT XV.

DE MENTIS FV ctionibus.

MEns hominis pars propria, ac p
tissima, quæ alijs animantibus
mè antecellit, actiones habet præst
mas, sed ad eas perficiendas, nullo
terno, vel externo organo vtitur.

Primæ eius actiones sunt notio
nerales: ex singularibus enim
colligit, formas à materia separa
cia componit, atq; in ijs verum
scernit.

Ratiocinatio. *Ex propositionibus argum*
ratiocinando longius progred

λογισμὸς Opinio. *Ex probabilibus quidem opin*
format.

Scientia. *Ex certis verò, & firmis princ*
riam, ac multiplicem scientiam col

Sapientia. Intelligentia. *Quamdiu vero mens circa*
uersales versatur, facultas eius, sapi
dicitur, seu intelligentia contemplati

Scientia. *Cum autem ad ea se applicat,*

...lia sunt, & aliter se habere possunt, ...ntia practica dicitur.

...ac pertinet illa facultas, quæ PRV-...ENTIA dicitur, quæ videlicet de re-...mutabilibus & opinione dubijs consi-...ltat, ac deliberat, ac tandem opti-...maq; ad suum & communem vtilita-...m transfert.

...uic vicina est Ars, quæ non sum-... Ars. ...m, sed certum aliquem finem in vita ...spectans, certa ratione, & ordine ...fficit, quæ ad consequendum finem ...unt accommodata. Cum practica ...entia officio suo functa est, certaq; ...ratione & arte inuenit, quid in quaq; re ...um sit, tum tandem voluntatem vel Voluntas appetitus rationalis. ...tum mouet, quem suprà Rationalem ...mus.

...ic enim solus rationi obsequens, ani-... consectatur, & Animales appeti-... vel in corporis, vel fortunæ bona ...e feruntur regit, & coercet.

...amq; illi à sensibus excitentur, acce-... Ratio affectuum moderatrix. ...tum cordis, tum Epatis irritamento, ...mente, quid verum, quid rectum, v-

tile sit intelligente sola monetur. In[illegible] peraditiam [illegible] reprimat, Cum [illegible] nerecentes animi perturbationes [illegible] inhereant ac morbi fiunt, et [illegible] tior vini appetitio, in ebriositatem [illegible] ret: Veneris desiderium, in petulan[illegible] frenem libidinem: Ira, in odium [illegible] rem: Diuitiarum appetitio, in [illegible] Timor, in pauorem, atq; exanimi[illegible] Dolor, in desperationem.

Memoria. *Memoria etiam in mente [illegible] [illegible] generata, [illegible] fiat species, quæ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] primo [illegible].*

Mens corpore soluta *De mente corpore [illegible] philosophorum [illegible].*

Nullo eam minister [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Anima. *[illegible] alia omnia intelligat [illegible]*

[illegible] quod [illegible] sen[illegible] necessarium.

CAPVT XVI.

[illegible]TERIORVM FA- [illegible] eum esse consen- [illegible] prioribus [illegible] inferio- [illegible] necesse sit, at non e contra.

[illegible] principijs, ac sedi- [illegible], & vtcunq; sensus [illegible] quã plurima- [illegible] anima potiora con- [illegible] ex Galeni sententia mor[illegible]-

[illegible] facultas [illegible]

[illegible] in vniuerso [illegible]

[illegible] ordine in veram cogni- [illegible] [illegible], debemus [illegible] sensus quoq; [illegible]

opor-

oportere: At sensibus delirantibus im...
sæpius est ratiocinatio.

Id quod accidisse sibi Galenus ...
tur, Qui dum febri ardenti laboraret, ...
cos, ac festucas carperet, mente tam...
huc constaret, agnouit ipse sensuum ...
delirium, ac amicos rogauit, vt men...
rationem haberent.

Sic dormientes insomniorum ...
strorum deliria vana esse cognoscim...
mirum rationis iudicio constante.

Verum, vt delirante ratione, be...
huc valeant sensus communis, ac ...
tio, fieri non ita posse videtur.

Vt enim rectum mentis iudic...
& error à sensibus procedit, neq; ...
mens potest, nisi falsa quadam imag...
illusio, eam obturbet: Phreneticus, qui ...
vitrea ex alto deturbabat, non ...
mente, sed eidem sensus quoq; corrup...
rant: Cogitasse enim videtur, dura ...
illa vasa, non eiusmodi, vt frangi possen...

Cum idem puerum de sublimi pr...
pitabat non sola mente, sed cogitatione ...
delirasse videri potest.

Sa...

Sæpissimè tamen accidit, vt cum deli-... aliqua etiam recta cogitatio coniun-...it: Fierunq; enim delirantes res dubi-...ac prius ita notas corruptè apprehen-...ac iudicant, sed ijdem uota, ac fami-...iar rectè agnoscunt. Sed nihilo minus ...at adhuc illud: De quibuscunq; mens ...ratiocinatur, de ijsdem interiores e-...m sensus delirare.

CAPVT XVII.

DE PARTIBVS, QVAE in cranio continentur, ac primum de crassa membrana.

HActenus Animalis facultatis diffe-rentias omnes enumerauimus: reli-...um nunc est, vt sensuum organa prius ...m explicata, cerebrum ipsum, quod est ...ius facultatis animalis sedes, & prin-...um, reliquasq; partes, quæ cranij caui-...te continentur, nunc exponamus, ad in-...ermissum Anatomicum ordinem iterum ...euersi. Methodus Anatomica.

 Itaq;

Itaq; per mediam frontem, a [illegible] *ad posticam occipitis sedem,* [illegible] *ctione ducta, capitisq; cute* [illegible] *eadem ducta, ...* [illegible] *serra diuisum.*

Ademptio ita esse cum cute, [illegible] *membranis, ac Pericranio, in* [illegible] *...* [illegible] *Dura, ac crassa Meninx* [illegible] *...* [illegible] *quod prae ceteris totius cor*[illegible] *brans ...* [illegible] *dura sit, &* [illegible] *duram matrem appellant, ...* [illegible] *cerebro aduersus Cranij occas*[illegible] *pugnaculum.*

Dura mater.

Praeterea ut omnes (duab[illegible] *rum ...* [illegible] *exceptis) Cranium* [illegible] *tes venae, et arteriae, cerebr*[illegible] *matrem ...* [illegible] *entes, sin*[illegible] *exe*[illegible] *...* [illegible] *tenuem mem*[illegible] *ita demum in cerebrum de*[illegible]

Foramina dura matris.

Vt autem peritonaeum [illegible] *...* [illegible] *, & membrana* [illegible] *...* [illegible] *...* [illegible] *sed pluribus fo*[illegible]

Septem parium distributio.

Septem enim cerebri [illegible] *extra cranium egredient*[illegible] *meatum etiam praebet, ac simul* [illegible]

lis tunicam ex se producit. Ea parte, ubi processus mamillares, qui ad odoratus organum pertinent, conspiciuntur, multis etiam exiguis foraminibus est peruia, ad [illegible].

Vas praeterea [illegible] satis manifesto foramine [illegible], ubi [illegible] habet [illegible], cerebri pituitam excipientem, [illegible] foraminis [illegible], aliis duobus foraminibus patet, quibus duos maximos [illegible] ramos admittit.

Sinus, reliquas venas, & arterias ex[illegible]ntes in foraminum numero non habentur. *Sinus duræ matris.*

Externa crassae membranae superficies [illegible] vulnera capitis diligenter est obseruanda, [illegible] ex parte Cra[illegible] [illegible] *Externa superficies. Connexus.*

[illegible]

propterea quod cranio extrinsecus ... tur.

His fibris dura membrana ... manet, ne deorsum delabens ... premat.

Vt verò commodius hæc m... per fibras suturis firmari pos... natura illas tres capitis suturas ... sisse, vt duæ secundum transu... secundum longum ducerentur.

Sutura capitis vel cranij.

Difficulter autem in sum... branæ ab osse abscedunt, quare ... rijs admouendis, & drepanis ... sunt suturæ, ne vnà cum osse m... pertundamus, non sine mag... periculo.

Tubercula

Eandem ob causam etiam ... da sunt huius membranæ tub... circa verticē, vbi sagittalis sutu... li coniungitur frequenter con...

Interna superficies.

Interior superficies crassæ m... leuis, lubrica, ac fibrarum exp... queo quodam humore perfusa ... tenui membranæ non aliter ... quàm vasorum ad ipsum perm...

incruentu. Sic enim dilatatio cerebri non impeditur, & concussis satis est valida.

Quatenus altius versus cerebri basin mergitur, cerebrum à cerebello, item vtram cerebri partem à sinistra diri-mens, Galeno aliisq́ Anatomicis gemina ac duplicata videtur. Vesalius simpli-cem esse affirmat.

CAPVT XVIII.

DE PIA MATRE.

TEnuis membrana, quam piam matrē appellant, vnica etiam ac continua, vtrumque est cerebri, ac cerebelli inuolu-crum, substantiam ipsorum firmans ac continens. Pia mater.

Prætereà non aliter quàm in ventre Mesenterium, ac in vtero Chorion, vasa omnia, quæ ad cerebrum pertinent, fulcit. Vndè nonnulli totam membranam χο-ριοειδῆ appellauerunt. Huius vsus gra-tia mollis etiam, ac tenuis facta est, vt o-mnibus cerebri anfractibus commodius se

 insi-

insinuaret, & mediam naturam h
vt mediam habet situm inter
brum & duram membranam.

CAPVT XIX.

DE CEREBRO,
partibus eius.

Homo corporis proportione cerebrum maximum habet.

Sub dictis modo membranis co
cerebrum, in homine quidem
ximum.

Substantiam habet peculiar
lis in nullo alio reperitur, albam
venarum expertem.

Cerebrum quomodo & vnde nutriatur.

Nutritur autem ex vasis
membranæ saffalta ipsi circum

Ea etiam causa est, cur in
& sinus sit conuolutum, nim
nuis membrana intimis eius pa
cilius se insinuet, ac vniuersam
stantiam nutriat.

Cerebri partes.

Est autem cerebrum con
brum, verum vt manus in di
psum quoq; in plures diuersas part
usum.

Anterius quidem cerebrum secundum longitudinem in duas æquales partes est diuisum, quas separat crassæ membranæ processus qui cum repletus est, falcis messoriæ speciem refert.

Posteriori sede adiungitur cerebellū, tero processu crassioris membranæ ab eo ... *distinctum, & anteriori cerebro duplo minus.* Cerebellū.

Ceterum cerebri separatio in duas partes ... *ipsius sede conspicitur:* ... *versus cerebrum,* ... *apparet.*

Anterius cerebrum duas oblongas cauitates habet, quas ventriculos nominant. Hi in viuentibus ampliores sunt, quam in mortuis apparent. Dilatantur enim præsenti spiritu, qui in morientibus ... Ventriculi cerebri anteriores

Ambo hi ventriculi ex anteriori cerebri regione in posteriora feruntur, inferioribus lateribus iuncti, & superiori sede ... *cerebri substantia, quam septum vocant distincti. Nascitur autem septum* ... *ex ea cerebri substantia, quam pro-* Septum

Corpus callosum. ptereaquod reliquis cerebri par... rior existit, Callosum nominant.

Cum autem ventriculi ad cerebri basin usq; processerunt, ... unum communem sinum ... quam ipsi sunt minorem. Hunc ... ventriculum appellant.

Tertius ventriculus medius.

Est autem nullo septo di... Cumq; nulla succingente membra... propria tantum duritie ita con... se non concidat, superiorem ipsi... Fornicem appellarunt.

Fornix.

Ex tertio ventriculo duo meatus producuntur, quorum v... deorsum, versus glandem porr... cerebri pituitam excipit, desin... illum, quem peluim seu infusor... mici nominant.

Duo meatus ventriculi medij.

Alter meatus posterior, & ... triculi non minima pars in p... currit, desinitq; in quartum ven... qui cerebello, & spinali medull... munis est.

Nates. Partes ventriculi, quæ ... ad quartum ventriculum tēdun...

assident, quia instar Clunium nonnihil tument, atq; ita extant, ut se invicem ferè contingant, γλουτία appellavere, id est nates.

Sub initium huius meatus glandula quædam collocata est, alia ab ea, quæ pituitam excipit. Hæc vasis, quæ illac ducuntur, pro firmamento est, dicturq; Græcis κωνάριον, quod nucis pineæ similitudinem habeat. κωνάριον.

Prædictorum cerebri ventriculorum hic usus est. Usus Ventriculorum cerebri.

In anteriores satis amplos crassa ac pituitosa excrementa confluunt, tenuioribus per suturas transpirantibus.

In his autem ventriculis excrementa recepta, deinceps in infundibulum, atq; in subiectam ei glandulam deducuntur, ubi quamdiu dum hærent, tandem per subiecta foramina in palatum defluunt, tanquam pars etiam aliqua per anteriores cerebri, & os cribriforme naribus suppositum expurgetur. infundibulum. Os cribriforme.

Alius præterea usus præstantior assignatur, quod spiritus in ventriculis magis ma-

magisq́; elaborantur, ac proprii ... fiant, quoniã ex his tanquã ex ... quãdam officina, in posteriores ve... los, in omnia sensoria, & neruos em... manent.

Qui spiritus in singulis ventriculis generentur.

Sunt qui credant, in duob... bus ventriculis eos propriè spiritu... ri, qui sensuum sunt instrumenta: ... dio verò eos per quos ratiocina... quarto eos, qui memoriæ ac mo... tiores sunt. Verum cum demo... sit, interiores facultates inter se ... esse, ac propemodum à se inuicem ... dere, eandemq́; partem, quæ ... cogitare, & meminisse, probanda ... gis eorum sententia, qui interiore... tes sedibus in cerebro definitis ... guunt.

Ventriculi anteriores officinæ spirituum Anim:

In prioribus autem ventricu... tus potissimum generari, argu... in ipsis contenta.

Ex arteria enim Carotide ... mi in ipsos deducuntur, tenui ... suffulti, iiq; vt spiritus commod... retur, varios ibi plexus efformant ...

similitudine plexuum qui in chorio habentur χωροειδεῖς appellauerunt. Plexus χωροειδῆς.

Alterum preterea plexum Retiformẽ ab Arterijs fieri inter os basilare, & duram cerebri membranam Galenus asserit. Vesalius simpliciter negat.

Vt autem peculiaris cerebri substantia animalium spirituum effectrix, ex arterijs, & sursum inspirato aere, oblatam materiam facilius alteraret, atq; in animalem spiritum commutaret, ventriculi, & meatus nulla membrana suffulti sunt. Plexus Retiformis.

In quarto ventriculo nullus omnino similis plexus reperitur, sed meatus, qui inter corpora, nates seu testes appellata, à tertio in quartum vẽtriculum deducuntur, ... cerebelli processus ... quem vermiformem appellant, vermis ... ritu ... contrahi ac implicari putauit, ... spiritu à cerebello transmisso clauderetur: ... vero gracilem fieri, ac explicari, ... vt spiritus ingrediatur, aperiatur. Vermiformis processus.

Supra quartum autem ventriculum, vena quædam satis ampla in dura cerebri membrana monstrari solet, quam Torcu-

Torcular. *lar ideò appellant, quod ex ea alia minores venæ deducantur, ex quibus sanguis in vicinas partes dispensatur quàm ex torculari vinum.*

CAPVT XX.

DE ODORANDI organo.

PRæter cōmemoratas modò partes extant in anteriori cerebri parte tenui membrana se conducta, mammarum papillis similia, vnde etiam mammillares processus dicta sunt.

Processus Mammillares.

Propendent autem neruosa substantia in illos sinus, qui supra os cribriforme in interno cranio consistunt medio septo diuisi.

Odoratus organa.

Hos processus constat prima odoratus organa esse, possentq; in neruorum numero haberi, si extra cranium egrederentur.

Nasus. Os cribriforme.

Præter ipsos autem ad commodiorem odorum perceptionē totus nasus facit, & octauum capitis os naribus s...

tum, ac multis foraminibus cribri instar pertusum.

Pituita in anteriori cerebro nimia abundans, & plerunque per dictos modo processus in subditas nares destillat, simulque lentore suo meatus obstruens odorandi sensum non mediocriter hebetat. **Pituita quomodo expurgetur.**

Quod autem ad Nasi compositionem attinet ostendimus supra, superiorem narium partem ex duobus oblongis quadratis ossiculis, & medio septo constare.

Extremum Nasi, quod maximè in facie prominet, quinque Cartilaginibus est efformatum: Duae ex inferiori sede ossium orsae, inuicemque coniunctae deorsum obliquè in anteriora feruntur, totamque anteriorem Nasi regionem ab ossibus ipsis vsque ad Apicem constituunt. *Nasi constructio.*

Harum internae regioni tertia Cartilago adnascitur, quae à narium septo antrorsum procedit, & quemadmodum septum eam partem, quae supra palatum est, ita ipsa extremum Nasi quod extat, discriminat. Suntque haec tres commemoratae Cartilagines immobiles.

Reli-

Reliquæ duæ orbiculares vtrin- pla narium foramina efformant.

Quia verò inter respirandu- sum, extrorsumq; seu sursum & a- mouentur Græcis πτερύγια, id est ...

Alæ nariū. *ctæ sunt.*

Omnes hæ Cartilagines moll- ac ligamentosæ, quare in morbo G- cilè adficiuntur.

CAPVT XXI.

DE AVDITVS OR- gano.

NEruos, meatus, ossa, ac for- ditus organum constitu- explicuimus, vt tantum nunc ... da veniat cartilago auris, quæ ... circumferentia meatus audit- contecta, & instar valli prom- cq; conuoluta corpus illud eff- aurem seu auriculam propriè ... Organum ad excipiendos sonum- nos accommodatum.

Melius autem erat ex cartilagine ipsum, quam ex osse fieri, ne occursantium corporum impetu facilè confringeretur.

Qua parte os temporis contingit, durior est cartilago, quæ verò longius ab eo recedit, eò durior efficitur.

Auris pinnula cum propendeat, neq; erigi eam aut fulcire opus sit, etiam Cartilaginis portionem accepit. *Auris pinnula.*

CAPVT XXII.

DE OCVLIS.

GUstatus organum linguam esse suprà ostendimus, eiusq; structuram tum persecuti sumus.

Tactûs nullum proprium organum est dicatum, sed fusus is est per neruos in vniuersum corpus.

Nullus enim in corpore neruus est, qui non aliquam facultatem suppeditet internoscendarum tactilium qualitatum. Quia verò perfectum organorum sensûs, atque adeò omnium humani corporis partium ce-

nume-

numerationem vnum adhuc est, ... oculorum compositio.

Oculi videndi organa, mirab... positionem obtinent.

Sphericum eorum corpus, ... sculis, quatuor constat tunicis, & ... humoribus.

Præcipua eius pars visionis ... est Humor, quem à luciditate, qua... Crystallo, & glacie similem habet, Cr... linum seu glacialem appellauerunt.

Humor Crystallinus.

Hic ceu gemma quædam in ... culi consistit, estq; præcipua visio... Cum enim omnium colorum sit ex... cuiusuis coloris specie facilè alter...

Crystallini humoris descriptio.

Exemptus ex oculo non dis... quatæ ceræ modo rotundam for... nat, corporibusq; impositus spec... do ea adauget.

In oculo Sphæricam figuram ... non tamen exactam. Anterior ... posteriori sede ad lentis similitu... planum nonnihil comprimitur, ... vero latiss. existit, Vnde etiam ... ris dictus est.

Cr...

Cryſtallini huius humoris nutriendi ac conſeruandi cauſa reliqui humores ac tunicæ factæ ſunt.

Tota Anterior ipſius ſedes, tunica quadam exactè tenui ac pellucida, obducta eſt, cæparum tenuiſſimis tunicis perſimilis. *Tunica capalis.*

Altera poſterior ipſius pars, proximè ab eo humore comprehenditur, qui vitreus dicitur.

Hic totam poſteriorem oculi regionem vſq; ad Cryſtallini medium occupat, eſtq; Cryſtallino tum copioſior tum mollior, conſiſtentia liquato vitro, luciditate verò, perſpicuo, ac refrigerato vitro ſimilis. *Humor vitreus.*

Anteriorem oculi regionem implet tertius humor, quem aqueum vel Albugineum vocant. Eſt aquæ modo pellucidus, & ſuffuſiones curantibus occurrit tenuis, nec niſi alieno termino continetur. *Aqueus. Albugineus.*

Continetur igitur Cryſtallinus humor medius inter Albugineum & vitreum. In ipſa autem circumferentia Albugineus, & vitreus media tunica ſeparantur, ne inter ſe confundi & miſceri poſſint. *Cryſtallini ſitus.*

Producitur autem ea tunica ab ... & nigrorum Ciliarum imaginem ... litudinem refert. Hæc de Humor... duabus pelliculis tenuissimis, qua... tatem tunicæ nomen vix merent...

Tunica ciliaris.

CAPVT XXIII.

DE TVNICIS.

Tunicæ sic se habent. Neruus ... tenui ac dura membrana con... cum ad posteriorem oculi sedem ... in tunicam quandam dilatatur ... tur, quæ vniuerso vitreo humori ... cui medium obducitur à posteri... aliter ac in ouis pellicula album ... dimidiam oui partem spectemus.

Tunica retiformis.

Hanc tunicam ideo Retiform... pellauerunt, quod minoris Retis ... quod in baculo alligatur, tenuem ... nem, & amplam basin obtineat, ... Retis modo implexa sit.

Altera tunica, quæ Retiformi... ximè contingit, à tenui membrana ...

eáq; integri globi modo vniuersum oculum complectatur, quanquam exactè rotunda non est. Ad maiorem autem circulum, quē Iridem vocant, introrsum nonnihil comprimitur, ac planam superficiem pro conuexa suscipit.

Vuea dicta est à similitudine folliculi vuæ, à quo pedunculus extractus est, manétque foramen. **Vuea tunica.**

Similiter in hac tunica foramen est, quod pupillam vocant, quemadmodum supra totam tenuem cerebri membranam [illegible] appellari diximus, quod plurimorum vasorum, quibus cerebrum nutritur, propagines recipiat.

Ita hanc vueam tunicam, ab eo productam, nonnulli [illegible] seu secundinā appellauerunt, quòd vasa omnia à dura tunica, quæ contegitur, excipiat, quæ nutrimentum oculo adferunt.

Pupillam, vueæ foramen, nonnulli minorem oculi circulum appellant. *Pupilla vueæ foramen.*

Maiorem autem circulum, eam vueæ partem, quæ orbiculatim pupillam ambit, & variis coloribus tincta per corneam tu-

nicam transflucet, quare eundem eti... ridem appellauerunt. Et oculos ip... gros, glaucos, cæruleos, pro colore, qui ... de excellentior apparet.

Tunica. Cornea.

Tertia tunica à dura cerebri m... brana vna cum tenui membrana, ... uo optico ad oculum deducta produ... Hæc omni ex parte toti oculo obna... nusquam, vt vuea, vel compressa, ... forata. Annectitur autem vueæ ... interuentu, sed anteriori sede ad ... circumferentiam, quæ parte vuea ... sum compressa, ab ea incipit, v... adnascitur. Quatenus verò tertia ... nica Iridi, ac pupillæ opposita est, e... gati cornu modo pellucida, Corneam ... ϖειδῆ Anatomici nominant.

κεραποει-δής.

σκληροει-δής.

Alijs locis vbi pellucida non e... transparens σκληροειδῆ appellant.

Anterius autem oculi spatium ... inter Corneam & Vueam, Item, ... ueam & Crystallinum vacuum re... tur, impletur humore Albugineo.

Quarta extimaq; tunica alba, à ... cranio propagatur. Hæc præcedent...

nicæ anteriori parti tantum connaſcitur, deſinitq́ orbiculatim ad Iridem, vbi dictamodò tunica dura, cornea, ac pellucida fieri incipit, vocatur Græcis ἐπιπεφυκὼς, idest, Adhærens, ſeu adnaſcens, vulgò coniunctiua, quod veluti ligamentum quoddam, oculum ſua ſede contineat, & cum vicinis partibus committat. Continua etiam eſt cum ea membrana, quæ internam palpebrarum ſuperficiem integit. Coniunctiua ἐπιπεφυκὼς.

Tunica quæ in medio oculi repoſita eſt, & orbiculatim Cryſtallinum ... ſit ipſum ſua ſede contineat, & ... humorem ab Albugineo ſeparet, ex proceſ... ſibus vueæ tunicæ producitur. Hanc ... nulli ἀραχνοειδῆ appellant, quod cum ... raneearum telis ſimilitudinem habeat. ἀραχνοειδής.

Solet etiam cum Ciliis comparari, quod in ea lineæ quædam, ita ſint diffuſæ, vt pili in extremis palpebris. Si quis hanc à vuea ſeparatam eſſe velit, poterunt quinque in oculo numerari tunicæ.

Tenuis illa, quæ anteriori Cryſtallini parti obnaſcitur, in tunicarum numero haud habetur.

CAPVT XXIIII.

DE PALPEBRIS.

PAlpebræ oculorum tegumenta s...
Componuntur autem ex cute, ...
membrana, & pericranio.

Tarsus.
Cilia.

Extremis ipsorum oris adnata es...
tilago, quam Tarsum nominant. Q...
ea nascuntur pili, Cilia nominantur.

Superior palpebra sola mobilis e...

Vnus musculus eam sursum t...
qui ex maiori oculi angulo enatus, ...
mediam palpebram vsq; ad super...
sedem procurrens, Cartilagini Ta...
plantatur.

Alter verò musculus ex inferio...
pebra ortus, & semicirculi modo in...
riorem progressus palpebram, ac p...
Tarso insertus, eam deorsum trahi...
mitas autem Tarsi facit, vt vna pa...
parte tracta, altera sequatur.

Ambo hi musculi lati sunt.

CA...

CAPVT XXV.

DE OCVLORVM musculis

Septem sunt musculi oculum mouentes, qui omnes carnosi [illegible], et dura membrana neruum opticum tegente, pro[illegible]nascuntur, Lata vero [illegible] iuxta maiorem oculi circulum in cornea[illegible] oculi tunicam inseruntur. [illegible] omnes proprium situm seruant, Con[illegible] seu pyramidalem referunt, cuius [illegible] est exortus, basis eorundem insertio. *Oculorum musculi septem.*

Duo, qui ad latera oculum du[illegible] cum lateribus situm habent, Alii qui sursum, ac deorsum oculum trahunt, similiter supra ac infra recto situ collocati sunt, & [illegible] linea insertionem [illegible]. I. II. III. IIII.

Duo vero qui oculum circumagunt, [illegible] superioribus quatuor exortu similes, sed [illegible] obliquo ductu, alter in superiorem, alter in humiliorem oculi sedem, [illegible]antur, praeterquam quod oculum circumagant, etiam motum sursum, ac deorsum [illegible]iuuant. V. VI.

Porrò dicti modò musculi mu[illegible] bris membranæ oculi orbitam succu[illegible] cognascuntur.

VII. *Septimus, carnosius & latus, se[illegible] quis breuior totam posteriorem ocu[illegible] amplectitur, tegit carne sua neruu[illegible] cum. Fibris autem suis primorum [illegible] or musculorum, quorum rectos mo[illegible] diximus, iuuat, & roborat.*

CAPVT XXVI.

QVIBVS NOTIS TE[illegible] peramentum cerebri [illegible] explorandum.

Quinque fontes, ex quibus sumuntur nota, temperatura cerebri.

QVomodo ex apta & inepta cra[illegible] gnitudine, de robusta vel in[illegible] cerebri facultate, in quauis temp[illegible] ti specie iudicandum sit, suprà in[illegible] tractatione declarauimus. Nunc r[illegible] notas, quibus cerebri temperatura [illegible] inuestigatur, consideremus.

Sumuntur autem ex his quinq[illegible] ribus.

Primum, ab actionibus Animalibus.

Secundo, ab Excrementis à capite manantibus.

Tertiò, à capillis.

Quartò, à vicinis capitis partibus.

Quintò, ab alteratione rerum extrinsecus aduenientium.

Ad animales actiones pertinent sensus, Motus, & Ingenium. I.

Ad sensum referuntur somnus, & vigilia.

Ingenij partes sunt, Apprehensio, Iudicium & Memoria. Sed sensus & motus non solum cerebri, sed eorum quoq; organorum, quibus actiones suas obeunt, virtutem, ac vitium ostendunt. Ingenij verò actiones, quæ & principes dicuntur, quod à solo principio proficiscuntur, solius cerebri temperamentum indicant.

Excrementa, quæ ex cerebro per nares, palatum, aures oculos, et anium reijciuntur, signa sunt eius, quæ in cerebro perficitur coctionis. Ex qua coctione cognita, manifestum fit cerebri temperamentum. II.

III. *De pilis, quomodo sint tempera[illegible] notæ, in temperamentis & alibi fus[illegible] ctum est, quæ huc accommodanda su[illegible]*

Color. IIII. *Porro, color, aliæq; manifestæ qua[illegible] tes, quæ in oculis, & facie tota appar[illegible] vicini cerebri temperamentum p[illegible] referant, & alias coniecturas non [illegible] criter confirment, negligendæ non su[illegible]*

V. *Postremo, causæ externæ, [illegible] potus, & similia, quibus [illegible] videmus cerebrum, diligenter [illegible] da sunt. Generalis enim [illegible] regula.*

Omnem corporis partem à [illegible] suæ intemperaturæ causis [illegible] autem medico contrarium [illegible] plis hæc fiunt illustriora.

Cum calidi sit, [illegible] uere atq; excitare, [illegible] Frigidi contra [illegible] crassare, spiritus [illegible] ctionemq; incommodare: Cum illa[illegible]

Signa cerebri calidi. *sit, vt quibus calid[illegible] cerebri substan[illegible] ijs quoque tenuior spiritusq; mo[illegible] & loquendi vis potentior: Et omnis [illegible]*

sus, ac motus ingenijsq́, in discursu velocitas cum opinionũ nobilitate coniuncta sit.

Quin ex vigore, & spirituum nobilitate, opinionum non solum inconstantia nascitur, sed ex eo etiam sæpè, quod imperitia rerum, vel considerandi negligentia, quasuis opiniones facilè suscipimus, quas mox probabili magis oblato mutare cogimur.

Calidi etiam cerebri, somni leues ac parum profundi. Calor enim spiritus excitat, & humidum, quo alioqui spiritus degrauentur ac vinciuntur, absumit.

Excrementa pauca sunt. Calor enim probè coctionem perficiens parum excrementi relinquit.

Partes capitis, vt facies, calidior ac rubicundior est, venæ oculorum manifestiores.

Postremò calidius cerebrum à calefaciente aëre, cibo, ac potu facilè offenditur, ac rursus à mediocri frigidorum vsu iuuatur.

Cum frigidi actiones calidis omninò sint contrariæ, facilè ex ijs quæ modò diximus,

Signa frigidi cerebri. ximus, frigidi cerebri notæ colligi p... vt sensuum, ac motuum, ingeniiq; ... do tarditas, opinionum stabilitas ... longi, ac profundi, Excrementa cru... cies pallida, obscuræ oculorum venæ, ... à frigidis offensio.

Huiusmodi autem sunt notæ, ... dum, aut frigidum temperamentum ... subsistit, siccitate, aut humiditate ... critatem seruantibus. *Calidum & siccum cerebrum.* At si calidum ... peramentum etiam siccum fuerit, ... runt acriores & perspicaciores, qu... licet spiritus puriores, ac magis ... sensuum organa incurrunt.

Motus quoq; perfectiores, ... siccitas ad caliditatem. Mouendi ... gana non solum spirituum puritate ... psa etiam siccitate puriora fiunt. ... vis maior in memorando, quàm in ... do apparet. Siccior enim, ac stabi... stantia, vt formas non ita facilè ... ita susceptas firmius, ac fidelius re...

Vigiliæ maiores hic sunt, quàm ... alio temperamenti genere. Facult... à calore excitatur, & ab humore ... degrauatur.

Excrementa capitis paucißima, aut nulla ſunt. Excrementorum enim materia humor eſt, qui in calido, & ſicco temperamento paucißimus eſt.

Partes capitis, ac facies ſiccæ ſunt, ac graciles, & calorem referunt acrem, ac iucundum. Calor enim in prima ætate rubicundus, poſteà nigreſcit.

Poſtremò, ſiccantia offendunt, humectantia iuuant.

Cerebrum calidum et humidum.

Contrà verò ſi caliditati humiditas admixta fuerit, minor erit ſenſuum ac ingenij perſpicacitas: Vt enim ſiccitas claros ac ſerenos, Ita humiditas craſſos ac fuliginoſos efficit.

Diſcendi autem hic maior quàm memorãdi facilitas ac motuum omnium tarditas.

Vigilias, inquit Galenus, diu ferre non poſſunt: Dormientes plerumq; vnà vigilant. Humor enim ſomnum conciliat, Calor contra dum ſpiritus excitat, vigilias inducit. Somnia habent plena imaginationum, hoc eſt pluribus iiſdemq; monſtroſis, ac abſurdis ſomnijs vexantur. Interni enim ſen-

nim sensus facultas à calore excitatur ... humore verò ita rursus obruitur, & ... gine quadam adficitur, vt retente ... non quemadmodum ab externis ... acceptæ sunt, sed multum ab ijs ... repræsententur.

Excrementa quoq; copiosiora su... mediocriter cocta. Humiditas enim ... siorem materiam suggerit, quàm v... lore concoqui, aßimilari, discuti ac ... queat.

Partes capitis carnosæ sunt, ben... ratæ, ac blando quodam calore præd...

Oculorum venæ amplæ, & hum... mollis materia distentioni facilè ced...

Promptiß. autem calidum hu... temperamentum à similibus cau... tur, & si modum paululum exce... morbosum.

Austrinus status huic temper... perniciosus est, Aquilonaris salubri...

Huic oppositum est frigidum ... cum temperamentum, cuius notæ ... suum ingeniũ in iuuentute vigor, ... tegritas, sed quæ procedente ætat...

Signa frigidi & sicci cerebri.

marcescunt. Qui enim tale temperamentum in toto corpore sortiti sunt, omnia senectutis incommoda citissimè sentiunt, & vitam natura agunt breuissimam.

Omnium enim minimè concoquunt, & pituitosi excrementi plurimum colligunt quod cum in cerebro redundat, sensus hebetes ac obtusi sunt, motus inualidi, ac tardi. Omnes denique capitis partes præposteram senectutem ostendunt. Cito canescunt, ac caluescunt, Citò decolorationem, maciem, ac rugas contrahunt, Somni non ita longi, ac profundi, nisi magna excrementorum copia adsit.

Oculorum venæ obscuræ sunt, admodumque exiguæ. A similibus externis causis, frigidis videlicet, & siccis facilè læduntur, atque in destillationes, ac grauedines incidunt.

Frigidum verò ac humidum cerebri temperamentum arguunt sensus hebetes ac imbecilli, & si modicè auctum fuerit etiam deprauati. Somnolentia maxima, excrementa plurima, Grauedines ac destilla-

Frigidi ac humidi cerebri signa

ſtillationes frequentes, præſertim ſi re-
tio, ac frigiditas externa acceſſerit.

Ex his compoſitis cerebri diſcraſi-
nè conſideratis: facilè deprehendi p-
ſigna temperamenti ſicci, Item, H-
ſimplicis, citra calidi, ac frigidi exce-

Oculi inter omnia ſenſoria, ce-
maximè ſunt ſimiles, eiuſq́; naturam
ximè imitantur.

Quare præter venas, Galenus
motus eorum conſiderat, Item man-
frigiditatem, caliditatem, humidit-
ac ſqualorem, ac à quibus cauſis pro-
caput alteretur, de quo vide Gale-
arte Medicinali, de cauſis ſaluori-
bus, inſalubribus, &
neutris.

FINIS.

τῷ θεῷ δόξα.

INDEX
CAPITVM QVAE in his quinq; libris continentur.

Prima libri capita.

Secundi libri capita.

Tertij libri capita.

Quarti libri capita.

Quinti libri capita.

3 G

INDEX.

HELMSTADII
Excudebat Iacobus Lucius, An-
1587.

iptis

cit tex.d.c.sanctoꝝ in ver.episcopi dispensatione.sed ꝯ
dicta apostoli solus papa dispensat ex causa.vt p̄.enc.
in.d.c.proposuit ⁊ non episcopus: q: rn̄det non seq
episcopus dispēsat ergo non fuit inductū ab apostolo
rn̄deo ꝙ canon pōt pmittere episcopo vt ꝯ dictū apo
dispēset vt est tex.in.d.c.sanctoꝝ. ⁊ ex istis seqtur ꝙ c
multitudo beneficioꝝ sit aīe piculosa.c.q: in tm̄ de p̄b
si ꝯsuetudo illa pmittat dicto casu ꝙ posset nō tn̄ vide
dispensare.posset tn̄ attentari ꝙ si tria cōcurrerēt in si
in hac ꝯsuetudine.s.ꝙ ex iusta ⁊ legitima causa induce
⁊ ꝙ ecclesia nō pateref defectū in ministris: ⁊ ꝙ hn̄s
ra beneficia deseruiret p substitutum: ⁊ vltra hoc pap
ret ⁊ tolleraret: q: tūc talis posset procedere ꝯsuetud
foro aīe ne dum in foro ꝯtentioso: nihilominus sup
cogitādū relinquo. ¶ Et adde ad p̄dicta pulchrā qō
9 ¶ Utrum episcopus possit dispensare: ꝙ canonicus
bēdat' in eadē ecclesia possit hr̄e ppetuā capellāiā in c
ecclesia vt vidi in ecclesia massen̄.istud dubiū non tan
in aliquo loco.d.Jo.an.⁊.d.An.Adeo ꝙ dicit.d.m
d.c.litteras se nō legisse fore tactū p aliquē scribentem
p Federicū in.cō.cxx. ⁊ ibi dicit ꝙ si tenemus ꝙ epi
pus nō possit dispēsare circa plura beneficia in eadē e
sia tūc isto casu nō poterit dispēsare. Sed si tenemus
beneficia sunt dissimilia ep̄s possit dispensare: vt vide
luisse Jo.an.vt refert.d.m.in.d.loco: tunc videf ꝙ p
spēsare: ⁊ istam partem tenet Federicus in.d.cōsi
ecob.qō hētur in cle.si iuxta.ĵ.de preben.⁊ in.d.
ras ɓm vnū intellectum: q: refert ꝙ lꝫ capellania fu
ꝯtata.si tn̄ sibi non est aliter assignata aliqua prebe
ō dicitur illa capellania habere annexam prebenda

i adde q etiam istud idem tenet. d. C ir. de preben. in
im iam dudū: z ɔsideratio sua videt̃ subtilis z foucn
itatē in q̄tum voluit q attento hodierno statu quo vi
nus beneficia: que olim opulēta fuerūt hodie fore esi
z exilia q licitū sit plura simplicia habere p not. in. c.
i te de eta. z equali. facit in simili tex. multū singu. in. c.
ernitatis. xxxiiij. di. vbi multa iubēt sacri canones ob
ari: sed pp defectū tēporis: q: debilitata sunt hoīum
pora. illa censura relaxat̃: pone exēpluz. Nā olim tpe
stolo℞ clerici nō habebāt ppriū. xij. q. j. c. certe. hodie
secus: q: corpora nostra defecerūt: vt dicit tex. d. c. fra
itatis. ergo nō erit mirū ɔsiderata labe nostro℞ tem
ū si quis poterit habere plura beneficia. Nā lex semp
tur. l. arrianis. C. de hereticis z adaptat̃ tpi. iiij. di. erit
lex. Et ideo vnū vno tpe est equū q alio tpe. illud idē
it iniquū: facit qd dicit Bal. in rubri. C. qui admi. ad
iorū pos. possunt. z bonus tex. in. l. si hoīem. ff. man.
lde etiā qd. d. Pe. in. d. c. cū iam dudum seqtur opi.
in. d. c. dudum: vz q de iure si beneficia sunt sufficien
z nō reqrant residentiā pluralitas est inhibita. secus
sunt sufficiētia: p ea que habent̃ in. c. conquerente de
. nō resi. Si vero alterū tantū esset sufficiēs ad hoc vi
ir idem p id qd no. glo. d. c. dudum. De ɔsuetudine
ɔseruat̃ opinio Inno. cōiter. Adde etiaz qd pulchre
. d. Ant. hic: q lz quis possit habere plura beneficia
nō reqrunt residentiaz: quo ad titulum tñ videtur q
ercipiat redditus nisi deseruiat p se vel substitutum
qd Inno. no. in. c. cū oēs ad fi. de ɔsti. saluo: nisi eēt
ficia valde exilia p no. in. d. c. cōquerente: quasi vel
habere debeat fructus: etiā si nō deseruiat p sub

deratur non eneruat illa motiua: que poteris hic p eum videre. Attamē vltra illa pōt ista ꝯclusio istis rationibus ꝛ iuribus probari nec ab aliquo tactū īueni. Et primo nō est iure expressum qd̄ quis possit sine dispensatione tene re plura simplicia. imo contrarium est iure cautū vt. j. di cet ergo erubescimur: cum sine lege loqmur. §. con sidere mus in auc. de trien. ꝛ simi. l. illam. C. de colla. Scd̄o posi to qd̄ beneficia simplicia nō reqrant ꝯtinuā residentiam non tn̄ seqtur. ergo quis poterit plura tenere sine dispen sation e. lꝫ enim cesset vna ratio ꝓhibitionis. s. qd̄ quis nō pōt residere in pluribus beneficijs eo q: daretur materia vagandi vt. c. q: intantū de preben. nō tn̄ cessat alia ratio prohibitionis que est qd̄ multitudo beneficioꝝ est canoni bus inimica. Nā vt gentiū principis aut magistri vtar eloquio. vij. ad corinthios: quilibet dꝫ manere in ea voca tione in qua est vocatus trāsumptiue habetur in. c. j. xxj. q. j. ꝛ loqtur illa auctas generaliter in. c. sanctoꝝ. lxx. di. ergo seqtur qd̄ remanere dꝫ regula ꝓhibitiua. l. liberorū §. notan k. ff. de his q no. infa. insti. de nup. §. affinitatis l. si nō lex. ff. de hered. insti. Tertio illud est a iure ꝓhibitū qd̄ in se piculū ꝯtinet aīaꝝ: ꝛ qd̄ fortius est nec iuramētum sup eo prestitū obligat. c. j. de ꝯsue. li. vj. c. j. de iur. iur. e. lib. ꝛ i. c. nō est obligatoriū de reg. iur. e. lib. Sed habere plura bn̄ficia cōtinet piculum animaꝝ vt in. d. c. q: in tm̄ ergo sine dispēsatione illa tenere nō poterit. Quarto alle go tex. in. c. cū teneamur de p̄ben. vbi si papa mādat alicui ꝓuideri de beneficio aliud beneficiū habēti: nec in māda to est facta mētio de bn̄ficio illo executor nō dꝫ sibi prouī dere. ergo nō est licitū habere plura bn̄ficia sine dispensa tione ꝛ loqtur illa tex. [illegible]

calibrite
colorchecker CLASSIC
mm